

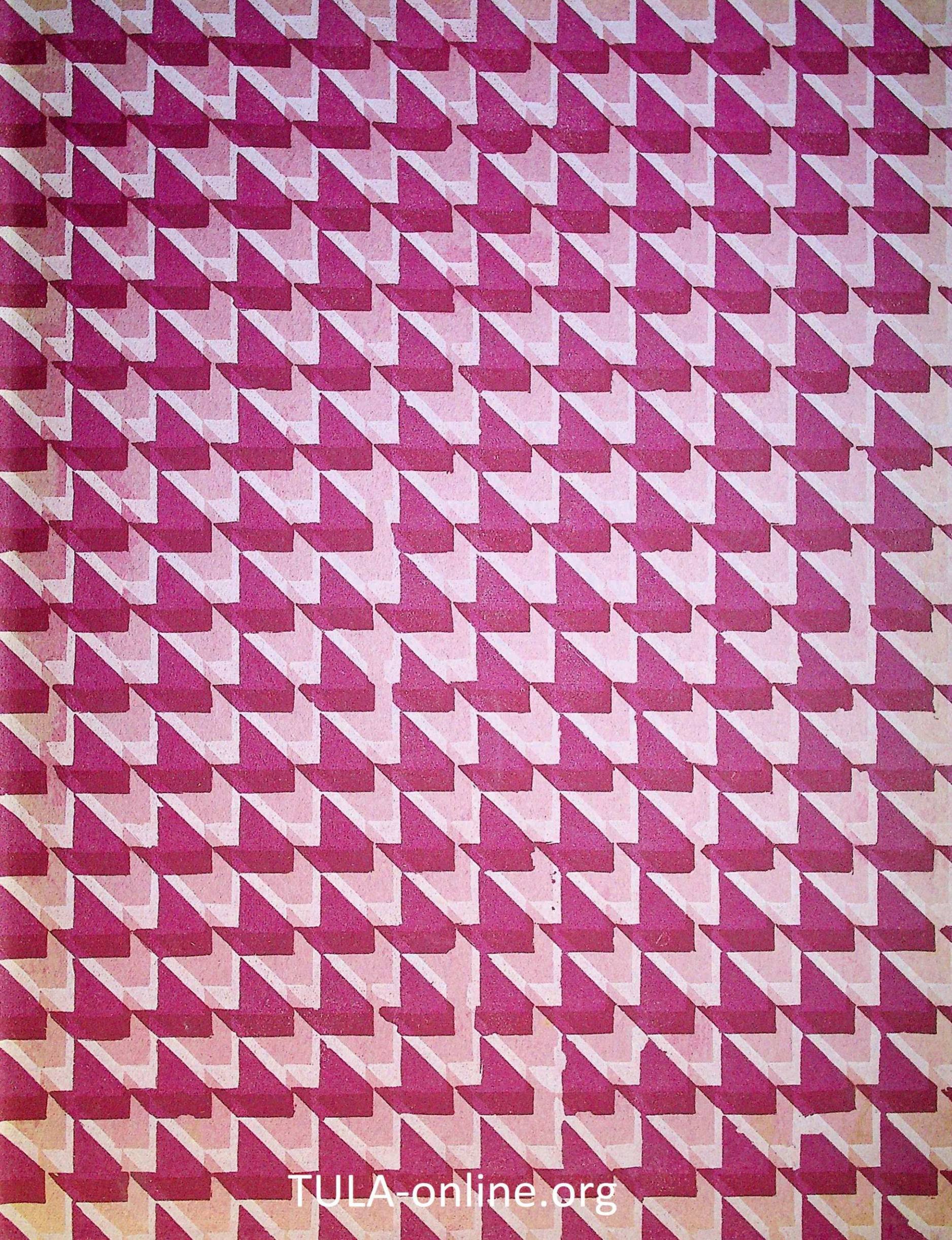
YCC

EX LIBRIS

РОМАНА

ГЕНРИКЪТЪРЪВЪСЪКЪТО

TULA-online.org

українські січові стрільці

у 20-ліття виступу

ПРАПОР УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

українські січові стрільці

1914 — 1920

накладом ювілейного комітету львів, 1935

TULA-online.org

Печатано 2.000 примірників і 100 нумерованих розкішних на півкартоновому папері.
Всі права застережені.

Copyright in Poland.

Матеріали до альбому зібрали д-р Іван Іванець і Василь Софронів-Левицький.

Текст зредагував д-р Богдан Гнатевич при співпраці Льва Лепкого і д-ра Івана Німчука.

Ілюстраційну частину та обгортку оформив д-р Іван Іванець, надписи і вкладку в лінориті виконав Володимир Ласовський.

Ситуаційні мапки рисував інж. Северин Пастернак.

Технічну роботу виконали: С. Микитка, управитель друкарні, Х. Рефцьо, ліно-типовий складач, П. Костюк, метрампаж, Р. Шпит і Ю. Мартинець, машиністи.

Печатано і переплетено в друкарні та переплетні Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові, під управою С. Гевака.
Кліші виконала цинкографія «Унія».

Всім, що причинились до видання книжки редакційною співпрацею чи матеріальною піддержкою, а саме: Товаришам зброї, Українським Установам у Львові, Перемишлі і Тернополі, А. С. Брикові — Голові Т-ва „Українські Січові Стрільці“ ім. полк. Д. Вітовського у Вінніпегу, складаємо на цьому місці щирі подяку.

ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ.

На передодні світової війни

Із хмар, що від кількох літ чорними клубами збиралися на політичному небозводі Європи, вдарив перший грім: у Сараєві, столиці австрійської провінції Боснії, згинули від куль сербського революціонера Принціпа австрійський престолонаслідник архикнязь Фердинанд і його дружина Софія.

Після першого грому зв'язвся світовий буревій, що струснув в основах усіми європейськими державами й народами. Одні з них змів із лиця землі, інші воскресив. Одним народам кинув золоте яблуко свободи, в інших роздув іскру бажання волі.

Розділена кордоном на дві половини стрепенулась від бурного подуву війни й Українська Земля. На її заході, на галицькому небозводі, рука українського народу огненними буквами писала три величні слова: Українські Січові Стрільці.

Українські Січові Стрільці — це вицвіт і завершення першої доби галицько-українського відродження.

Вогонь світової війни спалахнув у часі, коли Галичина на кожній ділянці свого національно-суспільного життя зробила великий поступ. Після сумного передновку 60-тих та 70-тих років розцвілося життя Галицької Волости. Розвинулась українська політична преса, народне шкільництво, зорганізовано тисячі читалень, кооператив та сільськогосподарських кружків. Культурні й економічні установи були в розгоні діяльності. До того всього

дійшли галицькі Українці без чужої допомоги і лише завдяки своїй праці та витревалости. Осяги давали почуття сили. До розбудження мас причинились у великій мірі українські політичні партії, що в боротьбі з ворожими течіями оформили політичний світогляд народу. Москофільство, ця важка недуга народнього організму, уступало перед розбудженою стихією назріваючого українського націоналізму.

Московським царатом, що став потугою на побоєвищі Полтави, стрясла революція 1905 р. Вона спалахнула внаслідок програної війни з Японцями. Російська деспотія, що нищила кожний прояв української національної окремішности, не знищила рідної культури та живого слова. Нова хвиля національно-культурного відродження на Придніпрянщині скріпила духовий зв'язок між обома вітками народу, головню на полі літературної творчости й наукової праці.

В часі цього розквіту Галичина покривається також мережою пожарничо-руханкових товариств «Соколів» і «Січей», в яких українська молодь учиться жертвенности, відваги та карности. Перше сокільське товариство засновано у Львові в р. 1894 за почином інж. В. Нагірного. Першу «Січ» оснував 1900 р. організатор січового руху д-р К. Трильовський, у селі Завалю, снятинського повіту. Перед самою світовою війною працювало в Галичині около 900 сокільських гнізд і поверх тисячки «Сі-

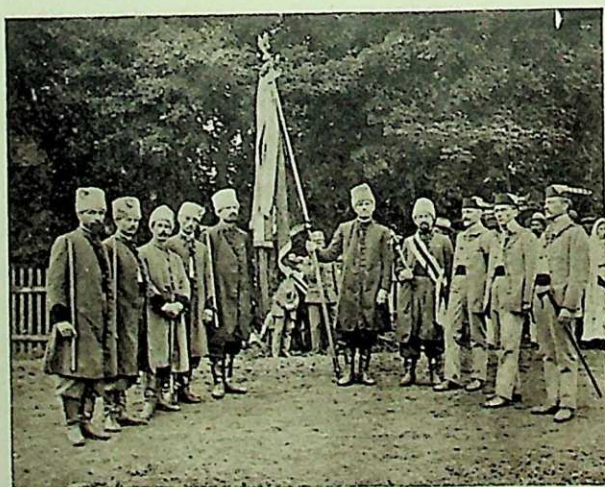
Д-р Кирило Трильовський,
організатор Січей і пер-
ший голова Українського
Січового Союзу.

Інж. Василь Нагірний,
основник т-ва «Сокіл»

Соколи в поході, Стрий 1909.

Посвячення Січового прапору в Чернівцях.

чей». Цей організаційний рух захопив також Буковину. Це вже була сила, що хотіла проявити себе у збірних виступах. Висловом цього були повітові та окружні здвиги.

В 1908 р. Австро-Угорщина прилучила до себе Боснію, окуповану ще 1878 р. Шум з цього приводу, що зірвався у світовій пресі, напруження між Росією та Австрією, частинна мобілізація тих держав виявили недвозначно наміри царату також щодо Галичини, як тодішнього Піємонту українського націоналізму. Всі відчували, що в разі зудару Українці мусять стати активними в обороні свого існування. Свідомість цього викликала у деякої частини української молоді потребу перевірки поглядів на дотеперішні тактичні способи політичної боротьби та разом з тим і на відношення до млітаризму. Ця молодь починає організуватись по пластових гуртках, в яких ознайомлюється з військовою літературою та військовим ділом. Львівські ученики середніх шкіл організують у 1911 р. перший тайний військовий гурток «Пласт» з метою військового вишколу. Його основниками та діяльними членами були відомі пізніше старшини У. С. С. І. Чмола, В. Кучабський, О. Кучерішка, П. Франко, О. Степанівна, О. Яримович та Р. Сушко. Від того гурта виїхали пізніше, в 1913 р. молоді студенти Лизанівський, Юліян Охримович, Сеμεць і ще кількох до Київа. Їх завданням було пропагувати між придніпрянською молодію ідею збройної боротьби. М. ін. за їх почином у березні 1914 р. українське студентство Києва демонструвало вперше під жовто-блакитними прапорами з приводу Шевченківських свят.

Деякий вплив на початки українського військового руху мали також польські військові організації. Серед польського громадянства традиція боротьби з царатом була живіща, як у нас. Ветерани повстанці 1863 р., польська література, плястичне мистецтво оживлювали минуле та поривали молодь до боротьби за самостійність. Зокрема відомий революціонер, померший маршал Польщі, Йосиф Пілсудский, дав почин до створення перших військових організацій, що у скорому часі охопили цілу Галичину і стали справжнім військовим поготівлям польських визвольницьких ідей.

В 1912 р. вибухає балканська війна, в якій переможці Болгари, Серби та Чорногорці відібрали від Туреччини решту своїх земель. Ця війна зрушила знову міжнародній спокій, а в поневоленних народів розогнила бажання волі.

З приводу цих подій, дня 7-го грудня 1912 р. відбувся зїзд українських нотаблів та вирішив, що в разі збройного зудару між Австрією й Росією український нарід стане проти російської ім-

перії. Такуж ухвалу прийняли 14-го грудня збори українського жіноцтва.

Небаром гурт львівських політичних діячів рішив у висліді тих заяв приступити до організації військових товариств. Для цього засновано навіть міжпартійний комітет, та він через політично-ідеологічні непорозуміння розійшовся небаром з нічим. З мертвої точки рушив справу українських військових товариств д-р К. Трильовський, якому вдалося затвердити в галицькому намісництві статут військового товариства, що був уподібнений до статуту тодішнього польського «Стшельца».

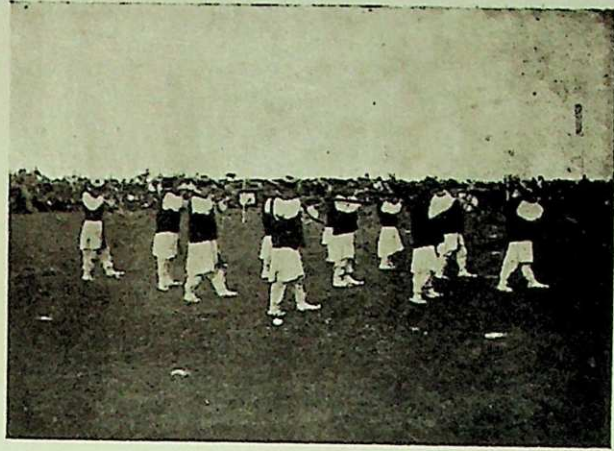
Таким чином добуто правну основу для української військової акції.

Перше українське військово товариство під назвою «Січові Стрільці» засновано у Львові в березні 1913 р. Головою товариства став д-р В. Стросольський. Незабаром повстали подібні товариства також у краю. Вони творилися звичайно як окремі секції при місцевих «Січах» або «Соколах».

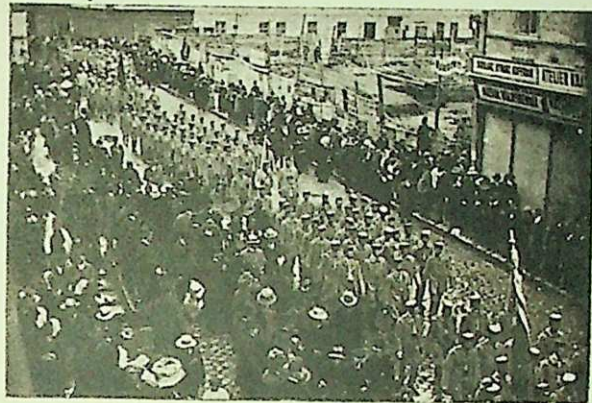
Чималий ідеологічний вплив на настрої тодішньої молоді мав д-р Дмитро Донцов, що між іншим на зїзді Українського Студентського Союзу, 2—4 липня 1913 р., виголосив реферат на тему «Українська молодь і теперішнє положення нації». Донцов, що пізніше був членом Союзу Визволення України, станув вже тоді на становищі активної боротьби проти Москви та голосив потребу мілітарного виховання української молоді.

Воєнні настрої, що полонили молодь, захопили також українське жіноцтво. Велике зрозуміння справи та активність виявила п-і Константина Малицька. На згаданій передше довірочній нараді українського жіноцтва у Львові, д. 14 грудня, в якій взяли участь представниці тодішніх жіночих організацій: Жіночої Громади, Жіночого Кружка У. П. Т. та секції студенток, покликано до життя виконний комітет під назвою «Жіночий організаційний Комітет». Комітет видав відозву, організував санітарні курси та кинув гасло збірки гроша на потреби України. Зібрані гроші Комітет передав у часі мобілізації Українській Боевій Управі в сумі понад 9.000 корон. Цей дар жіноцтва був у початках творення частин У. С. С. одним з перших грошевих засобів. Українське жіноцтво взяло також активну участь у стрілецьких рядах і дало таких відомих боєвиків, як Олена Степанівна, Гандзя Дмитерко, Павлина Михайлишин та Софія Галечко.

Провід над стрілецькими товариствами перебрав зразу Український Січовий Союз, потім з поширенням організації потворилися ще інші центри такі, як окрема секція при Товаристві «Сокіл-Батько» та львівська студентська організація під назвою «Січові Стрільці II».

Вправи Січовиків крісами.

Зі сокільського здвигу у Львові в 1912 р.

Д-р Володимир Старосольський,
кошовий Січових Стрільців II.

Поза Львовом виявили найбільше діяльності стрілецькі товариства в Бориславі, Тустановичах, Ясениці Сільній, Сокалі та Яворові. Для розвитку трьох перших товариств заслужилися головно інж. Филип Левицький, тодішній директор копалень нафти в Бориславі, Клим Гутковський, Остап Сасик, Л. Лепкий, А. Максимович, Т. Бундзяк і Г. Косак, для сокальського О. Семенюк та О. Демчук. Всіх стрілецьких товариств у Галичині засновано до війни 96. Одні підчинялися Січовому Союзові, інші признавали провід «Сокола-Батька», яким кермував тоді І. Боберський, визначний педагог, послідовний пропагатор сокільської ідеї та дисципліни збірною зусилля.

Виявом української організованої сили був день січово-сокільського здвигу, 28-го червня 1914 р. Вулицями Львова перейшов під звуки оркестру багатотисячний похід «Соколів» та «Січей». Перед великими сокільськими та січовими стрільцями, яких захоплене громадянство зустрічало грімким та радісним «слава» та засипувало цвітами. Коли знову на площі Сокола-Батька, під час військових вправ появились озброєні відділи стрілецьких організацій, багатотисячну масу глядачів охопив нечуваний ентузіазм, який виявився в бурі оплесків та сльозах радості.

Смерть або Воля,
членська відзнака Січових Стрільців II.

Пластові вправи на Чорногорі.

Січові Стрільці, що їх зорганізував Роман Дашкевич.

Січові Стрільці II. у Львові.
Гудим Остап
 уроджений дня 7 червня 1888
 місцевість *Пецятинці*
 повіт *Волиць* край *Волиць*
 занятє *Крибець*
 Принятий в члени дня 2 т.ч. 1914
 Придїлений *Волиць*
 куреня
 чети
 підпис Кошового писаря.

Виказка з печаткою Січових Стрільців II.

ВІДГУКИ

орган української молоді.

ЗМІСТ:

В ювілейну
 А. Неосвіта: Юр
 М. Вілшана: Незай живе поттс.
 Корній: З нагоди Шевченківських
 ободів.
 Л. Житобільський: Прічтнки до нашої
 псе.
 Микола Кошарий: Молодість вое.
 Річка Річка: Петро Кравотки
 С. Н.: Пасту
 Ів. Бездомний: Життє нашої молю.
 О. Степаненко: На тему військового
 образованн.
 Доносї: Перемишль. З української
 гімназії — Стрий, Жіночий се-
 ляр.
 З часописки молоді: Житє
 Хроника З приводу виступу в Сн-
 галчича — Стрільцям Товари-
 ства. — Військова наука в со-
 редних школах.

=====

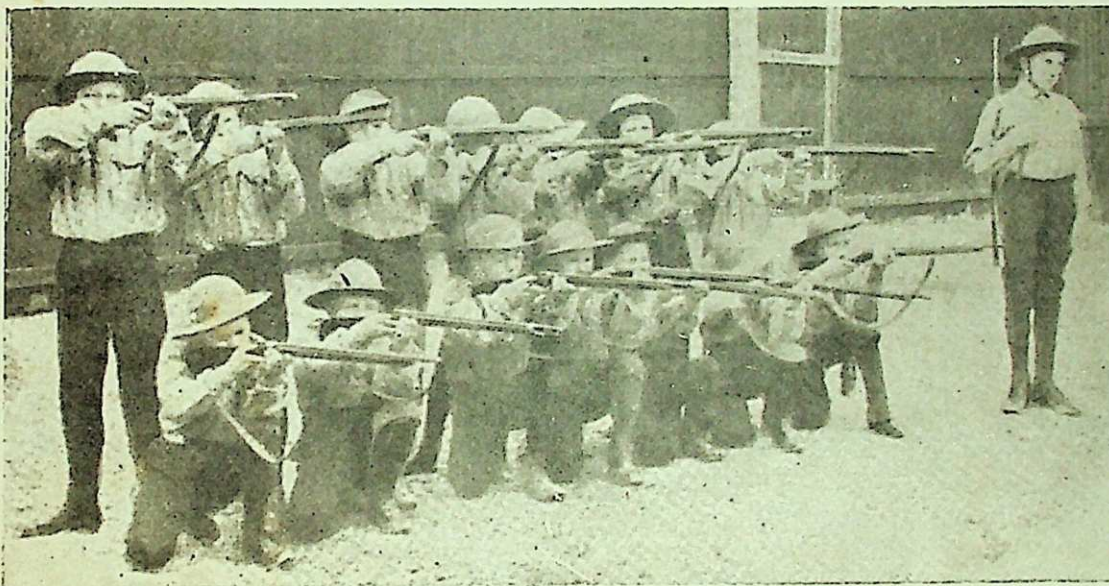
Орган української молоді
ВІДГУКИ

ставити собі за завданч нести високо й витривало само-
 стійницький прапор і під девізом добуття сили душою
 і фізичної, зібрати під ним наймолодших синів України
 Ясно поставлені цілі — Самостійно України — при-
 неволено призадуматися над її формою, способами і
 добуття, за тим пильного слідження життя, розуміння
 його винок, щоб перш усього представляти моральну
 силу і щоб самому у розгарі боротьби не втеряти голови
 Як орган молоді Відгуки подавати-муть звістки з усіх
 центрів життя укр. молодого покоління, як також по-
 знакомлювати-муть з життям молоді других націй, а пе-
 редовсім польської і російської

- Після того помішувати-муть ся:
- 1) статті політичного й суспільного змісту,
 - 2) статті обговорюючі життя молоді,
 - 3) статті торкаючі фізично-військового виховання,
 - 4) белетристику з певним застерезенням, передо-
 всім босву,
 - 5) дописи з усіх заведень, організацій і центрів укр
 молоді,
 - 6) оцінки й звіти книжок і журналів,
 - 7) хроніку.
- Відгуки виходити-муть двічі в місяць і поодиноке
 число коштувати-ме 30 сот. Предплата річна вже з пе-
 ресилкою вносить в Австрії 5 корон, в Росії 3 карб.,
 а в Америці 2 долари.
- Всікі послілки, так гроші як і письма, просимо сла-
 ти на адресу:

Омельян Кучерішкя, студ. тех.
 Львів, вул. На Байвах ч. 27, II. сходов. I. пов.
 =====
 Особливий редактор і видавець ДМИТРО БАСАРАБ.
 З "Друкарні Уайсової" у Львові, вул. Катерини 20.

Доріст «Сокола-Батька»
 при науці стріляння.

Ольга Левицька-Басараб,
 в однострою Січ. Стр. II.

Константина Малицька,
 голова Жіночого Орга-
 нізаційного Комітету.

- 3/. Подовє за нислечник, шкіряний пояс, мішні черевки і
 річи яких спис кожний з учасників дістане окремо.
- 6/. Зголосить свою участь надаліше до 10. мая 1914 р. і
 го часу надішлє першу рату в висоті 5 Кор. / петь корон/.

----- З стрілецьким привітом -----

і в, в марті 1914 року

Адреса I. грошевих посилок:
 Др. Волод. Старосольський, красвий ада. Львіа, Коперникс 14.

Адреса II. по інформаціях:
 Іван-Чмола, студ. Філософії, Львіа, Бупінського 21.

Уривок правильника Січ. Стрільців II.

Відділ стрільців під проводом д-ра С. Шухевича на чолі здвигового походу 28. червня 1914 р.

Січові Стрільці в Бориславі. По середині кошовий інж. Филип Левицький.

Осип Яримович,
як пластун.

Пластуни у здвиговому поході 1914 р.

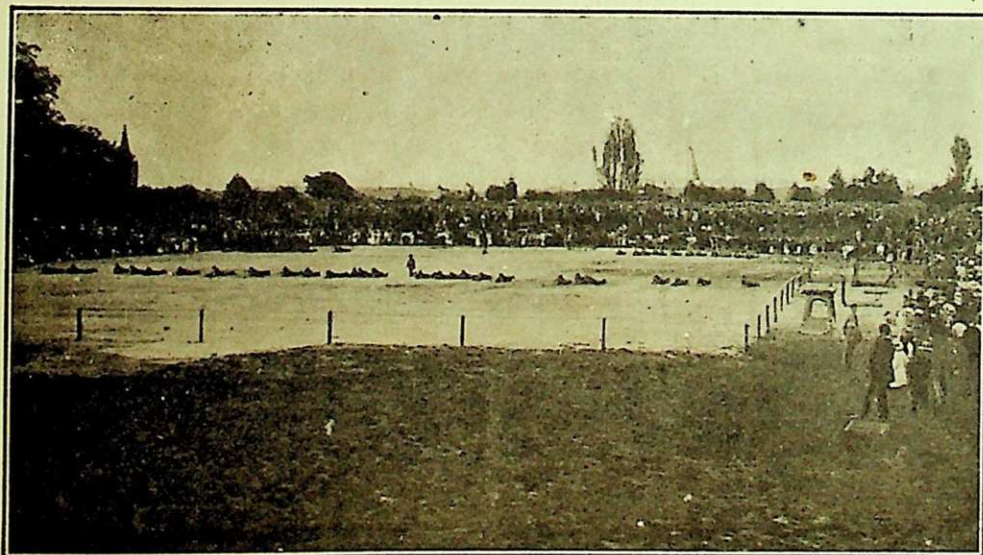
Проф. Іван Боберський,
провідник здвигу 1914 р.
з булавою.

Відділ Соколів зі села Ременова, львівського повіту.

Сень Горук,
організатор сокільських
стрільців.

Вправи Січових Стрільців у розстрільній на здвигівій площі, 1914 р.

Чет. Іван Чмола,
організатор стрілецького
руху між студентством.

українські сі- чові стрільці

Михайло Галушинський.

Теодор Рожанковський,
перший командант У. С. С.

Група стрільців сотні Дідушка у Львові, серпень 1914.
Від гори зліва: О. Вахнянин, О. Перфецький, А. Зелений,
Ф. Черник, Б. Вахнянин і Т. Винницький.

Саме в дні 28-го червня 1914 р. тоді, коли український нарід у Львові маніфестував свою силу та осяги, в Сараєві погіб австрійський наслідник престолоа. За місяць знялась над Европою воєнна хуртовина, почалася світова війна. 28-го липня виповіла Австрія війну Сербії, 5-го серпня Росія Австрії.

Дня 30-го липня зложили львівські стрілецькі організації спільний Комітет з участю д-ра Старосольського, Чмоли, Гаврилка та Степанівної. 2-го серпня українські політичні партії обєдналися в Головну Українську Раду з метою вести на час війни однозгідну українську політику. Головна Українська Рада, як найвища установа краю перебрала у свої руки також організацію українського війська. Для цього устанавлено Українську Боеву Управу під кермою д-ра К. Трильовського. У склад У. Б. У. увійшли: д-р К. Бірецький, І. Боберський, Д. Вітовський, д-р М. Волошин, М. Генік, С. Горук, Д. Катамай, Т. Рожанковський, В. Темницький та д-р С. Шухевич.

На бажання У. Б. У. австрійська військова влада згодилася звільнити з дієвої армії для потреб Українського Леґіону 100 старшин Українців, одначе вдалося звільнити лише 16 старшин та кількох підстаршин. Зі старшин приділено до Леґіону Т. Рожанковського, М. Галушинського, д-ра М. Волошина, д-ра К. Бірецького, С. Горука, Г. Коссака, д-ра Н. Гірняка, д-ра Томашівського, Р. Дудинського, Е. Коника та В. Дідушка; з аспірантів на старшин та підстаршин д-ра Новаківського, О. Семенюка, Я. Струхманчука, Д. Вітовського, М. Бородієвича, М. Геніка, Д. Катамая, М. Барана, О. Будзиновського та К. Гутковського.

Д-р Кость Левицький,
президент Головної
Української Ради.

Боева Управа видала спільно з Головною Українською Радою дня 6-го серпня 1914 р. зазив до українського народу зголошуватися в ряди У. С. С. Та вже кілька днів перед появою цього зазиву зголошувались добровольці з цілого краю. Для побору добровольців покликано повітові та громадські комітети. Добровольці прибували або просто до Львова, або збиралися при повітових комітетах. Заворушилась молодь Галичини, масово

Головна Українська Рада до всего Українського Народу!

Граде великої час, вибіла скупна година!

Наблився ти великий час, і своїми силами ми всі разом маємо перемогти ворога. В свій час ми маємо бути як один і наші вороги не будуть діяти на нас окремо, але всім разом. В свій час ми маємо бути як один і наші вороги не будуть діяти на нас окремо, але всім разом.

Українська Боева Управа стоє за національну самостійність українського народу, за незалежність української держави, за автономію української церкви, за незалежність української школи, за незалежність української преси, за незалежність української економіки.

Українська Боева Управа стоє за національну самостійність українського народу, за незалежність української держави, за автономію української церкви, за незалежність української школи, за незалежність української преси, за незалежність української економіки.

Український Народі!

Граде великий час, вибіла скупна година. Ми маємо бути як один і наші вороги не будуть діяти на нас окремо, але всім разом.

ГОЛОВНА УКРАЇНЬСЬКА РАДА:

ПРЕЗИДИТИ

Д-р Микола Левицький
голова

Михайло Павлик
заступник голови

Д-р Степан Баран
секретар

Ч л е н и

Микола Балицький, Іван Боберський, Іван Кавалюк, Д-р Микола Лагодницький, Д-р Михайло Лозинський, Теофіл Мельник, Володимир Телицький, Д-р Кирило Тривалюкський, Д-р Володимир Старосельський, Д-р Леонід Цегельський

Українська Боева Управа:

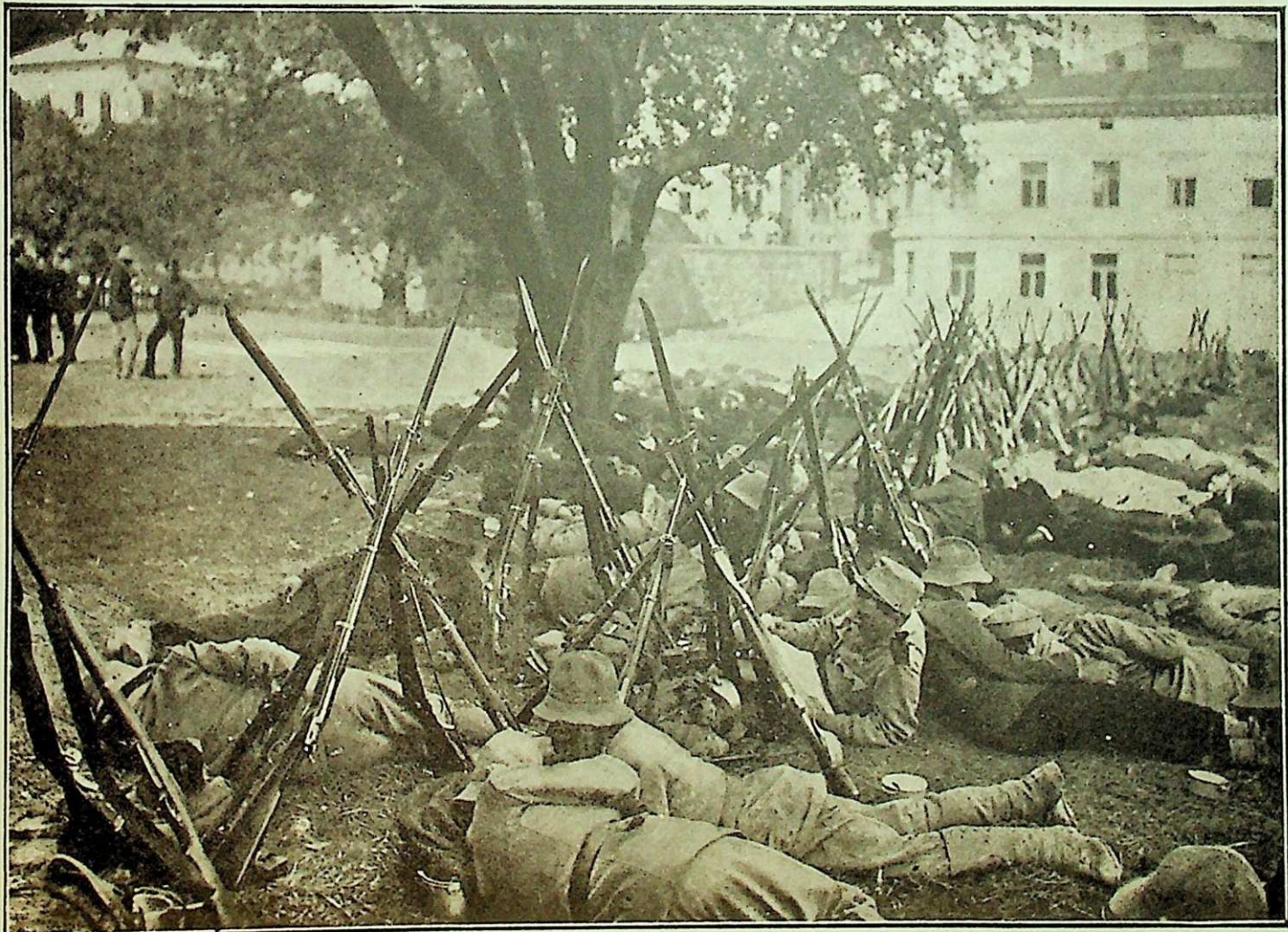
Осередки вояків

Теофіл Рожанковський, начальник, Дмитро Кітаний, зязь начальник, Д-р Михайло Волошин, Михайло Гнат

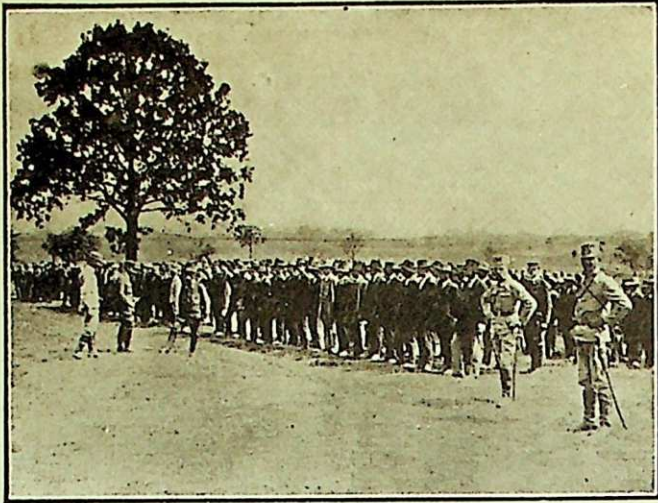
Осередки організації

Д-р Кирило Тривалюкський, голова, Д-р Степан Шухевич, зязь голова, Д-р Кость Бірюцький, Іван Боберський, Дмитро Білюкський, Сіма Горді, Володимир Телицький

Маніфест Головної Української Ради.

Добровольці відпочивають на площі під Академічним Домом

Курінь Д. Вітовського на Кайзервальді у Львові.

Українські добровольці йдуть на площу справ.

зголошуючись до служби в українському війську. У Львові приміщувано добровольців в Академічному Домі та в бурсах Українського Педагогічного Товариства, дяківській при вул. Скарги, в бурсі Народного Дому при вул. Курковій і в самому Народному Домі.

На заклик Головної Української Ради та Боевої Управи відгукнувся весь нарід. Щедро посилались жертви на українське військо в грошах, до-

рогоцінностях і натурі. Дарунки складали всі, багаті та бідні, інтелігенти, урядовці, робітники й селяни. Навіть австрійські ополченці, що стояли вже під крісом, посилали свої дрібні лепти. Посилали їх громадно цілі села. Нпр. громада Грибовичі Великі, що розв'язала в себе читальню Качковського, зложила при тій нагоді 742 корон, Підберізці 174, Дідилів 184 і 3 мішки білля. Село Гаї коло Львова, в якому стояла сотня Чмоли, харчувало стрільців

Збірка добровольців в Коломиї на площі коло Народного Дому.

БОЄВА УПРАВА У. С. С.

у складі після переїзду у Відень.

Від гори зліва: проф. Іван Боберський, Володимир Темницький, д-р Льонгін Цегельський, д-р Володимир Старосольський, д-р Теофіль Кормош, д-р Кирило Трильовський, д-р Степан Томашівський і Дмитро Катамай.

цілий місяць даром. Робітники фабрики тютюну у Винниках жертвували 174 корон. Повіти удержували власним коштом всіх добровольців у збірних станицях.

Першим відділом, що повстав з львівських добровольців, була сотня І. Чмоли. Вона відійшла зараз після сформування до села Гаїв коло Львова, де простояла до 28-го серпня. Дальше сформувалися сотні В. Дідушка, О. Семенюка та інші. Сотні, зібрані у Львові, зведено у два курні. Першим командував Дмитро Вітовський, другим Ераст Коник. Швидко почалася військова наука та вправи.

В початках організації та праці Українські Січові Стрільці були здані лише на власні матеріальні засоби та на власних людей. Тому не диво, що саме в початках траплялися чималі недостачі та похибки.

Супроти українського народу Австрія бела завсіди двобічну політику. Цю тактику вона задержала й у відношенні до Українського Легіону. Австрійський держ. уряд дав щоправда дозвіл на організацію окремої української формації, та рівночасно не піддержував її. Деякі пляни австрійського командування вказували радше на те, що існування Українського Легіону є для нього не на

Дрогобицькі Стрільці перед відїздом до Стрия.

руку і напр. плян висилки тисячки невишколених і незброєних українських добровольців зі Львова поза лінію Почаїв - Радивилів - Збруч міг легко довести до ліквідації У. С. С. у самих початках. Але тому плянові спротивився рішуче перший командант У. С. С. Теодор Рожанковський і таким чином урятував Леґіон від вчасної загибелі. Саме ця подія привела до резигнації Т. Рожанковського. Боева Управа призначила на його місце запасного австр. старшину М. Галущинського, б. директора української гімназії в Рогатині. Та заки стягнуто М. Галущинського з австрійської армії, австрійське командування віддало провід У. С. С. чужинцеві, полк. кінноти Моликові.

Дня 18-го серпня 1914 р. прибув у Львів М. Галущинський і в той сам день приїхав з Відня полк. Молик. Дня 24-го серпня переглянули оба начальники сотні У. С. С. на Кайзервальді. Довгий час компетенції обох начальників У. С. С. не були вирішені, але після переїзду У. С. С. на Закарпаття полк. Молик уступив з призначеного становища.

Тому, що розбита в перших боях австрійська армія відступала на захід, не довелось зорганізувати й вишколити стрілецьких відділів у краю. Прийшла евакуація Львова. Дня 30-серпня львівські сотні У. С. С. переїхали до Стрия і туди стягалися також відділи з інших галицьких міст. Та велика кількість добровольців не мала вже змоги туди добитись і залишилася по тому боці фронту.

Російська піхота в поході на Галичину.

Відхід добровольців на залізничний дворець у Львові.

Всіх добровольців, що зголосилися в місяці серпні у Львові та на провінції, начислено ок. 28 тисяч. У Львові було при кінці серпня приблизно 2.000 людей. Сам І. курінь Д. Вітовського числив дня 27. серпня 848 людей. У Стрию зібралися з цілого краю лише яких 10 тисяч.

Підчас побуту У. С. С. у Стрию прийшло до перших непорозумінь між ними й австрійським командуванням. Першою причиною до цього була відмова У. С. С. присягати на вірність Австрії. Велике обурення серед Стрілецьтва викликало обмеження сили Леґіону до 2.000 людей. Це безприкладне своєю глупотою рішення австрійського командування загрожувало розв'язанням Леґіону.

Дня 3-го вересня 1914 вибрано зі всіх стрийських добровольців 2.500 найбільш інтелігентних людей. Того самого дня пополудні У. С. С. зложили присягу і тимсамим станули на службу австрійській державі, під якої прапорами мали піти в бій за волю України.

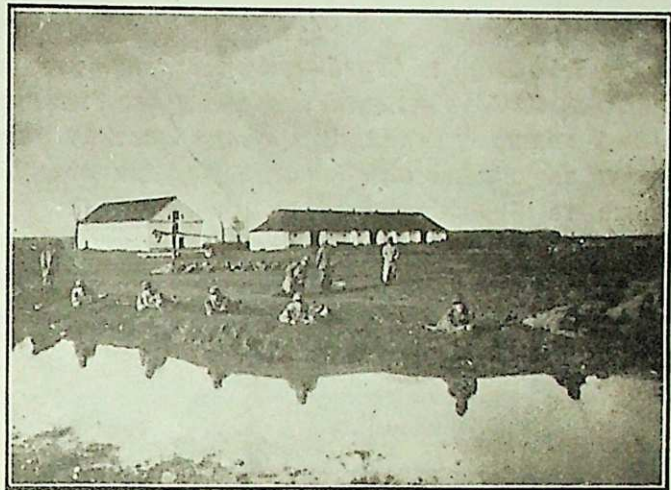
Зі Стрия переїхали У. С. С. на Закарпаття та станули в селах Страбичів (по мадярськи Мезете-ребеш) і Горонда.

П е р ш і б о ї

У Страбичеві та Горонді У. С. С. зєднали собі відразу прихильність місцевого українського тоді ще дуже мало національно свідомого населення а також прихильність місцевих Мадярів. Товариське життя У. С. С. зосереджувалось у славній з того часу Горондівській коршмі. Там сходилося Стрілецтво у вільних від праці хвилинах на розвагу й обміну думок про майбутнє.

Перед Легіоном розкривалися тоді доволі великі вигляди. Розгорнулася тоді перспектива стати зародком великої української армії, що під проводом ген. С. Шептицького мала через Туреччину та Кавказ продертись на Кубань і звідти рушити на Україну, проголошуючи її самостійною державою. Цю ідею прийняли Німці та обговорювали її дуже поважно з українськими політичними провідниками. Однак Австрія, що все давала послух противникам української нації, не прийняла цього пляну й далі ставилась до У. С. С. неприхильно. Це неприхильне відношення до української справи було черговим розчаруванням Стрілецтва. Воно все то більше переконувалось, що українську справу годі вязати з інтересами Австрії та зі сумнівними успіхами її армії.

Австрійське командування таксамо, як уряд, не обчислене у своїх починах, могло кожної хвилини знищити навіть цей малий зародок української боевої сили. Думкою і починами всього Стрілецтва кермувала тепер одна ідея: за всяку ціну зберегти існування Легіону. В засобах для цього поділялась думка Стрілецтва. Одна частина була тієї думки, що У. С. С., йдучи на жертви, повинні маніфестувати свої переконання та ідею відвагою і боевими подвигами. Інші заступали думку, що Стрілецтво повинно зберігати себе від втрат, оминаючи якомога боїв на фронті й, зберігаючи сили, ждати відповідного моменту для виконання свого покликання в майбутньому. Історія Стрілецтва виявила, що воно вибрало радше перший шлях і пішло ним.

Вправи добровольців у Страбичеві.

Такі то були теми розмов і міркувань серед стрілецьких старшин і серед стрільців у Горонді та Страбичеві. Рівночасно стрілецьке серце живо стежило за ходом подій на фронті, нетерпляче вижидавши нагоди, щоби віч-на-віч стрінутися з відвічним ворогом, що заливав Галичину.

Гурт добровольців у Страбичеві.

От. Гриць Коссака,
командант I-го куреня.

Горонда, край села.

От. д-р Степан Шухевич,
командант II-го куреня.

У Горонді та Страбичеві зреорганізовано ново У. С. С. та всі сотні зведено у два і пів курнів. В першому курні під проводом сот. М. Волошина злучено сотні Дідушка, Дудинського, Коники та Будзиновського, у другому, під проводом сот. Г. Коссака сотні Горука, Барана, Семенюка та Букшованого; до третього півкурня під командою С. Шухевича увійшли сотні І. Коссака та Вітовського. У. С. С. підчинено команді корпусної групи ген. Гофмана.

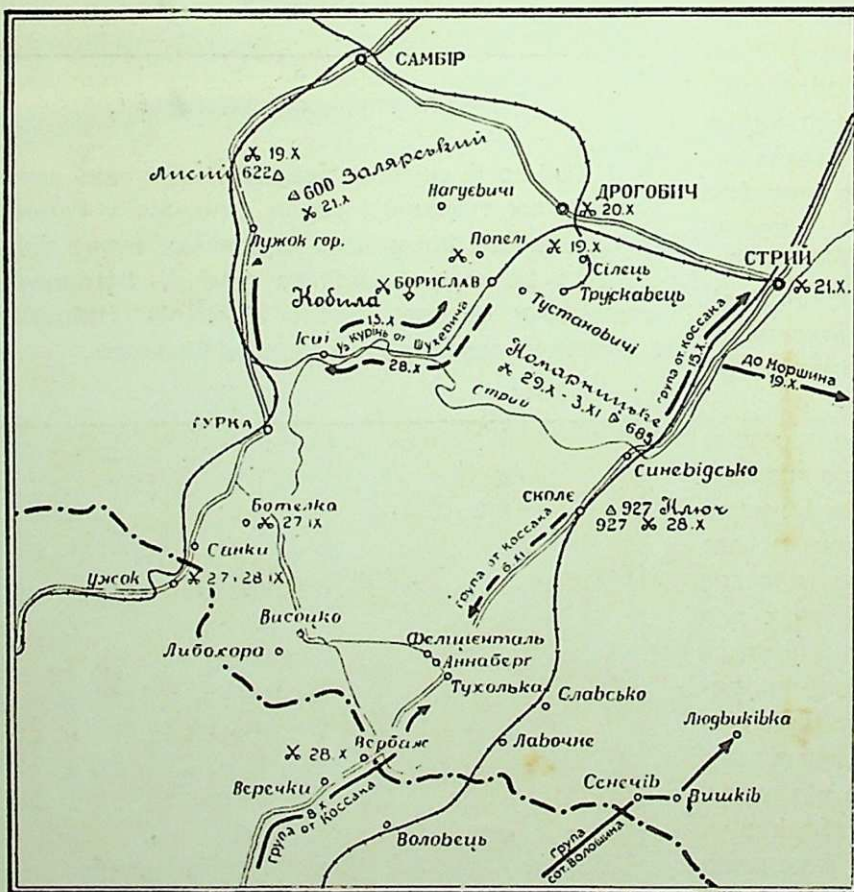
В тому часі У. С. С. жили в дуже поганих матеріальних умовах. Сумно представлявся виряд У. С. С., еліти українського народу. Стрільці носили подерту військову одягу, мадярського крою, стару подерту обуву та були озброєні крісами давньої системи Верндля, на один набій, зі шнурком замість ременя до ношення. Тими тяжкими крісами Стрільці робили вправи і з ними пішли перші сотні на фронт. Документом цього стану залишилася стрілецька пісня:

Машерують добровольці
Через Мезетеребеш,
Чи то військо, чи то банда,
Ти ніяк не розбереш.

Не дивлячись на це, Стрільцтво пильно та з великим запалом готовилось до воєнного діла. Вишколених старшин та підстаршин було дуже мало. Четами, а навіть деякими сотнями проводили невійськові, що перейшли хіба лише стрілецьку школу. Але добра воля, ініціатива та молодечий запал перемогли неодну перешкоду та недостачу. Молоді стрілецькі старшини вчилися самі, рівночасно передаючи знання своїм підчиненим.

Та недовго У. С. С. мали змогу попрацювати над своїм вишколом. Москалі зайняли Галичину й загрожували Мадярщині. Австрійське командування сягнуло вже по останні резерви. Прийшла черга й на У. С. С.

Першою вийшла в поле дня 10. вересня 1914 р. у карпатський просмик біля Веречок, сотня В. Дідушка. Після неї, дня 17. вересня 1914. вийшла друга сотня Семенюка на У-

Мапка походів У. С. С. осіню 1914 р. Перехрещені шаблі з датою означають бої У. С. С., —> напрямом походу вперед, - - -> відвороту.

жок, а з кінцем вересня вийшли на фронт останні відділи У. С. С. У Горонді й Страбичеві залишилися тільки недужі та слабосилі. Туди спрямовувано опісля ранених та хворих. Це був завязок Коша (кадри) У. С. С.

Перші стрінулися з ворогом частини сотень Семенюка недалеко Сянок та Дідушка під селом Ботелка, на шляху, що веде з Турки до Сянок. Обі стрічі відбулися того самого дня, 27. IX. Дві чети сотні Семенюка (Гнатевича і Пеленського) стрінулися з козацькими стежами на шляху Турка—Сянки, яких 4 кілометри від Сянок. Дві чети сотні Дідушка напали спільно з відділом австрійської кінноти на муніципну валку козацької дивізії, що прямувала на Ужок. Дня 28. вересня сотня Семенюка звела правильний бій в обороні ужоцького переходу. Того самого дня зударилася з ворогом решта сотні Дідушка коло Веречок Вижних, на Закарпатті.

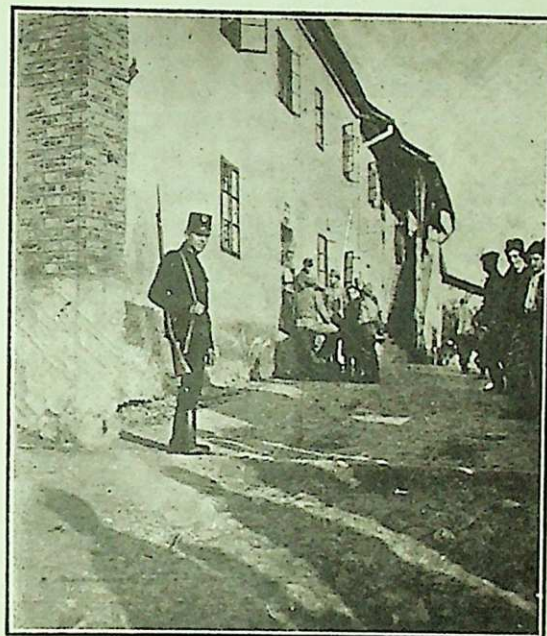
У цих боях впали перші жертви раненими, вбитими та полоненими. В сотні Семенюка впали стрілець Василь Чехут, ученик 5 кл. гімн. з Кадлубиськ, пов. Броди та Данило Корінь, абсолювент гімн. зі Львова. Це були перші вбиті У. С. С. До бою пішли Стрільці здебільша в цивільному одінні у старих, синіх військових плащах та узброєні частинно ще крісами старої системи Верндля.

Сотня Семенюка після бою коло Ужока перейшла у містечко Велике Березне на Закарпатті і залишилась там до 13. жовтня. Сотня Дідушка завершила до Ченадієва, місточка на Закарпатті (мадярська назва Сент-Мікльош).

Дня 26. вересня вийшли в поле сотні С. Горука, Д. Вітовського та О. Будзиновського. Їх поділено на двадцятки. Вони мали вести покищо партизантку у запіллі ворога. В днях між 28. і 30. вересня Горонду та Страбичів залишили також сотні М. Барана, Е. Коника, І. Коссака та О. Букшованого.

Стрільці-добровольці з Буковини.
З ліва: Гриць Дубик, Олена Кузь, Боровський, Володимир Клапоуцак, Михайло Дутківський.

На сторожі.

Сот. Сень Горук з підстаршинами своєї сотні.

Командант Легіону У. С. С. М. Галушинський зі старшиною сотні В. Дідушка.
Від гори зліва: пхор. М. Голубець, чет. В. Гнатюк, сот. В. Дідушок, пхор. О. Перфецький, чет. В. Кучабський, чет. О. Коберський, пхор. П. Дідушок і чет. О. Яремович

Так сповнилися мрії та бажання У. С. С. Не словами, а ділом, кровю та залізом почало У. С. Стрілецтво творити нову сторінку історії Народу. Наче молоді орлята вилітали стрілецькі сотні зі своїх гнізд на поле бою.

Машерують Стрільці Січовії
На кривавий тан,
Визволяти братів Українців
З московських кайдан.

Задуманий австрійським командуванням плян партизанських двацятки, якого ініціатором був тодішній референт для стрілецьких справ австр. пор. П. Кватернік, не вдався. Лиш деяким відділам пощастило продертись у запілля ворога; більшість повернулася із втратами або проблукала ще деякий час безцільно в Карпатах.

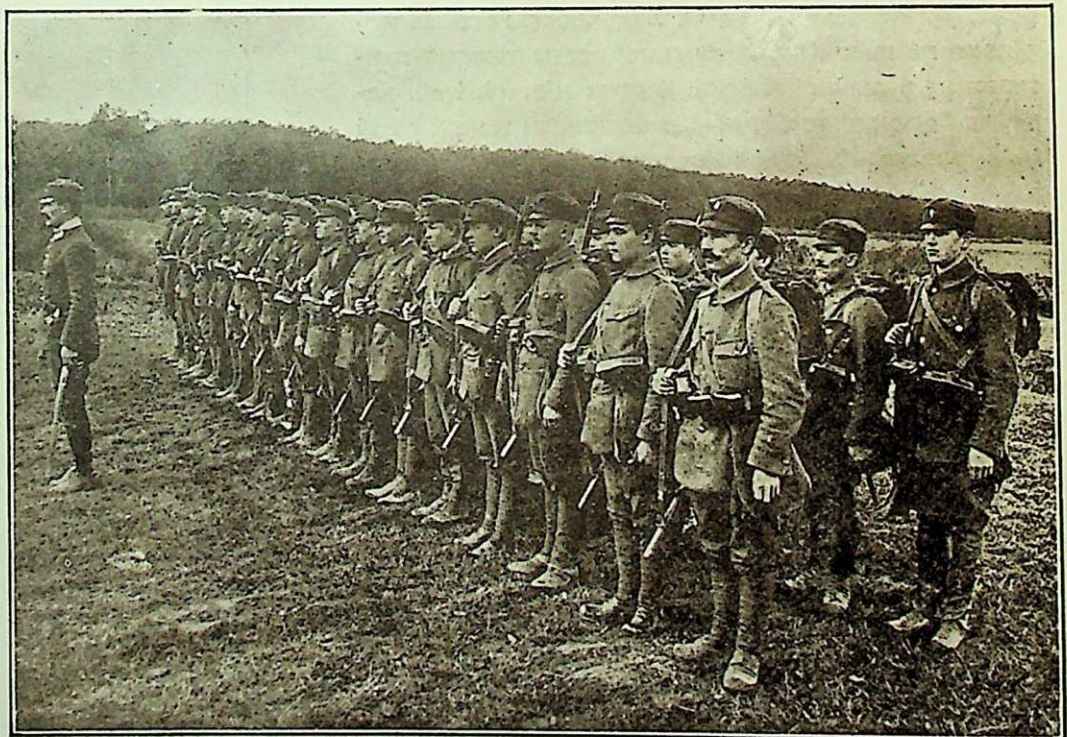
Останні сотні, що при кінці місяця вийшли з Горонди та прийшли до Сваляви на Закарпатті, не змогли вже вислати своїх двацятки.

Ворог напирив з Карпат у глибину Мадярщини. До Сваляви почали вертатись двацятки з перших трьох сотень. Після короткого оборонного бою коло Сваляви, в якому брали участь сотні У. С. С., усі частини У. С. С. завернено до Ченадієва для зібрання двацятки, розбитків сотень та для реорганізації Легіону. З усіх сотень створено наново два I півкуринів, кожний по чотири сотні, а з двацятки залишено лише три відділи стежників (по 50 стрільців), яких пізніше приділено до півкуриня С. Шухевича.

Але не довго довелось У. С. С. бути разом. Наперекір бажанням усього Стрілецтва Легіон знову розділено і його частини підчи-

нено ріжним австрійським босвим групам.

Це був початок жовтневої офензиви. Найважливіше завдання в тому поході дістала друга австрійська армія, що мала проломити російський фронт на просторі Хирів-Самбір-Дрогобич. Для облегчення завдання тієї армії наказало Начальне Командування корпусній групі Гофмана вдарити на

Сот. Клим Гутковський з четою Бориславців.

Стрий. Наступ почала 129-а і 130-а бригада. Саме в розпорядження цих бригад були приділені У. С. С., які таким чином попали в осередок тієї боєвої акції.

Дня 6. жовтня У. С. С. розділено на три групи. Одна частина під проводом сот. д-ра М. Волошина рушила через Вишків та Сенечів у напрямі на Людвиківку. Друга, найбільша група з от. Г. Коссаком, через Воловець у напрямі Стрия, третя під командою от. д-ра С. Шухевича через Ужок та Турку, потім на Дрогобич.

Так зачався карпатський похід У. С. С., що вкрив славою стрілецьке імя. Один за одним, як листки у вінку, чергуються стрілецькі бої та перемоги. Звіт австрійського генерального штабу подає вже 9. жовтня, що ...»у боях відзначився також Український Добровольчий Легіон«.

Дня 18. жовтня півкуринь от. Шухевича у випаді на доли доходить до Борислава, Дрогобича та Нагуєвич. Під Попелями прийшло до першої більшої сутички з ворогом. Сотня І. Коссака зводить бій під Сільцем з трьома сотнями Москалів і 20. жовтня добуває Дрогобич, а сотня Дудинського увиходить дня 21. жовтня до Стрия. В бою з гренадирськими частинами ворога вона тратить половину людей, але вдержується на становищі, тоді як австрійські відділи уже давно покинули позиції. Підчас відвороту сотні І. Коссака, Букшованого і М. Барана здержали наступ Москалів в околицях Синевідська. Сотня Сроковського (передтим І. Коссака) добуває дня 28. жовтня в кровавому бою московські окопи на горі Ключ. В цьому бою впало 13 стрільців і було 14 ранених, між ними сот. Сроковський. Сотні В. Дідушка і Р. Дудинського вкриваються славою на горі Комарницьке коло Синевідська, яку добувають і вдержують три дні, а згодом, коли австрійські частини віддали її знову в руки Москалів, дня 3. листопада сміливою атакою відбивають назад.

У тому часі сотня Семеняка найшлася через безпорядки, що панували тоді в австрійському командуванні, в складі гонведської дивізії, якою командував

Виїзд в поле.

австрійський архикн. Йосиф. Дня 19. жовтня сотня боронила позицій на Лисій Горі, що на північ від Лужка Долішнього, дня 21. Х. брала участь у наступі на горі Залярській. Підчас цих боїв сотня втратила 3 убитих та 7 ранених. В другому бою проводив сотнею молодий чет. Б. Гнатевич і тоді сам був ранений.

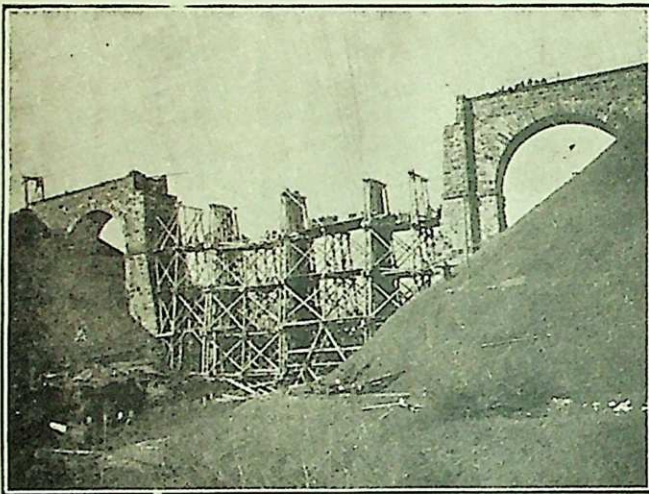
Такі були перші бої Стрілецтва, його перші подвиги, невдачі та труди. В цьому важкому основному поході Стрільці доповнили своє військовоє знання та добули деякий воєнний досвід. Серед трудів і невдач відпали з рядів Стрілецтва слабосилі та слабі духом. Зате тих, що залишились, спільна вояцька доля загартувала до дальших змагань.

Перші ранені в карпатських боях осіню 1914 р.

На бескидах

Після жовтневої офензиви та відвороту австрійської армії, стрілецькі сотні спинились на довший побут у німецьких кольоніях Феліціенталю та Аннабергу. Стрільці мали за собою вже перші перемоги й перші рани. Боева сила поодиноких со-

Знищений залізничний міст під Вол'вцем, осінь 1914.

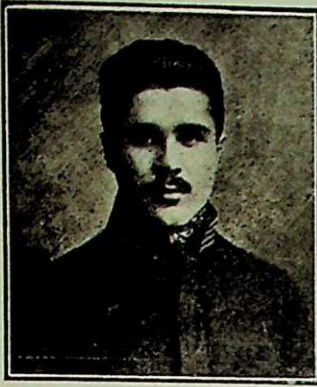
На горі Коссак, на Закарпатті.
Тек днювали й ночували У. С. С. на становищах у Карпатах.

тень зменшилась на кільканацять, а то й кількадесят стрільців, що в боях наложили головами або були ранені. Дня 10. листопада приїхав до Аннабергу командант 55-ої дивізії ген. Фляйшман та наділив відзнаками хоробрости багатьох старшин і стрільців, між ними Олену Степанівну й Софію Галечко.

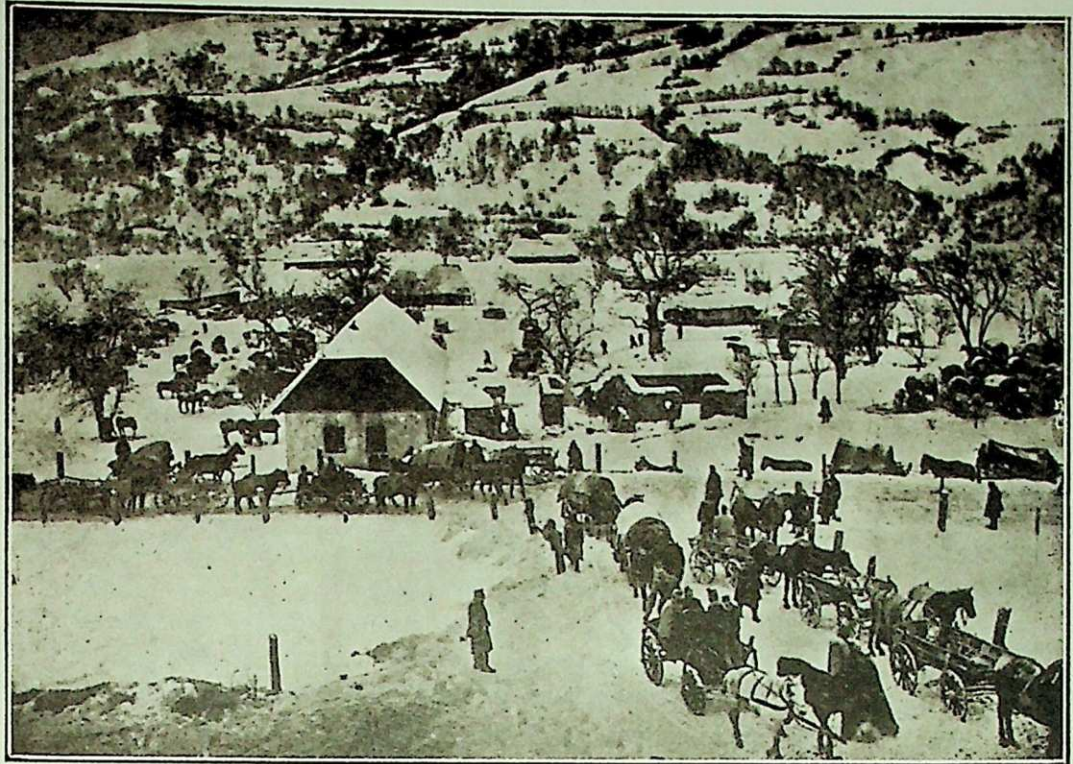
В Аннабергу знову зібралися усі стрілецькі сотні крім сотень Семенюка, Будзиновського та Гутковського, приділених до інших австрійських груп. Сотня Кліма Гутковського стояла в тому часі в Густі, містечку на захід від Мармароського Сиготу. Командантом У. С. С. у полі став тоді от. Гриць Коссак, а команду над своїм курінем передав сот. Горукові.

З Аннабергу висилано раз-у-раз стежі, що часто зводили бої з противником. Ці стежі, в силі 10 до 20 людей, мали нераз завдання заходити як найдалше в глибину ворожого запілля. Серед снігів, що вже тоді покрили верхи Бескиду, стежі проходили далекі простори Карпат. Одного разу четар Трух дійшов зі своєю стежою аж до Гребенова, понад 30 км. поза ворожий фронт і далеко на задах ворога звів бій з Москалями, повертаючи щасливо з 20 полоненими й дуже цінними вістками про ворога. Та не всім стежам так щастило. Бувало, що багато з них верталося із втратами, залишаючи нераз убитих у запіллі ворога.

В половині листопада 1914 р. російські війська мали на фронті успіх і тому австрійське командування вирішило перейти на нову оборонну лінію, на гірський хребет «Бескид», що тоді був границею між Галичиною та Мадярщиною. Тому, що нова оборонна лінія була ще не приспособлена, в передпіллі залишились відділи, що мали деякий час здержувати ворога, заки будуть приготовані нові оборонні позиції на Бескиді. Півкурінь от. Шухевича видержав декілька днів на первісній лінії в Тухольці, опісля, виконавши своє завдання, відступив також через село Климець на Бескид.

Хор. Михайло Сух,
впав на стежі під горою
Явірник, коло Лавочного,
3. лютого 1915.

Обози в дорозі на Воловець.

Всі сотні У. С. С. зібрались після того в селі Верб'язі, на південному склоні Бескиду. Нічу перебували Стрільці в домівках, а досвіта виходили на становища, щоб на випадок наступу дати підмогу. В тому часі жертвою війни впали три села: Климець, Жупанє та Вижлів. Їх спалено на приказ команди дивізії, щоб, мовляв, у той спосіб утруднити підхід ворожим військам. З Верб'язя виходили сотні в передпілля, щоб непокоїти ворога. Висилано також далекі стежі на його зади. Тоді вславився підприємчивий командант стежі Роман Сушко, що нічу підкрався до ворожої застави в лісничівці та спалив її. Дня 23. листопада вийшов II. курінь У. С. С. у передпілля, щоб випадом ослабити сподіваний ворожий наступ. Курінь дійшов з боями, що тривали цілий день, аж до Тухольки.

І цим разом спільне перебування та спільна праця сотень У. С. С. не тривала довго. У. С. С. знову розділили. На лівому крилі 55-ої дивізії стояла на позиції 130-а бригада. Вона займала становища на північ від села Латірки, через гори Пікуй, Ясенову, Плай по Козакову Полянку. Коли Москалі повели на становища тої бригади завзяті наступи, команда дивізії кинула туди півкурінь от. Шухевича (сотні Дідушка та Будзиновського). Сотні стали постоем у селі Мішкаровиці, зараз побіч села Латірка, та звідти ставляли полеві застави й висилали стежі. Командантом 130-ої бригади був полк. Вітошинський. Він прийняв Стрільців доброзичливо та сердечно й цим зєднав собі серед Стрільцтва велику пошану й любов. Його прозвали «дзядьом».

Ввесь грудень 1914 та половину січня 1915 року виконували Стрільці головно стежну службу в передпіллі обох бригад. Ця служба У. С. С. у Карпатах віддала австрійському командуванню велику прислугу. Корпусна команда ген. Гофмана поклала на У. С. С. завдання бути «оком фронту», слідкувати за розположенням московських частин та за їхніми рухами, від Вишкова аж по Ужок.

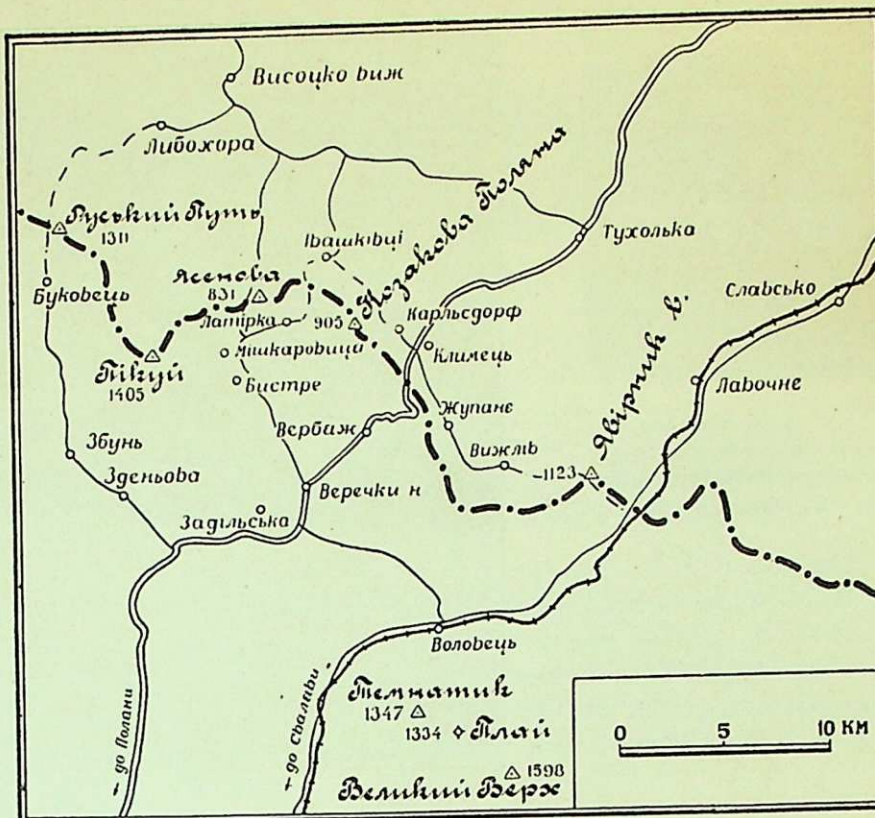

Австрійський ополченець,
один з тих, що боронили зимою 1914 р. карпатських
переходів.

Стрілець-звідун,

один з тих, що переходили поза ворожий фронт.

Мапка зимових походів У. С. С. 1914-15 р.

Стрілецькі стежі часто продиралися глибоко у вороже заплілля та доказували нероз правдивих чудес. Ніякі інші, навіть старшинські стежі, не могли рівнятися зі стрілецькими, для яких звичайно не було ніяких перепон. Вони своєю відвагою, бистрою орієнтацією та проворністю добували такі вістки про ворога, що викликували у вищих командах справжнє захоплення. З того часу закріпилася слава У. С. С. як незрівняних гірських стежників.

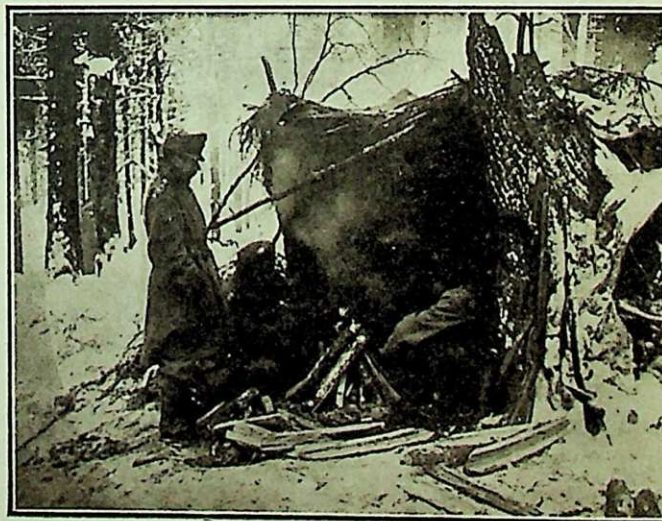
Далекі марші по горах, переходи поміж ворожими заставами та бродження у глибоких снігах при тріскучому морозі, напружене зорення за ворогом вимагали чимало сили волі й нервів. А все таки бували між стрільцями одиниці, що рвались на ці небезпеки та труди. Їх манила романтика бо-

євих пригод та вояцька гордість. Одним з таких героїв, що заєдно зголошувались на провідника найнебезпечніших стеж, був чет. Балюк, який згинув пізніше в бою під Завалом над Золотою Липою. Завдяки стрілецьким стежам корпус ген. Гофмана врятувався від неодної несподіванки. Крім четаря Балюка вславились як провідники далеких стеж Р. Сушко, М. Мінчак, Г. Трух, А. Мельник, д-р О. Левицький, М. Михайлів та інші.

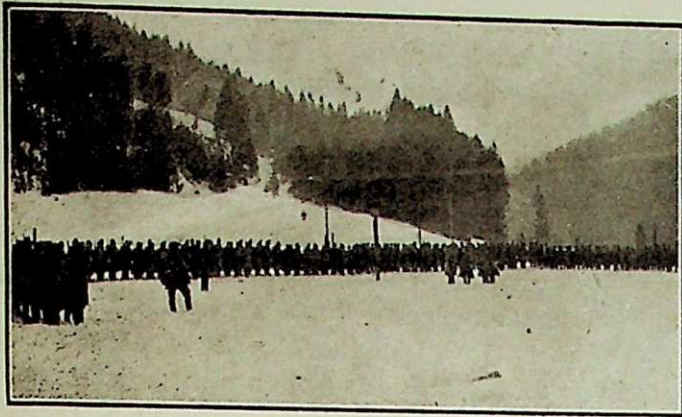
Після відходу півкуриня от. Шухевича в розпорядження 130-ої бригади, всі інші сотні під проводом Г. Коссака несли важку полеву службу. Їх кидали в найбільш загрожені місця. В тому часі сильно потерпіла сотня М. Барана, якої боєвий стан до кінця грудня змалів на половину. Самого

Сот. Сроковський приймає звіт стежі.

Нічліг У. С. С. на горі Татарівці.

1-ий курінь в Рожанці.

Сотня Д. Вітовського.

команданта сотні полонили Москалі тоді, коли він вийшов зі сотнею із Жупаня у передпілля.

Дня 12. грудня знято фронт з Бескиду й перенесено на Закарпаття. Москалі прорвались на північному заході від групи Гофмана та зайняли місто Кошиці на Словаччині. Підчас того відвороту з Бескиду сотні 1. куріня боронили задів відступаючого корпусу. Після виконання цього завдання

курінь перейшов на становища поміж верхом Плай і Великим Верхом. Звідти атакували ворожі становища 20. і 21. грудня сотні Букшованого, Дудинського і Носковського та після невдачі цілий курінь відступив на гору Темнатик. Серед студіни та безнастанних боїв курінь удержався там до 7-го січня 1915 р., саме до Різдвяних Свят.

Небаром група Гофмана мусіла знову від-

Поворот стежі в Бескидах.

Сот. Клим Гутковський.

Сот. Т. Сроковський,
помер весною 1915 р.

ступати. Фронт опинився на деякий час біля Сваляви та аж з підходом нових сил посунувся дещо вперед. В авангарді групи йшли сотні У. С. С., як її око, висилаючи далекі стежі, які приводили «язика» та відомості. Тоді визначився між іншими пхор. Т. Ковалик зі сотні Дудинського, нагороджений опісля високим боєвим відзначенням та степенем хорунжого. Також чет. Андрій Мельник, командант першої чети сотні Дідушка, дійшов одного разу до села Мішкарівці, де після рукопаш-

Чета добровольців у Вольфсбергу.
Зорганізував її в таборі біженців пхор. В. Сідельник.

ного бою захопив козацький відділ з кінями та зброєю.

Надійшов час Різдвяних Свят. Були це перші свята на війні. У. С. С. стрічали їх далеко від рідні та хати, в поготівлі, на верхах засніжених Карпат. А все таки Стрільцтво святкувало це Різдво урочисто. Ті, що стояли в селах, дістали святу вечерю. Кухарі приготували борщ, пироги, голубці, оселедці й кожний стрілець дістав пів їдунки якогось лікеру та пива. Не забули про своїх героїв також земляки на еміграції, у Відні, та прислали на свята дарунки. Кожний стрілець дістав тепле білля, скарпички, ласощі та письмо-привіт від рідного незнайомого. Ці дарунки, про які подбали Український Жіночий Комітет та Українська Боєва Управа, привіз Стрільцям проф. Іван Боберський, що перший зпоміж членів У. Б. У. відвідав У. С. С. у полі.

Після Різдва, 10. січня, вийшла на фронт сотня Кліма Гутковського, що досі стояла залогою в Густі, на Закарпатті. Її приділено до боєвої групи полк. Ганнака, що складалася з кількох самостійних курінів гірських стрільців і боронила карпатського переходу в районі Вишкова, на південний схід від Лавочного.

Околиці, в яких опинилась сотня К. Гутковського, були чи не найважчим боєвим тереном усього карпатського фронту. Є це західні відноги непрохідного, лісистого, майже незаселеного пасма Горганів.

Сотні припала важка розвідочна та стежна служба, яку меткий та спосібний командант сотні Гутковський зорганізував взірцево. Також в боях, що велись коло Вишкова, сотня декілька разів визначилась такою відвагою та завзяттям і мала такі успіхи, що про неї була окрема згадка в одному з боєвих звітів Начального Командування Армії. В безупинних змаганнях боєвий стан сотні за два місяці змалів так, що її в березні стягнуто до Коша у Варпалянці для доповнення. Важкі труди зло-

Сотня У. С. С. сформована у Відні.

мили також здоровля славного сотника К. Гутковського. Він помер після Великодня в Будапешті.

В половині січня появились у Карпатах з допомогою німецькі полки і дня 22. січня почався спільний наступ австро-німецьких військ. Небагом У. С. С. вступили знову на Галицьку Землю.

У. С. С. йшли через Жупане, Вижлів у сторону Лавочного. В одному із боїв, під горою Явірник, згинув хор. М. Сух. Це був відважний старшина та добрий товариш, якого всі любили за живу вдачу й гарний голос.

Січнева офензива австро-німецької армії не змогла відкинути Москалів відразу з Карпат. Її розгін спинився в половині дороги. Російське командування кинуло на карпатський фронт великі підкріплення і повело завзяті протинаступи на півночі і південному заході від Славська. Славсько стало базою 55-ої дивізії, в якій складі були також У. С. С. Перший курінь відійшов до села Рожанка в район 129-ої бригади. Саме в цьому часі уступив зі свого становища з причини пізнього віку її дотеперішній командант ген. Дрда, який полюбив Січових Стрільців і поводився з ними по батьківськи. Його замінив полк. Маташіч. Шефом штабу залишився надалі сот. ген. штабу Кватернік.

В часі від 16. до 22. лютого I. курінь У. С. С. був у боях у стіп гір Татарівки та Чиряка. На цьому відтинку Москалі повели сильні протинаступи. Завзято боронили сибірські полки також гору Кливу. В бою за неї заломилось багато німецьких наступів і згинуло кілька тисяч Німців.

Другий курінь стояв тоді в Грабівці Скільським на північ від Славська, в запасі 130-ої бригади. Після Великодня відійшов через внутрішні непорозуміння командант II. куріня от. д-р С. Шухевич до австрійського полку й команду перейняв сот. В. Дідушок.

У Славську сформовано перший відділ стрілецької кінноти, при кавалерійському дивізіоні мадярського сотника кінноти Фаркаша, великого друга Українців та Стрільцтва. Відділом цієї кінноти командував хор. Р. Камінський. Стрільцька кіннота вже в карпатській кампанії добула добру славу та чимало відзначень.

Зі січневою офензивою УСС. вступили знову на батьківську землю. Якже змінилося за цей час стрілецьке обличчя. Карпатський похід зробив з У. С. С. справжню боєву одиницю, що вдержалася у цілій військовій хуртовині на висоті своїх зав-

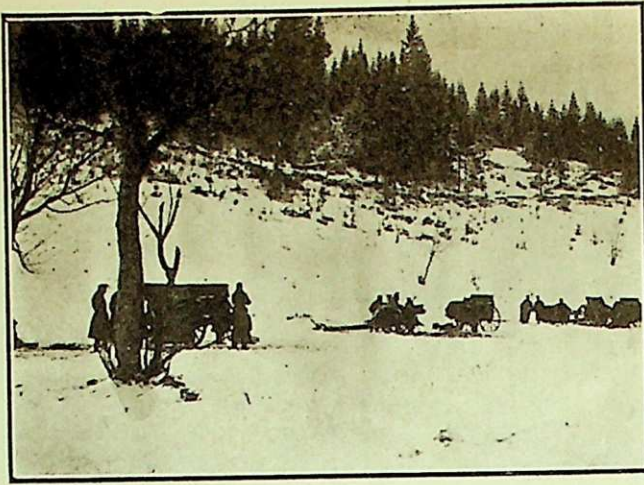
Відпочинок сотні в поході.

дань, а після світової війни стала завязком Української Армії.

Карпатські бої були для Українських Січових Стрільців найкращою військовою школою, з якої перший іспит вони зложили на Маківці.

Кубанські козаки полонені пхор. Т. Коваликом.

Батерія чет. Я. Восвідки в Рожанці.

Чет. Г. Трух на стежі.

Хор. Степан Глушко.

Сот. Д. Вітовський промовляє на похоронах стрільця у Славську.

Чет. Роман Сушко.

Стрільцька кухня на горі Кливі.

На бойківській квартирі.

М а к і в к а

На початку березня 1915 р. переведено цілий Леґіон, крім сотні Гутковського, що дальше стояла під Вишковом, в запас 130 бригади, до Грабівця та Головецького коло Славська. Ця бригада держала відтинок фронту на горах Клива та Маківка. До кінця квітня Стрільці виконували стежну та помічну службу.

В березні прийшов з Начальної Команди австрійської армії перший, урядово затверджений список 48 стрілецьких старшин та їхніх службових приділів. Стрільцькі сотні відходили досі в поле під проводом старшин, що, хоч виконували старшинську службу, не мали для цього урядового затвердження і належних поборів. Корпусний приказ, який приносив затвердження старшинського складу У. С. С., змінив рівночасно і дотеперішню організацію Леґіону. Він скасував Начальну Команду У. С. С. та поділив Леґіон на два самостійні курні і доповняючу сотню. Аґенди Команди У. С. С. перебрала команда XXV. корпусу, при чому дотеперішній начальник У. С. С. Михайло Галущинський залишився в команді корпусу як референт та звязковий старшина Леґіону. Командантом I-го курня був іменований от. Гриць Коссак, II-го курня сот. Семен Горук. Командантом доповняючої сотні, що стала завязком Коша У. С. С. і стояла під

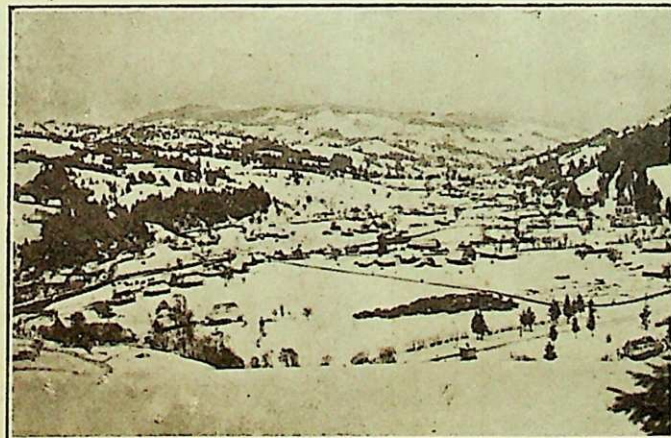
той час у Варпалянці, на Закарпатті, призначили сот. Никифора Гірняка.

Весь березень і квітень минув на фронті 130 бригади доволі спокійно. Але положення змінилося, коли Німці 24. квітня добули верх Острий, що розкрив їм дорогу в долину Орави. Москалі рішилися за всяку ціну відібрати цю гору. Але, коли чолові атаки на німецькі становища не вдалися, вони пішли наступом на становища 130 бригади на горі Маківка. Добуваючи Маківку, вони могли легше дібратись до німецьких позицій від сторони с. Рикова. Для переведення цього тактичного обходу російське командування не пожалувало людського матеріялу і для добуття становищ на Маківці кинуло кілька свіжих полків та багато артилерії. Одначе розмах московського наступу стрінув на горі Маківці стрілецьку заперу і на ній, після чотироденних боїв, розбився.

Перший московський наступ на ліве крило обсади Маківки зачався в ночі з 28-го на 29-го квітня. На оборону zagrożеного крила кинено цілий перший курінь У. С. С., сотні Букшованого, Дудинського, Носковського та Семенюка, і половину другого курня, сотні Будзиновського, Мельника та одну чету зі сотні д-ра О. Левицького. Рано 29-го квітня сотні відбили ворожий наступ

Чет. Богдан Гнатевич.

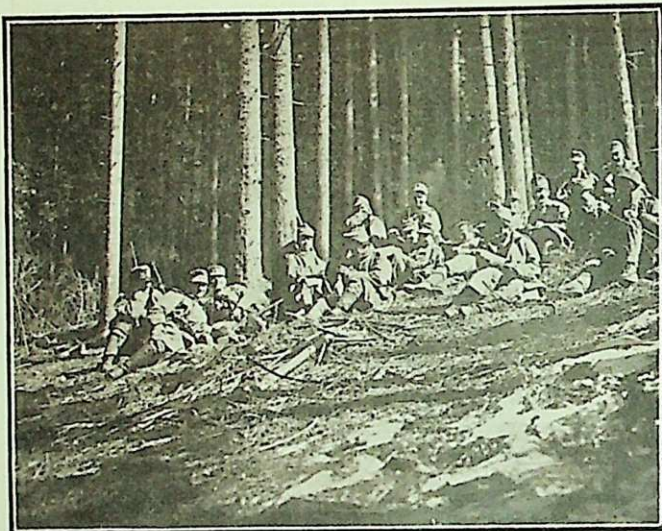
Славсько.

Пор. Андрій Мельник.

Вихід сотні на становища Маківки.

На Маківці.

Група старшин в окопах на Маківці.
Зліва: чет. З. Носковський, хор. О. Степанів, чет. І. Чмола,
чет. О. Яремівч, хор. С. Галечко.

і кинулись до протинаступу. Після рукопашного бою Стрільці прогнали Москалів аж до їхніх вихідних становищ. Там, у московських окопах, знову прийшло до бою на багнети. Частина Москалів піддалась, а решта пішла в рости́ч. На місці бою залишив ворог ок. 200 убитих та кілька скорострільів.

На другий день, 30-го квітня, Москалі повторили наступ на праве крило маковецької обсади. На допомогу кинено знову сотні Букшованого, Семенюка, дві чети сотні Дудинського, сотню Будзиновського і Мельника. Стрільці зломали ворожий удар і повели протинаступ, у висліді якого добули три скорострільі і 173 полонених. Тому, що Москалі продовжували наступ, стрілецькі сотні залишились на Маківці.

Третій, найзавзятіший бій за Маківку розпочався ранком 1-го травня наступом Москалів на становища сотні Будзиновського і Мельника. Московське командування кинуло у бій нові сили. Після кількогодінної гарматної підготовки цілий полк рушив лавами на малий відтинок ледви двох стрілецьких сотень. Москалі спинались на верх Маківки. Цільний крісовий вогонь Стрільців, здебільша на віддаль кількадесяти кроків, клав лаву за лавою наступаючого ворога. Та йому не було стриму. Зрезигновані, сперті на крісах сунули нові сотки салдатів, як карамха, до стрілецьких становищ та засипали їх ручними ґранатами. Стрільці відступили, залишаючи в окопах ранених, убитих та полоненх. Тоді на допомогу наспів перший курінь. Рішучим наступом У. С. С. здержали похід ворога і самі рванули вперед. Двічі відступала стрілецька лава від ворожого вогню і двічі відкидала Москалів на верх Маківки. Щойно за третім разом московські полки покинули під напором стрілецької сили й завзяття добутий верх та пішли в рости́ч. На побоєвищі залишилися гори трупів, від смерти врятувалися лише ті, що попали в полон.

Даремно поновляв ворог ще й на другий день наступ на Маківку. Вже ніякі його зусилля не могли видерти її зі стрілецьких рук.

В боях на Маківці, що тривали від 29-го квітня до 2-го травня, втратили У. С. С. 42 убитих і 76 ранених. В цьому бою вславились понад усіх своєю відвагою четарі Свідерський, Гнатевич, Мельник, Артимович, Каратницький, Яримович, хорунжі Степанівна, Яремкевич, Коберський; десятник Радович, стрільці Саджениця, Петрів, Кривий, брати Зітинюки та багато інших.

Бій на Маківці був першим збірним успіхом стрілецької зброї та стрілецького духа. В ньому розбилася московська навала об горстку Ідейного Стрільцтва.

На Маківці У. С. С. відбили всі ворожі наступи і не допустили до зломання фронту. Дня

2-го травня команда 55-ої дивізії в денному приказі висловила У. С. С. між іншим таке признание:

...»у дводенних боях вдалося добути частину становищ нашого відділу, що боровся по геройськи. Аж тут, у найгірній хвилині появились Українці. Нехай коштує що хоче, відвічний ворог мусить бути відбитий! Зі запалом, одушевлені правдивим патріотизмом, з розмахом як шумна буря,

якій ніщо опертись не може, кинулись молоді хоробрі сини тієї країни в обороні рідної землі на ворога і приневолили його залишити те, що він уважав за здобуте. Небезпеку усунено. Українські Стрільці двічі рішили бій у нашу користь. Вони можуть гордо глядіти на свої подвиги, бо повсякчасно залишаться в історії слава їхніх хоробрих діл та золотий лавровий листок в історії їхнього народу.

Боротьба була важка і вимагала жертв.

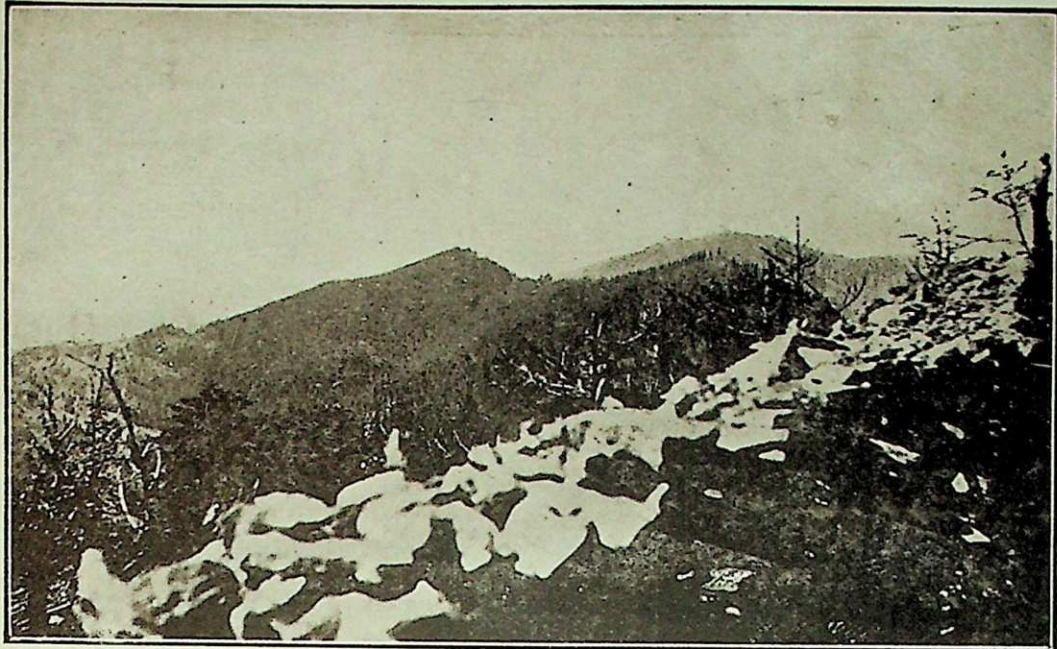
Тим, що залишились живими, висловлюємо нашу щирю подяку і наш подив. Героям, що поклали свої голови і віддали останню краплину крові, тим, що не можуть вже радіти перемогою, присвячуємо на вічну пам'ять цю згадку.

Українці! З великою гордістю можете глядіти на Ваші найновіші геройські подвиги. Кожний мусить славитися приналежністю до Вашого Корпусу, бо матиме право назвати себе вибраною частиною. Я певний у тому, що в кожній небезпеці можна на Вас числити.

Щоб ці побажання сповнились — тричі слава!

Ген. Фляйшман.»

Дня 2-го травня залогу Маківки скріпили дві сотні німецьких гре-

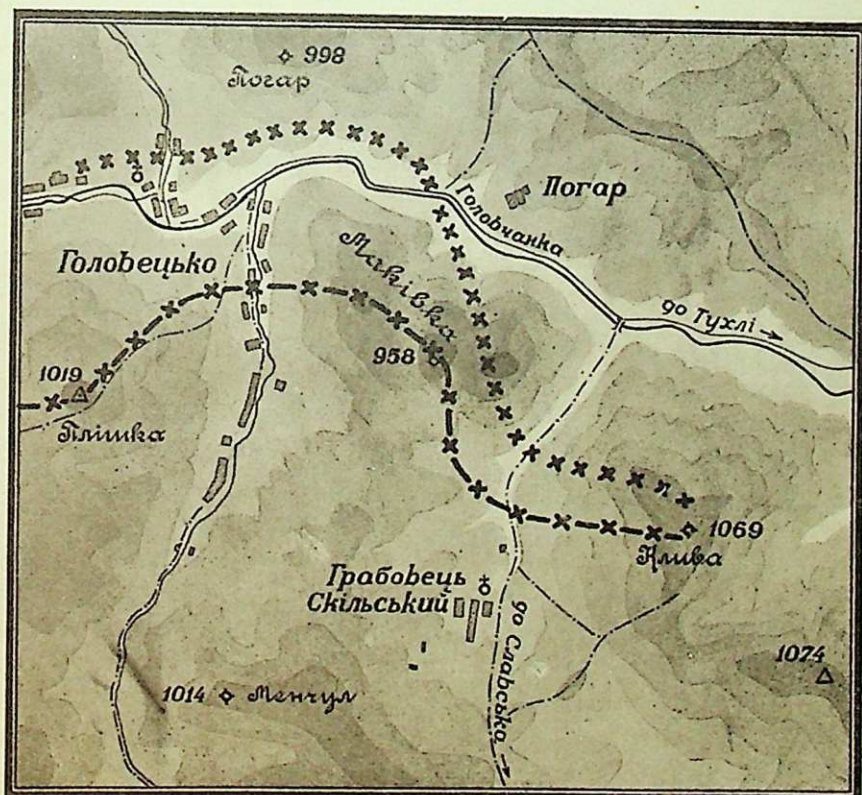

Маківка.

На лівому берсі австрійські становища, на правому російські.

надирів. Того й другого дня московські відділи дальше атакували Маківку. Вечером дня 3-го травня сотні У. С. С. зійшли з Маківки в запас бригади.

Вночі 4-го травня Москалям удалося вдруге проломити становища мадярських частин на Маківці та зайняти цілу гору. Кинені до протинаступу сотні П. курія У. С. С. змогли врятувати вже безви-

Австрійські —x— й російські xx позиції на відтинку 130-ої бригади.

Видають обід.

хідне положення настільки, що спинили ворога у стіп гори.

Москалі, щоправда, добули Маківку, проте це не поправило їхнього загального положення. Прорив австро-німецької армії під Горлицями й Тарновом та її побідний похід на схід приневолив Москалів відступити також з Карпат. Австрійська карпатська армія та з нею й У. С. С. рушили на доли за ворогом, що відступив на цілій лінії.

З нагоди подвигу на Маківці прислала свій привіт Українським Січовим Стрільцям Загальна Українська Рада та Українська Боева Управа.

В ньому тодішня репрезентація українського народу витала У. С. С. такими словами:

»...Ви, молоді ідейні Сини наші й Браття, що з вибухом війни стали на перший поклик у рядах Українських Січових Стрільців, що від самого початку перенесли стільки труду й тяжких хвилин та пережили стільки прикрих недостач та розчару-

Хор. Олена Степанів.

вань, а проте не впали на дусі, не стратили запалу для святої Справи і не низили Вашого прапору, Ви заслужили собі на правдивий подив і щире вдячність сучасних і грядущих поколінь.

»...Ви дали доказ, що український нарід не зрікся своїх прав до самостійного життя та що він має волю і силу вибороти собі ті права кровю і залізом. Ви доказали, що довголітня неволя не низила українського народу до ряду

покірних рабів, бо він видав Вас борців за волю.

»...Тому Загальна Українська Рада... щиро поздоровляє Вас з Вашими блискучими успіхами та шле Вам сердечний вислів признання і вдяки. Ще не вмерла Україна!»

Боева Управа прислала окреме письмо і в ньому її представники писали між іншим:

»...Побіда на Маківці перетриває не літа і десятки літ, а століття. Вона блестітиме в історії сонцем воєнної слави.

»...Нехай доля сприяє на дальше Вашій непобідній зброї, а про поляглих Героїв нехай живе вічно в цілім народі вдячна, щира пам'ять!»

Поляглих на Маківці У. С. С. похоронили товариші зброї на окремому цвинтаріку, який лежить на південному збоці верху. Нині вже тяжко пізнати цей горб, на якому змагалися Стрільці. Нема вже буйного смерекового бору, окопи засипались і покрились густим молодником та малинником. Лише стрілецькі могили та стовбурі стятих гарматними стрільцями вікових смерек свідчать про славне минуле.

Стр. Гандзя Дмитерко.

Хор. Софія Галечко.

В Головецьку на квартирі.

Від ліва: пхор. О. Черкавський, чет. З. Носковський, чет. О. Кравс, хор. І. Іванець, хор. О. Степанів, сот. Р. Дудинський.

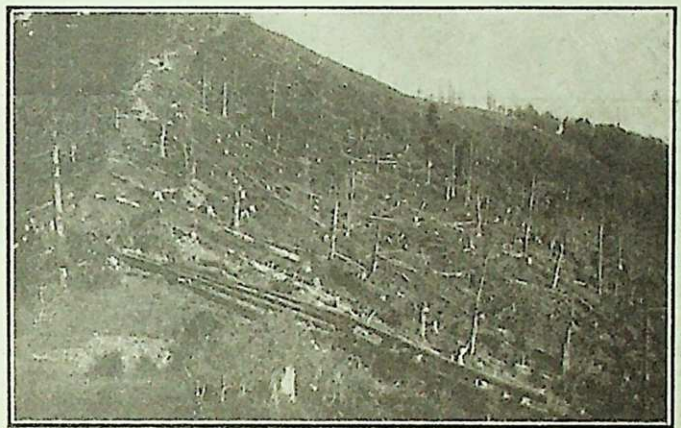
Стрілецькі могили на Маківці.
Так виглядали вони в 1915 р.

о. Андрій Пшепюрський,
полевий духовник У. С. С.

Ген. Осип Вітошинський,
командант 130-ої бригади.

Збоче Маківки нині.

Бій на Маківці 1-го травня 1915 р.

Мал. О. Курилас.

В окопах сотні Дудинського,
хор. В. Свідерський, сотн. Р. Дудинський.

Стрілецькі окопи на склоні Маківки.

Полева сторожа на Маківці.
На переді віст. Паславський, командант сторожі.

ВІД КАРПАТ ДО СЕРЕТУ

Побідним походом сходили У. С. С. з Карпат на доли. Російська армія, загрожена окриленням від заходу, відступила без бою з Карпат і спинилася щойно під Болеховом і Стриєм.

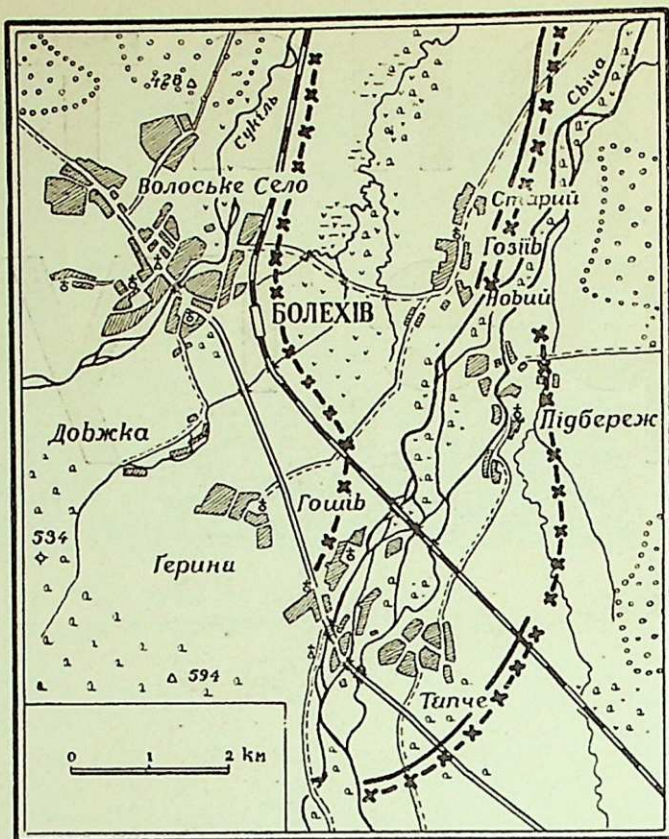
Шляхом Захара Беркута, через Тухлю, Сколе, Камінку, Тисів пішли У. С. С. на Болехів. Тут оба куріні стояли декілька днів у запасі бригад. Але, коли змігся напір ворога, що всіма засобами старався зіпхати австро-німецьку армію назад у Карпати, У. С. С. кинено у бій.

Найсамперед рушив до бою І курінь, на оборону становищ 130-ої бригади, на лінії Болехів-Лісовичі та зайняв становища під Лісовичами. Підчас московського протинаступу австрійські відділи, що стояли обабіч стрілецьких становищ, не встоялись і в паніці відступили, відкриваючи оба стрілецькі крила. Стрільці були окружені. На стрілецькі позиції вдарили фінляндські полки з трьох боків. Розпочався бій на баґнети і приклади. Дуже потерпіла при цьому сотня Семенюка, якою проводив чет. Артимович. Він сам був тоді ранений і попав у полон. Багато стрільців, взятих у два вогні, впало у цьому бої і багато дісталось до неволі, зі старшин сот. Букшований, хор. Степанівна, хор. Свідерський, чет. Кравс, дес. Фрей. Решта, піддержана німецькими частинами, відбила наступ Москалів.

В тому самому часі другий курінь видержував удари ворожих полків за селом Гузієвом на схід від Болехова. Також на цьому відтинку вдалося після кількадечних завзятих боїв перевазі московських сил заломити фронт. Пішли важкі бої в обороні самого Болехова. Частинам другого куріня доводилось кілька разів переходити на нові позиції та боронити кожного догідного місця. Врешті сотні У. С. С. спинили ворожий розгін на залізничному шляху біля Болехова. В обороні Болехова визначились сотні Левицького та Вітовського, зокрема чет. Навроцький, пхор. Мінів та

УСС ідуть через гору Погар до Тухлі, травень 1915.

Мапка боєвого положення II. курія під Болеховом.
 x—x—x фронт УСС. 30. травня, x—x—x 1. червня 1915.

чет. Кучабський. В боях згинули між іншими матурист дес. Мирон Герасимович, студент віст. Микола Павлів, стрілець Іван Шпак, Осип Матковський, Микола Михайлюк, Іван Лаврук та Пилип Тимчишин. Ранені були хор. Михайло Девосир і пхор. Андрій Борис.

Визначну роль у цих боях відіграла доповнююча сотня під командою чет. І. Цяпки, що саме приїхала з коша у Варпалянці. Сотня тричі відбила приступ переважаючих сил ворога. Три дні вона держалась на своїх становищах коло села

Ген. Фляйшман, к-дант 55 дивізії зі старшинами штабу.

УСС в поході на Болехів.

Тяпче та покинула їх щойно на приказ. У бою та головно підчас самого відступу сотня втратила половину людей. Московський наступ ослаб. Врешті, коли Німці добули Стрий, всі зусилля ворога пішли на марне і він мусів відступати далі на схід.

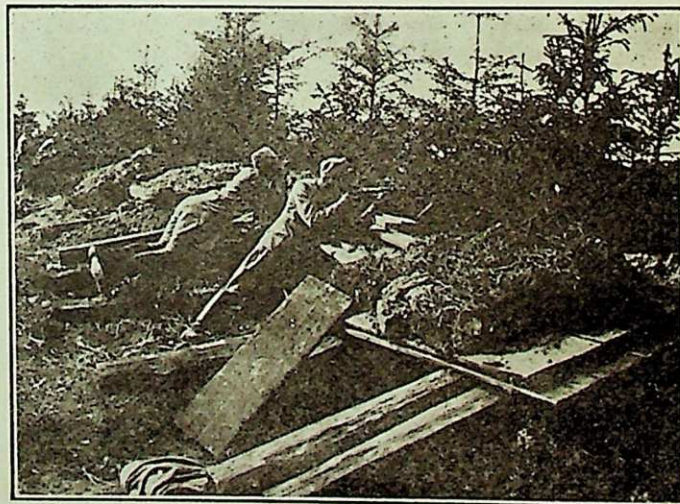
Дня 4. червня стрілецькі стежі найшли окопи ворога порожні. Москалі відступили.

Союзні війська погнали за ворогом.

В погідний, весняний час, спішним походом перейшли У. С. С. жидачівський та калуський повіт і около 10. червня спинилися біля с. Викторова. Стрілецькі стежі загналися тоді за ворогом аж до Тязева, недалеко Станиславова.

В часі того побідного походу У. С. С. союзні війська зайняли Львів та вирівнаним фронтом гнали розбитого ворога все далі на схід.

Східний напрям маршу XXV. корпусу, в якому були У. С. С., мав переважне боєве значіння, бо, вдаряючи у крило ворожої карпатської армії та загрожуючи їй задам, приневолював її до спішного відступу також з південно-східного відтинку

На становищах коло стації в Болехові.

Хор. Михайло Девосир.

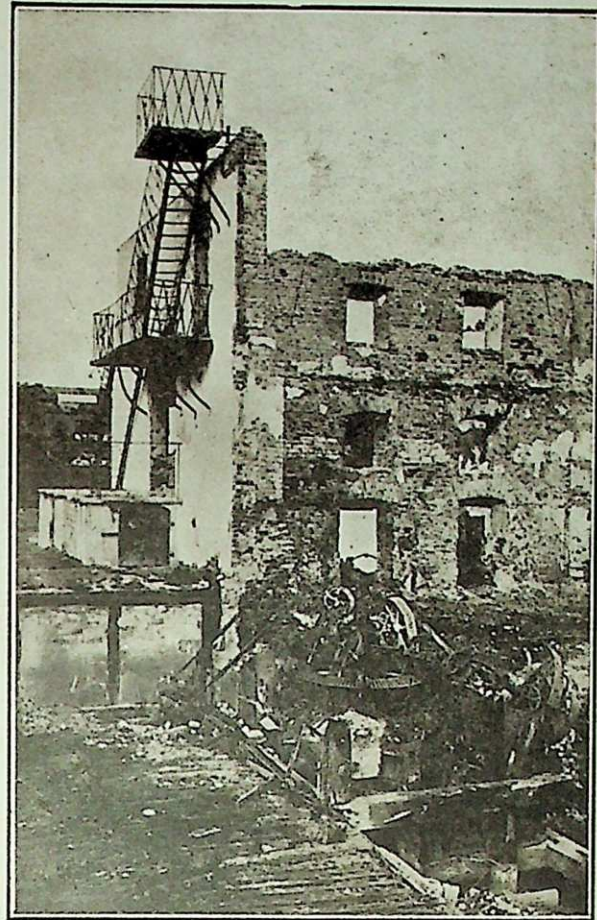
Чет. Антін Артимович.

Карпат. Походіві тої групи, з якою ішли Стрільці, Москалі ставили завзятий опір.

Після двотижневої позиційної боротьби у викторівському лісі, підчас якої У. С. С. відсунули ворога під сам Галич, російські війська для 27. червня подалися у дальший відворот. В боях під Викторовом згинув журналіст Теофіль Мелень, похоронений пізніше в Медусі, в селі, де родився Вітовський.

Дня 28. червня У. С. С. зайняли Галич та переходи на Дністрі. Перша увійшла до колишньої столиці княжої держави сотня Д. Вітовського. Населення повитало У. С. С. з великою радістю як переможців та рідне військо. Того дня на ратуші города замаяв жовто-блакитний прапор.

Другого дня У. С. С. перейшли Дністер і після короткої стрічі в селі Семиківцях зайняли позиції на правому березі Гнилої Липи. Дня 30. червня досвіта II. курінь, спільно з іншими частинами

Знищений млин коло Завалова.

130-ої бригади, виборов приступом перехід через Гнилу Липу та погнався за ворогом до Золотої Липи. Підчас того бою згоріли від гарматних стрілен три села: Семиківці, Тустань і Хоростків.

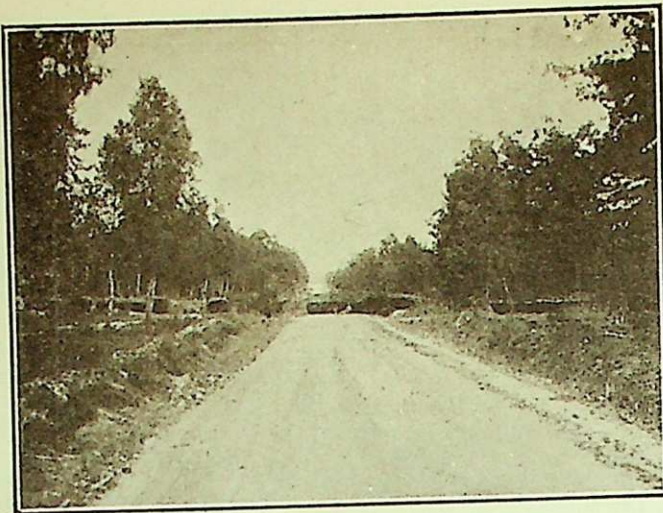
Перший курінь ішов лівобіч другого та після

Вістун Микола Павлів,
впав в бою під Гузієвом.

Дес. Мирон Герасимович, згинув під Гузієвом.

Стрілецькі становища у викторівському лісі, червень 1915.

Стрілецька чуйка.

В окопах сотні Вітовського у викторівських лісах.

Хор. Кость Мацюрак.

бою за Семиківці злучився з ним в дорозі коло Медухи.

Над Золотою Липою спинився знову похід Стрільців. Москалі задержалися на лівому березі ріки в сильно укріплених становищах.

Від 7. липня до 5. серпня оба куріні У. С. С. перебули у запасі своїх бригад: II. курінь стояв у карачинському ліску, недалеко Завалова та I. курінь в лісі коло с. Маркова.

В лісах над Золотою Липою мали У. С. С. перший довший відпочинок від часу бохехівського бою. На фронті був спокій. Обезсилений ворог доповнював свої ряди. Стрільцтво використовувало цю передишку на боеву заправу та залюбки працювало над собою. Зі звільненого Львова та краю приходили перші вістки від рідних і знайомих. Там Стрільці могли подумати про заспокоєння своїх культурних потреб. Між іншим почали збирати матеріяли та фонди для видання власного ідеологічного журналу. Над Золотою Липою відвідав фронтові частини тодішній австрійський наслідник престолоа архикнязь Карло. Він переглянув також одну сотню У. С. С. та наділив багатьох старшин і стрільців воєнними відзнаками.

Над Золотою Липою вперше вславився як незрівняний стежник вістун У. С. С. Заячук, якого пізніше приділено до групи полк. Альтмана, команданта 35-го полку краювої оборони, на провідника стежної команди, що вела боеву розвідку. Заячук своїми очайдушними стежними випадками над Стрипою добув голосну славу в цілому корпусі та всі можливі боеві відзначення. Він згинув підчас одної нічної виправи на полях між Серетом та Стрипою.

Також тоді зійшовся ближче зі Стрільцями сот. Мирон Тарнавський, командант одного з курнів 35-го полку. В 1916 р. він став командантом Вишколу У. С. С. та літом 1917 р. командантом полку У. С. С. в полі.

Після одномісячної перерви, союзні війська повели новий наступ на рїжних відтинках фронту і відбили дальші околиці загарбаної Галичини.

Дня 27. серпня прийшла черга на 55-у дивізію. Другий курінь У. С. С. добув у бою під Заваловом сильно укріплені становища ворога. У. С. С. відібрали приступом три лінії ворожих окопів та відбили всі протинаступи. Завдяки цьому, Москалі мусіли відступити і дня 28. серпня ввесь фронт корпусу рушив вперед. В бою під Заваловом згинув м. І. молодий, ідейний старшина та надійний письменник чет. Іван Балюк.

В п'ятьох днях (від 28. VIII. до 2. IX.) У. С. С. зайшли з боями на подільські степи між Серетом та Стрипою; I. курінь через Волицю, Мозолівку, Бурканів до Тютькова, а II-ий через Підгайці, Новосілку, Маловоди, Росоховатець до Людвиківки. Москалі, відступаючи, палили людські оселі, збіжжа, що були тоді на полі, та забирали добуток населення.

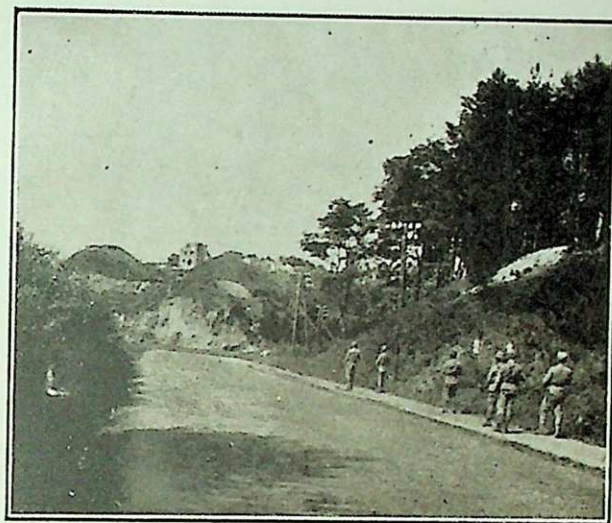
Над Стрипою розгорілися завзяті бої, в яких У. С. С. вкрилися новою славою.

Московська армія спинилась на лінії приготованих укріплень на західному березі Серету та дістала значні підмоги в людях, зброї і гарматі. Для здержання дальшого походу союзних військ, вона пішла у протинаступ. Завданням цього маневру було перш за все відкинути ворожі частини до Стрипи й опісля проломити фронт. Головний удар був спрямований на відтинки 55-ої дивізії.

У днях між 7. та 8. вересня II. курінь У. С. С. забезпечував на 7. км. широкому фронті, між Панталихою та Настасовом від-

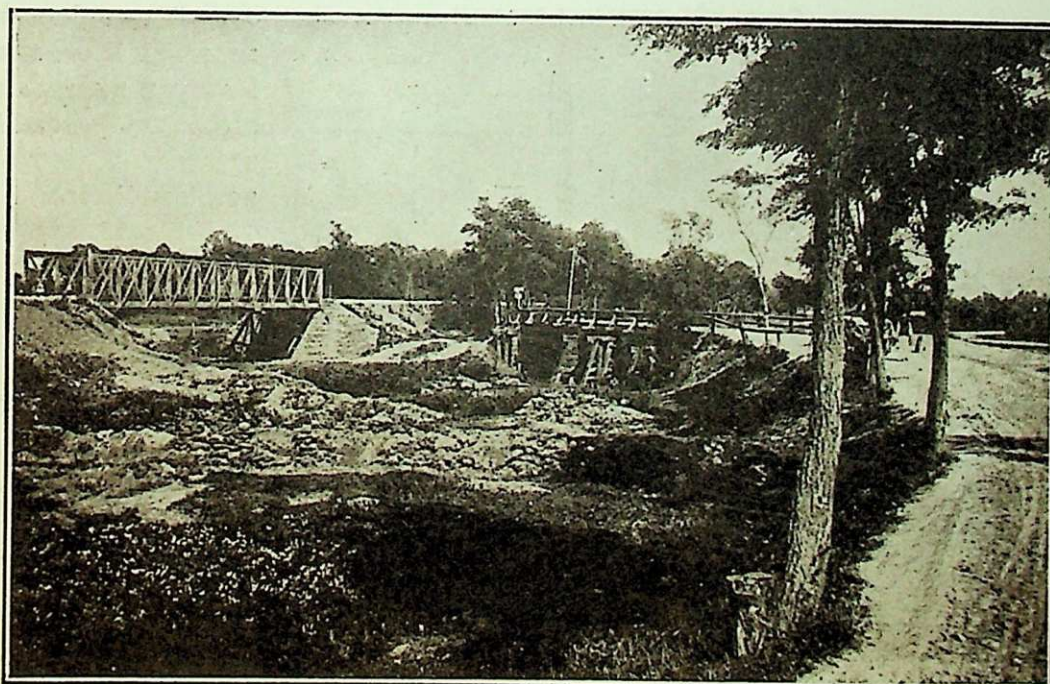
УСС. на ринку в Галичі, 28. червня 1915.

Стрільцька стежа в поході на Галич.

Чет. Осип Навроцький.

Мости на шляху до Семиковець к. Галича. За ті переходи звали УСС. бій 30. червня 1915 р.

Похорони чет. І. Балюка в Завалові.

Стежа УСС розглядає околицю.

Поворот стежі з раненим товаришем.

ступ австрійських і німецьких полків. Дня 11. і 12. вересня курінь боронив мостового причілку в Семиківцях.

Перший курінь вславився тоді обороною мостового причілку в Соколові, дня 12. і 13. вересня. Москалі кинули в бій на цьому відтинку масу кінноти, що під Настасовом увірвалась у прірву австрійського фронту. Терен того боєвища був вимріяний для кінної атаки. Це рівна степова смуга, без дерев та горбів. Ворожа кіннота розторожила кілька австрійських полків і привалила над Стрипу. Сотні У. С. С. І. куріня відбили кілька атаків кінноти на зразок наполеонського каре і крок за кроком в порядку відступили на мостовий причілок в Соколові.

У міжчасі команда корпусу кинула проти російської кінноти невеличкий дивізіон сотника гурарів Фаркаша, в якому був також окремий відділ кінноти У. С. С., під командою чет. Р. Камінського. Це була перша правильна атака молоді кінної частини У. С. С., яка встоялася проти значної переваги.

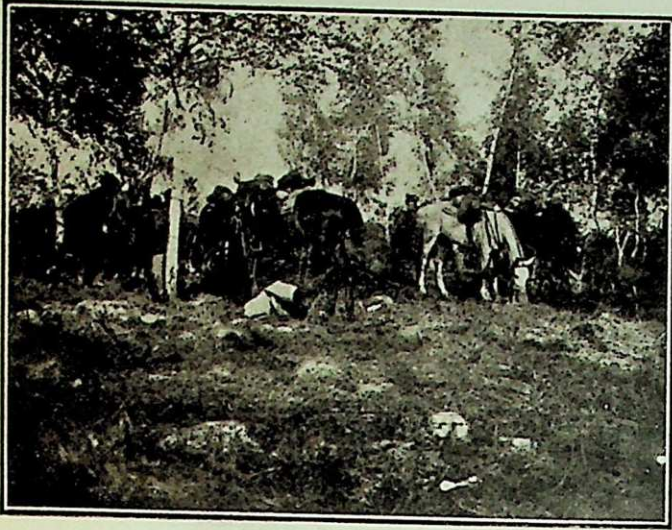
Перший курінь, відбившись від московської кінноти, перейшов до оборони мостового причілку. Але Москалі проломили фронт там, де не було У. С. С., біля Соکیلник і перейшли Стрипу. Від заходу зайняли село Соколів та оточили обсаду соколовецького переходу. У. С. С. опинились у кліщах, з яких був лише один вихід, лівим берегом Стрипи в напрямі на Соснів. З цього грізного положення врятував курінь його командант от. С. Горук. Він, залишивши в окопах одну чету з хор. І. Каратницьким, для маркування оборони, з рештою куріня перейшов берегом Стрипи до Соснова.

В цих боях втрати У. С. С. були розмірно невеликі. Всеж таки жертва кількох убитих, кільканацяти ранених та полонених була для У. С. С. великою стратою. Між іншими тоді попав у полон заслужений організатор довоєнного Стрілецтва чет. Іван Чмола.

Від 15. вересня запанував на фронті спокій, який тривав до половини жовтня. Москалі, виконавши першу частину свого пляну, готовились до нового удару, а союзні війська за той час укріпляли нову оборонну лінію над Стрипою.

Тимчасом оба куріні У. С. С. перебували в запасі бригад і виконували сторожеву та стежну службу в передпіллі.

З початком жовтня У. С. С. перейшли до села Вівсе, в запас дивізії. Підчас двотижневого відпочинку у Вівсю Стрілецтво могло знову зайнятися на деякий час своїми культурними потребами. У Вівсю повстає стрілецька пісня і зроджуються пляни видання стрілецьких споминів та альманаху.

Відпочинок кінноти УСС під Викторовом.

В поготівлі до походу під Галичем.

Австрійські улани і кіннота УСС в поході з Карпат на доли.

Ст. дес. Іван Коник,
один з кращих кіннотчиків УСС.

Командант кінноти УСС поручн. Р. Камінський дає пояснення боєвих завдань провідникам розвідок.

Заходять ворога.

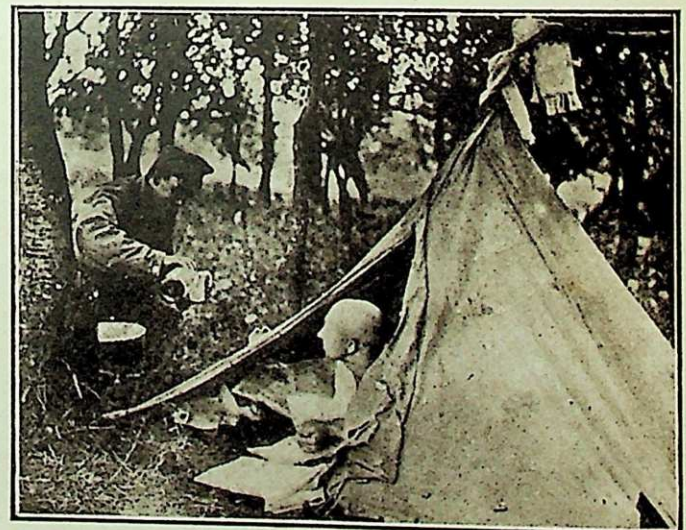
Наступ сотні під Маловодами, серпень 1915.
Стрільці окопуються.

Табор II. курія в Карачинському лісі коло Завалова, липень 1915.

Стрільцькі шатра в Карачинському лісі, липень 1915.

Старшина і його чура.

У. С. С. на становищах під Галичем.

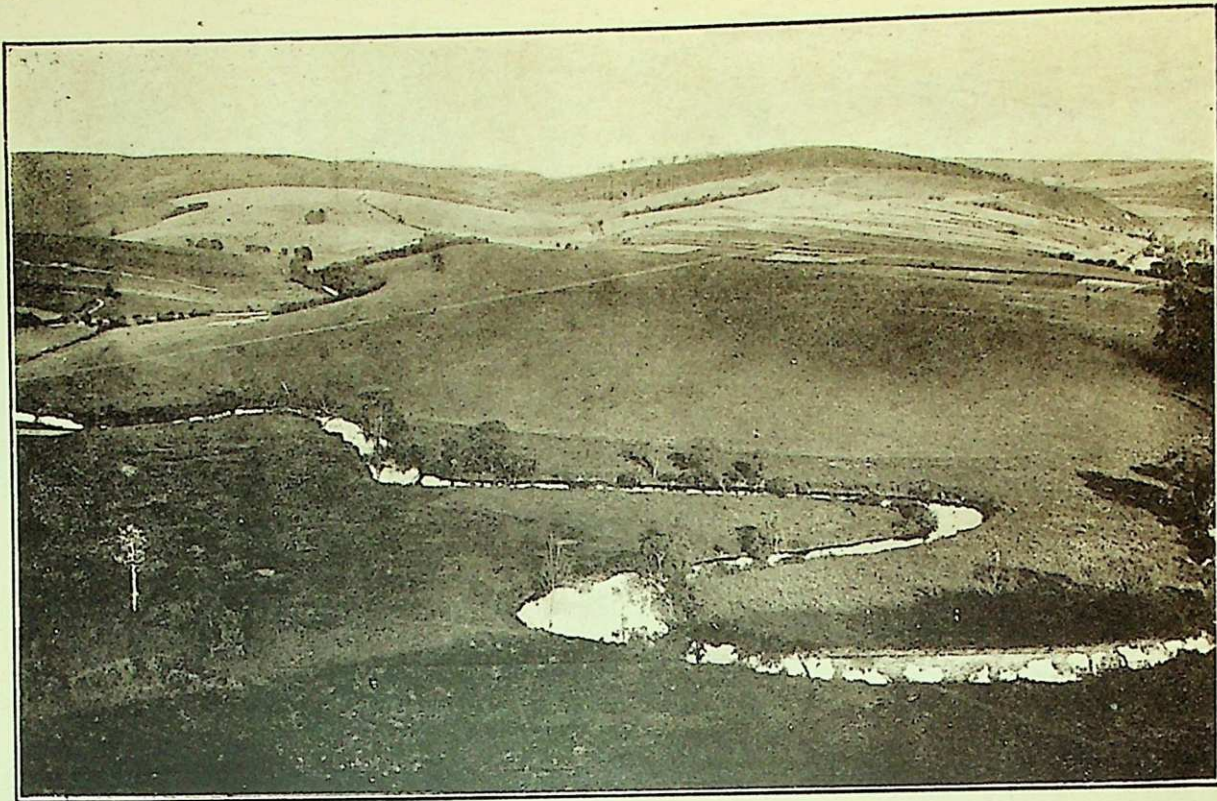
Ракений стрілець.

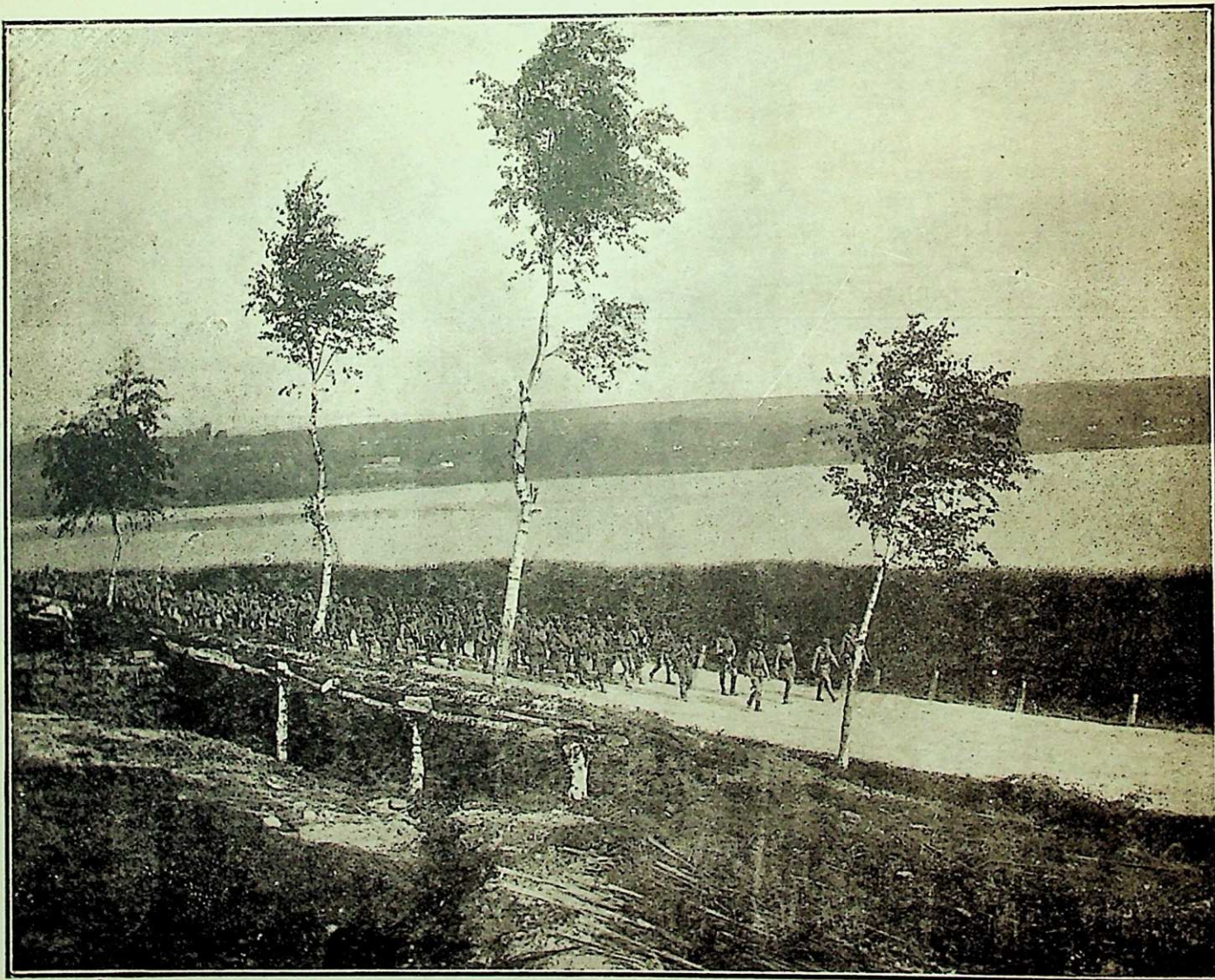
стежа на Поділлі, вересень 1915.

Таку таблицю поставили УСС. напроти російських становищ після добуття Варшави Німцями. На цю стрілецьку провокацію Москалі дотепно відповіли транспарентом з написю: «Наполеон був також у Москві».

Золота Липа.

У. С. С. в побідному поході на шляху Підгайці—Соколів, 30 серпня 1916 р.

С Е М И К І В Ц І

Москалі готовились до бою. 9-го жовтня вони наблизились до Стрипи і на другий день повели наступ на австрійські становища в Семиківцях.

Розгорілась завзята боротьба за переходи через Стрипу, що тривала майже три тижні і коштувала У. С. С. чимало жертв.

У тому місці, коло Семиковець, Стрипа є мілкою, вузкою річкою, зі сухими берегами та її легко можна перейти. Москалі звернули на цей відтинок кількесот гармат та підготували наступ піхоти триденним гураганним вогнем. Ціле село, головню місця переходу, просто засипали залізом гарматніх стрілен.

В перших днях бою семиковецького переходу боронили також дві сотні II-го куріяня, Будзинівського і Мельника, яких стягнуено з Вівся.

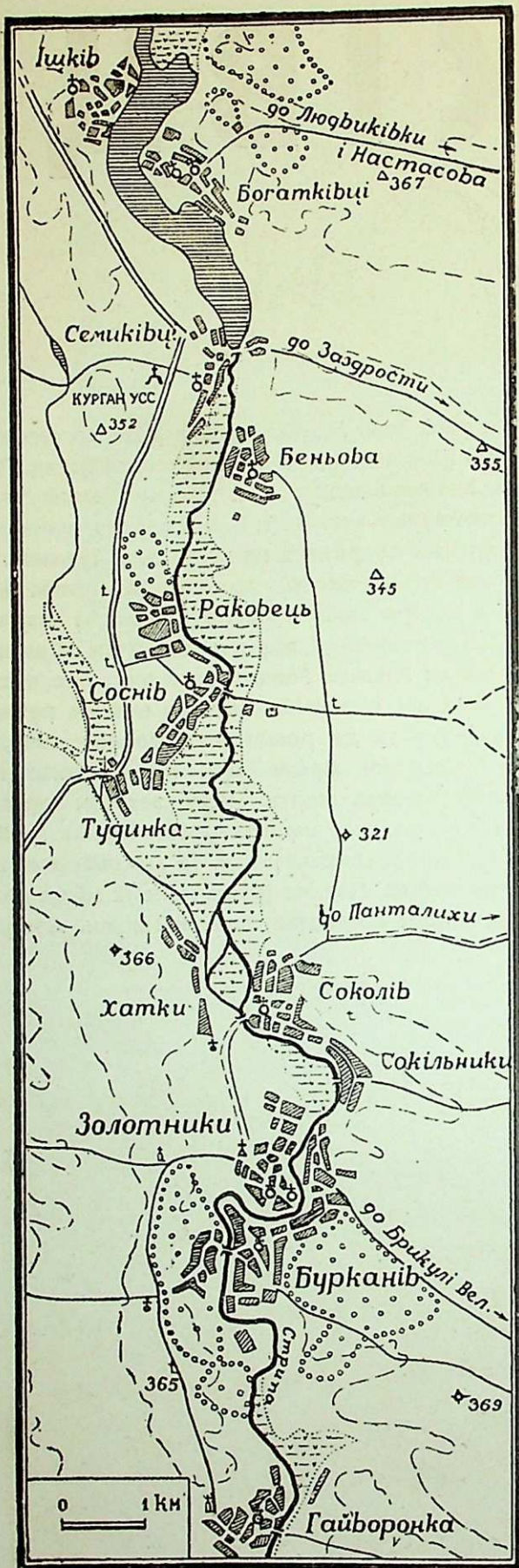
Після гарматньої підготовки та після зни-

щення укріплень Москалі кілька разів намагались перейти ріку, та засьдно були відкинені назад. Підчас цього бою згинув між іншими боєвий старшина сотні Мельника, хор. С. Яремкевич, якого могила до нині зберіглася на краю села Тудинки.

Врешті 31. жовтня вечером Москалям удалося в наступі добути частину окопів і другого дня бою поширити пролом від села Семиковець аж до Раківця. Ранком того дня, 1-го листопада, Москалі, підкріплені новими силами, рушили до приступу та до решти розторощили австрійський захитаний фронт. Цей прорив коштував Москалів великих жертв. Тисячі заслали скривалений подільський чорнозем. На Стрипі гребля з людських тіл спинила воду. Та московський вал котився вперед. Падали трупи та на їх місце йшли все нові лави салдацтва. Ішли й гинули. Австрій-

У. С. С. після перегляду у Вівсю, I. курінь в лаві.

Мапка околиць Стрипи, де воювали УСС. в 1915—16 рр.
Коло Семиковець є зазначене місце, на якому стоїть могила-курган, висипана УСС. на пам'ятку побідних боїв над Стрипою.

Церква в Беньові, розбита ворожими гарматами в листопаді 1915 р.

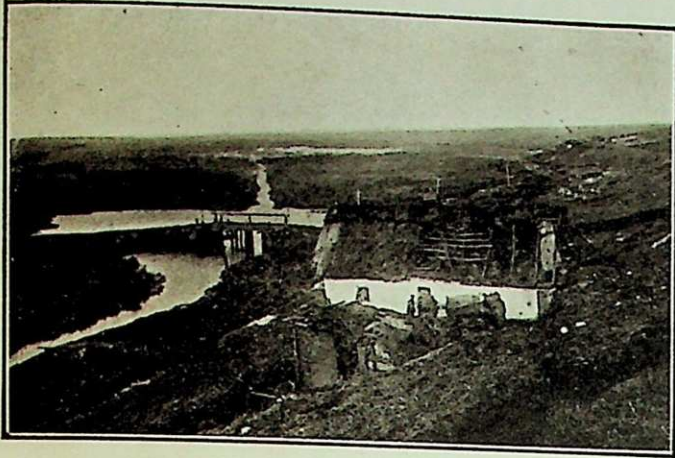
ська рідка оборонна лінія подалась. Москалі зайняли перші окопи і того дня дійшли аж до потоку Студинки та добули раковецький ліс.

Тоді в загрожений відтинок фронту кинено останній запас, оба куріні У. С. С. та один курінь Німців.

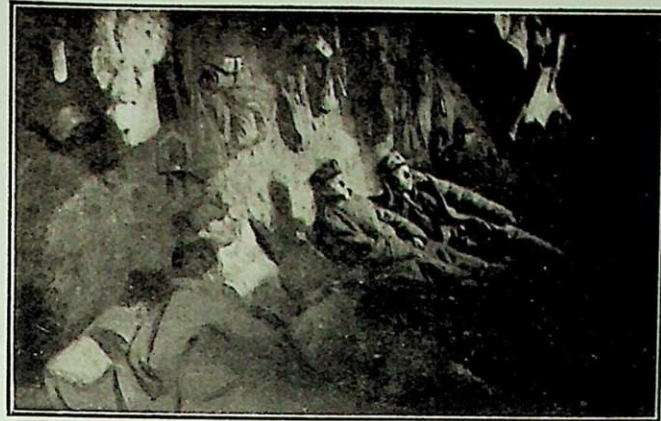
У. С. С. любили воювати разом з Німцями. На це карне й добре вишколене військо можна було завжди рахувати. Також Німці знали правдиву вартість У. С. С. У найгірніших хвилинах співпраця цих обох частин приносила перемогу. Так теж випало й тепер.

Криваві змагання відбувалися в чотирикутнику між Семиківцями, Раківцем та річкою Студинкою, від заходу, і тревали до 3-го листопада. Москалі намагалися поширити завойовані становища на південь і на захід, знову оборона союзних військ діяла доосередньо і прямувала до того, щоб відтяти боляка від його основи. Завдання оборони було легче, але Москалі кинули у бій таку силу війська та гармати, що лише геройське зусилля слабшої оборони змогло рішити бій у власну користь.

Найзавзятіша боротьба велась біля самих Семиковець. У безупинному кривавому змаганні не раз захиталися стрілецькі ряди. Двічі доводилось сотням здавати свої окопи і наново їх добувати. Були хвилини, в яких напір ворога був та-

Річка Студинка, коло Соснова.

У стрілецькій землянці під Семиківцями.

кий могутній, що стрілецьке серце огортала зневіра і спротив слабнув.

Та московське командування не вміло використати положення. Найслабший опір спинював розгін ворога та негайний протинаступ відбирав йому добути. Так було дня 2-го листопада, коли то бій рішився в користь союзників. Наступ Москалів У. С. С. відбили й зайняли край села. Дальше пішла завзята борня між звалищами хат. Вправді слабкі частини У. С. С. мусіли зі села небаром відійти, але, підкріплені новими австрійськими за-

пасами, вдержали добути становища на краю села аж до закінчення бою.

На правому крилі оборонної групи змагалась сотня Вітовського. Її становища були в раковецькому лісі і вона успішно, хоча з великими втратами, замкнула дорогу Москалям на південь. В центрі оборонного фронту II. куріня стояла сотня Мельника, що 2. листопада дійшла також до Семиковець і від заходу замкнула перстень облоги.

I. курінь вступив до бою нічю 31. жовтня. Його поділено на дві частини. Дві сотні під прово-

У. С. С. вирушають у бій під Семиківці.

Зброя, що її добули УСС в семиковецькому бою.

Полонені російські вояки.

дом чет. Яремовича продовжували ліве крило II-го куріня, а другі дві сотні забезпечували ліве крило бригади, напроти семиковецького ставу. В другому дні бою визначився очайдушним випадом чет. Петро Франко. Він, після добуття семиковецького двору, загнався за ворогом аж до ставу. Дуже хоробро держались в бою також стрілецькі новобранці, що прийшли на кілька днів перед боєм у силі 800 людей, на доповнення полку.

Бій завершено дня 3-го листопада атакою на московські окопи. Вся ворожа залога попала в полон. На побоєвищі, зриту окопами та ґранатами, залишились тисячі вбитих обох сторін.

Після Маківки та Болехова семиковецький

бій був третім великим подвигом, в якому У. С. С. своєю відвагою та рішучістю причинились до перемоги. Та заплатили вони дорого за цю перемогу і добули славу, втратою 39 убитих, ок. 100 ранених і більше сотки полонених. В I. курені записано після бою у списку втрат 6 убитих, 57 ранених і 34 полонених.

На пам'ятку семиковецького бою і для вшанування пам'яті поляглих героїв, учасники боїв висипали пізніше могилу-курбан, яка ще й нині стоїть при гостинці недалеко Семиковець, як свідок Стрілецької слави.

Російські окопи після бою.

Барабанный огонь російської артилерії в Семиківцях.

Мал. хор. Ю. Назарак.

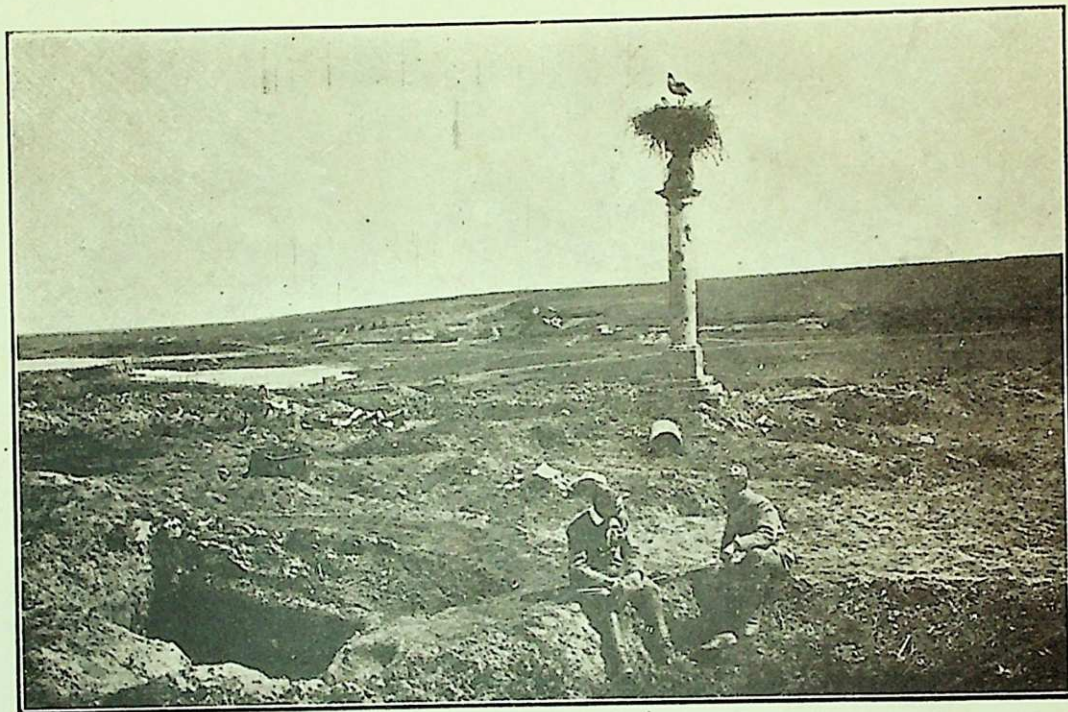
Типи полонених московських вояків.

Стрілецькі могили у Бівсю.

Стрілецькі землянки в Семиківцях.

На місці села Семиковець весною 1916 року залишилась одна колюмна зваленої церкви, на якій бузьок звив гніздо.

На семиковецькому побосвиці.

Раковецький ліс к. Раківця.

Пхор. Берегуляк,
впав у бою за Семиківці.

Хор. Северин Яремкевич,
згинув у Семиківцях.

Похорони героїв, що впали в бою під Семиківцями.

У. С. С. сиплять могилу-курган на семиковецькому побоевищі весною 1916 р.

СОСНІВ

Після семиковецького бою У. С. С. перейшли в запас дивізії і два тижні перебули в землянках над річкою Студинкою, на захід від с. Раковець. Потім оба куріні перенесено на деякий час до Раківця. З Раківця куріні висилали в передпілля стежі і ставили сторожі в околицях Беньової, села

В команді І. куріня.

От. С. Горук, командант куріня, зі своїм адютантом хор. О. Суховерським.

Сотенні писарі відбирають курінний приказ.

по тому боці Стрипи, яке залишили Москалі після семиковецького бою.

Врешті, коли на фронті запанував спокій, УСС переведено до Соснова і на зимові квартири призначено південну частину села та його присілок Тудинку.

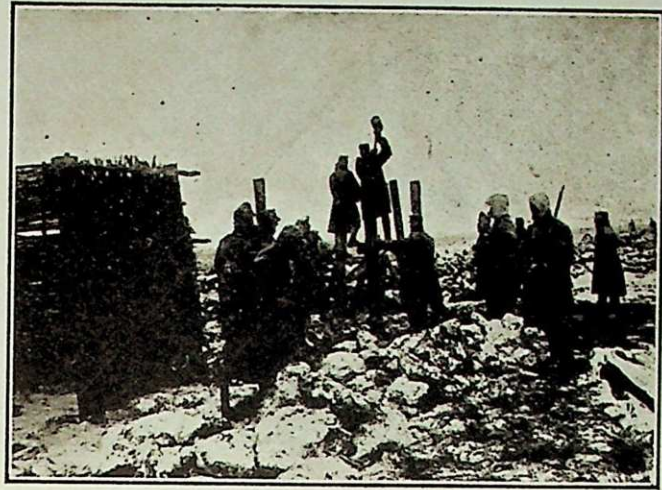
Село, хоч знищене і без населення, якого виселено на початку боїв, давало людям на зиму краще приміщення, як мокрі, тісні і темні землянки. Знищені хати та стодоли скоро направлено і сотні в теплі та вигоді, яку може лише дати знищене але захисне село, зажили спокійним безжурним життям. У Соснові перебули У. С. С. цілу зиму до травня 1916 року.

Швидко настала строга та сніжна подільська зима.

Коли подільські дороги замело снігом, сотні перемінились у відділі саперів і з лопатами та джаґанами виходили на працю до чищення доріг від снігу та поправи розмоклих шляхів. На провесні У. С. С. будували в Соснові запасні укріплення. Праця йшла на зміну так, що сотні, які залишались у селі, ходили на вправи або відпочивали.

В тому часі забило живіше духове життя Стрілецтва. Завдяки звільненню великої частини краю та спокоеві на фронті відновилися звязки з рідними. Розпочався виїзд на відпустки до дому і до знайомих. Наладналися живий звязок зі Львовом та Віднем. Гімназійні учні та студенти університету користали зі студійних відпусток. У постоях сотень відбувалися відчити та гутірки. Тоді повстали також перші курси для неграмотних.

До постою У. С. С. зіхалась уся Пресова Квартира. Стрілецькі літописці, письменники та артисти продовжували збирання матеріалів до першого журналу У. С. С. «Шляхи», що вже почав виходити у Львові, та до історії Стрілецтва. Стрілецькі піснярі та поети Лепкий, Купчинський та провідник оркестри Гайворонський складали нові стрілецькі пісні. Світлиці пхор. Т. Мойсейович та артист-малювач чет. Іванець мали праці повні руки.

Стрілецькі піоніри будують оборонну греблю на мокляках між Тудинкою і Хатками.

Пильно працював також молодий і надійний студент Історії Василь Дзіковський та артист-маляр Курилас. Він намалював тут, в окремо поставленому ателіє, багато портретів і картин з побуту Стрілецтва.

Врешті основно поправились і гігієнічні умовини життя У. С. С. За ініціативою тодішніх стрілецьких лікарів д-ра А. Беляя і д-ра В. Білозора та заходом меткого команданта технічного відділу хор. д-ра І. Сіяка побудовано в Тудинці власну купальню, віддушівню та пральню.

На відтинку 55. дивізії не було за весь той час ніяких більших боїв. Дня 20-го листопада Москалі покинули окопи над Стрипою і перенеслись добровільно до нових становищ, що були приготовані між Стрипою та Серетом. Австро-німецькі

УСС. направляють дорогу зі Соснова на Підгайці.

Стрілецька гляда перед становищами в Раківці 1915 р.

На провесні 1916.

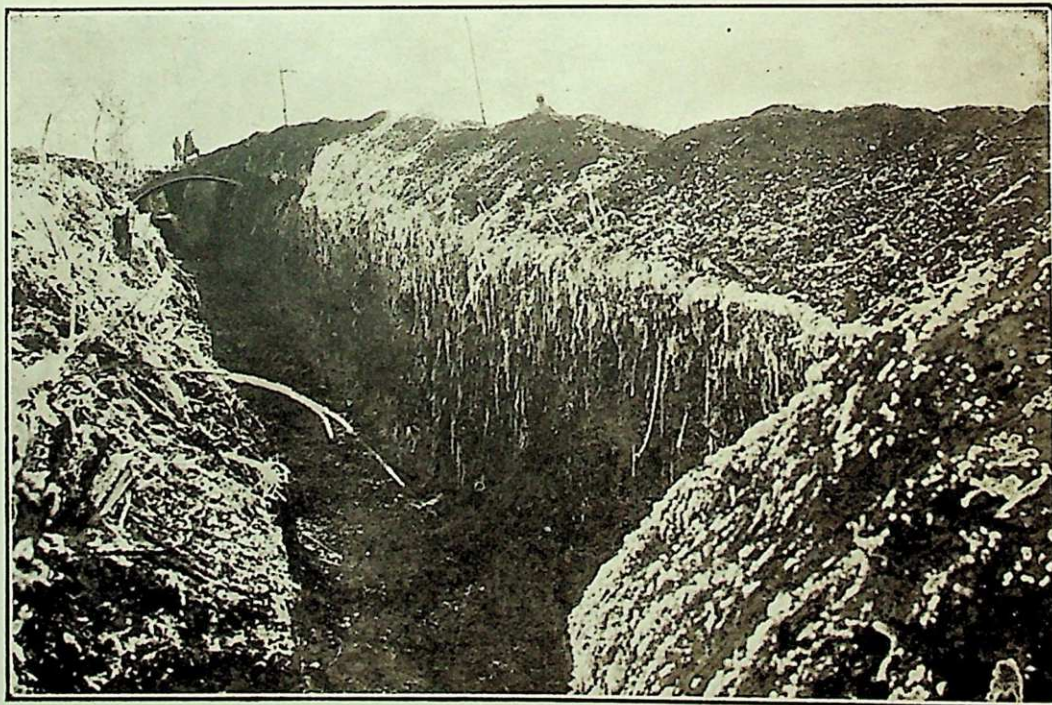
Стрілецькі різники в Новосілці розділюють м'ясо.

Стрілецький Йордан в Тудинці 1916.

фронтіві частини перейшли зараз на той бік Стрипи, заклали мостові причілки, а потім вибудували безпереривну лінію окопів. Оба береги Стрипи получено багатьома мостами.

В часі побуту У. С. С. у Соснові зайшли дві важні події в їхньому житті. Першою подією було злучення обох курінів у I-ий полк. У. С. С. і підчинення його безпосередно команді дивізії. Досі оба куріні воювали окремо і підлягали двом бригадам 129-ій і 130-ій. Злучення У. С. С. в один полк мало значіння не лише престижове, але також практичне. Між іншим полк У. С. С. дістав тепер те саме озброєння, що й другі боєві полки, скоростріли, міномети, піхотні пушки і, що важніше, став самостійною боєвою одиницею з власною командою. Склад полку був такий: два куріні піхоти по 4 сотні, одна технічна сотня та відділ ско-

Лучний рів до передових становищ, Соснів 1916.

У стрілецькій купальні, Тудинка 1916.

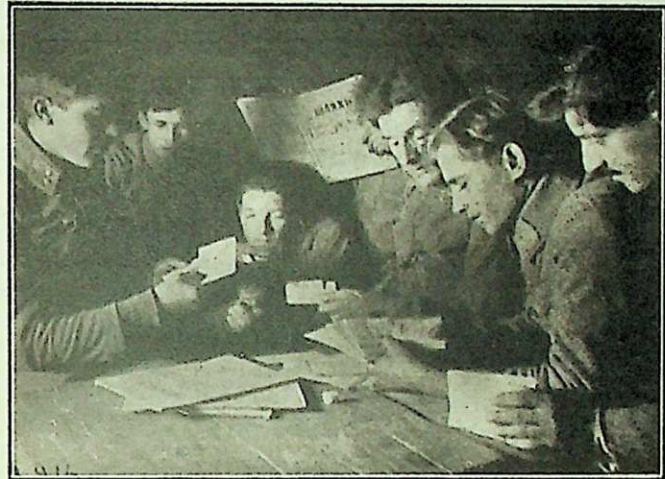

Лікарі полку УСС.

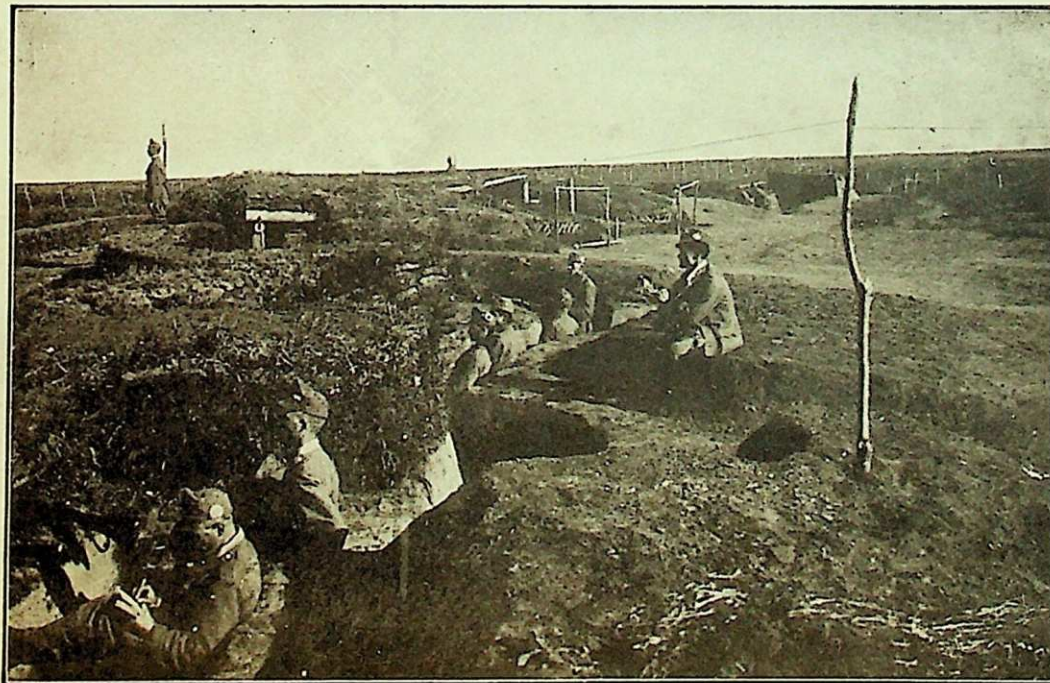
Від ліва: сан. хор. Н. Гілецький, сан. пхор. Я. Солчикевич, лікар пор. д-р А. Беляй, лікар чет. д-р В. Білозер, сан. хор. Р. Гаванський, сан. пхор. О. Перфецький.

рострілів в стадії організації. Помічні частини обох курнів — обози, санітарну службу і ліквідацію злучено разом. Харчевим старшиною полку був іменований чет. І. Цьокан, командантом обозу чет. М. Стронський. Ліквідаційним старшиною полку став чет. О. Мельникович, та після його захворіння чет. д-р Ф. Свістель. Санітарну службу виконували лікар-пор. д-р Беляй та лікар-чет. д-р Білозер зі санітарними старшинами хор. О. Перфецьким, хор. Р. Гаванським, хор. М. Гілецьким і пхор. Я. Солтикевичем. Виконуючим обов'язки полкового команданта став дотеперішній командант І-го курня от. Г. Коссак.

З початком травня 1916 р. приїхав до постою полку новий командант У. С. С., пполк. австр. армії Антін Варивода. До полку приділено рівночасно ще одного старшину австр. армії сот.

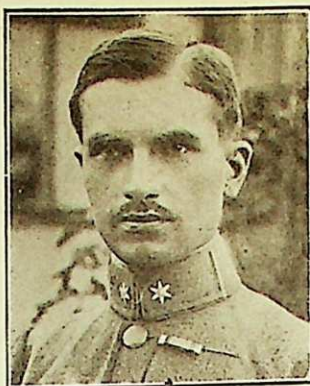
Прийшла почта.

Забороло стрілецьких становищ на Веселій.

Чет. Василь Панчак.

Чет. Ілько Цьокан.

Пполк. Антін Варивода.

Омеляна Лисняка, який зразу був адютантом полку, а потім став командантом куріня. Змінилися також полеві духовники У. С. С. До коша відійшов дотеперішній о. А. Пшепюрський, а на його місце прийшов о. М. Іжак.

Зміну команданта У. С. С. переведено на бажання Стрілецтва. Це бажання передали Стрільці членові Боевої Управи проф. І. Боберському, який підчас Різдвяних Свят 1916 року гостив між Стрільцями у Соснові.

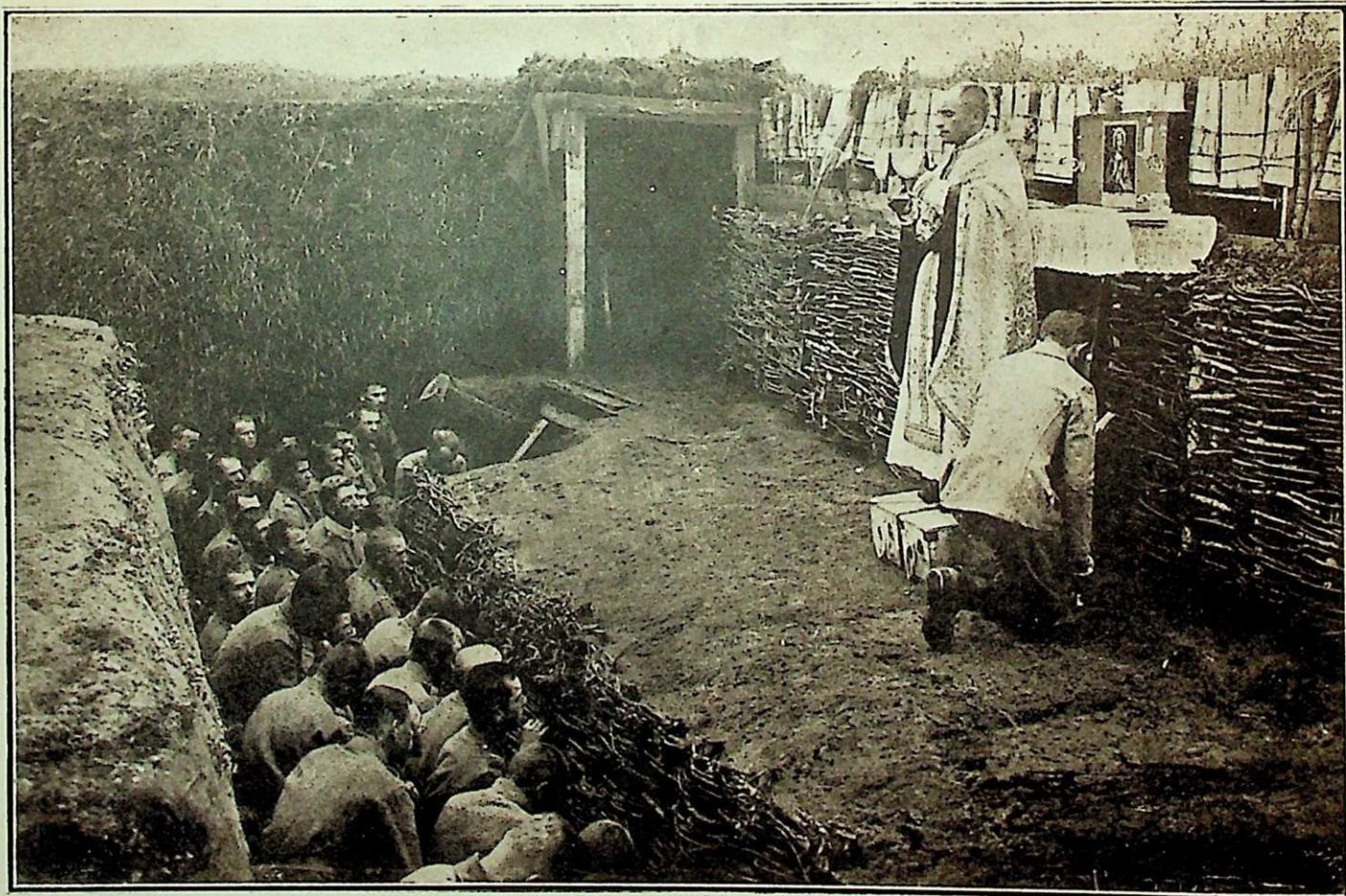
З приходом нового команданта полк У. С. С. перейшов на становища до Соснова і зайняв відтинок окопів на Веселій, на лівому березі Стрипи.

В червні зачалась на полудні російська офензива, т. зв. офензива Брусілова і для скріплення zagrożеного фронту забрано частину військ XXV. корпусу. Цю прогалину на фронті корпусу мусліли виповнити У. С. С.

На Веселій прожили У. С. С. цілу весну та половину літа, до серпня.

Російська офензива на півдні мала з початку слабі успіхи і поступала дуже пиняво вперед. Фронт XXV. корпусу залишили Москалі у спокою.

Це був гарний, погідний та соняшний весняний час. Спокій та правильне життя пособляли праці над собою. Боеве заняття обмежувалось до

Стрільцьке богослуження в окопах на Веселій. Правив пол. духовник УСС. о. М. Іжак.

Чет. Василь Кучабський.

Сот. Омелян Лисняк.

Пор. Осип Будзинівський.

служби в окопах, в передпіллю і до будови укріплень. Увесь вільний час У. С. С. використали для поправи боєздатности сотень та для власних духових потреб. За фронтом відбувалися постійно вправи, в окопах Стрілецьтво вчилося та багато читало. В тому часі зорганізовано перший курс для вишколу підстаршин та пробоевої служби. Наукою проводив чет. Б. Гнатевич.

З кінцем липня та в перших днях серпня російська офензива набрала нового розгону і на півдні відсунула фронт союзних військ аж до Галича.

В тому часі виповіла війну осереднім державам також Румунія. З корпусу ген. Гофмана відійшли знову частини на семигородський фронт. Врешті, коли наступ Москалів на півдні та півночі загрозив окриленням XXV. корпусу, командування Південної Армії наказало корпусові залишити лінію Стрипи та зайняти становища над Золотою Липою. Таким чином вирівняно та скорочено фронт і добуто потрібні до дальшої оборони запаси.

Полк У. С. С. відійшов 11. серпня без бою на нові становища до Потутор коло Бережан.

Група старшин полку УСС. перед старшинською їдальнею, з нагоди Великодних Свят в Соснові, 1916.

Від ліва: чет. О. Коберський, чет. В. Кучабський, лік. чет. д-р В. Білозор, † хор. В. Соловчук, хор. Маренін, † хор. І. Тучапський, † хор. Н. Іваничук, сан. хор. Р. Гаванський, † хор. С. Галечко, чет. В. Коссак, хор. Т. Ковалик, сот. О. Лисняк, пхор. О. Теодорович, † чет. В. Панчак, пполк. А. Варивода, † сот. Р. Дудинський, † пор. М. Галушинський, чет. А. Добрянський, † чет. І. Каратницький, хор. І. Чичкевич, чет. І. Іванець, пор. А. Мельник, хор. О. Суховерський, пор. О. Семенюк, пхор. Л. Лепкий, пор. З. Носковський, † пхор. О. Теліщак, † сот. В. Дідушок, хор. П. Пасіка, † чет. І. Цяпка, чет. П. Дідушок, † пор. О. Яремович.

Стрілецька розвага в окопах на Веселій.

Четар Олекса Мельникович.

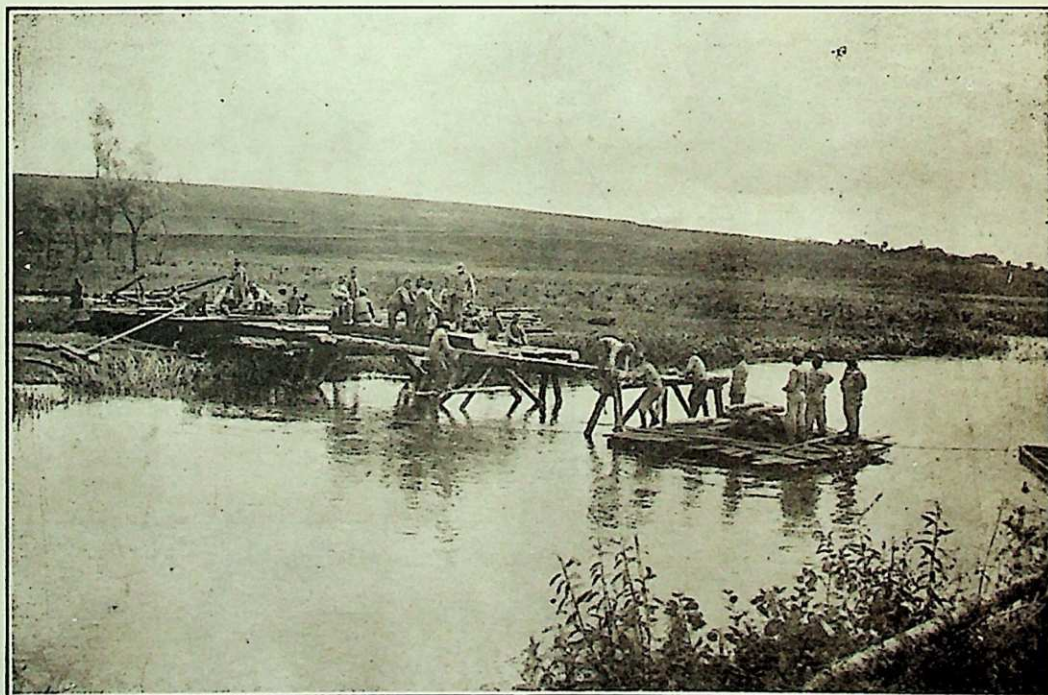
Чет. Др. Франц Свістель.

Воликодне свячене в сотні Мельника. Соснів 1916.

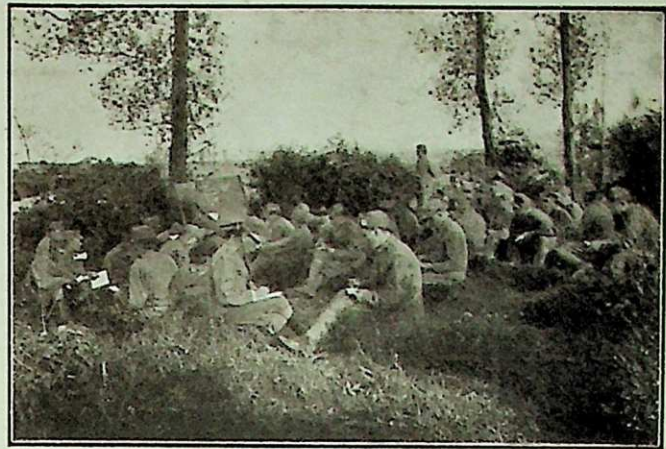
Чет. Микола Стронський.

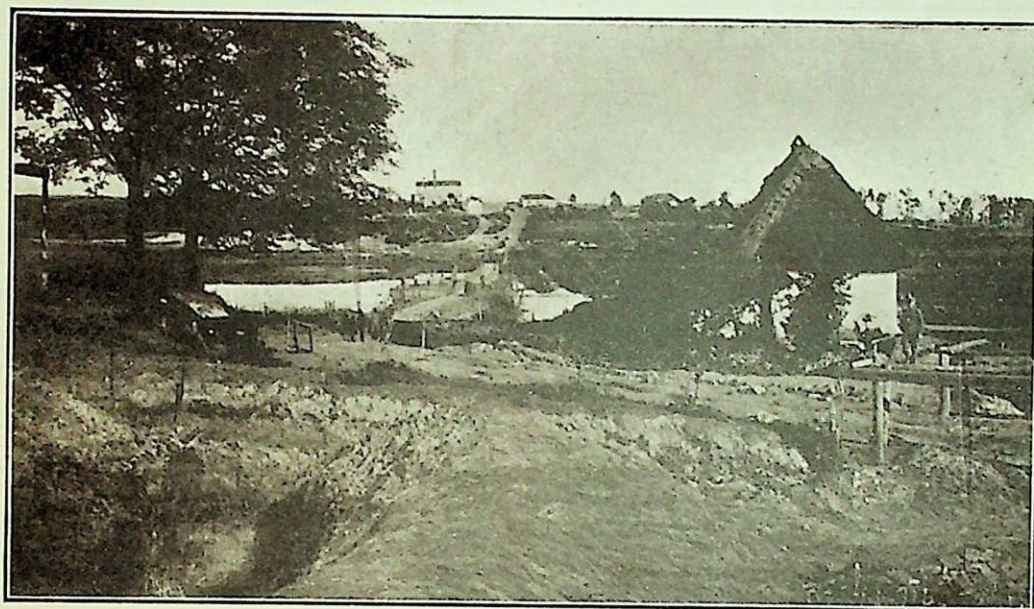
Піоніри УСС. будують міст через Стрипу, весна 1916.

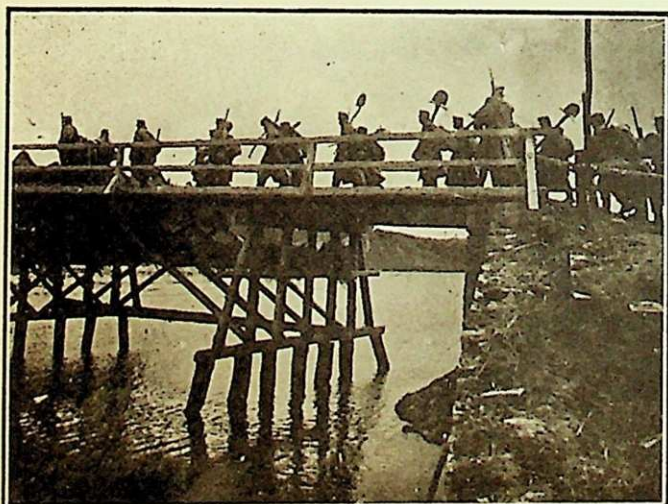
Міномет в окопах на Веселій.

Підстаршинський курс в Соснові, літо 1916 р.

Мотив Соснова з видом мостового причілку на Веселій.

Сотня йде до праці на становища.

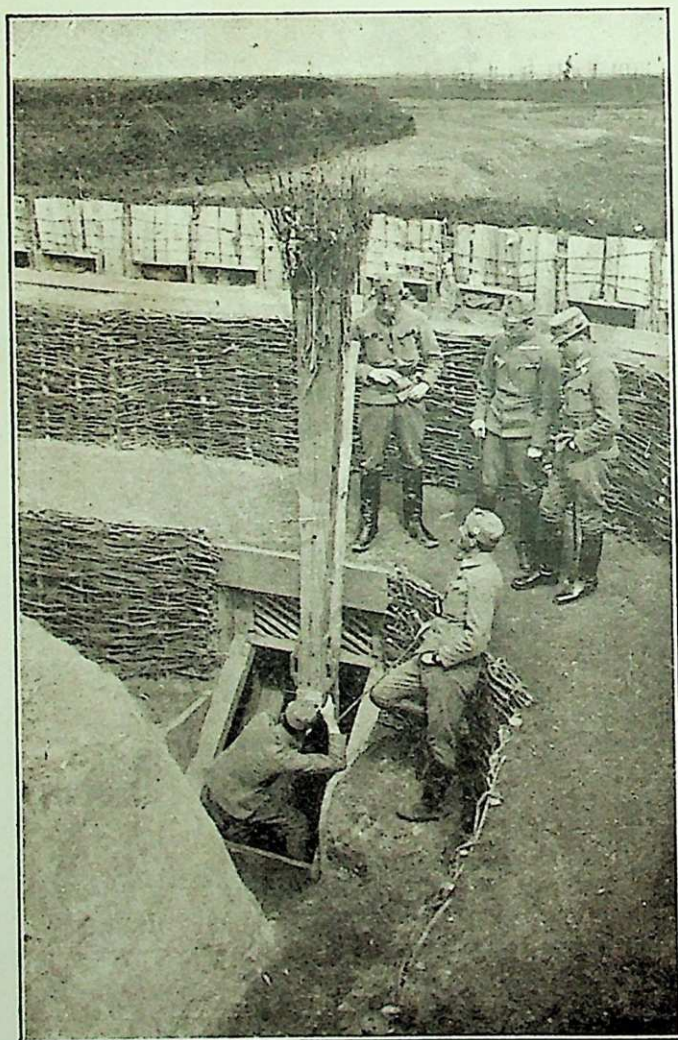
Будова землянок, які забезпечують від гарматних стрілок на Веселій 1916 р.

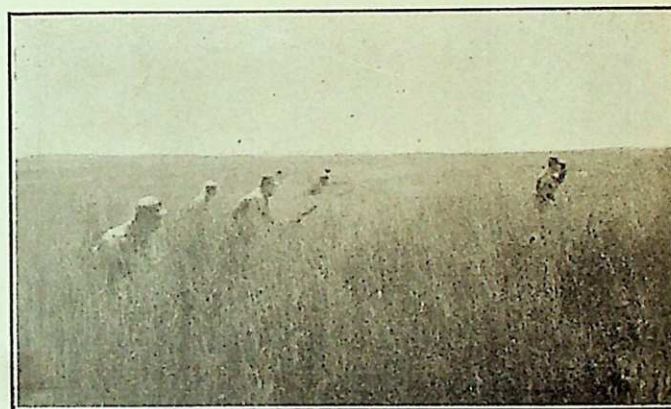
У стрілецьких ровах на Веселій.

Хор. Осип Теліщак.

Періскоп, прилад до обсервації передпілля зі землянок.

Стежа в передпіллі на степу коло Панталіхи.

Задня охорона забезпечує відворот УСС. з над Стрипи, 11. серпня 1916 р.

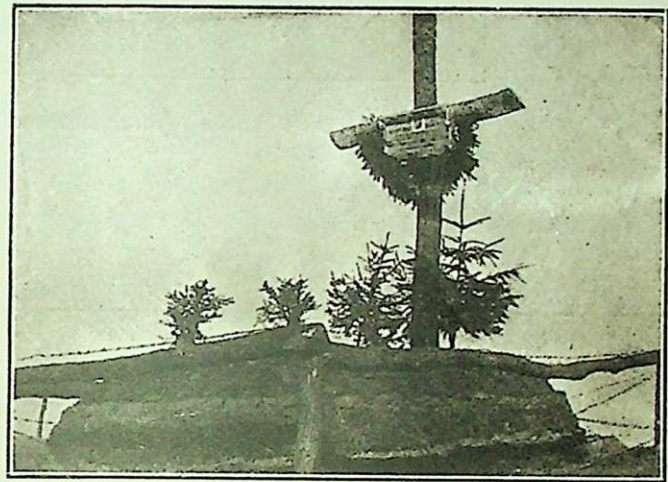
Хор. Теофіль Шухевич.

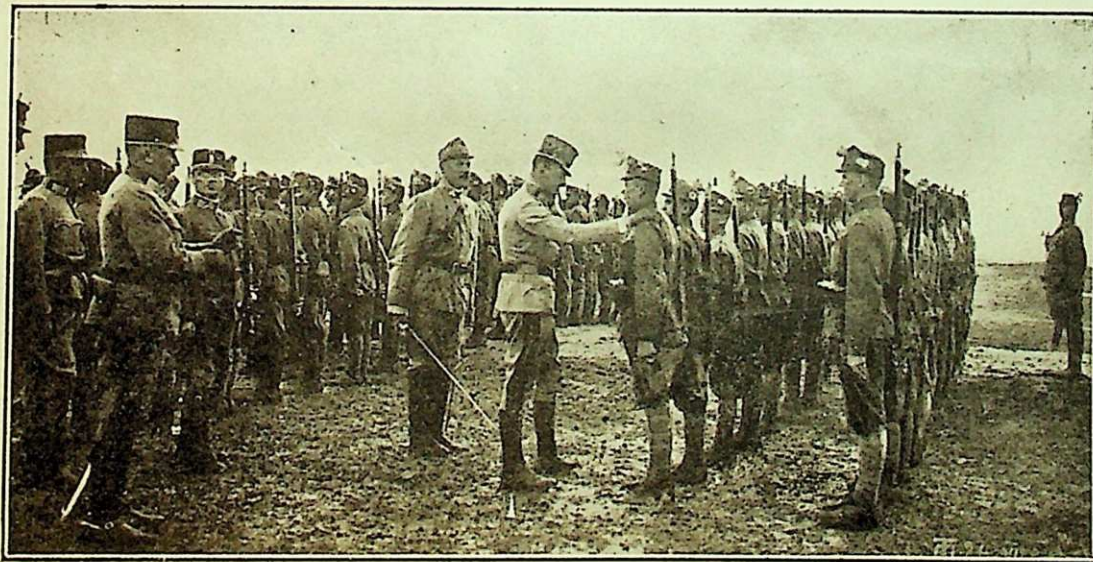
Старшина полку УСС підчас Богослуження в Соснові, весна 1915 р.

Кіннотчики УСС на розмові.

Могила хор. С. Яремкевича в Соснові.

Наслідник австр. престолу Карло переглядає сотню Дудинського у Гнильчу, 26. липня 1916 р.

Після гурбанного вогню артилерії в Соснові 1915.

Воєнні виселенці зі знищених сіл над Стрипою.

Л И С О Н Я

Після відвороту Південної Армії знад Стрипи У. С. С. обсадили дня 12. серпня становища коло села Потутори, у вилах потока Ценівки та Золотої Липи. Зараз визначено лінію окопів і сотні взялися пильно до їх будови. Становища йшли від устя Ценівки до Золотої Липи, східним краєм села Потутор — їх займав II. курінь — через мурований шлях Підгайці - Бережани та переходили під верхом горба 348, на півночі Потутор. Цей горб обсадив перший курінь.

На другий день появились перші ворожі стежі. Скоро за ними московські частини зайняли протилежні горби і почали острілювати стрілецькі становища гарматами та скорострілами.

Вечір того дня Москалі повели неждано наступ на окопи ліворуч першого куріня, добули їх та вдарили на ліве крило У. С. С. Сотні, zagrożені з боку й заду, бо Москалі встигли зайти вже на саму гору, після короткого, але завзятого бою, відступили в напрямі шляху, що веде до Бережан.

Цей ненадійний прорив міг був наробити чималого лиха, якби його в пору не зліквідували таки самі Стрільці. Не зважаючи на загрозу, в окопах біля самого шляху залишилась одна сотня першого куріня та зараз-же звернулась лицем до ворога. В міжчасі наспів запас II. куріня з Потутор. Сотні, що відступили, упорядкувались і рушили до протинаступу. Без великого труду У. С. С. відкинули Москалів з горба та знову зайняли свої становища.

Підчас цього випадку Москалів хоробро та завзято боронив zagrożеного куріня відділ скорострілів під проводом хор. Ф. Черника. Його оба скоростріли залишились в окопах і, хоч окружені з трьох боків, не здались та довго, невпинним вогнем здержували наступ ворога. Щойно в рукопашному бою, коли згинула вся залога одного скорострілу, відділ хор. Черника перебився, рятуючи другий скоростріл. У цьому бою згинув між іншими чет. Іван Каратницький.

Вина за цей нежданий прорив впала зовсім незаслужено на У. С. С. Без вияснення справи по-

сипались на Стрілецьтво обвинувачення. Вороги У. С. С., яких було чимало у штабах вищих команд та для яких само існування Українського Легіону було небажаним хоч конечним лихом, з вдовolenням рабів та підлесників кинули на У. С. С. деморганічне клеймо „Verräter“ — зрадники. Треба було аж судових доходжень та кривавої Лисоні, щоби врятувати добре імя і стрілецьку славу.

Небаром полк стягнуто в запас дивізії до села Посухова, недалеко Бережан. Лише дві сотні II. куріня перейшли на горбовину Дикі Лани, недалеко Посухова, де треба було вибудувати окопи між становищами турецької дивізії та Потуторами. Тут, на Диких Ланах стрінулись У. С. С. вперше з четвертим союзником осередніх держав, Турками і швидко з ними заприязнились. Ту-

Скоростріл острілює ворожий літак.

Чет. Роман Каратницький,
поляг в Потуторах.

Хор. Іван Максимішин,
поляг на Лисоні.

Хор. Юліан Соколовський,

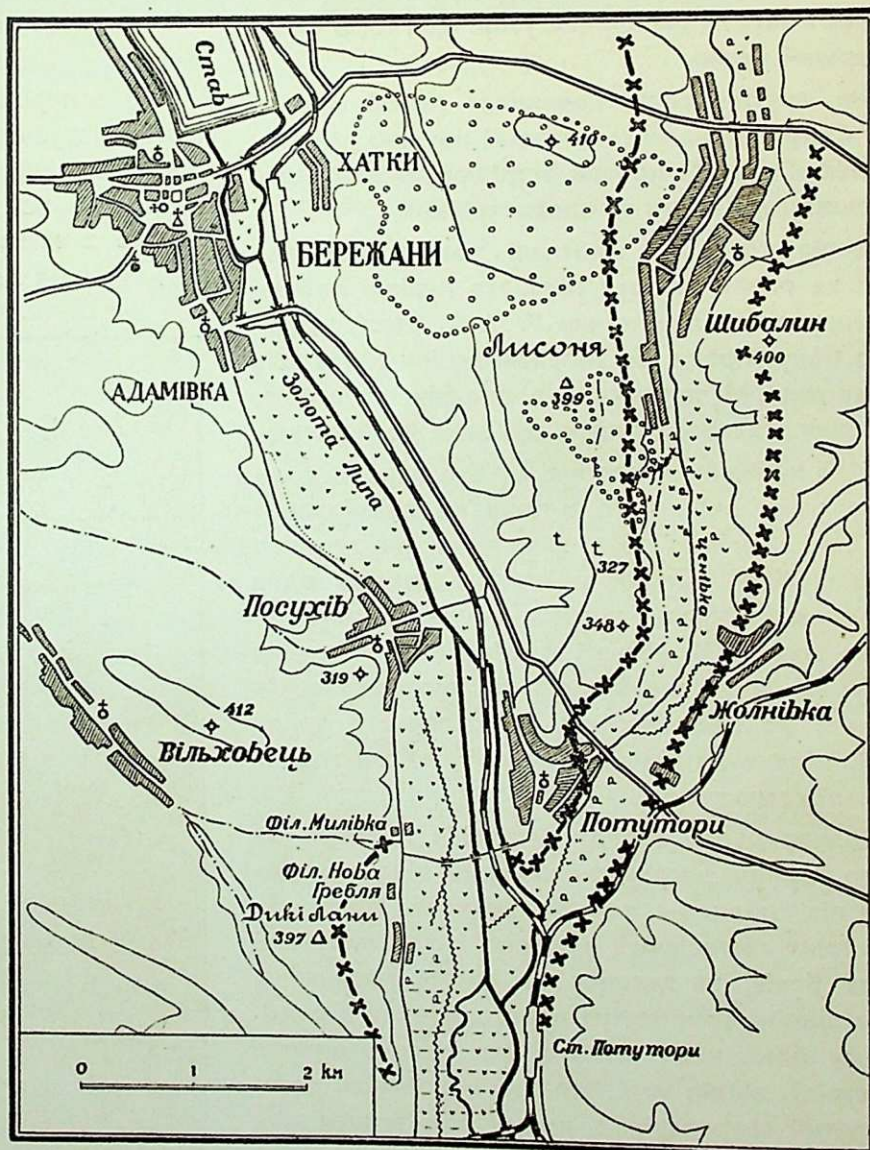

Пхор. Богдан Романишин,
полягли на Лисоні.

рецьке військо виявилось дуже хоробрим, а його старшини, виховані Німцями, були культурними європейцями. Після скінчення праці обі сотні перейшли також до Посухова.

Та воєнна доля не дозволила Стрілецьтву довго радуватись відпочинком. Після кількох менше вдатних спроб проломити новий фронт союзних військ на південних відтинках, московське командування повело удар на Бережани. В тому місці укріплення фронту були наслідком камяного ґрунту дуже слабкі. Таксамо слаба була оборона, бо всі запасові частини корпусу відійшли ще давніше на південь.

Вибір місця на прорив був дуже догідний і справді зараз за першим ударом Москалям удалося для 2. серпня пополудні заволодіти становищами австрійського 35. полку краювої оборони та опанувати ліс і горби на Лисоні. В місце прориву Москалі кинули цілу дивізію добірних полків та за фронтом поставили у поготівлі дивізію кінноти. Коли обороні не вдалось відбити втрачених позицій, на поміч кинено дві сотні У. С. С., Сушка та Мельника. Сотня Сушка вступила зараз у бій та під час ночі стратила більшу половину людей. До полону попали в тому нічному бою м. і. командант сотні та хор. Дорошенко.

Мапка околиць Бережан, де велись завзяті бої у вересні 1916 р.
—x— австрійські, x x x російські становища.

Сотня Мельника, що нічу була в запасі групи, пішла до протинаступу дня 3. серпня рано. Рівночасно з Посухова підтягнуто на Лисоню другу частину I. курія, сотні Кучабського та Будзиновського, під проводом сот. Лисняка. II. курінь (от. Горук) лишився ще в Посухові. До бою на Лисоні кинено сотню Кучабського, а сотню Будзиновського залишено в запасі курія, в одному з глибоких ярів під верхом Лисоні.

Розгорілась завзята боротьба за останню оборонну лінію на верху Лисоні. Її втрата відчиняла вільний прохід у долину, до Бережан. Але в саму найгірнішу пору Москалям заступили дорогу У. С. С.

Сотні Мельника та останкам сотні Сушка, підкріпленим недобитками австрійських частин, вдалося рукопашним боєм відсунути ворога на лівому крилі в долину, до лінії запасних окопів. Бій ішов увесь час у лісі. Москалі, підсилювані заєдно новими частинами, перли до гори. Крісовим вогнем не можна було зломити їх наступу, щойно багнет та ручна граната перемогли опір ворога. Пядь за пядею відбирали Стрільці Москалям лісок на Лисоні. Нераз за малий відтинок окопів треба було посвятити не одне стрілецьке життя.

Ось як пише у своїх споминах про цей бій один з його учасників сот. Б. Гнатевич (Календар «Ч. К.» 1930 р.):

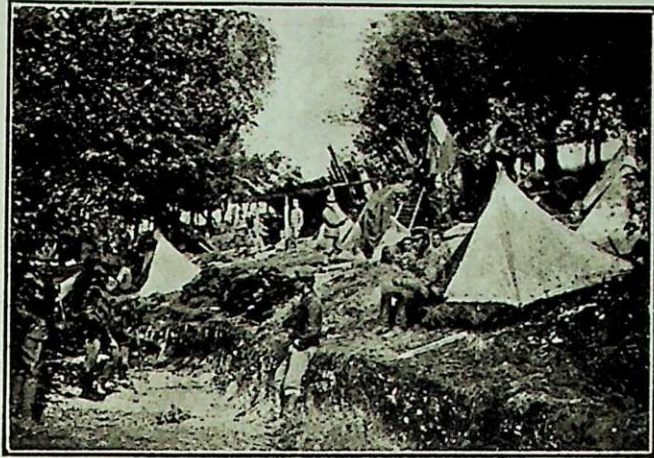
...»Ліс дещо прочищений. Але місцями йде ще завзята боротьба.

Ось там нище, біля першого запасного становища, змагається гурток Стрільців. Серед них наш малий боєвий хор. Мінчак. Обі противні сторони перекидаються густо гранатами. Стріляти тут незручно, бо одні і другі схоронені в окопах або за деревами. Москалів у долині тьма — аж роються! Заєдно підходять нові і нові. А наш гурток маліє.

Перед моїми очима була кривава картина, якої не забуду ніколи! Переді мною малий відтинок окопів. На цьому місці збилося кількадесят стрільців а кругом них Москалі. Між зеленою кущів та звалищами землянок роєм сіріють малі салдатські кашкети. Наступають завзято, намагаються замкнути перстень. Не жаліють життя. Стрільці змагаються на три боки.

Півгодинний завзятий бій віч-у-віч прорідив ряди Стрільцтва. Тут і там лежать у калюжах крові побиті та важко ранені. Стогін ранених продирається крізь гамір бою. Нема як і кому їх відси забрати. Багато з них догоряє таки на місці а ці, що не стратили ще всіх сил, шукають захорони під стінами окопів або за пнями дерев.

Там, біля одної траверзи, бачу, збився їх цілий гурток. Одні другим перевязують рани. Одяг

УСС. в запасі в Посухові.

на них пірваний, а на ньому повно застиглої ржавої крові.

Ті, що в бою, живі, не бачать, що діється позаду них. Не чують крику ранених, не бачать, що ось біля них паде один чи другий їх товариш. Їх усі змисли звернені на ворога. Очима шукають сірих шапок. Перебігають з місця на місце, бо один тут проти десяткох. Не шукають захорони

Стрільцькі союзники Німці і Турки.

Цісар Вільгельм (по середині) на фронті в Потуторах. Позаду нього ген. Ботмер, командант Південної Німецької Армії, перед ним ген. Гофман, командант XXV. корпусу, і полк. гр. Лямезан, начальник булави корпусу.

Протинаступ сотні Будзиновського з яру. мал. О. Курилас.

лише доброго догляду. Їх лица замурзані від поту й пилу, чорні від диму, бачиш, зовсім спокійні. Лише очі вирячені горять завзяттям.

Якби вони побачили все те пекло, що до-вкруги них, якби знали, що їх так мало, що вже і їх хорунжий лежить ранений під деревом, що вони самі тут у кліні, ...без проводу та без надії на скору поміч!...«

Тимчасом сотня чет. Кучабського боронила завзято південного рога ліску на горі. Її наступ у долину, до московських становищ спинив напір Москалів на правому крилі. Там, на південному склоні гори, витворилась прогалина, якої не було чим замкнути. Москалі, посуваючись туди, загро-жували всій обороні на Лисоні. Та московський на-ступ спинював у цьому місці успішно скоростріл хор. Кліща, що стояв на відкритому полі та острі-лював московські лави з боку. Ця очайдушність коштувала небаром хор. Кліща життя, сотню Ку-

В наступі через ворожі дрти.

чабського багато жертв та її команданта москов-ський полон.

Коли зі смертю Кліща замовк на кілька хви-лин скоростріл, Москалі, що не мали вже ніякої перешкоди, рушили вперед і немов нестримна ля-віна звалилися в долину, в яр, в якому стояла сотня Будзиновського та команда І. куріня.

Положення стало дуже грізне. Доля сотні та команди куріня була рішена. Їх ждали ганебний полон або геройська смерть. Сотня, побачивши Москалів, рванулася з яру під гору, проти Моска-лів. На чоло сотні вибігли старшини та підстар-шини. Чети розвинулися в одну мить у боєву лінію і пішли за своїми провідниками — по смерть. В декілька хвилин лягли всі команданти чет та по-ловина підстаршин. Упав молоденький хор. Ю. Со-коловський, поцілений в серце, хор. І. Максими-шин та пхор. Б. Романишин, смертельно ранені в чоло, впали підстаршини Мальований, Алексевич та багато найкращих стрільців. Решта сотні, що залишилась у живих, опинилася з командою ку-ріня в московському полоні.

В тому самому часі рішилась також доля сотні Кучабського, що на горі завзято боронила правого крила групи в ліску. Зі сотні залишилась біля команданта горстка 30 людей. Москалі, що прорвалися в долину, обійшли відділ Кучабського зі заду та, відрізавши від решти групи, забрали в полон.

Але недовго радувались Москалі своїми успіхами, яких вони не змогли використати для остаточної перемоги. Блудне колесо боєвого ща-стя обернулось у другий бік.

В загрожений відтинок фронту рушив тепер

ІІ. курінь під про-водом от. Горука та о-дин курінь мадяр-ського полку. Проти-наступ був уже в ході, коли ліва крилова сотня куріня дізнала-

Хор. Михайло Мінчак.

Після бою на схилах Лисоні.

Пхор. Василь Сторожук,
поляг на Лисоні.

хор. Петро Пасіка.

Чет. Василь Коссак.

Хор. Євген Ясеницький,
згинув в большевицькій полоні.

ся про події у ярі. Зараз кинено туди чету хор. Євгена Ясеницького. Нежданним та рішучим зворотом чета впала у яр, звільнила своїх полонених та сама полонила чимало Москалів, а тих, що втікли від полону, викосили стрілецькі скоростріли.

Тимчасом сотні II. куріня напірали нестримно у гору. В дорозі залишився ранений сот. Р. Дудинський.

Московський напір ослаб.

Курінь добув становища на горі та пішов далі в долину Ценівки. Але небаром сильний гарматний обстріл, який на відкритому, до ворога зверненому збоці гори забрав знову багато жертв, приневолив курінь вернутись назад до закопів, на гору.

На відтинку I. куріня, у лісі, продовжувався завзятий бій ціле передпудне. Москалі переходили раз-ураз до наступу. Стрільці успішно відпирали ворога й не раз гнали його аж до Ценівки. За тих декілька годин курінь знову втратив кількадесят людей. В метушні невпинних змагань, в яких не раз забувалося на вдержання звязку, попав у полон пор. Мельник. У рукопашному бою був тяжко ранений хор. Мінчак та чет. Коберський. Врешті коло полудня оба скривавлені та до краю вичерпані противники притихли на добутих становищах. Курінь У. С. С. держав кріпко другу лінію окопів.

Команду над відтинком у лісі перебрав чет. Гнатевич та над останками сотень чет. Добрянський, хор. Чичкевич і Тучапський. Швидко установлено звязок праворуч, з обсадою II. куріня. Після полудня бій припинився зовсім. Москалі по кривавих та численних втратах не мали вже сили починати нового наступу. До вечора на фронті греміла вже лиш артилерія. Тимчасом обі сторони порядкувалися і готовились до бою на другий день.

На відтинок полку УСС. наспіли підкріплення в силі одного баварського й одного малярського куріня. Настала темна, холодна ніч, але фронт не мав відпочинку. В передпіллі бушували стежі а за становищами збирано тяжко ранених та хоронено вбитих. Бій не був ще покінчений.

Досвітком дня 4. вересня рушив у наступ перший курінь. Скорим випадом він зайняв перші окопи над Ценівкою та взяв полонених і скоростріли. Другий курінь пішов до наступу дещо пізніше, в 6 год. рано, разом з малярськими та німецькими частинами. Та тут не повелось. Москалі в протинаступі розбили одну малярську сотню і загрозили куріневі У. С. С. оточенням. Курінь мусів відступити, хоч добув уже ворожі становища. Цей наступ і потім відступ коштував його дуже багато жертв. Він утратив майже половину людей вбитими та раненими. Також перший курінь мусів покинути вже добуті позиції.

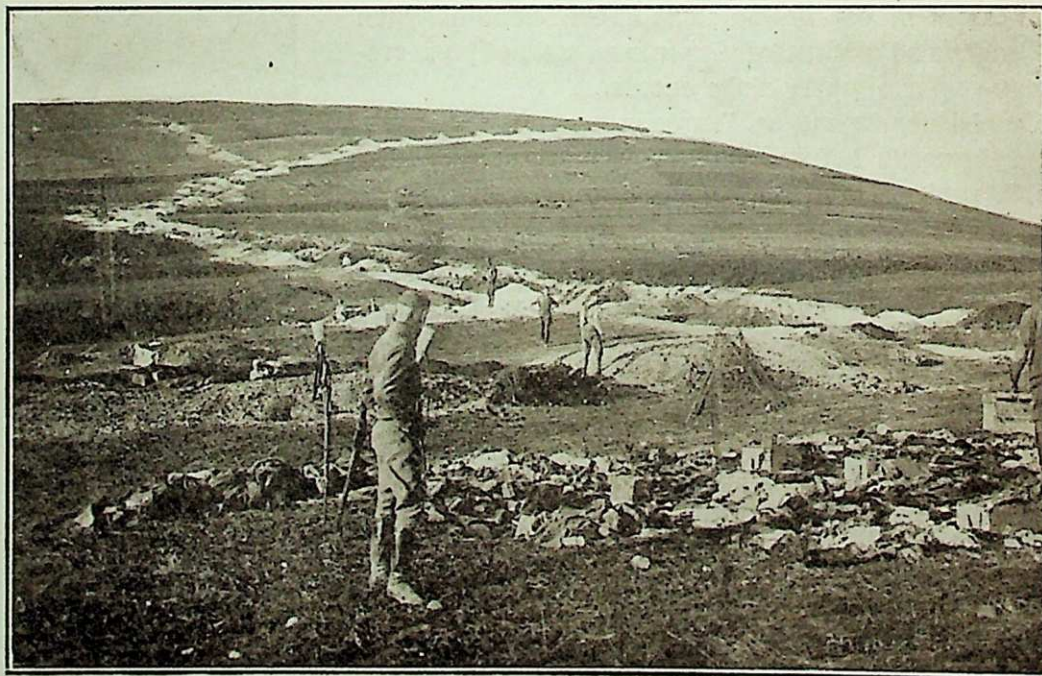
Командант сотні пор. З. Носковський на становищах в Потуторах.

Увесь день тривала нагальна гарматня стрілянина. Ворог барабанним вогнем острілював головні становища першого куріня. Пополудні пробували Стрільці ще раз вигнати Москалів з їхніх

становищ, але безуспішно. Аж вечером, після півгодинної сильної підготовки артилерії, почався загальний наступ австр. фронту. Після короткого, але дуже завзятого бою У. С. С. разом з німецькими та мадярськими відділами прогнали Москалів та відібрали всі становища, втрачені у перших днях бою.

Цей бій закінчив першу спробу Москалів проломити фронт під Бережанами. Перемогу союзних військ рішили у цьому змаганні у великій мірі У. С. С. Ця перемога коштувала їх також найбільше жертв. У. С. С. втратили тоді більше половини боевого стану. Найбільше втрат було між старшинами та підстаршинами. З числа 44 старшин залишилось лише 16 живих та здорових. Крім названих передше, полягли в бою хор. Ярослав Кузьмович, пхор. Василь Сторожук і пхор. Томенко; ранені були чет. Б. Гнатевич, пор. О. Яремович, хор. Е. Ясеницький, хор. Безпалко, хор. Ковалик, пхор. Грабар та Лісковацький. Бої за Лисоню були найкривавіші в цілій історії Стрільцтва. Там сповнили УСС. більше як свою повинність. Вправді за жертви та безприкладне героїство УСС. не діждались належного признання, зате від того дня ніхто з ворогів не посмів порушити доброго імені Стрільцтва та поменшити його славу.

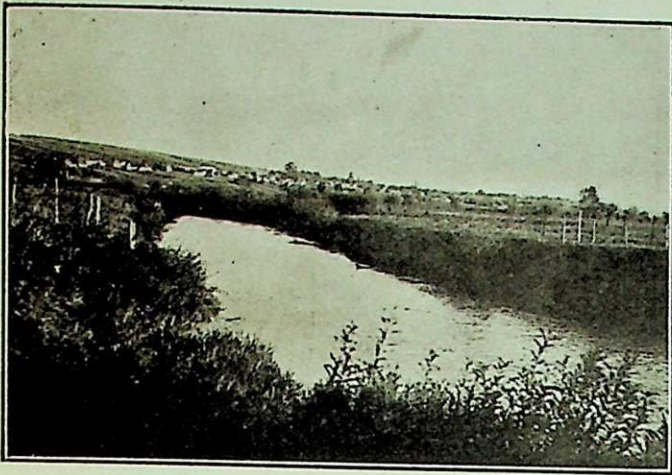
Після бою на Лисоні на тому фронті затихло. У. С. С. перейшли знову в запас дивізії, до Посухова. Але відпочинок після бою не тривав довго. Бо ненадійно дня 16. вересня Москалі повели вдруге наступ, цим разом на становища турецької анатолійської дивізії на височині Дикі Лани, недалеко Посухова. Під охороною сильного гарматнього вогню Москалі добули пробоем турецькі

Побоєвище на Лисоні. Після бою 10. вересня 1916.

Стрелець «Цястечко». Його знали всі Стрільці та любили за веселу вдачу, дотеп і товариську прислужність. Дійсне його прізвище вже забулось. Він поляг в бою на Лисоні в обороні товариша.

Потутори.

Окопи і церква в Потуторах.

окопи та відкинули оборонців у напрямі Посухова й Вільхівця.

І знову грізне положення врятували У. С. С. Коли вечером австрійські війська пішли до протинаступу, У. С. С. обійшли ліве крило московської розстрільної, взяли триста полонених та приневолити Москалів завернути назад до своїх окопів. Під час того протинаступу У. С. С. вперше ужили нової тактики нападу, а саме рідкою та глибокою розстрільною (т. зв. наступ хвилями) і завдяки цьому втрати Стрільців були дуже малі.

Після тої другої невдачі Москалі знову на два тижні залишили фронт у спокою. На той час полк У. С. С. перенесено на первісні становища до села Потутор.

Дня 29. вересня Москалі розпочали новий бій, з черги вже третій. Від 29. до полудня 30. вересня тривала артилерійська підготовка з гураганною натугою. В полудне московська піхота перейшла до наступу і прорвалась на мадярському полку в тому самому місці, що в першому бою, дня 2. вересня. Вся обсада оборонної лінії попала в полон. Тоді Москалі, не здержані ніким, пішли в долину Золотої Липи та від заходу й півдня вдарили на У. С. С. в Потуторах.

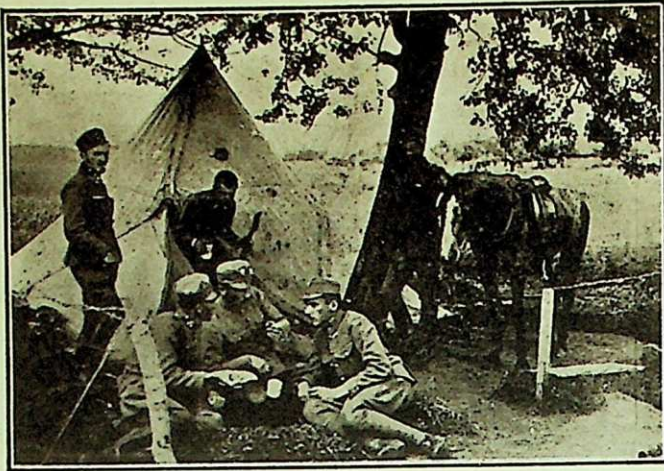
Стрільці, окружені ворогом з трьох боків і відтяти від решти фронту рікою, держалися кілька годин, відбиваючи щораз-то нові приступи Москалів. Та, не діждавшись підмоги і доповнення муніції, якої нестало, всі, що були в живих, попали у ворожий полон. З цілої залози Потутор врятувались лише командант полку та горстка Стрільців під проводом чет. Труха, що прорвались через ворожу лінію, перебрили річку і дістались до Бережан. Останки полку і ті частини, що не брали участі в бою і стояли по тому боці Липи, відійшли небаром до Коша для доповнення. В полі залишилась лиш одна технічна сотня.

На спомин цих боїв та побуту Стрільцтва під Бережанами залишилось крім багатьох могил декілька стрілецьких пісень, які перейшли в народ.

Бої в обороні Бережан завершили одну добу змагань Стрільцтва, добу з якої УСС вийшли після дволітніх воєнних трудів ослаблені фізично. Зате традиція боїв, сліди кривавих жертв, що залишились на шляху побідного походу Стрільцтва від Карпат до Серету, закріпили їхнього духа до дальших змагань.

Становище скорострілу в Потуторах.

В гостині у команданта обозів.

В обозі.

Хор. Федір Черник.

Чет. Гриць Трух.

Хор. Іван Рогульський.

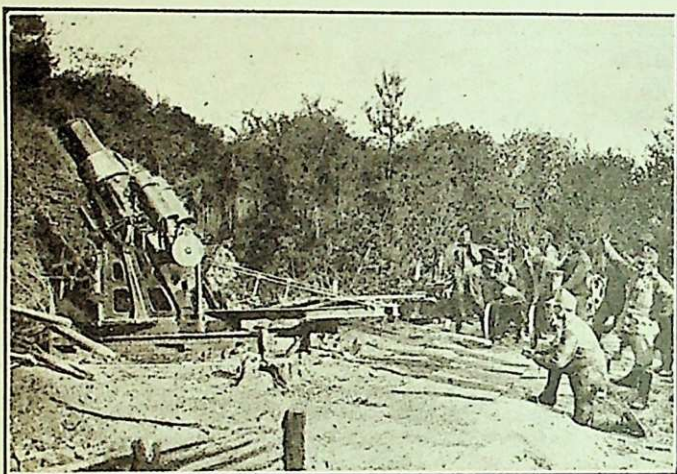
У. С. С. в турецькому таборі коло Посухова.

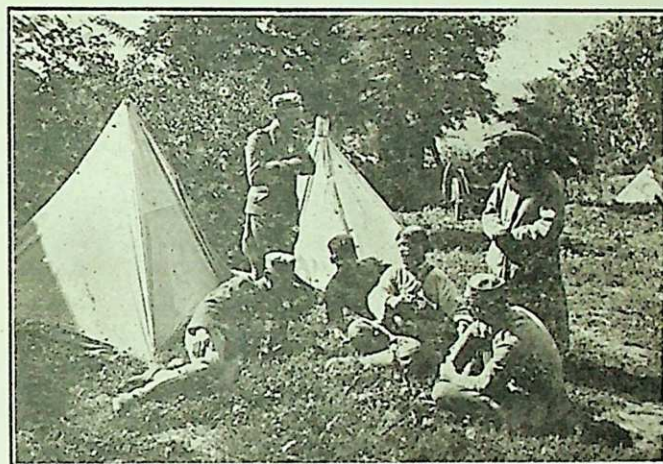
Перша поміч раненим підчас бою на Лисоні в Посухові.

Лікар чет. Др. Володимир Білозор.

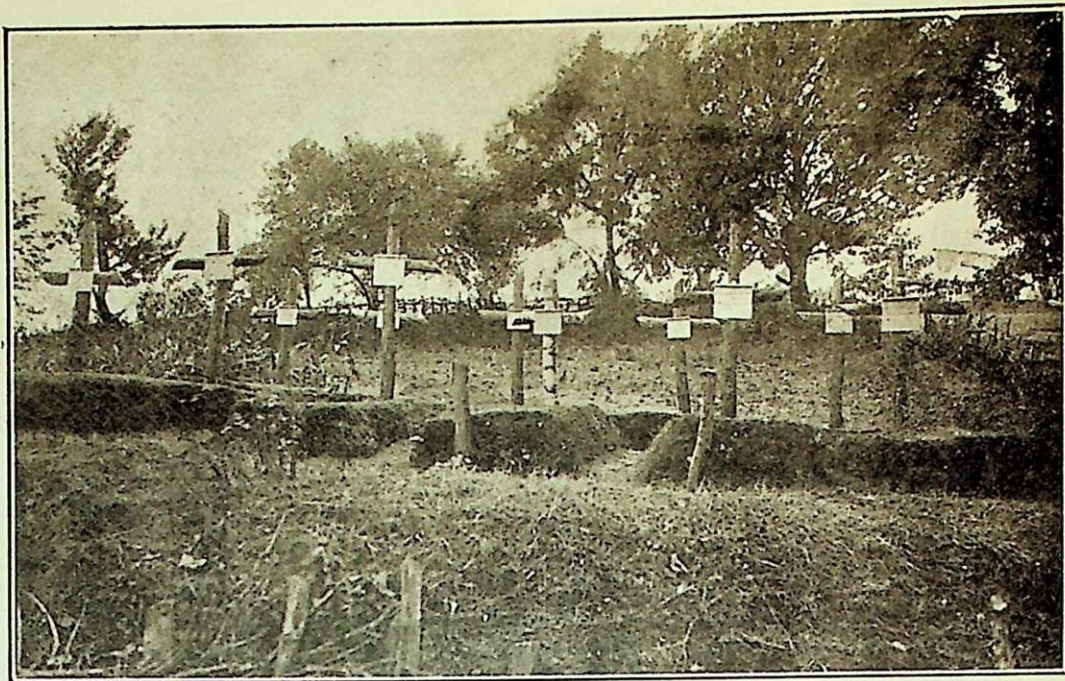
Найбільша австрійська важка гармата, 30,5 цм.
»Мерзер« готовий до стрілу.

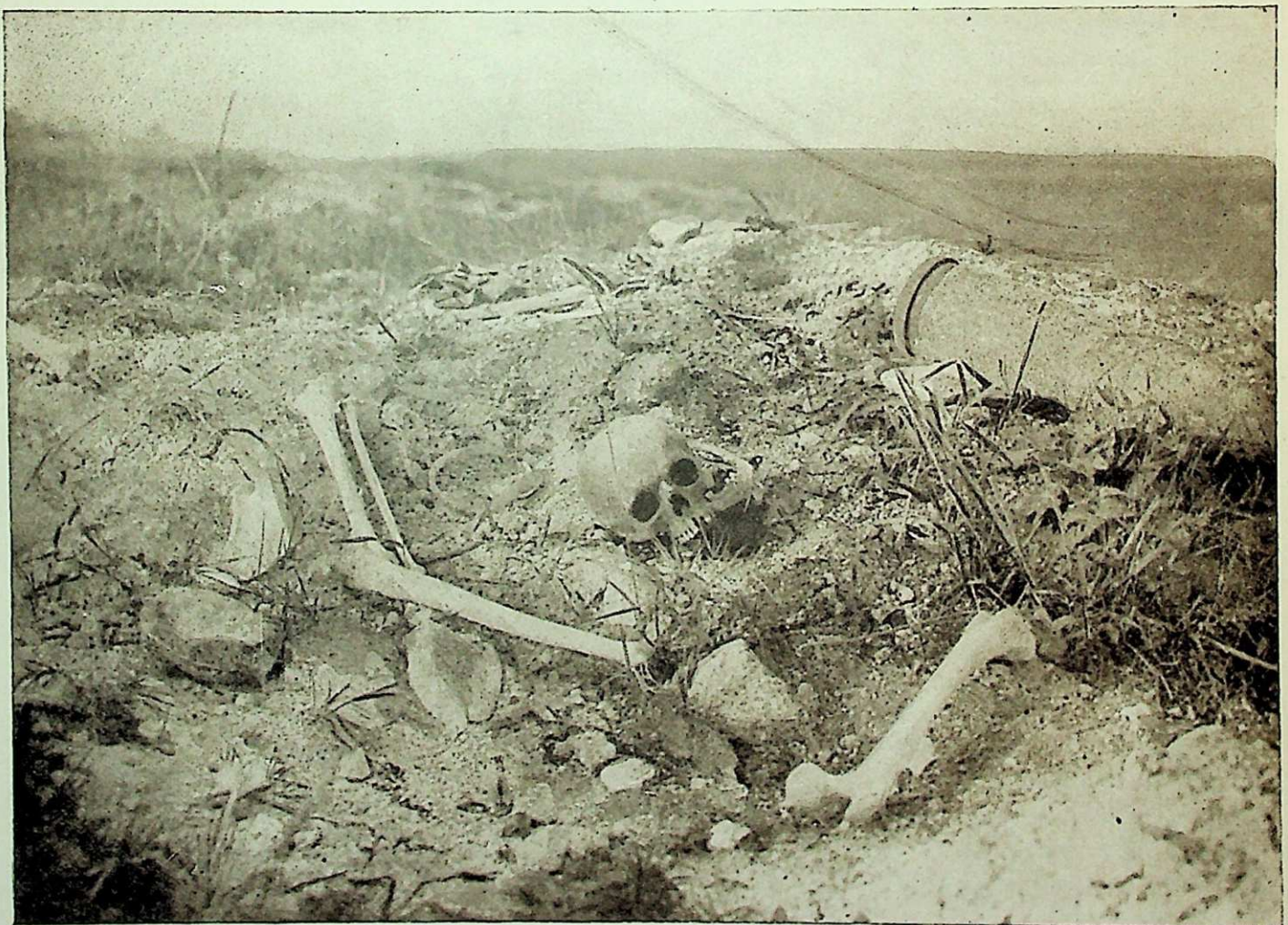
Лірник між Стрільцями, Рай коло Бережан 1916.

Відділ кінноти УСС. Командант Р. Камінський приймає звіт.

Могили героїв У. С. С. з Лисоні в Посухові.

Невідомий стрілець.
Світлину зроблено на горі Лисоні 23. травня 1927 р.

ВИШКІЛ У.С.С.

Бої в обороні Бережан у Потуторах, на Лисоні та на Диких Ланах сильно прорідили ряди Стрілецтва. З цілого полку залишилось яких 150 людей. Тому корпусна команда, після успішного закінчення оборонної кампанії, перекинула У. С. С. у район Запасного Коша, для доповнення.

Кіш У. С. С. стояв тоді в селі Пісочна коло Миколаєва над Дністром. Туди переїхали недобитки Стрілецтва. Всі здорові стрільці і старшини поселилися в Розвадові та Верині, недалеко Пісочної і з них створено Вишкільну Групу У. С. С.

Щойно тут, після двох літ воювання, мало Стрілецтво вперше нагоду перейти правильний військовий вишкіл.

Найбільшою хибкою австрійської армії під час війни було те, що новобранці австрійських полків не мали доброго військового вишколу. Через те боєспосібність і так національно мішаних частин була невелика. Цю хибку старались усунути Німці бодаєм у тих частинах, що найшлись під їхньою командою. Вони бажали мати союзника військово рівновартного. Тому всіх новобранців, що йшли для доповнення полків XXV. корпусу — він належав від часу весняної офензиви 1915-го року до т. зв. Південної Німецької Армії (ген. Лінзінген, а згодом ген. Ботмер), — висилали до Вишкільної Групи XXV. корпусу, якого команда стояла в Миколаєві над Дністром. Вишколи поодиноких полків корпусу були розміщені по доколичних селах.

Сотні Вишколу У. С. С. стояли спершу у Розвадові та згодом, після приходу новобранців і повороту ранених, місце постою Вишколу поширилось на села Веринь, Надітичі та Рудники.

Командантом вишколу У. С. С. був з початку от. Мирон Тарнавський, потім от. Франц Кікаль, який пізніше став командантом Легіону у полі, після нього от. Г. Коссак та врешті пполк. Слюсарчук. Під час побуту Вишколу на Україні, командував ним знову от. Г. Коссак.

Такий поділ формації У. С. С. на Кіш, Вишкіл і боєві курні залишився до кінця існування стрі-

лецької організації, себто до розпаду Української Галицької Армії. Від тепер усі виздоровці, себто бувші фронтовики, переходили через Кіш до Вишколу, а новобранці йшли до Вишколу після короткого одно- чи двотижневого побуту в Коші.

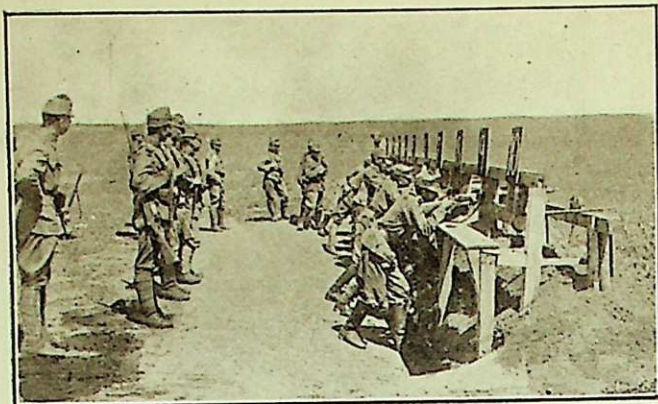
Вишкіл Стрілецтва трівав 6 до 8 тижнів і його мусіли перейти не лиш новобранці, але також усі старі боєвики. Підстаршини та старші, спосібніші стрільці, що були вже на фронті, переходили до окремого підстаршинського вишколу або на ріжні курси, як скорострільний, мінометний, пробоєвий, протигазової служби. Після покінчення цих курсів вони ставали звичайно підстаршинами.

Навчання стрільців, яке трівало такий короткий час, мусіло йти дуже інтенсивно. Бо за 6 тижнів з новобранця мав стати готовий боєвик, якому в полі залишилось доповнити воєнне знання лише ще боєвим досвідом.

Програма науки була дуже широка і на неї складались усі ділянки військового знання, потрібного стрільцеві у війні. Навчали впоряду, орудування крісом, боротьби багнетом, ручною гранатою, ножем, сторожевої та похідної служби, боєвих вправ, стріляння, служби в окопах і т. п. Стрілець мусів навчитись за цей короткий час усього того, чого за мирних часів учили його два роки або й більше. Очевидно, що з програми вишколу вичеркнено все непотрібне під час війни.

Крім цього кожний стрілець, головню новобранець, мусів за свого побуту у Вишколі придбати національну свідомість. Тому до науки воєнного ремесла додали для неграмотних науку читання та писання, для інших науку рідної історії та географії, а для охочих також науку німецької мови. Під час побуту Вишколу на Україні для тої праці призначено вже окремих старшин та підстаршин.

Служба у Вишколі була дійсно дуже важка. Вона ставила великі вимоги не лиш до новобранців, але також і до інструкторів, старшин та підстаршин. Але завдяки влучно організованій праці

На стрільниці в Розвадові.

й службовій справності, вона давала охоту одним та вдовolenня другим.

Основою нових методів вишколу було навчання одинцем і т. зв. взаїмне навчання, один одного. Завдяки цьому інструктори могли вишколювати індивідуально, а в самих стрільців вироблявся змісл спостерігання, почуття самопевности і вони скоро навчились самі командувати. Тому, що новітня війна вимагала від стрільця багато самостійности, лиш такі методи були доцільні та успішні.

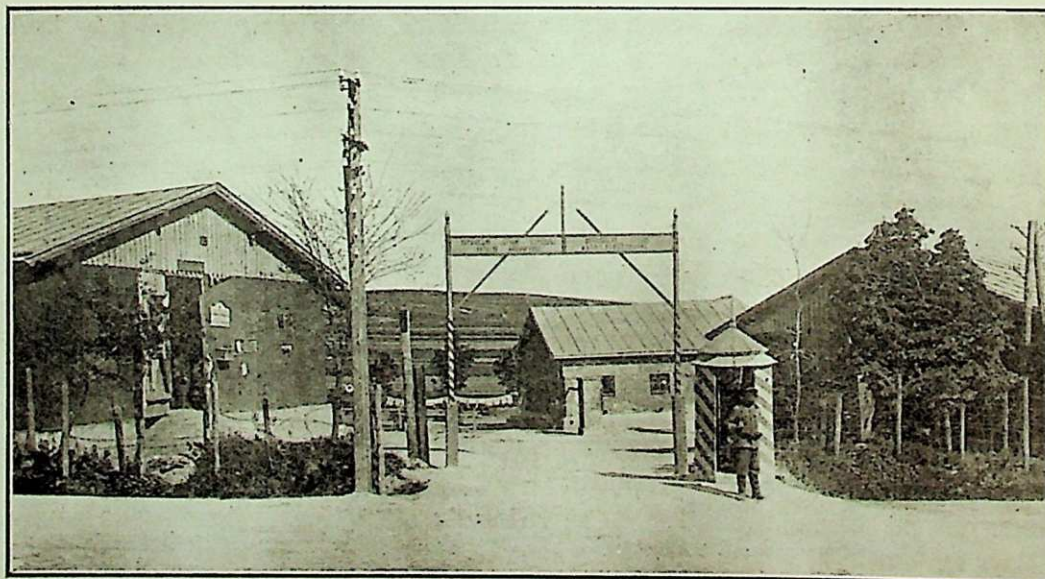
Дальшою замітною рисою стрілецького вишколу було те, що в ньому пристосували всі найновіші добутки війни. Так на пр. боротьбу ручними гранатами включено до програми як окремий предмет навчання, що його Німці зложили дуже систематично. Таксамо в кожній сотні вишколювано окремий відділ пробоевиків, якого завданням було переводити нагальні наступи на укріплені місця і приготувляти прориви у боротьбі за ворожі становища. Дуже основно навчали протигазової оборони, будови укріплень і служби в окопах.

Навчання відбувалося в сотнях. Боеві вправи кількома сотнями або курінями переводились щойно після переведення вишколу в сотні. Навчання сотні кінчилося перевіркою її боевої здатности. Цю перевірку переводив особисто командант Армейського Вишколу пполк. принц Оскар, один із синів бывшего цісаря Вільгельма. Перевірка вишколених сотень була справжнім іспитом кожного стрільця, підстаршин і старшин.

На декілька днів перед переглядом запановував у сотні горячковий рух. Кожний стрілець мусів бути не лиш вишколений як слід, але також приписово виряджений. Відомо, що за виряд підчас сійни і в умовах австрійських безпорядків, не було так легко, а тут не сміло бракувати ніодної потрібної річи. Воєнні однострої стрільців, що скоро нищились, ішли до кравців для перерібки та направи. Всі робітні Вишколу, шевські та кравецькі, мали в тому часі повно праці. Рівночасно інструктори доповняли енергійно вишкіл тих, що з якихнебудь причин лишились позаду інших. В поле не смів вийти ніодин стрілець, що не був як слід підготований. Завдяки цьому траплялись у рядах У. С. С. нездари, або — як їх називали »оферми« — дуже рідко.

Після перегляду сотні команда Вишколу діставала з Армейської Групи письменну оцінку боездібности провіреної сотні з поданням ноти. Сотні з лихою нотою мусіли переходити вишкіл у друге, але таких випадків у Вишколі У. С. С. не було. На це не дозволяла стрілецька гордість і всі працювали дуже точно та пильно, щоб як мога найскорше відійти в поле, де жилось багато легче.

Сотні після перегляду залишалися у Вишколі так довго, доки команда У. С. С. у полі не зажадала доповнення боевих частин. За той час сотні

Вхід до бараків Вишколу в Розвадові.

Хор. Гнат Загребний.

продовжували науку вправами гострого стріляння та боєвими. Вишколена сотня відбувала сторожеву службу та помагала місцевому населенню у господарських роботах.

Спершу вишколення відбувалось під кермою інструкторів старшин та підстаршин німецької армії. До кожної сотні був приділений один старшина та один чи двох підстаршин. Пізніше, коли наші старшини та підстаршини опанували методи праці, чужі інструктори перейшли до інших груп.

Рівночасно з вишколом стрільців ішли підстаршини на двомісячний підстаршинський курс, що за час перебування Вишколу в Галичині був у Роздолі, а старшин висилали на двомісячний старшинський курс у Трускавці.

Завдяки цій півторалітній вишкільній праці У. С. С. стали одною з найкращих боєвих одиниць. У Вишколі виробився доволі численний гурт фахових інструкторів, старшин та підстаршин, до того людей з великим боєвим досвідом. Той гурт міг у будучині стати кадровою інструкторів для вишколу Української Армії.

Після кількомісячного побуту у Вишколі, в лютім 1917-го року відійшли в поле два перші куріні під командою пполк. Ф. Кікаля. Решта сотень, яка постійно доповнювалась новобранцями та виздоровцями з Коша, підсилювала полеві частини У. С. С.

Хоча в поле відійшло чимало сотень, проте, завдяки енергійній поборовій діяльності Коша, кількість їх постійно зростала так, що весною 1918-го р. зібралось у Вишколі знову два і пів курінів.

Організація Вишколу була та сама, що й частин у полі і тому він міг кожного часу перемінитись у боєву одиницю так, як це сталося прим. тоді, коли У. С. С. переїхали в листопаді 1918 р. під Львів.

Після берестейського мира і переходу союзних військ на Україну, переїхали туди в червні 1918 р. також Кіш і Вишкіл. Їх розміщено на Херсонщині, в районі VII. кавалерійської дивізії. Команді цієї дивізії підлягав також полк У. С. С., що належав тоді до групи архикнязя Вільгельма Габсбурського, прозваного Стрільцями Василем Вишиваним. Вишкіл, побувши деякий час в Єлисаветі, перейшов до великого села Грузьке, яких 10 км. від Єлисавету, а Кіш до села Іванівки.

Після трьох літ боротьби за чужі інтереси Стрілецьтво опинилось у вільній Українській Державі, якою проводив тоді гетьман Павло Скоропадський. Тепер У. С. С. могли виконати те завдання, для якого їх покликано і для якого працювали та кляли жертви до цього часу. Стрілецьтво

Пполк. принц Оскар переглядає сотню.

Принц Оскар, лежачи коло стрільця, провірює його справність у цілянні.

повинно було тепер взяти участь у творенні Української Національної Армії.

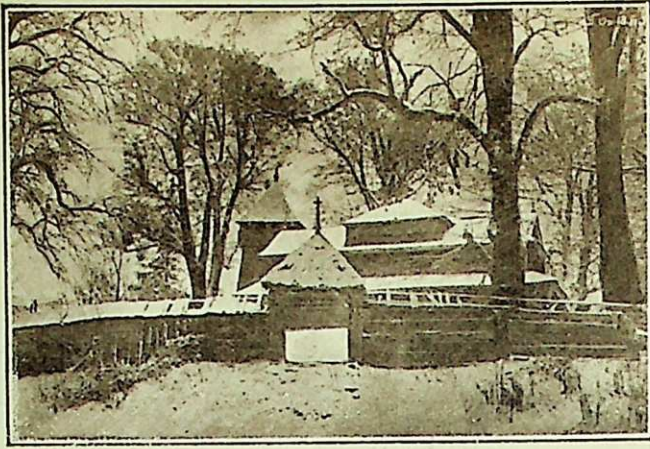
Але політика інтервенційних держав не допустила до сього. Похід Німців та Австрійців на

Курінний звіт у Верині.

Пробоева чета сотні Гнатовича в Надітичах 1918 р.

Старинна церковця у Верні.

Україну, що мав допомогти молодій українській державі закріпити самостійність, перемінився в окупацію. Вчорашні союзники вмішалися у внутрішні справи Української Держави та почали її експлуатувати політично й матеріально. Гетьманська влада потурала господарці окупантів. Політика австрійської окупаційної армії підчинялась у всьому волі сильнішого союзника, Німцям. Начальний провід австрійської армії, не глядячи на великі переміни, що доконались після берестейського мира, мало що змінив відношення до української справи й до Стрілецтва.

Явні симпатії У. С. С. для інтересів українського громадянства та рідної держави, їхня енергійна та широка культурно-освітня і пропагандивна праця, стали джерелом конфліктів. Вони довели

врешті до того, що У. С. С. переведено у вересні 1918 р. з України на Буковину.

Через те У. С. С. не могли виконати завдання, до якого були покликані. Але їх перейняла на себе друга частина У. С. С., що повстала із тих людей, які колись попали в московський полон, а саме Січові Стрільці. Вони вже за часів Центральної Ради створили одну з перших національних військових частин. За часів панування гетьмана Скоропадського київські Січові Стрільці відновили свою діяльність як Окремий Загін У. С. С. у Білій Церкві.

Зв'язок між цими обома братніми організаціями, що вийшли з одного пня та які прямували до тої самої цілі, був за час побуту У. С. С. на Придніпрянщині доволі слабкий. Аж тоді, коли Січові Стрільці почали свою працю в Білій Церкві, Вишкіл У. С. С. вислав туди своїх інструкторів пор. Б. Гнатевича, хор. Чорнія-Розенберга та двох підстаршин. Вони вспіли до часу протигетьманського повстання вишколити перші частини Загону і створити зв'язок Вишколу Корпусу С. С.

На Буковині перебував Вишкіл разом з боєвими частинами У. С. С. коротко, до листопадового перевороту. Він стояв у Чернівцях. В перших днях листопада Вишкіл переїхав як окрема боєва частина під Львів і від того часу увійшов у склад Української Галицької Армії. В Станиславові сформовано з новобранців і бувших австр. вояків нові сотні для Вишколу.

Вишкіл У. С. С. був одинокою постійною військово-виховною формацією У. Г. А. і мабуть

Вправи крісами в рою.

Чет. Тадей Ковалик.

всєї української національної армії. За час польсько-української війни при ньому зорганізовано постійну школу підстаршин, а з переходом на Придніпрянщину виявилась ще й потреба створити школу старшин.

Чисельний стан Вишколу колибався, залежно від подій, в межах від 300 до 3.000 людей. Він був дуже численний головно підчас другого походу на Львів (чортківська офензива) та в літі 1919 р. на Придніпрянщині, коли У. Г. А. почала мобілізувати місцеве населення.

Підчас першого відступу У. Г. А. Вишкіл дійшов до містечка Королівки в борщівському повіті; підчас чортківської офензиви він стояв у містечку Озеряни коло Тернополя. Довші постої Вишколу після переходу У. Г. А. за Збруч були в селі Привороття (яких 35 кілометрів від Каманця Подільського), від 2-го серпня до 11-го листопада та в містечку Ялтушків, від 16-го листопада до 29-го грудня 1919 р. В часі довгих постоїв ішла у Вишколі правильна праця. Праця припинювалась тоді, коли боєві умовини приневолювали Вишкіл змінити місце постою, як це було напр. підчас першого відступу У. Г. А. до Збруча, в періоді від 1-го січня 1920 р., коли Вишкіл переходив разом з другими частинами У. Г. А. на південь, та в останньому періоді переходу знад Дністра до постою бригади, в район Бершаді.

Вишкіл У. С. С. проістнував до часу переформування большевиками бригади У. С. С. на перший полк У. С. С., себто до дня 10-го березня 1920 р. Тоді Вишкіл, як окрему запасну частину бригади У. С. С. розформовано, а його старшини, стрільці та майно перейшли до полку.

Похорон стрільця у Верині, 1917.

Крім військової праці Вишкіл У. С. С. продовжував також і підчас національних змагань, ідучи за стрілецькою традицією, енергійну культурно-освітню і пропагандивну роботу між населенням.

Командантами Вишколу були після листопадових днів в Галичині сот. Володимир Краснопера та на Україні сот. Михайло Мельник.

Історичне значіння Вишколу У. С. С. заключається в таких моментах:

1. Вишкіл У. С. С. перетворив слабо військово-підготовлену організацію на високовартісну боєву формацію.

2. У ньому виховано кільканацять тисяч української молоді на добрих та свідомих боєвиків за українську державність.

3. Вишкіл У. С. С. допомагав чинно культур-

Хор. Теодор Мельник.

Відпочинок сотні підчас боєвих вправ.

Чет. Михайло Баган.

У старшинській їдальні похідного куріня у Верині, січень 1917.

Люба розмова після вечерниць у Верині.

но-освітньою, військово-виховною та пропагандивною роботою у будові Української Держави.

Лиш негодні політичні та боєві умовини не дозволили цій виховній організації поширити своєї праці на інші частини визвольної армії і передати їм того, що навчили У. С. С. чужі, іменно Німці, і тих духових прикмет, які виплекало у собі само Стрілецтво.

Духове життя Стрілецтва було заєдно дуже живе та буйне. У полі воно виявлялось у формі дружнього товариського пожиття. Осередком товариського життя була старшинська їдальня, головно в часах боєвих передишок і підчас зими. Лиш там, на боєвих позиціях, товариське життя не

Учасники підстаршинського курсу в Розваді.

Хор. Антін Калинець.

Веселий настрій в оркестрі УСС.

Хор. Ілько Мандзій.

могло вийти поза межі постою У. С. С. Також трудно було тоді заспокоїти всі культурні потреби Стрілецтва.

Зате довший побут Стрілецтва в етапах дієвої армії, правильна систематична праця, легкий та близький звязок зі світом і культурою поспособляли у скріпленні його духового життя. Тут легко було за добру книжку та за звязок з громадянством. Стрілецтво користало широко з цих вигід, але й само давало в тому часі дуже багато.

Саме у Вишколі повстало найбільше стрілецьких пісень. Щойно тут, серед заєдно чинного оточення, під впливом частих товариських гутірок, сходин та забав стрілецькі трубадури Левко Лепкий, Роман Купчинський, Михайло Гайворон-

Похідні сотні вирушають на фронт.

Чет. Богдан Гарасимів.

Стрілецька забава у Верині літом 1917 р.

Дефіляда після посвячення стрілецького прапору.

Полк. Мирон Тарнавський.

Митрополит Андрій Шептицький святить прапор УСС., в Розвадові 28. серпня 1917 р.

значні громадяни, що завжди цікавились його життям. У Галичині Стрілецьтво гостило у себе митрополита А. Шептицького з нагоди посвячення прапору. Всі національні свята відбували У. С. С. тоді з участю громадянства. Багато гостей з ближчих і дальших околиць стягали до себе головно забави та вечірки. В тому часі неодноразово молоде стрілецьке серце зазнало вперше чарів і терпіння кохання, яке стало теж темою стрілецьких пісень.

Виявом веселих та повних фантазії настроїв Стрілецьтва було також заснування «Закону Лицарів Залізної Остроги», якої першим Великим Комтуром став популярний серед У. С. С. старшина, лицар Іван Цяпка-Скоропад. Він помер над Білим морем, мабуть в Архангельську, куди заслали його большевики разом з іншими старшинами УГА.

ський та інші створили найкращі стрілецькі пісні та поеми. У цих піснях вони передали майбутнім поколінням живі спогади про славне минуле Стрілецьтва, про бої, смерть та любов, про героїстичність й жертви, про веселі і сумні переживання товаришів зброї

Завдяки цьому, що Вишкіл стояв все в етапі армії, далеко від бойової лінії, Стрілецьтво могли відвідувати знайомі та ви-

Чет. Іван Цяпка.

Лицарі «Залізної Остроги».

Посередині Великий Комтур Лицарства; по боках чини Ордену: Малий Комтур, Великий Канцлер, Майстер Церемонії, Підчаший та Окличник.

Відпочинок сотні після вправ.

Кравецька робітня у Вишколі.

Полк. Слюсарчук, кмдт Вишколу 1918 р., між старшинами.

Шевська робітня.

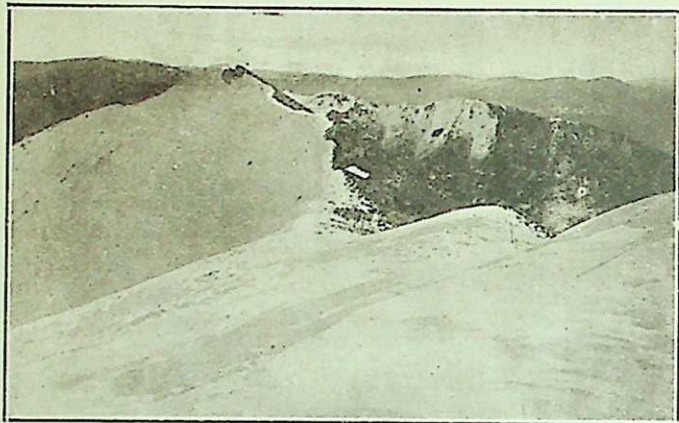

Босвами вправами УСС. у Верині цікавились жінки і молодь.

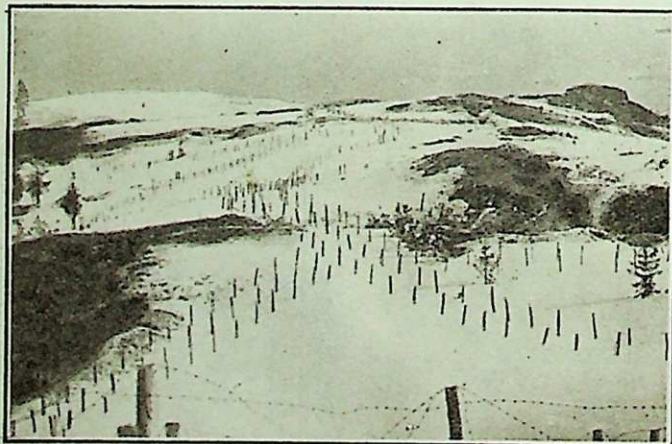

Хор. Степан Навроцький.

ГУЦУЛЬСЬКА СОТНЯ

Один з верхів Карпат коло Кірлібаби, за який ішли криваві бої.

Дротяні перешкоди перед стрілецькими становищами.

Після розгрому під Бережанами запанували серед Стрілецтва невідрадні настрої. Доля Стрілецтва була невідома. Що буде далі, коли У. С. С. розгромлені та більша частина в полоні? Чи австрійське командування дозволить на далі формування стрілецьких частин, чи зліквідує У. С. С. зовсім? Недиво, що, коли в цих умовах проголосили створення самостійної Гуцульської Сотні, відразу зголосилося понад 200 стрільців; між ними були й такі, які щойно вийшли з лічниці. До сотні вибрали 180 стрільців, переважно «стару войну» і майже самих Гуцулів.

Дня 27-го жовтня 1916 р. Гуцульська Сотня відіхала на Закарпаття до Великого Бичкова та ввійшла спершу у склад групи пполк. фон Гуклера. Там приділили до неї австрійських старшин і підстаршин, які ввели німецьку команду. Проти приділу чужих людей та німецької команди Стрільці з початку ремонстрували, бойкотуючи прикази нового команданта сотні Німця чет. Ерле, але скоро таки завдяки тому командантові, який дбав за стрільців і якого вони дуже полюбили, невдоволення в сотні минуло. Після того сотню приділили до іншої групи, що нею командував австрійський майор Русс. Ця група складалася з двох сотень мадярських гонведів, одної скорострільної сотні, одної батареї гірських гармат, чети гузарів та Гуцульської Сотні. Група була призначена до партизанки в околицях Кірлібаби, Якобен, Дорни Ватри й була підчинена безпосередньо команді 7-ої австрійської армії ген. Кевеша. З Бичкова Великого сотня виїхала до групи Русса 26-го листопада залізничкою до Борші, а далі пішла пішки осінніми болотами до Кірлібаби.

Москалі продовжували офензиву під проводом Брусілова. Вони зайняли в тому часі Кірлі-

бабу та опанували фронт від Якобен до Дорни Ватри. Рівночасно вдарили дуже сильно на пруський карпатський корпус та добиралися до верхів Прислопу. Присліп і Кірлібаба, це дві точки, які союзні війська старалися вдержати за всяку ціну тому, що через них Москалі могли перейти у Семигород і злучитися з румунською армією.

Дня 28 листопада Австрійці відбили Кірлібабу так, що поміч Гуцульської Сотні була вже тут зайва. Зате на другий день затрівожено сотню і кинено її на гору Присліп. Гуцульська Сотня пішла туди рятувати Прусаків, що держалися вже тільки останками сил.

Непролазними яругами і вертепами рушила стрілецька розстрільна в напрямі вершка на Прислопі. Сотня обсадила становища поруч Німців, між якими Стрільці стрінули знайомих «камерадів» з перших карпатських походів. Ціла гора була встелена трупами і по їх кількості можна було пізнати вагу цієї позиції. Коли знялась рання мряка, зараз посипалися зверху, що займали Москалі, ручні гранати й крісові стріли. Кількох стрільців було ранених. Одна частина стрільців відстрілювалась, решта поглиблювала закопи.

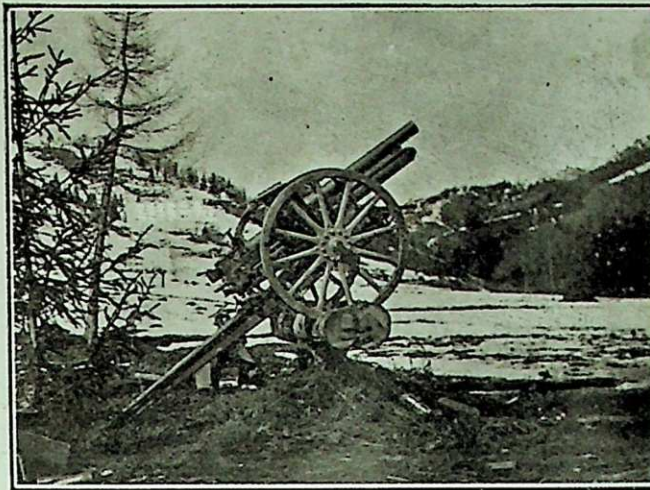
Вночі прийшов на допомогу відділ Німців і досвітком другого дня почались рівночасно два наступи. Москалі наступали на середину фронту, яку для примани німецька команда лишила вільною. Рівночасно Німці почали наступати на лівому, а Гуцульська Сотня на правому крилі. Гармати з обох сторін почали свою роботу вже від 3-ої години ранку.

Сам наступ проминув дуже скоро. Коли Москалі кинули свої сили на середину, тоді Німці та Стрільці вдарили на їхні боки та відтяли наступаючих від запасу, потім ударили на запасні сотні та захопили їх без труда в полон. В цьому бою добула сотня разом з Німцями 3 скоростріли, багато крісів, набоїв та около 600 полонених.

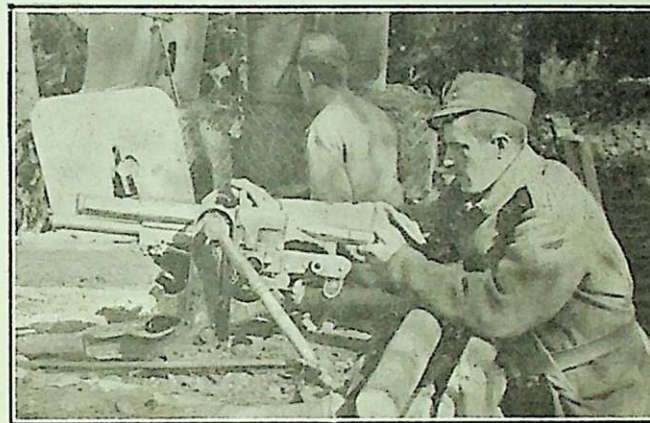
Гуцульську Сотню коштував цей наступ одного вбитого й з 20 ранених. Москалі зірвалися після тої програної до протинаступу, але сама німецька артилерія його спинила. Московську офензиву зломали. Сотня передала позицію Німцям та пішла в запас. За цей наступ Гуцульська Сотня дістала признання від німецької команди в окремому приказі.

2-го грудня сотня відійшла на позиції на Кірлібабу і там злучилася знову з іншими частинами групи майора Русса. В тому часі, завдяки заходам Коша, приїхали до сотні давно вижидані стрілецькі старшини: сот. д-р Омелян Левицький, четарі буковинці з 41 (черновецького) п. п.: Бужор та Іванович і два хорунжі.

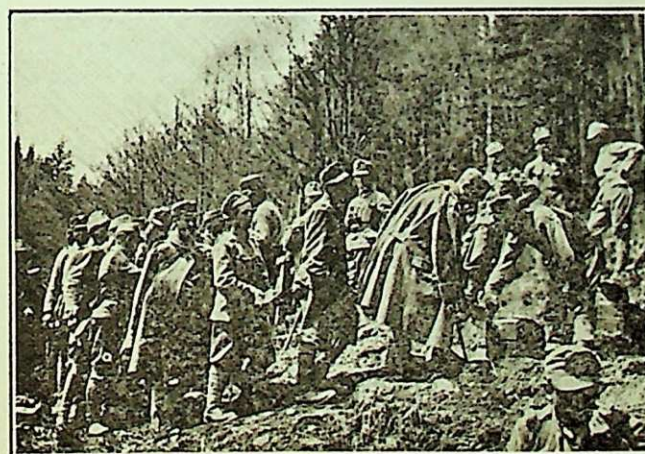
Тепер зачалося для Гуцульської Сотні тяжке життя. Сотнею кидали з одної позиції на другу.

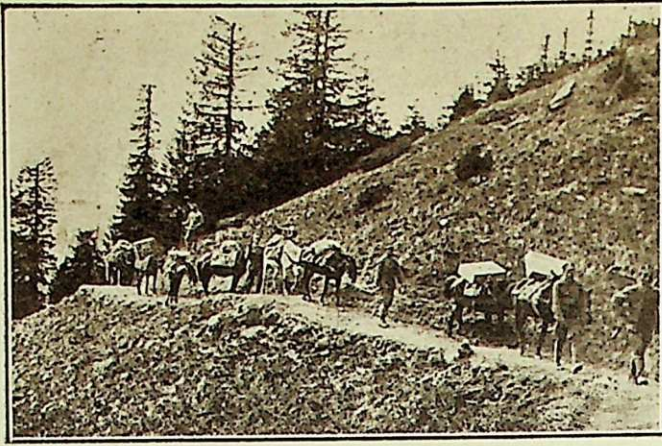
Польова гармата, приспособлена до обстрілу літаків.

Піхотна гарматка у стрілецьких закопах,

Видають обід.

Достава стрілива й харчів до стрілецьких становищ.

Становища треба було укріплювати матеріалом, що його сотня мусіла носити з долини. Харчів давали мало, відпочинку ніякого. Серед таких обставин згинув від ґранати 23-го березня 1917 р. командант сотні Омелян Левицький. Його поховали врочисто в Кірлібабі. Командантом сотні став четар Бужор.

Ввесь час постою на позиціях коло Кірлібаби велася перестрілка стеж. Більших боїв було два. З 5-го на 6-го січня 1917 р. Москалі повели наступ, але з великими втратами відступили. Другий раз з 30-го на 31-го березня пробоевий відділ Гуцульської Сотні випав на забороло Москалів, забрав одного старшину і 45 полонених, добув скоростріл і міномет та понищив окопи. Відділ мав лише двох стрільців ранених.

Небаром у Росії розгорілася революція. Невдовго до Великодних Свят на московські позиції

прийшов зукраїнізований київський полк. Стрільці перекидували їм уночі українські часописи і ставили перед засіками великі таблиці з українськими патріотичними гаслами. На сам Великдень Стрільці разом з вояками з тамтого боку відспівали спільно «Христос Воскрес» і збігли в яр «христосуватися». Відтак взяли братів-українців до себе в гостину. Вправді гостити не було чим, бо самі не мали що їсти, але почастивали коняком та обдарували напійками й часописами, яких транспорт прийшов був саме з Відня від Українського Жіночого Комітету. Кращого дарунку не могли їм дати. Земляки не знали, як дякувати за них. Зате вони принесли Стрільцям писанок, пасок та цукру.

Потім Стрільці вибралися в гостину до московських окопів. Гостили їх там, чим хата багата. При цій нагоді спільно обговорили справу «перемиря». Показали свої відтинки та умовилися, що одні до других не будуть стріляти. Також наладнали правильну пошту з російськими становищами. Прикріпили на їхніх дротяних засіках скриньочку, до якої що кілька днів носили свою пошту: часописи для земляків і листи для рідні по тамтій стороні фронту. По якомусь часі почали приходити до Стрільців відповіді від рідні та навіть клунки з недалеких сіл. Ішла також між обома сторонами вимінна торгівля. Стрільці доставляли землякам часописи і часом напійки, а за це діставали мішки хліба та харчів.

Боїв не було. Дуже рідко-коли впав якийсь стріл. Очевидно, що таке «перемиря» не сподобалося вищій австр. команді і 5. квітня Гуцульська Сотня мусіла покинути вигідні становища та відійти в інше місце, на полонину «Попадю».

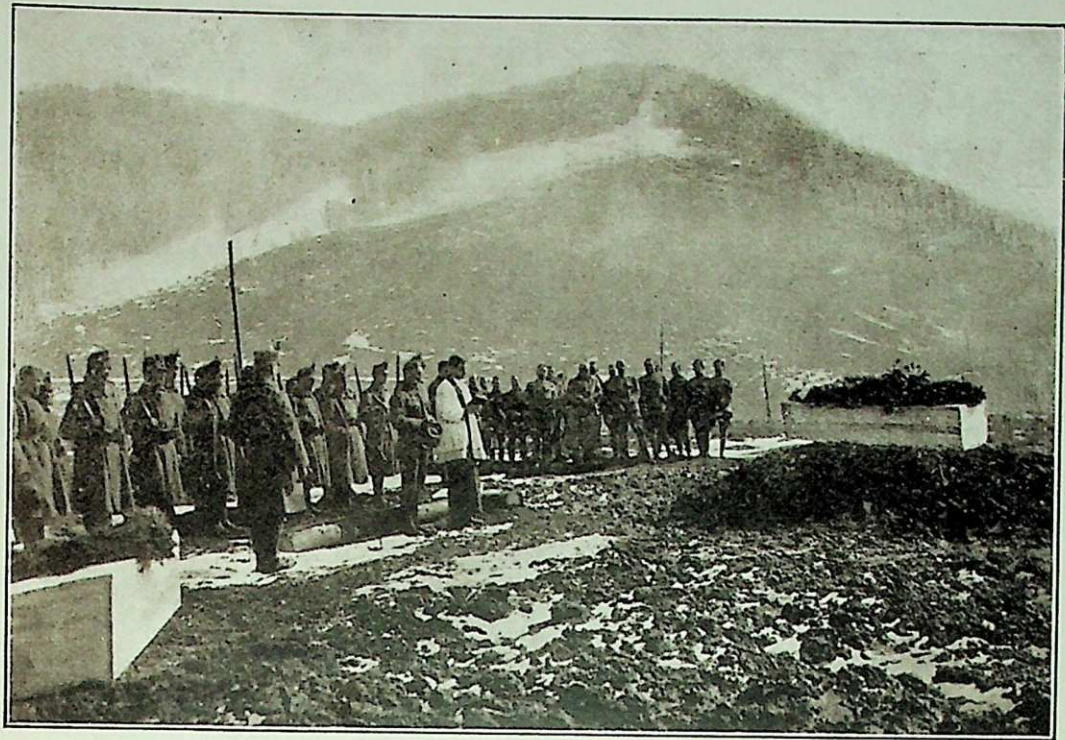
Воздушна залізничка на «Альбіні».

Пхор. Михайло Горбовий.

Сот. д-р Омелян Левицький,
поляг 23. III. 1917.

Похорони сот. Левицького
й стрільця Володиславського.

На Попаді приділили Гуцульську Сотню до німецької дивізії ч. 200, що належала до карпатського корпусу. Там сотня мала місяць «відпочинку», себто не сиділа в окопах, зате працювала важко при будові дороги через Попадю і повітряної залізнички на «Альбіні». Харчі були дуже лихі. В таких умовинах прийшло навіть у сотні до заворушень. Стрільці домагались повороту до У. С. С.

В половині червня прийшло до сотні доповнення з Коша, 45 стрільців з двома старшинами

хор. Стафиняком і хор. Голинським. Положення сотні було далі дуже погане. Праця важка, харчів мало. Там то улюбленою піснею став гимн «Лопатенцуґу».

Нарешті 18-го червня відійшла Гуцульська Сотня на відпочинок до с. Петрова на Закарпатті. Звідти 27-го червня виїхала сотня до У. С. С. під Конюхи коло Бережан саме в часі, коли розпочалась офензива Керенського і коли Москалі зайняли Конюхи.

Перед наступом на горі Присліп. Сотня підсувається до ворожих становищ.

КУРОПАТНИКИ ТА КОНЮХИ

Після вишколу та поповнення новобранцями в Розвадові й Верині У. С. С. знову виступили в поле 17-го лютого 1917 р.

Вийшли два куріні по три сотні під проводом от. Франца Кікаля, приділеного з 24-го (коломицького) полку піхоти. Похідний транспорт, завантажений на залізницю в Жидачеві, відїхав до Бережан. Після кількадевного постою в Бережанах, у запасі XXV. корпусу, У. С. С. відїшли під Куропатники на місце мадярських частин.

Куропатники — це невеличке село над потічком Ценівкою в північно-східному напрямку від Бережан, яке сусідує зі селами Бишки і дальше з Конюхами. Само село Куропатники на східному березі Ценівки було в російських руках і через нього проходили російські окопи. Позиції У. С. С. тягнулися краєм ліса напроти Куропатник здовж дороги, що веде з Бережан через Баранівку до Конюх і дальше до Зборова. Віддаль поміж обома фронтами була 700—800 кроків і їх ділило оболоння, яким протікає Ценівка. По тому боці, ближче дороги не було хат, а стояли якісь звалища розбитої горальні і поруч мостика на греблі решти якогось млина.

В Куропатниках зведено оба куріні в один з чотирма сотнями. Їх командантами були сот. В. Дідушок, пор. О. Семенюк, пор. Орза, буковинець, приділений до У. С. С. з 41 п. п. та пор. О. Букшований. Пор. Букшований, що в бою під Лісовичами попав у російський полон, втік зі Сибіру й, зазнавши чимало пригод як командант партизанської групи, зложенаї з Курдів, на терені Персії, повернувся у ряди Стрільцтва. Командантом технічної сотні був четар д-р І. Сіяк, командантом відділу скорострелів хор. В. Соловчук. Крім цього була ще будівельна сотня під командою чет. В. Гнатука, опісля чет. І. Цяпки. Ця сотня,

зложена з виздоровців, колишніх ранених, вела військові будівельні праці в запіллі. Адютантом куріня був чет. В. Панчак.

На куропатницьких позиціях захопила У. С. С. проєсна, багата в події по тамтому боці окопів. У Росії вибухла революція і прийшов упадок царату. На фронті затихло. Над ним повисла якась дивно-таємна атмосфера, радісна та гнітуха, настрій дождання чогось невідомого, непевного. Часами лиш артилерія зводила двобої або перестрільювались полеві сторожі. Вечором з російських позицій неслись пісні. Там стояла українська частина. Якийсь невідомий Петро виходив заєдно на окопи і зотягав довго-протяжно українську пісню. Його м'який голос котився гомоном по лісі та примарно вабив стрілецьке вуха.

— Гей, Петре! — гукали йому зі стрілецьких окопів. Петро відгукувався та передавав, що в них в Україні настала вже своя воля і своя правда. Почали навязувати звязки; до Стрільців стали попадати кийвські українські часописи. В землянках читали їх У. С. С. та слухали із запертим віддихом про Центральну Раду, про проголошення нею першого Українського Уряду; прийшли також вістки про перші спроби організації української армії.

Були це дні зворушливі, памятни і великі!

Для виснажених війною центральних держав російська революція принесла надію замирення на східному фронті. Австрійське та німецьке командування вирішило покористуватись т. зв. «братанням» на фронті для підсилення мирових настроїв серед російської армії. З цього приводу зорганізовано окремих пропагандивний апарат. На це «братання» не щадила Австрія руму, яким призначені до цього пропагандисти частували російських вояків; пішли в рух усякі пропа-

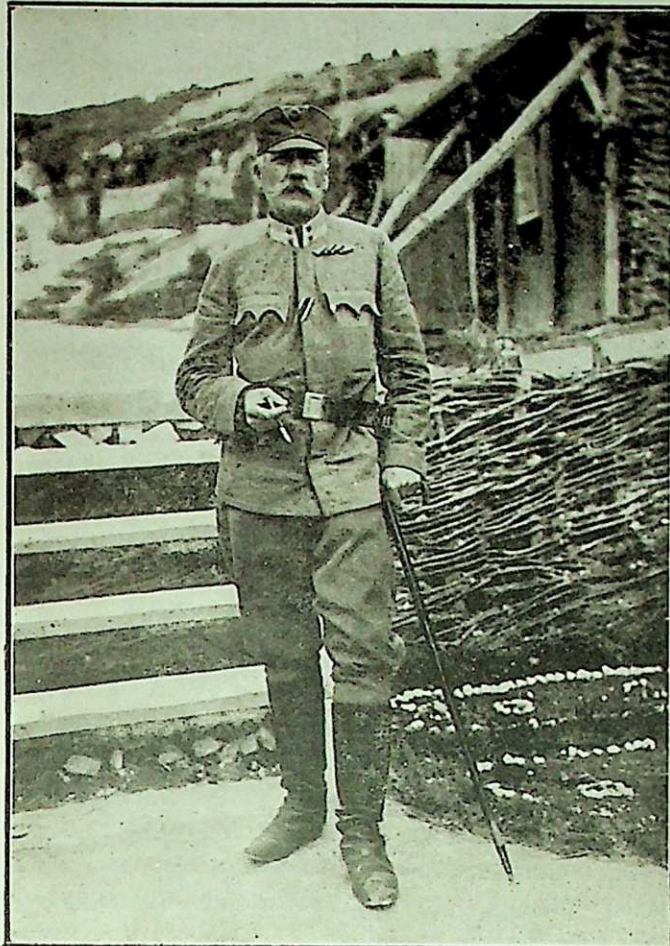
ґандивні листки та спеціально друковані для цієї цілі часописи. Але й новий російський уряд не спав. Він рішив повести війну дальше і почав свою агітацію за продовженням війни «до переможного кінця». Новий міністр війни А. Керенський їздив по фронтах та виголошував ударні промови. Формувались т. зв. баталіони смерти, зложені з надійних вояків, а недалеко, під Zobровом, появилася бригада Чехословацької Легії.

Під сам Великдень одна така ворожа стежа ударників захопила в полон двох стрілецьких старшин, хор. Деркача та Мельника, які підійшли до розвалин куропатницької горальні, щоб дістати від доставців з тамтого боку нових київських газет. З цього приводу на сам Великдень не обійшло без жертв підчас «великодних братань». Від скорострілу У. С. С. упало в полудне кількох салдатів, а ввечір від стрільна російської батареї кількох Стрільців. Як на диво, російська шрапнеля розірвалася саме в тій землянці і вбила тих скорострільців, що стріляли на Великдень.

Над фронтом нависла загроза ворожій офензиві. По тамтому боці забрали Українців а на їхнє місце дали фінляндський полк. Також У. С. С. перекинули небаром з Куропатник під Конюхи.

В тому часі командування союзних армій стало звертати пильнішу увагу на хемічну ділянку війни, головно на охорону перед газувими наступами. Також на східному фронті переведено при арміях нову організацію газувой охорони. В Куропатниках У. С. С. перебули відповідний вишкіл, яким кермував старшина газувой охорони чет. І. Іванець.

Шефом санітарної служби при полевій фор-

Пполк. Франц Кікаль на становищі під Конюхами.

мації У. С. С. був тоді лікар пор. д-р К. Воєвідка, полевим духовником о. Фацієвич, що перевів великодню сповідь та посвятив на Великдень стрілецькі паски.

Добре почувались У. С. С. під Куропатни-

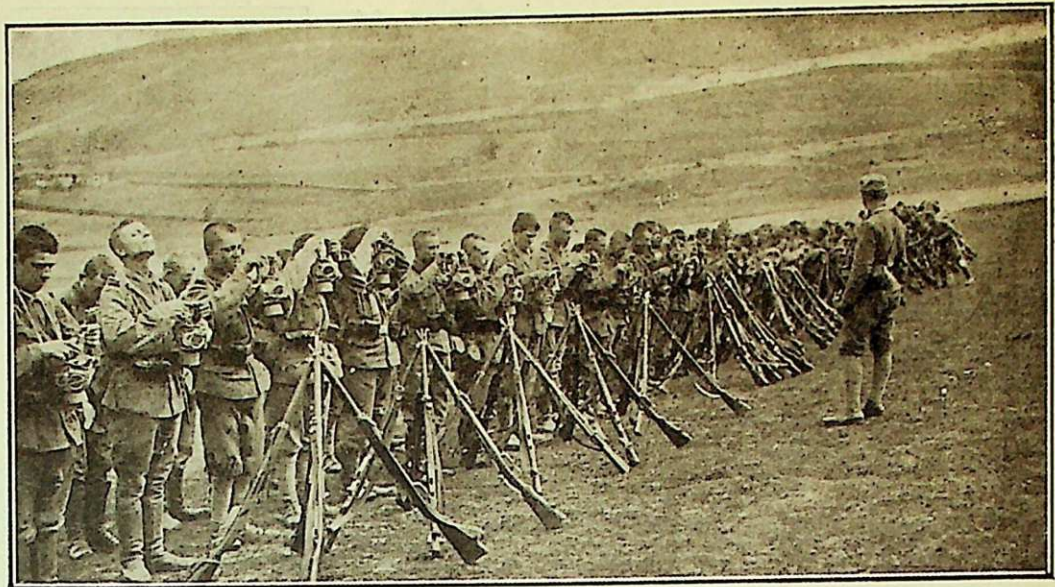
Вид на російські становища під Куропатниками, з окопів У. С. С.

Пор. Осип Яремович,
поляг 1. VI. 1917 р.
під Конюхами.

Хор. Пилип Деркач.

Вправи в накладанні протигазових масок.

ками, та зараз після свят мусили відійти до Конюх у запас першої боєвої лінії. Може занадто голосні йшли балачки між Стрілецтвом про події там, в Україні. Починала тягнути якась сила на той бік, туди, де Дніпро, де Київ. Двічі чи тричі не вернулися стежі Семенюкової сотні та пропали в повному складі. Для австрійського командування У. С. С. були безпечніші в запасі і тому мабуть їх стягнуто з позицій в Куропатниках та перекинено під Конюхи. На пам'ятку постою Стрілецтва в Куропатниках залишилося лиш кілька могил при гостинці коло Жукова та в куропатницькому лісі. Могилки в самому лісі ще може й досі збереглись, але ті, що при гостинці, простояли ледви кілька літ по війні.

У. С. С. перейшли під Конюхи в тому часі, коли сподівання на окремих мир не справдилось,

а навпаки: стало ясно, що російська армія після підготовної пропаганди і проголошення другої війни за батьківщину («вторая атечественная война») готується до удару. На фронті збільшилась розвідка праця російських літаків; щораз нові батареї, між іншим також бельгійські та французькі, ецілювались в австрійські становища та позафронтіві об'єкти. Все це віщувало недалеку офензиву.

Становище, призначене для У. С. С., було дуже погане. Їх поставили як запас першої боєвої лінії в ярі під т. зв. Звіринцем, на самому заломі фронті, що йшов від полудня горбами над західним берегом Ценівки через Куропатники, Бишки та, загинаючись перед самими Конюхами, переходив за східний беріг річки Ценівки. Через те на правому крилі була велика некрита долина, яку опановували Москалі і підчас наступу могли вда-

Стрілецький Великдень під Куропатниками.

Хор. Осип Данківський.

рити на зади противника. Команда куріня була в ярі разом зі сотнями. Пполк. Франц Кікаль, приділений зимою в характері команданта У. С. С. на місце полковника Вариводи, був доволі вимагаючий та обов'язковий старшина; при цьому він виявив себе людиною культурною і добросовісною. Він скоро увійшов у свою трудну роллю та повів інтенсивні заходи для збільшення полевої формації У. С. С. знову у полк. Для цього рішено стягнути з Карпат Гуцульську Сотню та з Вишколу нові похідні сотні.

Таємні пошуки від українського моря, що почало хвилювати по тамтому боці, наказували У. С. С. громадити сили і держати їх в поготові. Тимчасом резерват (таємний приказ) Армії запобіг велику російську офензиву, що мала розпочатися 29-го червня в год. 5-тій ранком.

Наказано строге поготовля. Над яругою, де у вибудованих на склоні горбів землянках примістились сотні У. С. С., повисла загроза недалекого бою.

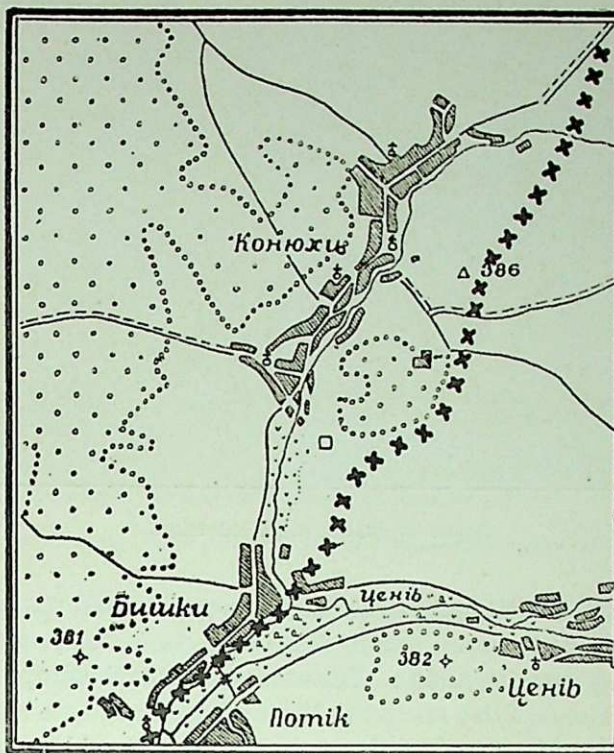
В тишу погідного ранку дня 29-го VI. в год. 5-тій упав перший стріл важкої московської гармати. Зараз-же знялась гураганна буря артилерії. На просторі яких 30 кілометрів від села Бишок по Зборів заграло 520 батарей. Руйнуючий вогонь гармат знищив умить на відтинку села Конюх передні рови і дротяні засіки. Стрілецькі заводи обернулись у вертепи лійок і ям з накопиченими куснями дерева, каміння та іншого матеріалу. Четверту сотню У. С. С., що скріпила першу боєву лінію, перетереблено.

Небо було чисте, але сонце пробивалося крізь занавісу куряви. Наче зловіщі птахи кружляли над становищами ворожі літаки, щоб до решти зломити духа оборони. Вони справляли вогонь своїх батарей.

Від ударів важких стрілен обсувалися стіни ровів, розривалася стеля землянок. Земля гуділа під глухий стогін. До недавна білі склони яруги почорніли, присипані землею й куснями гранат, мін та шрапнелів.

У селі Конюхах, де примістилася стрілецька санітарна поміч під командою лікаря д-ра Воевідки та боєвий обоз, настало пекло. Ворог бив запальними стрільнями. Горіли хати і збіжжа на полі. Ревіла покалічена худоба, збожеволілі люди з вереском гинули на пожарищі. В тому гарматньому вогні рвалася телефонічна лучба, яку раз-ураз треба було справляти. Служба телефоністів була геройська. В часі, коли інші сиділи скриті в землянках, вони перебігали з місця в місце задихані мов ті гончі пси, щоб підтримувати зв'язок. Багато з них тоді погинуло.

В ночі гарматній вогонь притих. Настала хви-

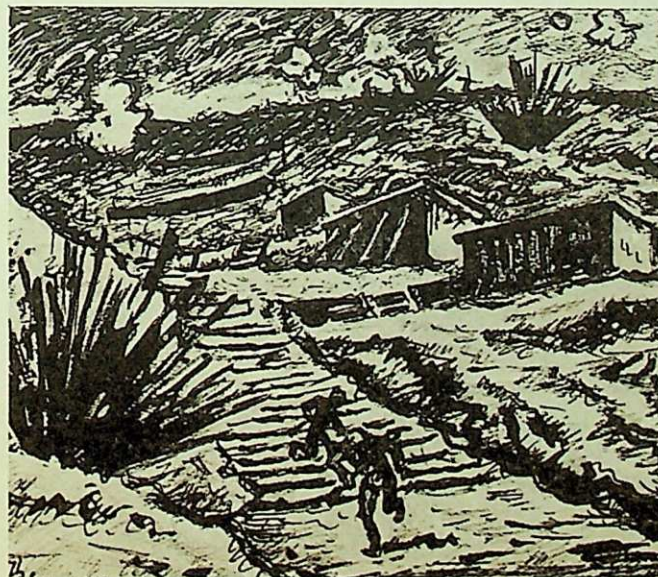
Мапка австрійського фронту під Конюхами. Місце, де стояли УСС в запасі першої лінії, зазначене чотирикутником.

лева перерва. Доставлено харчі. Розпочалась інтензивна праця піонерської, чи не найкращої технічної сотні в цілому XXV. корпусі.

Так пройшло 48 годин.

Вночі на 1-го липня пішов зливний дощ і вода залила стрілецькі рови. Стрільці опинилися у грязюці. Та досвіта випогодилося і настав ясний, соняшний ранок. Вогонь артилерії знову дещо ослаб. Наказано строге поготовля на випадок наступу ворожої піхоти.

Коло 10-ої години рано прийшло ще звідом-

Гурагановий вогонь на стрілецькі становища. Рис. І. Іванець.

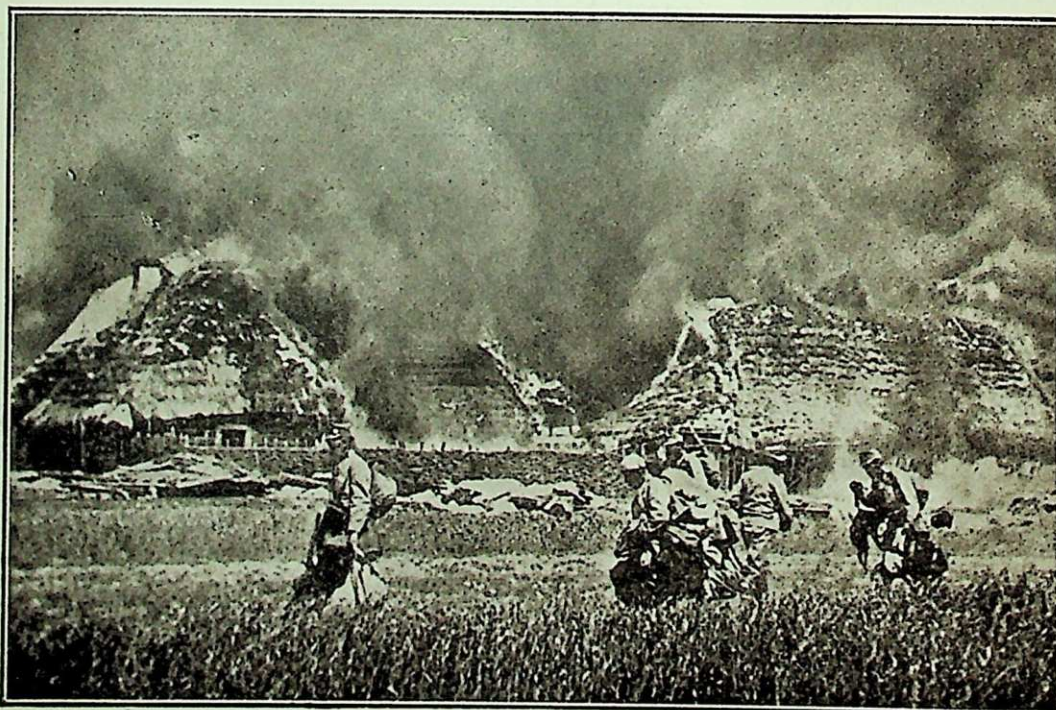
Група стрільців під Конюхами.

лення дивізії про те, що відбито російський наступ на лівому крилі фронту та що на цілому відтинку зовсім добре. Тимчасом Москалі прорвалися вже були на горбі 386 поза двором, на відтинку 81. полку. Частини четвертої фінляндської дивізії, в якій складі були окремі пробоеві відділи, т. зв. куріні смерти, вдерлися крізь прорвану лінію і почали в обі сторони звивати австрійський фронт. Про ті події У. С. С. не знали нічого. Не знали, що ворог зайшов далеко на зади, що на лівому крилі нема ніякої оборони що тисячі австрійців опинилися в полоні. У. С. С. сподівалися ворога спереду, тимчасом він прийшов іззаду. З лівого крила він окружив яругу, в якій стояли У. С. С. і відразу опанував положення. В добавку, як уже було сказано, сотням заборонено

виходити із землянок, щоб не стягнути на себе вогню ворожої артилерії. Її вогнем кермували літаки, що без упину літали доволі низько над становищами. На російських ударників попав перший десятник Дутківський, що з двома телефоністами вибіг справити перерване телефонічне отримання. Та заки він успів повідомити сотні У. С. С., яругу оточили й опанували Москалі. Першу відсіч пробував дати чет. Іванець з кількома стрільцями, що були при команді куріня. Та це не спинило розгону Москалів і сотні, що були в землянках, попали за декілька хвилин у полон разом з раненим командантом пполк. Кікалем, якого Москалі пробили багнетом.

Під Конюхами згинув командант стрілецької кінноти, пор. Р. Камінський, пор. Осип Яремович, пхор. Ворона, пхор. Василь Іванців, віст. Тютюко, десятник Р. Кузьмович, стр. Шкварко та багато інших.

Російське командування не використало перемоги, що йому прийшла так легко на цьому відтинку. Розгін російських військ скоро здержано. Першу відсіч дав відділ стрілецьких скорострілів, що стояв у запасі в лісі коло Бишок, та батарея пор. Юліяна Шепаровича, що була тоді на становищі по другій стороні долини, за Конюхами. Засипані карточами гармат та вогнем стрілецьких скорострілів російські полки спинилися. Небаром зібрались зацілілі частини У. С. С. Саме в тому часі повернулася з Карпат Гуцульська Сотня і прийшла до Конюх. Від полону врятувалася половина сотні скорострілів, сотня технічна

Село горить.

Пор. Роман Камінський, поляг в бою під Конюхами.

Лікар пор. д-р Кость
Воєвідка.

та будівельна, врятувався також відділ мінометів. Кількадесят стрільців вивалося вже з рук Москалів. Разом було ще яких 400 людей. Ці останки У. С. С. повели протинаступ і вибили Москалів з добутих становищ.

Розгін революційних російських армій заломився ще скоріше, як зірвався. Ще кілька днів йшли криваві змагання коло Зборова. Там скрива-

вилась Чеська Легія, проти якої кинено маси австрійського та німецького війська.

Полонених У. С. С. вели разом з тисячами австрійських вояків через Озірну до Тернополя. По дорозі стрічали У. С. С. вже українізовані частини рос. армії під жовто-блакитними прапорами, що йшли на фронт.

Приємна несподіванка стрінула полонених У. С. С. у Тернополі. Там привітала їх від Української Влади делегація, під проводом комісаря Л. Юркевича. Комісар Юркевич в розмові виявив надію, що У. С. С. візьмуть участь у будові власної держави та обіцяв повідомити про їхній приїзд Центральну Раду.

У великому роздільному таборі для полонених в Дарниці, що лежить недалеко Києва, по другому боці Дніпра, У. С. С.-ів відвідали деякі українські діячі, між іншими Винниченко й Скрипник. Та

Великоднє братання між УСС. та українцями рос. полку.

надії на те, щоб полонених У. С. С. передали в розпорядження Українського Уряду, не справилися, бо несподівано, з наказу військового команданта київської округи полк. Оберучева, всіх старшин У. С. С. відтранспортували у глибину Росії. Цей представник російського уряду бачив в У. С. С. небезпечний елемент, свідомих українських державників, які могли бути грізніші, ніж зукраїнізовані частини військ Центральної Ради, що саме організувались. Всеж таки багато з полонених під Конюхами доповнили потім ряди Січових Стрільців, що небаром почали збиратись у Києві. Чимало полонених У. С. С. працювало вже в початках російської революції в рядах зукраїнізованих частин, як прим. чет. А. Добрянський, що вже в Петрограді брав активну участь в українізації полкіє з України.

Чет. Аґатон Добрянський.

Запасні становища У. С. С. в ярі під Конюхами.

ПОХОД НА УКРАЇНУ

В яких три тижні після бою під Конюхами почали союзні війська загальний наступ. Він увінчався повним розгромом революційних армій Керенського. За кільканацять днів фронт XXV. корпусу дійшов до Збруча. В авангарді 55-ої дивізії ішли останки У. С. С. разом з двома сотнями німецької кінноти зі славного полку гузарів смерти „Totenkopfhusaren“.

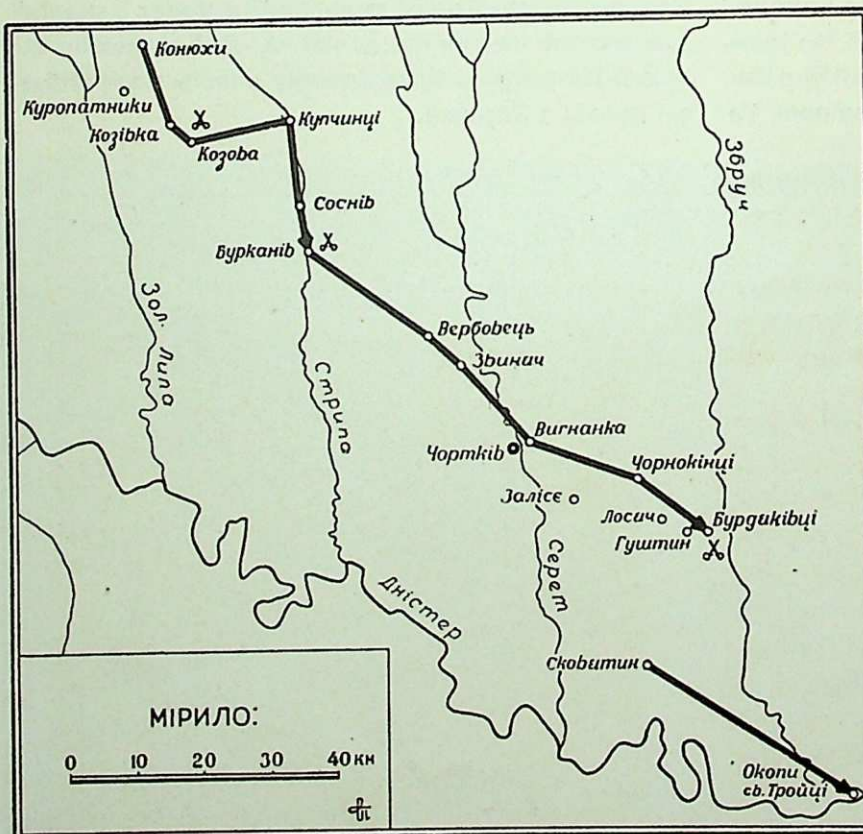
У. С. С. мали тоді ще около 600 стрільців та

24 старшин. Боевий склад У. С. С. був такий: 3 сотні піхоти під командою пор. Бужора (Гуцульська Сотня), чет. д-ра Сіяка (технічна сотня) і хор. Клима; будівельна сотня під командою чет. Цяпки та відділ скорострільів з хор. Квасом, відділ мінометів з хор. Никифоряком та одна чета телефонічна. Обозами проводив чет. д-р Цьокан. Санітарною службою У. С. С. завідував д-р В. Щуровський зі сан. чет. Л. Перфецьким. Командантом тих останків У. С. С. був у часі походу до Збруча пор. Д. Кренжаловський, приділений з 35. п. краювої оборони.

Ціла 55-а дивізія після бою під Конюхами і підчас походу до Збруча мала у своєму складі лиш останки двох галицьких полків, 35-го і 19-го, та У. С. С., при чому вона займала дуже широкий, около 60-кілометровий фронт.

Напрямок походу 55-ої дивізії та У. С. С. був південний схід. У. С. С. йшли з Конюх через Козівку, Козову, Купчинці, Бурканів, Вербовець, Звиняч, Вигнанку к. Чорткова, Чорнокінці та Бурдяківці над Збручем.

Важніші бої в тому поході випали такі: дводенний біля Козової, завзятий бій за старі окопи під Буркановом над Стрипою та над самим Збручем, під Бурдяківцями, де вславилась головно Гуцульська Сотня. Підчас того походу У. С. С.-ів пе-

Шлях походу У. С. С. зпід Конюх до Збруча, липень 1917.

У місцевостях, відмічених двома перехрещеними шаблями, відбулися бої У. С. С.

На похідному шляху У. С. С.
до Збруча

Москалі нищать вогнем
військове майно та склади.
Світлина зроблена з літака.

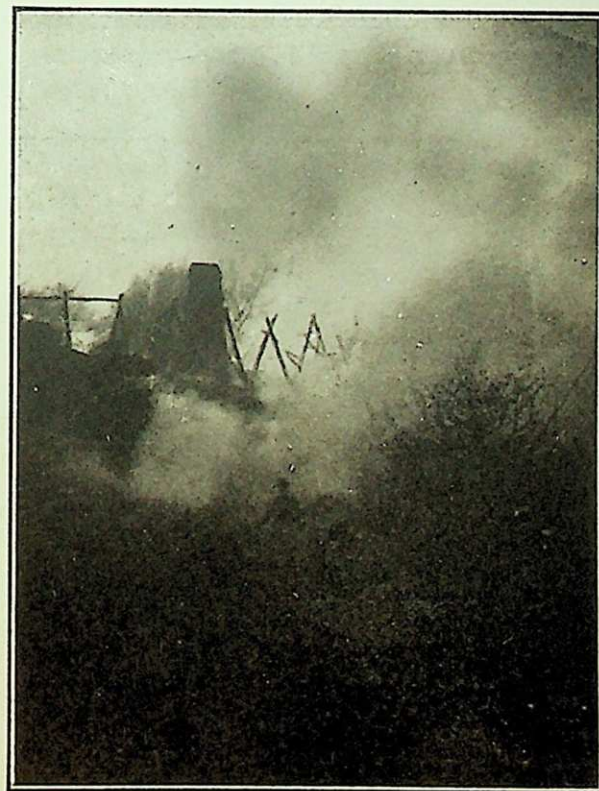
рекидали не раз з одного боєвого відтинку на другий, залежно від того, де був сильніший опір ворога.

За боєві подвиги У. С. С. дістали тоді кілька разів призначення вищих команд; в одному з приказів Начальної Команди Південної Армії ген. Ботмера окремо відмічено боєві заслуги У. С. С. Окрім цього старшини чет. Сіак, хор. Клим, хор. Никифорук дістали німецькі залізні хрести та багато стрільців німецькі боєві відзначення.

Після закінчення походу, У. С. С. стояли деякий час над Збручем. Потім їх стягнули з фронту до села Залісся в Чортківщині для доповнення. Туди прийшов з Вишколу новий курінь під командою от. М. Тарнавського. З цим курінем прийшло на фронт також багато старшин і стрільців, що втікли були з російської неволі. Вони принесли зі собою національно-революційні настрої і доказували, що для У. С. С. тепер не місце в австрійській армії, а по другому боці фронту, за Збручем, де будується своя держава. У вільних хвилинах Стрілецьтво вело на ці теми безконечні дискусії. Вернулися старі часи Горонди. Знову воскресло Стрілецьтво зі живим товариським життям та зацікавленням справами, що хвилювали все українське громадянство.

При кінці листопада вислали У. С. С. до команди корпусу прохання за підписами старшин на дозвіл відсвяткувати історичну подію: проголошення Центральною Радою 3-го Універсалу, який 20-го листопада проклямував Українську Народну Республіку самостійною державою. Команда корпусу відмовила дозволу та відкликала от. Тарнавського за те, що підписав це прохання разом

з іншими старшинами. Ця подія дуже пригнобила Стрілецьтво, тим більше, що польська преса широко розписувалась тоді про злуку Східної Галичини з майбутньою Польською Державою. В селі Гуштині відбулась тоді таємна нарада старшин, на якій поставлено проєкт перейти за Збруч, на службу Українській Державі. Та у висліді довшої дискусії перемогла знову думка, що У. С. С. повинні ще на деякий час залишитись по боці цен-

Москалі палять, відступаючи, села.

Група старшин і підстаршин 1-ої сотні УСС. у Скозятині перед походом на Україну.

Посередині чет. О. Іванович командант сотні, побіч нього зліва пхор. В. Лятишевський, зправа пхор. В. Калина.

тральних держав, бо вислід війни ще не рішений та завдання У. С. С. по цьому боці ще не скінчене.

В останніх днях грудня перейшли У. С. С. до Волі Чернокінецької, а Різдво 1918 р. святкували в селі Лосячі. Фронту тоді не було майже ніякого. Часами десь далеко, поза Збручем, глухо гуділи гармати. Ходили чутки, що це війська Центральної Ради б'ються з большевиками.

Підчас самих Різдвяних Свят перейняв команду над У. С. С. сот. Осип Микитка. Святочно і з великим жалем пращали старшини та стрільці дотеперішнього команданта, от. Мирона Тарнавського. Та й новий командант сот. Микитка, як виявилось пізніше, був відважним вояком, великим патріотом, дбайливим та обовязковим старшиною.

Тимчасом в Україні оформлювалась ідея державности, репрезентована Центральною Ра-

Дворець Козова після бою під Конюхами. На дорозі походу УСС. до Збруча, липень 1917.

дою, яка врешті довела до окремого мира з центральними державами, підписаного в Бересті 9-го лютого 1918 р. У відповідь на відокремлення України Москва вислала проти молоді держави армію Муравйова. Московська навала знову залила українські землі, зневолюючи Центр. Раду звернутись за допомогою до центральних держав.

Берестейський мир застав фронтові частини У. С. С. у селі Скозятині коло Борщева. З початком березня увійшли У. С. С. разом з першими відділами австрійських військ у границі молоді Української Держави. З переходом за Збруч У. С. С. опинилися в боєвій групі, якою командував архикнязь Вільгельм Габзбург. З цією групою перейшли У. С. С. ціле Правобережжя та залишились у ній до розвалу Австрії, себто до 1-го листопада 1918 р.

Мрія довгих літ змагань і трудів сповнилась. У. С. С. йшли в Україну визволяти «братів-Укра-

Наступ УСС. під Бурдяківцями над Збручем, серпень 1917.

Пор. Дмитро Кренжаловський.

Хор. Василь Клим.

Чет. д-р Іван Сіак.

Хор. Осип Квас.

їнців з московських кайдан», як співалось у відомій стрілецькій пісні. Весело й радісно лунала стрілецька пісня понад подільськими ланами, вкритими зеленим руном озимин, з яких ледвищо зійшов сніг.

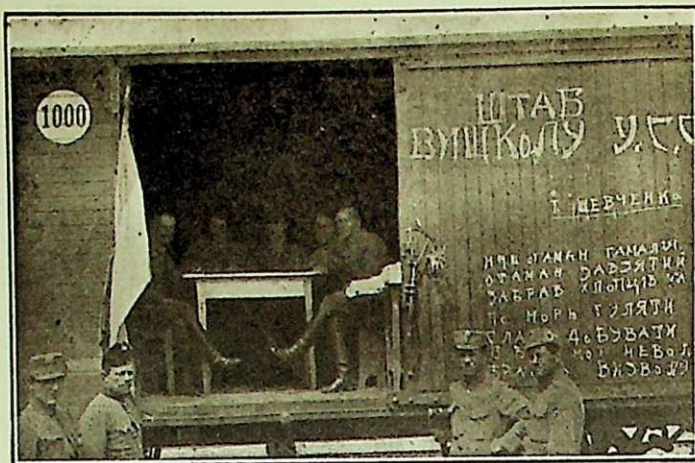
У. С. С. перейшли з Галичини через Окопи Святої Трійці до Кам'янця та після короткого відпочинку рушили далі походом до Вапнярки. На цій дорозі У. С. С. зустрілися вперше з місцевим українським громадянством та його настроями. Селянська маса була національно мало освідомлена і до того занархізована різними революційними кличами; вона зовсім не визнавалась у повені соціальних і національних питань. Головним здобутком революції був для селянства поділ панської землі і довкола цієї справи оберталося все їхнє зацікавлення. Міста на Україні були зденаціоналізовані і мали тоді ще обмаль свідомої української інтелігенції. Всюди, куди перей-

шли У. С. С., залишали за собою чар національного війська і національної ідеї; їхній похід був справжньою рухомою пропагандою за українську державність. Щоденні нічліги та короткі постої по селах і містечках від Кам'янця Подільського через Дунаївці, Ушицю, Станиславчик, Жмеринку, Вапнярку і далі на південному Правобережжі давали Стрілецтву змогу пізнати своїх братів, їхні настрої та потреби. Стрільці залишали по собі серед українського населення національне освідмлення, віру у власну державу та любов до Стрілецтва.

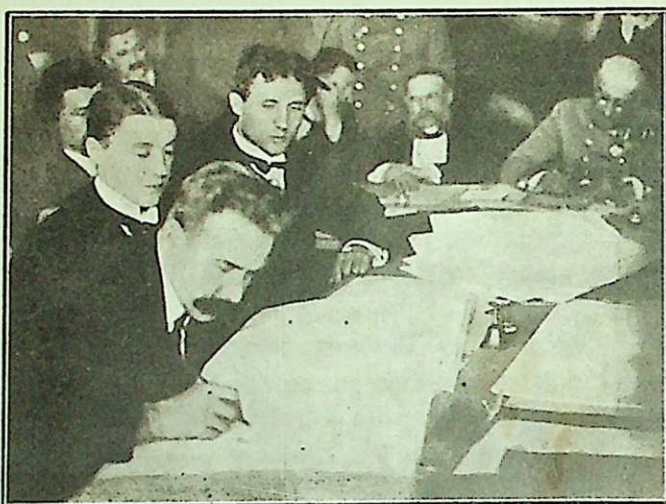
З Вапнярки У. С. С. переїхали залізницею до Одеси, опісля під Херсон та здобули його, зломивши перший завзятий опір большевицької залоги. З Херсону поплили двома пароплавами горі Дніпром, під Олександрівськ. Тут У. С. С. звели з большевиками бій за залізничну стацію в Олександрівську. Але большевики були ще настільки

Демонстраційний похід у Києві з нагоди проголошення III. Універсалу Центральної Ради.

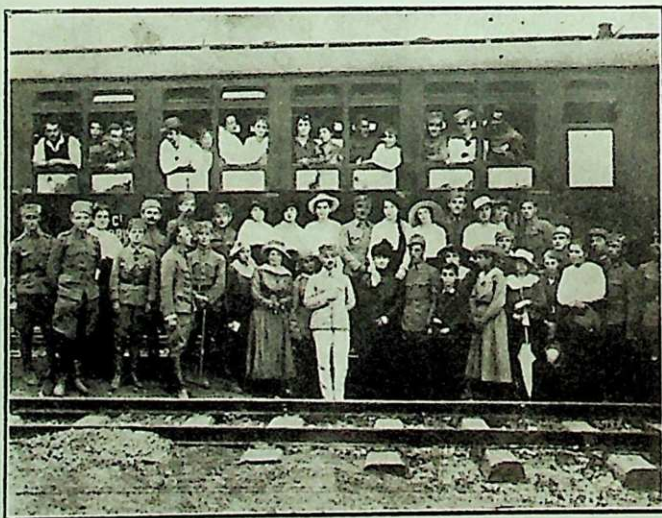

Виїзд Вишколу УСС в Україну.

Мирова делегація Центральної Ради підписує берестейський мир.

Від ліва: М. Левітський, О. Севрюк, М. Любинський.

«Зажурились Галичанки».

Виїзд коша УСС. в Україну, червень 1918 р.

сильні, що Стрільці мусіли відступити до Дніпра і пароплавом переїхати до недалекого села Біленького. Та на другий день большевики покинули місто, бо саме тоді з півночі наспіла славна Запорізька Дивізія під командою полк. Болбочана. Того самого дня відбулася в Олександрівську святочна стріча У. С. С. зі Запоріжцями.

Довший побут в Олександрівську, саме в осередку колишнього Запоріжжя, в якому УСС. провели весняні місяці квітень, травень та червень, залишив у них одні з найкращих споминів. Була це не тільки весна в природі, але й весна української державности. Нехай і при чужій помочі, — всеж таки Україна звільнилася врешті від панування Москалів і, дарма, що ще необеднана й неоднотушна у своїх змаганнях — вона починала закріплювати свою державність. У. С. С. зажили у великій приязні із Запорізькою Дивізією, що після повороту з походу на Крим станула також залогою в Олександрівську.

Це була своєрідна революційна військова організація, що прийняла багато звичаїв давніх Запоріжців. Та була вона найкращою боєвою одиницею тодішньої української армії. Її старшини та козаки, серед яких служило багато інтелігентів, визначались великим патріотизмом, відвагою і завзяттям. Не диво, що У. С. С. скоро заприязнились з ними.

Також командант групи, молоденький архикнязь Вільгельм, добув собі у того революційного війська завдяки природній, щирій та приязній вдачі велику любов і пошану. Запоріжці, невдоволені пізніше гетьманським режимом, задумували навіть зробити спільно з У. С. С. державний переворот та проголосити Вільгельма виборним гетьманом в ролі президента держави.

Підчас стріч з нагоди спільних обідів та перегляду військ Запорізької Дивізії У. С. С. мали нагоду пізнати її тодішніх славних полководців полк. Болбочана, полк. Петрова та познайомитись з життям і настроями Запоріжців.

Дуже скоро увійшли У. С. С. також у громадянське життя місцевого населення та зєднали собі у нього повне довіря і приязнь. У. С. С. працювали в місцевих культурно-освітніх організаціях, головню у «Просвіті», помагали налагодити українське шкільництво й редагувати тижневик «Січ». Після цілоденної праці та військових занять У. С. С. йшли до українського театру. Довколичні села та містечка запрошували до себе Стрільців організувати у них читальні, освітні гуртки й театральні вистави.

Прийшов час гетьманського перевороту. Доля Української Держави опинилася в руках нової гетьманської влади. На жаль, гетьманський уряд

не зумів зєднати собі народніх мас, ще й сам розбурхав пристрасти, шукаючи підтримки у явно протиукраїнських чинників. Українське селянство, якому стали силою відбирати поділену дідичівську землю та розграблене майно, відповіло низкою повстань. На села пішли німецькі, австрійські, а то й гетьманські карні експедиції, які ще більше розятрили розбурхану революційними настроями селянську масу. Вогонь повстань розгорівся найсильніше на Київщині та Херсонщині. Щоби приборкати неспокійне населення, австрійська окупаційна влада рішила перенести в найбільш загрожений район всі частини У. С. С. У перших днях червня група архикнязя Вільгельма переїхала в околиці Єлисавету, спершу до Арнаутівки та Масляниківки, опісля до села Соколівки.

Рівночасно з переведенням боєвих частин У. С. С. з Олександрівська в околиці Єлисавету приїхали туди з Галичини Вишкіл та Кіш У. С. С., які до цього часу стояли в Пісочній, Надітичах, Верені та Рудниках. З Вишколом прийшли на Херсонщину нові 4 боєві сотні в числі 1000 добре вишколених стрільців, яких розміщено в селі Грузькім біля Єлисавету.

Політика окупаційних держав, для яких берестейський мир був тільки миром з konieczности, на коротку мету, для здобуття хліба та сирівців («Бротфріден»), мала на увазі лиш і виключно інтереси своїх держав. Вона зосереджувалась на бажанню якнайкоротшою дорогою добути їду для виголожденного населення та війська. Швидко виявилось, що обом союзникам не залежало на творенні української держави, лиш на експропріації дібр багатой країни. З тою метою вони спинювали творення її власной збройной сили та клали перепони всім організаційним і консолідаційним

Село Карлівка на Херсонщині.

Відпочинок у степу.

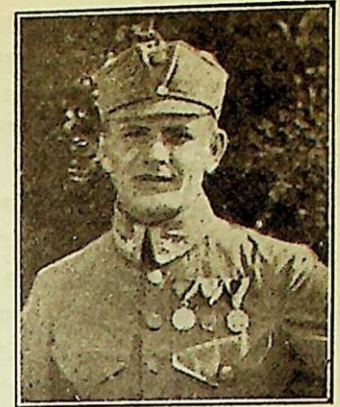
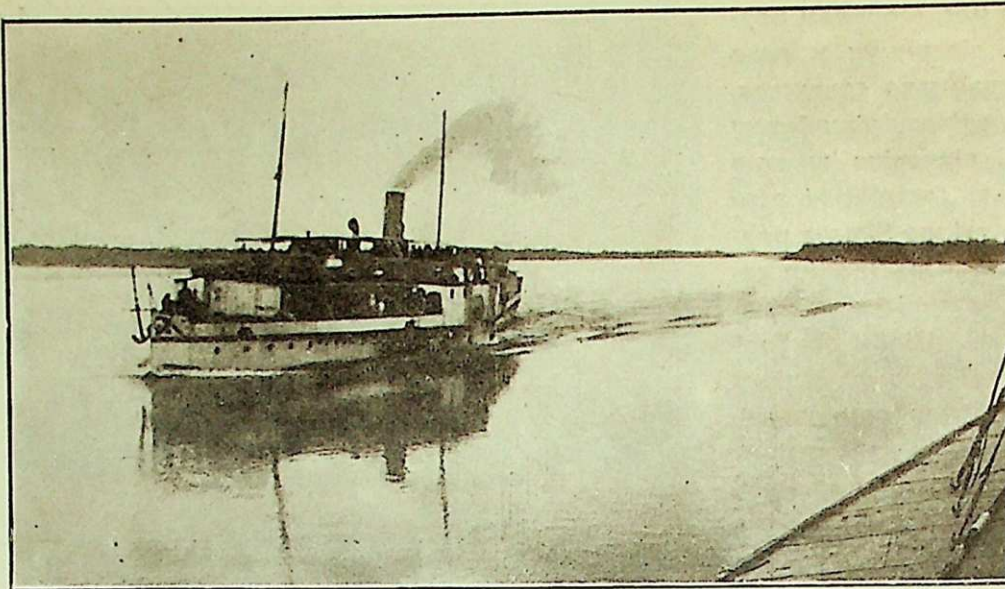
намірам українського населення, з тою метою стягали силою, при допомозі різних карних відділів, підступом та підкупом все, що можна було забрати: хліб, цукор, товщі, шкіру, сукно, худобу, муніцію та зброю. Тому також потурали Москалям,

Сот. Вільгельм Габсбург,
прозваний У. С. С.
Василем Вишиваним.

Стрілецьке весілля, хор. Е. Ясеницького, в Грузькому.

Хор. Петро Постолюк.

Пароплав, яким УСС переїхали Дніпром з Херсону до Олександрівська, 1918 р.

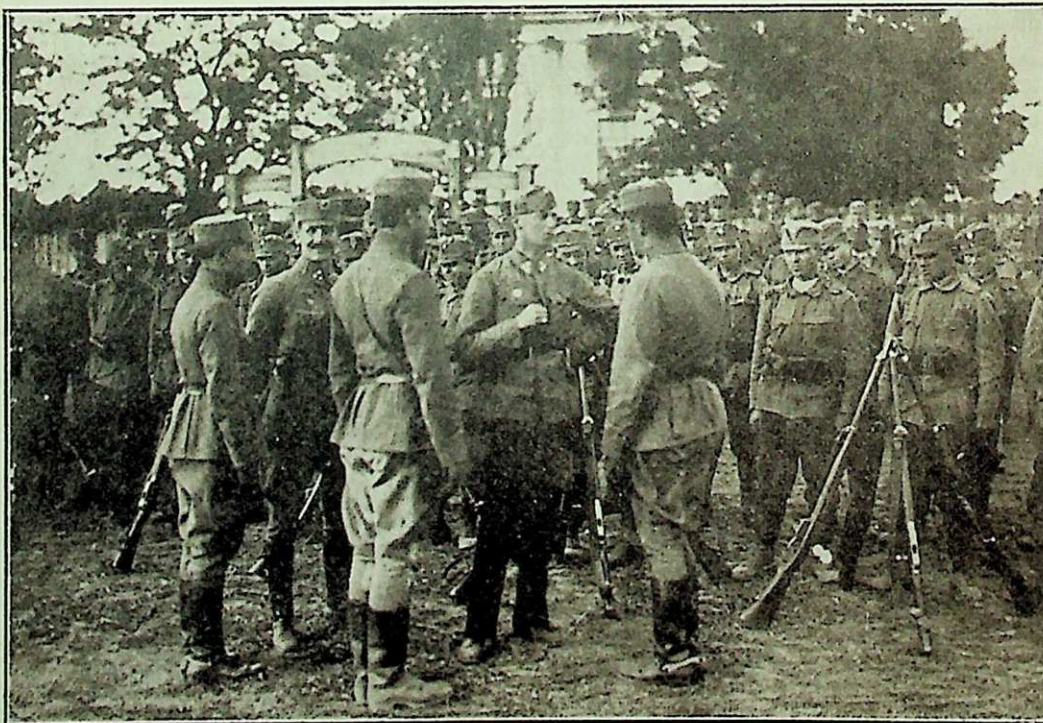
що явно виступали проти державницьких змагань українського народу.

Таке поведіння окупаційної влади з українським громадянством та легковаження інтересів держави мусіло довести до гострих конфліктів. На безprawства, яким потурала також гетьманська влада, свідоме громадянство відповіло протестами, а селянство оружним повстанням. Вязниці в Єлисаветі та інших містах Херсонщини заповнилися знатними українськими діячами та свідомим селянством. У. С. С. та архикнязь Вільгельм заступались за них, інтервеновали у чужонаціональних частинах та у вищих командах, урятували життя неодному українському патріоту й повернули волю багатьом, що попали в австр. військові суди. Також неодне село завдячувало У. С. С. вря-

тування від кривавої езекуції за спротив грабежі хліба й майна.

Командантом австрійської дивізії, що до неї належали У. С. С., був тоді ген. Маренці. До нього мали доступ доволі численні московські дідиці, що впрошували карні експедиції на свої села. Для втихомирення збунтованих проти нових порядків сіл висилано звичайно мадярів, які найбільше знущались над населенням.

До тієї карної акції австрійська військова влада ужила також і У. С. С. Між іншим на втихомирення населення в містечку Добровеличківці та околиці вислано 3. сотню з чет. Голинським. Та цю пацифікацію перевели У. С. С. на свій спосіб. Увійшовши до села перед містечком, сотня станула на майдані й заспівала стрілецьких пісень, після того

Сот. В. Габсбург, командант групи, між Стрільцями.

Пол. духовник о. Базилевич і пхор. Ю. Купчинський, що був у Запоріжській Дивізії.

Сот. Осип Микітка.

Дніпрові пороги
коло Олександрівська.

орхестра заграла до танцю. На майдан збіглася сільська молодь. Почалися співи, танець та розмови. Селяни пізнали, що це свої люди і щиро повітали Стрільців. Довідавшись про це, громадянство містечка Добровеличківки прийняло У. С. С. хлібом та сіллю. Дуже швидко розійшлась також по довколичних селах вістка, що У. С. С. — це своє

військо, яке не зробить їм ніякої кривди. «Збунтоване» населення виконало всі зарядження, видані командантом сотні. Селяни позносили трохи старих крісів, зате у двох московських дідичів сотня перевела строгу ревізію і забрала найдену зброю. Таксамо «пацифікувала» 2-га сотня У. С. С., вислана на карну експедицію в іншу околицю.

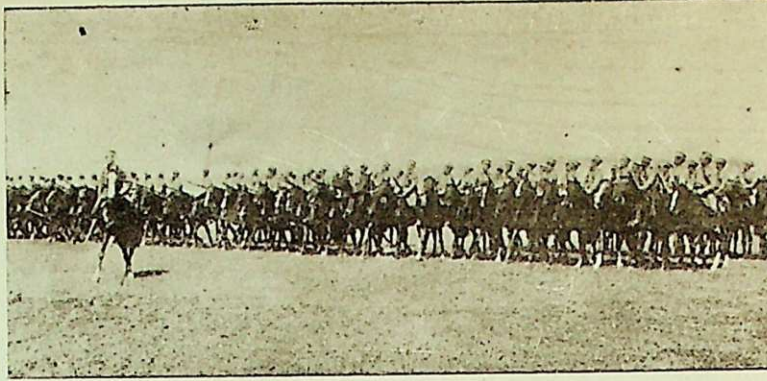
Вишкіл У. С. С. увіходить до Єлисавету.

З цього приводу пішли на У. С. С. скарги дідичів, як на «спільників» большевизму та ворохобників. За поведінку 3-ої сотні в Добровеличківці поставив ген. Маренці команданта сотні чет. Голинського і ще одного старшину під воєнний суд, а за неправильне переведення карної експедиції 2-ою сотнею

покликав команданта У. С. С. сот. Микитку до звіту. Тоді командант групи архикнязь Вільгельм вислав скаргу на ген. Маренці до царської канцелярії. Внаслідок цього застановили слідство проти стрілецьких старшин, а ген. Маренці опинився на Італійському фронті.

В постоях стрілецьких сотень йшла далі невинно інтенсивна культурно-освітня праця між населенням. Спільно з місцевими патріотами та організаціями наші старшини та стрілецьтво організували читальні «Просвіти», народні школи, аматорські гуртки, кооперативи, переводили курси української мови й українознавства та допомагали в організації військових частин. До постійної праці в тих організаціях призначили з Вишколу багато людей, з яких більшість залишилася на Україні до розпаду Австрії, а деякі навіть до приходу У. Г. А. на Придніпрянщину. Гуцульська Сотня, яка ще й до тої пори зберегла свою традиційну окремішність, зорганізувала аматорський гурток, що спільно з місцевими членами «Просвіти» давав вистави в постою сотні, в Масляниківці.

Заходом Вишколу улаштовано в Грузькому величавий Шевченківський концерт. Стрілецькі старшина та стрільці з кожним днем поширювали звязки з українським громадянством,

Дефіляда кінних частин Запоріжської Дивізії.

Цей військовий перегляд уладжено тоді, коли група сот. В. Габсбурга та У. С. С. перебували в Александрівську.

ячів, інтелігентів та селян, що повтікали зі своїх околиць перед доносами дідичів і перед гетьманськими та австро-німецькими карними експедиціями. По містах і селах Херсонщини широко пішла слава про «правдиве українське військо», Січових Стрільців.

Очевидно, що ця «політична», в кожному разі позавійськова діяльність У. С. С., не подобалась австрійському командуванню. До неї напливали масово скарги й доноси ворожих Українській Державі московських та жидівських елементів і донесення австрійських військових частин. Врешті Німцям, що панували в північній полосі України, були дуже незручні ті симпатії, що їх добув собі серед місцевого населення архикнязь Вільгельм. Вони були дійсно доволі глибокі та широкі. Німці поважно боялись за гетьмана Скоропадського.

Серед таких умовин напруження між австрійською військовою владою та У. С. С. дійшло до вершка і, коли дивізійна команда наказала ви-

рушити до бою проти повстанчого загону от. Шинкаря, У. С. С. відмовили послуху. Загрожено полевим судом. З цього приводу Начальне Командування австрійської армії викликало архикнязя Вільгельма до Відня на оправдання. Після його повороту У. С. С. перенесено на Буковину.

У. С. С. на могилі Шевченка в Каневі 1918 р.

КІШ У.С.С.

У. С. С. пішли в осени 1914. р. у бій, не маючи запевненого постійного доповнення. Кожної хвилини загрожувала їм небезпека зникнути з лиця землі і, якщо так не сталося, то був це хіба щасливий випадок.

Кіш У. С. С., себто установу, що мала дбати за правильне і постійне поповнення Легіону, покликано до життя щойно 5 місяців після того, коли У. С. С. звели перші бої. Після вимаршу стрільцьких курінів на фронт, залишилася в Горонді, опісля в Замковій Паланці, коло Мункачева т. з. «Кадра». Оця загальнопринята у Стрільцтві назва означувала ніщо інше як збірний пункт для тих, що повертались до своїх сотень з відпусток, лікування або як розбитки з поля бою. Саме із тих стрільців формували час-до-часу більші чи менші відділи, яких під проводом старшин або підстаршин відсиляли назад до сотень. Кадра не мала права набирати новобранців, вишколювати й формувати доповнюючих відділів для боєвих курінів. Вона не мала жадного організаційного статуту, як і ввесь Легіон, і її приймали як якесь «конечне існуюче лихо» командою корпусу ген. Гофмана, до якого належали фронтові формації У. С. С.

Кіш У. С. С. почав офіційну діяльність щойно під кінець березня 1915 р., хоча вже в половині січня після довгих переговорів і торгів нашої політичної репрезентації в Міністерстві Краєвої Оборони, появилось було доручення про організацію Коша.

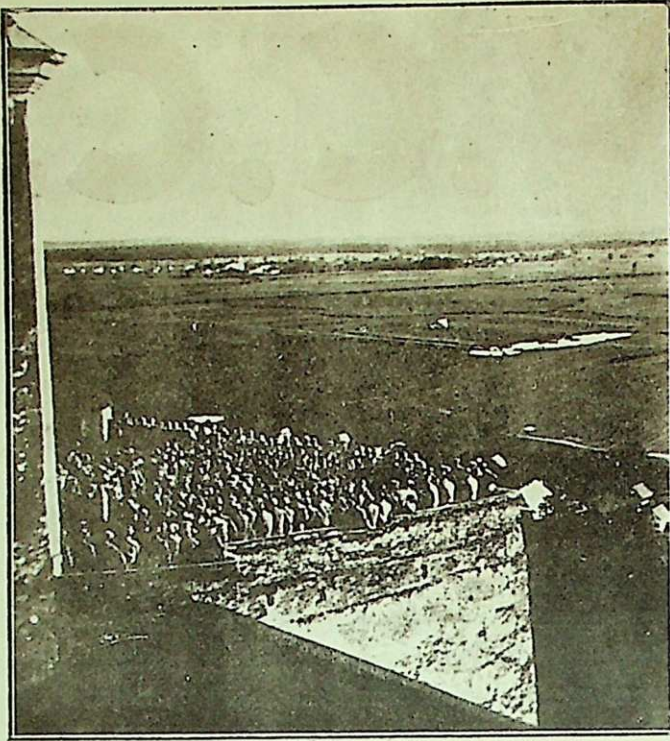
Про доповнення У. С. С. новобранцями (рекрутація) говорилось у згаданому дорученні дуже загально і так неясно, що не знати було, як забиратись до цього діла. Притому харчевий стан Коша обмежили до смішно малого числа, а саме до 250 людей.

Місце постою Кошеві призначили не як для інших австр. полків у заплілі, але в етапі XXV. корпусу, недалеко боєвої лінії. Правда, це було з деяких причин доволі корисне, хотяй-би лише

з огляду на близький звязок з відділами У. С. С. на фронті, але праця в Коші вимагала спокою та упорядкованих умовин. В етапі цього не було.

Акція набору новобранців висунулася на перше місце між обов'язками команди Коша і вимагала чимало праці, а ще більше грошових засобів. Перше виконував Кіш, про друге мусів дбати скарбник Боєвої Управи У. С. С., що мала свій осідок у Відні. Для самої рекрутації створено в Коші окремих відділ, штаб старшин та підстаршин, бож вона — як опісля виявилось — вимагала чимало знання, енергії та хисту для поборювання тих перепон, які заєдно ставили всякі покликані й непокликані чинники. Удержання У. С. С. і поширення організації було для української справи під цю пору дуже важною проблемою. З тої причини українські політичні представництва у Відні, Загальна Українська Рада з Боєвою Управою У. С. С. і Союз Визволення України дуже уважно стежили за ходом рекрутації та вимагали від команди Коша енергійних заходів і постійних звідомлень.

Акція набору новобранців, яку започаткував Кіш з весною 1915 р., дала спершу надсподівані осяги. Це було заслугою деяких старшин У. С. С., з окрема чет. М. Саєвича, який зєднав собі скоро прихильність і піддержку військових команд та зумів навіть стягати охотників зпоза російського фронту через Карпати. В травні 1915 р., після прориву російського фронту під Горлицями та захоплення арміями центральних держав значної частини території з українським населенням, задумала Загальна Українська Рада і Союз Визволення України побільшити Легіон У. С. С. і поширити його завдання на окуповані українські землі. В цій справі йшло живе листування, постійна виміна думок і дискусія між Віднем і Кошем. Цей плян вимагав у головних основах такого: 1. Побільшення контингенту боєвого стану У. С. С. на 12.000 людей і 5 тисяч в Запасних Кошах. 2. Дозволу на побір людей загального ополчення. 3. Організацію

Збірка Коша У. С. С. на терасі старинного замку в Замковій Палаці, з нагоди приїзду делегатів Босвої Управи.

запасних сотень, чи то курінів у Перемишлі, Львові, Станиславові і Стрию. 4. Творення полків і бригад по трійковій системі. 5. Референта при Начальній Команді Армії. 6. Приділення полків У. С. С. до армії австрійської і німецької на українських територіях. 7. Референтів при арміях і т. д. Всіх домагань було чотирнацять.

Цей широкий плян, предложений нашою політичною репрезентацією, політичним та військовим верхам Австрії застряг на мертвій точці тоді, коли похід військ центральних держав припинився і наново почалась позиційна війна. З цього пляну

»З ними, мовляв, треба гостро«.

Чет. М. Гаврилко в розмові з найстаршим стрільцем.

Сот. д-р Никифор Гірняк.

зреалізовано тільки атомову частину, а саме Збірну Станицю У. С. С. у Львові, яку зорганізовано літом 1915 р., три комісаріати У. С. С. на Волині, що почали працювати в січні 1916 р. і Поборову Станицю при Верховній Команді Південної Армії.

Набір новобранців хоча в меншому розмірі продовжувався далі так, що без огляду на різні перепони У. С. С. мали постійне доповнення.

Від кінця 1916 р. багато новобранців (яких 3.000) доставила рухлива Поборова Станиця в Станиславові, що працювала в районі Південної Армії під проводом чет. Д-ра Новаківського. В цій станиці працювало кільканацять людей м і. пхор. В. Мосора, пхор. І. Тиктор, дес. Ю. Рабій, віст. М. Данилюк, віст. Я. Матусяк і О. Весоловський.

Також чимало добровольців зібрала львівська Збірна Станиця, яку заснував чет. Д-р В. Старосольський в липні 1915 р. і якою після нього проводив сот. М. Волошин. Станиця мала свою домівку-касарню в бурсі Ставропігійського Інституту. Вона мала лічницю для хорих, захист для виздоровців і відпустковців.

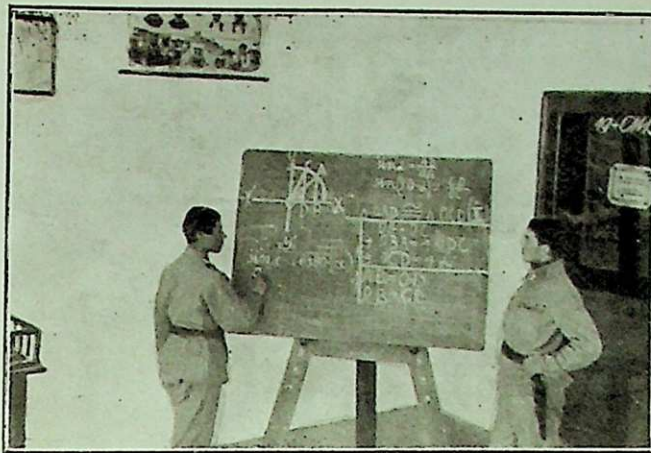
Крім самого набору новобранців мусіла команда Коша їх вишколювати і формувати з них похідні сотні, здатні до бою. Коли взяти під увагу, що обов'язком Коша було ще провадити евіденцію, дбати за виздоровців, піклуватися воєнними інвалідами і т. д., то праці й обов'язків було більше ніж сил, які могли їх виконати. Тому, після довгих переговорів кошового із шефом генеральної булави корпусу зимою 1915/16, виділено з Коша всі сотні новобранців і з них зформовано окремий курінь, що став завязком Вишколу У. С. С. На команданта Вишколу корпусна команда призначила от. Мирона Тарнавського.

Кошеві прийшлося також відіграти більше випадкову як організовану роль в посередництві між курінями У. С. С., краєм та нашою політичною репрезентацією у Відні. Незалежно від цього зробився Кіш в короткому часі звязковим поміж усіми стрілецькими організаціями та поодинокими Стрільцями, приділеними службово до найріжню-

родніщих австрійських та німецьких команд і частин.

Декілька місяців після нової організації У. С. С. (березень 1915.) жили поодинокі відділи Легіону окремим життям, без тіснішого зв'язку і порозуміння між собою. Та обставина, що боеві курні У. С. С. приділено до різних бригад, а Кіш підчинено команді корпусу Гофмана, є доказом, що супроти У. С. С. стосовано окрему тактику, намагаючись відобрати Легіонові політичний характер та перемінити його на баталіони загального ополчення. З тої причини розірвано внутрішній зв'язок між усіма частинами У. С. С.; фронтовим курніям заборонено комунікуватися безпосередньо з У. Б. У. у Відні. Їм не вільно було видавати по-дорожніх документів для старшин поминувши команду австр. бригади. Внески чи проекти політичного характеру могли курні У. С. С. предкла-дати тільки команді корпусу. Трохи інакше вихо-дило з Кошем У. С. С. Хоча його підчинили також команді корпусу, то для нього не видали виразної заборони стояти в контакті з українським політич-ним представництвом у Відні. Тому Кіш мав більшу свободу рухів і йому припало важне завдання чисто політичного характеру. Це мало неабиякий вплив на становище поодиноких стрілецьких частин до Коша У. С. С. Після реорганізації не було між поодинокими частинами не тільки без-посереднього службового зв'язку (його не вдалося нав'язати і до кінця світової війни), але навіть ні-якого порозуміння. Кожна частина У. С. С. жила якийсь час окремим життям. Фронтові курні не все були в повній згоді між собою та оба вони ставились до Коша У. С. С. як до якоїсь окремої, чужої їм установи. Непорозуміння між старши-нами одного й другого курнія витворили таку ат-мосферу, в якій про якийсь одноцілий плян праці не можна було навіть говорити. Також до справи набору новобранців ставились фронтові частини здебільша байдуже.

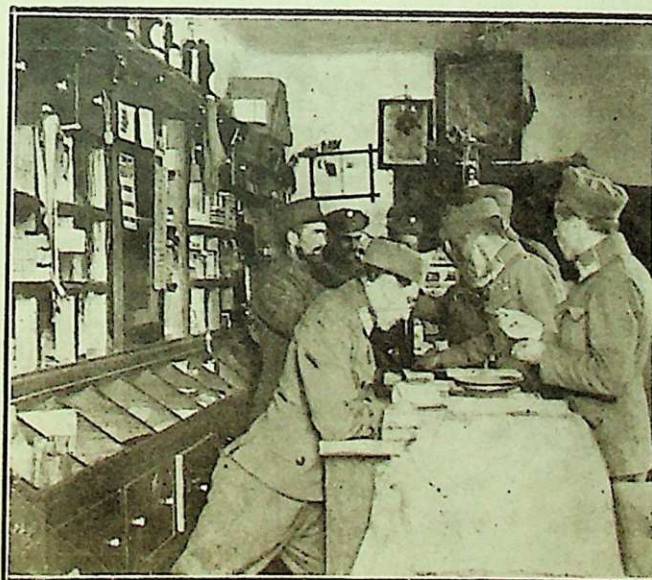
Настрої і відносини між поодинокими части-нами У. С. С. поправило таки саме життя і обста-вини. В половині 1915 р. зачали фронтові курні, радше деякі старшини У. С. С., видавати стрілець-кий журнал «Шляхи». Виринала потреба контакту зі Львовом у справі друку, адміністрації та експе-диції цього журналу. Ясно, що видавці без допо-моги Коша не могли дати собі ради. Звернулись тоді за допомогою до команди Коша і таким чи-ном трапилась перша нагода безпосереднього кон-такту (очевидно ідейного а не службового) між стрілецькими частинами. Розмова та листування видавців і співробітників «Шляхів» з командантом Коша не тільки вияснили всі питання ідеологіч-ного характеру, але також виявили пекучу потребу

Гімназійні курси в Коші У. С. С.
Праворуч стрілецький учитель віст. Степан Прідун.

Курси для неграмотних в Коші У. С. С.

Кантина «Мрочка» в Пісочній.

Старшини Збірної Станиці У. С. С. у Львові.

Від ліва: хор. Тадей Слобода, сот. д-р Михайло Волошин, командант, хор. Микола Іванчук, лікар хор. д-р Володимир Щуровський.

Чет. Ярослав
Індишевський.

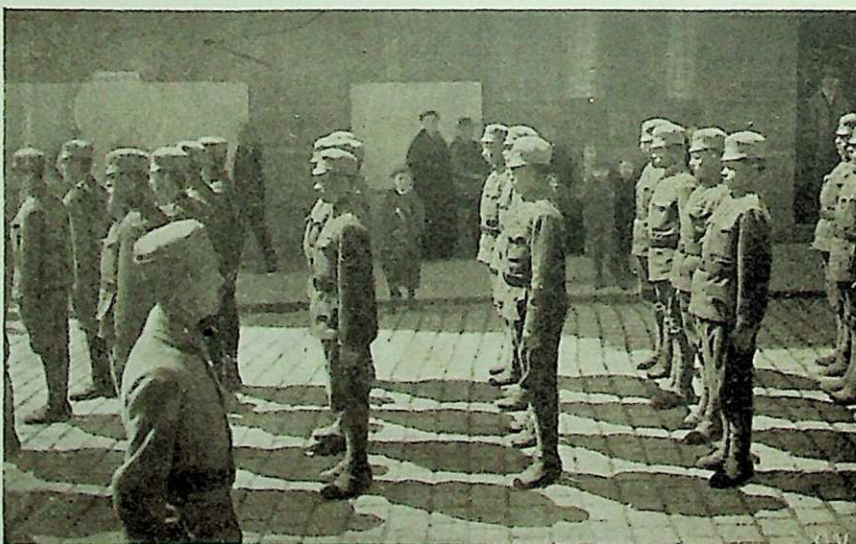
тісного об'єднання всіх стрілецьких частин, для побороювання ворожих У. С. С.-ам затій з боку австрійських військових кругів.

І дійсно у відносинах наступив тоді рішучий зворот на краще; це мало дуже корисний вплив для дальшої праці та її розмаху. Багато старшин під впливом своїх ідейних провідників, особливо старшин другого куріня У. С. С., пішло по лінії національних інтересів, зрікаючись усього того, що мало особистий чи гуртковий характер. Для злагодження конфліктів між старшинами фронтових курінів найбільше заслужився бл. п. Дмитро Вітовський.

І далі самі умовини вносили корективи в життя Стрілецьтва і напружляли помилки, які вкралися проти волі загалу. Дуже додатний вплив на споєння духа Стрільців у всіх частинах Легіону виявила організація Пресових Кватир у Коші і на фронті. Кіш стає небаром центром, з якого виходили постанови щодо політичних потреб та змагань Стрілецьтва. Найсильнішим висловом

цього була нарада старшин та інтелігентних підстаршин усіх частин Стрілецьтва (боеві куріні, Вишкіл, Кіш), що відбулася 26. травня 1917 р. під проводом сот. Дм. Вітовського в справі: бути чи не бути Українським Січовим Стрільцям. Ця нарада відбулась тоді, коли Центральна Рада після розвалу царату почала організувати українські війська на противстрійському фронті. Щоправда, на тій нараді більшість заявила за розв'язанням Легіону, та зїзд нотаблів у Відні, що відбувся 24. липня того року, одобрив відклик меншости, щоб і надалі втримати організацію У. С. С.

Кіш У. С. С. помагав також матеріально і морально в праці «Бюра Культурної Помочі для українського населення окупованих земель». Найважливішою ділянкою тієї праці було організування народніх шкіл та курсів неграмотности на Волині. Щоправда, безпосередньо виконували її три Комісаріати У. С. С. (сот. Дм. Вітовський і четарі: Микола Саєвич та Михайло Гаврилко) і вони несли на своїх плечах увесь тягар цієї переважної праці. Во-

Похідна сотня у віденській Збірній Станиці 1916 р.

Полк. М. Гужковський.

Щирий прихильник У. С. С., дрогобицький староста 1915-16 р., основник фундації для інвалідів У. С. С. у Трускавці; помер нагло на вістку про відворот УГА.

ни видали читанки для чотирьох клас народної школи, дбали про обсаду учительських місць і про правильний хід науки, але без помочі Коша, який вибирав учительські сили зпоміж Стрільців і щомісячними великими грошовими датками піддержував цю працю матеріально, не було б таких успіхів, які фактично досягнуто.

Праця комісаріатів У. С. С. на Волині та їх заслуги на полі національного освідомлення українського населення, яке до війни жило під російською займанщиною, це окремий розділ діяльності У. С. С., що в Історії Стрільцтва заслугує на відмічення.

Побут У. С. С. в українських селах мав великий національно-освідомлюючий вплив. Зокрема помітним було це на Підкарпатті, де важкий мадярський режим, піддержуваний жидівським елементом, не тільки виснажив населення матеріально, але й убив у ньому національну свідомість. Навіть церква була там засобом мадяризації. Священики, крім самого Богослуження, уживали тільки мадярської мови. Лише старше покоління знало рідну мову, молодь уже дуже мало. Колиж появилися Стрільці, залунало рідне слово та пісня, населення стало в балачках знайомитись зі стрілецькою ідеєю та їхніми змаганнями; воно прислухувалось день у день військовій команді в українській мові та це зворушувало його приспану душу і розбуджувало національну свідомість. Вплив У. С. С. був у тому випадку незвичайний. Молодь почала цінити рідну мову, переймала залюбки українські пісні а малі хлопчики наслідували Стрільців, формували відділи для забави та виучувались української команди. Коли хор Коша У. С. С. захоплював не тільки українських, але й мадярських слухачів Мункачева в часі недільних Богослужень, то куди більше мусів він захоплювати селян.

Найкращим знаком впливу У. С. С. на поширення національної свідомости на Підкарпатті був обемистий донос мункачівської поліції до будапештанського уряду про ширення протидержавної агітації Стрільцями.

І хто зна, чим було б те все скінчилось, колиб у тому акті не було брехливих наклепів про всякі насильства команди У. С. С. над місцевим населенням. Ці вигадки ослабили віродостойність акту обвинувачення і він, після в'яснення справи, опинився в архіві корпусу.

Коли на Підкарпатті впливи У. С. С. діяли стихійно, несвідомо, так по галицьких селах вони були більш організовані та плянові. Помогла в цьому Пресова Кватира, основана ще у Замковій Паланці.

Дня 5. липня 1915 р. покинув Кіш Підкарпаття, перебувши там понад 9 місяців, та осів в селах

Стрільці-абсолютенти гімназії у Відні.

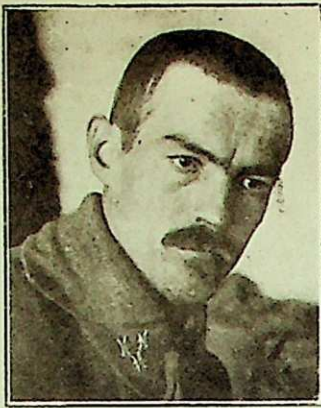
Від ліва, стоять: Е. Носковський, О. Гуменюк, П. Гнатевич, Л. Коновал, О. Шлемкевич, Т. Богаєць, сидять: Д. Савюк, С. Леницький, Д. Квасниця, М. Слободян, О. Рибіцький.

У Збірній Станиці у Відні.

Група Стрільців, що повернули з російського полону 1917 р. до Коша.

Хор. Олекса Черкавський.

Чет. Северин Левицький.

Дес. Ярослав Скопляк.

Дубина-Камінка, недалеко Скольного. Опісля він перейшов до Боднарова-Майдану, дальше до Гнильча, Славятина, Свистільник-Липиці Горішньої, Потока-Черче, Розвадова н. Дністром, Дроговижа, Горожанни Великої, Пісочної та Черниці.

В рядах Стрільцтва служило багато таких, що мали вже деякий громадський стаж. Працюючи до війни в партійних та громадських організаціях, вони знали потреби й болі села та вміли до нього підходити. Від першої хвилини появи Коша в Галичині, ті Стрільці посвячували багато уваги відношенню У. С. С. до села. Вже влітку 1915 р., підчас постою Коша в районі Скольного, вийшов наказ вищих військових команд, який велів військовим частинам допомагати населенню у польових роботах. Це використала Команда Коша, скликаючи перше стрілецьке віче в Камінці, в справі допомоги селянам. На тому вічу — цю форму порозуміння між Стрільцями вибрала Команда Коша свідомо — кожний стрілець, без огляду на його

військовий ступінь, міг висказати свою думку як громадянин, ставити внески і брати участь у голосуванні. Стрільці з великим захопленням вирішили допомогти населенню не тільки в полі, але й в домашньому господарстві тим-більше, що село було знищене холерою (Стрільці були Імунізовані перед тією пошестю) та в деяких домах залишилися лише маленькі сироти без опіки. Стрільці з великою запопадливістю піклувалися такими домами й сиротами і це відношення до селян не змінилося у дальших перемінах постою Коша так, що багато щирих сліз вилили селяни, працюючи Стрільців при відході.

Організовану форму праці Стрільцтва на селі надала вдійсності Пресова Кватира Коша. Звідтам виходила ініціатива оживлення читалень, улаштування всяких імпрез (концерти, виклади і т. д.). Атмосфера, викликана Пресовою Кватирою, притягала до себе багато стрільців інтелігентів, які вели опісля різні статистичні записки в справах ма-

Посвячення пам'ятника У. С. С. в постою Коша в Пісочній 1917 р., з нагоди проголошення III-го Універсалу Центр. Ради. Промова начальника громади Шведа.

Чет. д-р Олекса Новаківський.

Пхор. д-р Степан Чумак.

Пхор. Іван Тиктор.

єткового стану села, його обдовження, національної статистики, життя читалень, кружків Сільського Господаря і т. д. Заслужились при цьому найбільше інтелігентні підстаршини і рядові стрільці, між якими були адвокатські конципенти, учителі середніх і народніх шкіл, студенти та учні вищих класів гімназії, що своєю освітою, коли не перевищали, то дорівнювали старшинам, але не мали ніяких виглядів на аванси. В справі всебічної статистики нашого села найбільше поклав праці пок. д-р Захар Ткачук, вістун У. С. С., що вмер трагічною смертю 1919 р.

Полеві роботи забирали Стрільцям також багато часу. В селах господарили тільки жінки, старці і недолітки; коней залишилось дуже мало, багато поля лежало облогом. Стрільці давали не лише свою працю, але й коні та вози з обозу, організували працю на полі, розділивши село на райони та оброблюючи один район за одним. Праця в полі йшла під наглядом старшини, який кожного вечора вислухував звітів районних підстаршин та

видавав зарядження на другий день. Разом зі Стрільцями працювали селяни на своїм і чужім полі, також під командою старшини. Таке спільне господарювання дуже подобалось селянам. Бувало й таке, що селяни сусідніх сіл прохали зорганізувати і в них роботу в полі. В селі Свистільниках та Липиці Долішній, рогатинського повіту, обробили Стрільці весною 1916 р. таким способом 2050 моргів селянського ґрунту. Та ні У. С. С., ні селяни не скористали з цих жнив, що заповідались дуже гарно, бо саме перед жнивками, підчас офензиви Брусілова, фронт подався назад до Золотої Липи.

Праця в самому Коші була ріжноманітна. Постійно заняті в Коші Стрільці, т. зв. «кадрові щурі» — це були здебільша нездібні до фронтової служби й вони працювали у канцеляріях: Команди Коша, реєстровій (евіденційній), у провіантурі, в захисті для хорих У. С. С. і т. д. Зі всіх кошових справ найважливішою ділянкою була реєстрація, себто ведення списків і записків про всіх, що слу-

Пхор. Іван Вербовий.

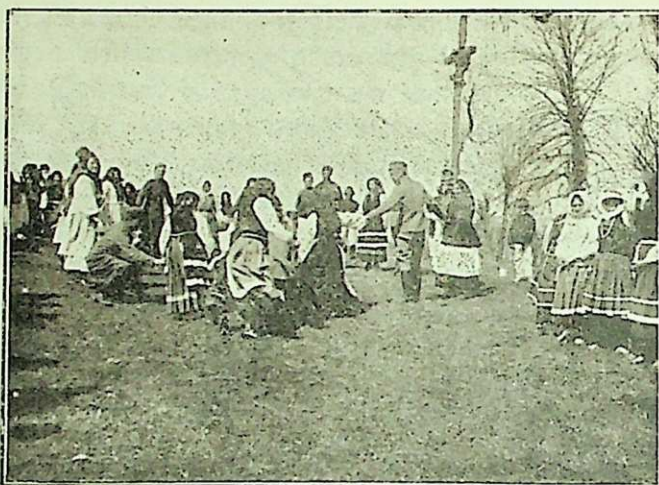
Йордан в Коші, 1917 р.

Циганка ворожить новобранцям долю з карт, Свистільники 1916 р.

Стрілець Рисівна.

Дівчата виводять гагілки зі Стрільцями, Великдень 1918 р.

жили в У. С. С. Ці списки містились в т. зв. головній евіденційній книзі, що залишилася, на жаль, у Києві. Евіденційною канцелярією Коша завідував дуже совісно хор. О. Грицай.

Частиною команди Коша була т. зв. стаційна команда — один старшина, кількох підстаршин та вартовий відділ — для береження ладу і спокою в постою Коша. До стаційної команди належав відділ полевой жандармерії. З нею траплялись часами веселі епізоди, які викликували хитрощі «старої війни», що залюбки не придержувалась наказів щодо нічних перепусток. Безсильна боротьба жандармів-новобранців зі «старою війною» мала в собі багацько здорового гумору.

Чимало анекдот розказували про безрадность «зелених» новобранців у змаганні з ріжними підступами «старої війни», що всупереч строгим

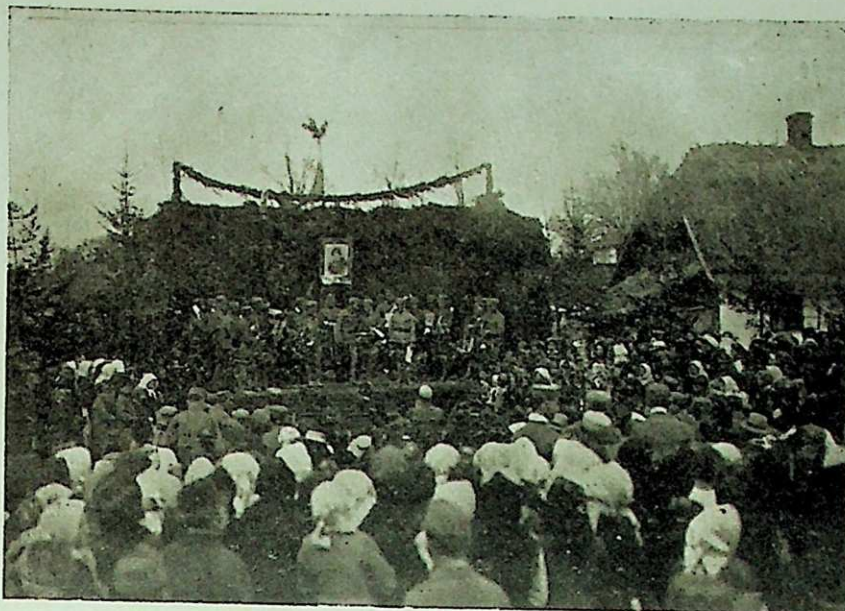
Новобранці У. С. С. зголошуються до запису.

Василина Ощипко, санітарка У. С. С.

Ст. дес. Карась
з наймолодшим
стрільцем.

Шевченківське свято в Коші, Рудники 1917

наказам стаційної команди із Свистільник «за Тендер» до Липиці втікали. Про це навіть думу, повну вояцького гумору, в Коші співали.

Стрільці, що довгий час перебували в Коші як реконвалесценти чи інваліди й не несли ніякої служби, мали свої окремі заняття. Гімназисти користали з курсів, що підготовляли їх до іспитів. Учили на курсах якийсь час кваліфіковані сили, гімназійні учителі та абсолювенти філософії, а коли ці відійшли на Волинь до комісаріятів УСС., або до Рогатина, до гімназії УПТ, то цими курсами проводив один тільки вістун, Степан Прідун, дуже талановитий інструктор. Багато Стрільців (ок. 140) таким чином покінчило гімназію. Для неграмотних були курси неграмотности, що проходили з великим успіхом.

До кошової формації треба зачислити також Осередню Збірну Станицю у Відні, яку зорганізо-

вано в 1914 р., після переїзду У. Боевої Управи до Відня. Станиця підчинялась в місцевих справах Військовій Команді міста Відня, але в справах У. С. С. була в постійному звязку з Кошем. Командантом цієї Станиці був від самого початку до 1918 р. чет. Дмитро Катамай.

Станиця була збірним пунктом для Українських Січових Стрільців, що приїздили до Відня службово, на відпустку чи на студії. Вона мала власну домівку-казарму при вулиці Гольдшлягштрассе, в якій находили приміщення стрільці-відпустковці та виздоровці, що повертали з лічниць.

Заходом Станиці зорганізовано також не один відділ новобранців, головню на початку війни, з виселенців і таборовиків.

З Кошем були в постійному звязку всі ці старшини й підстаршини, що їх приділено до різ-

Стрільцьке свято в Рудниках 1918 р., в якому взяло участь цивільне громадянство.

Іван Франко в гостині у Стрільців, в пріюті для хорих у Львові.

них чужих відділів чи команд. Число цих експонентів У. С. С., що у великій мірі вміло боронили всюди інтересів українського населення, було не мале.

Вже в 1915 р. вислано з Коша 15 старшин і підстаршин до Південної та ІХ. Карпатсько-семигородської Армії.

рони наших заслужених громадян: о. Бодняра, пароха Свистільник, посла Евгена Олесницького (Стрий) та Івана Франка (Львів), що за життя цікавився Стрільцтвом і радо перебував серед нього. Кіш У. С. С. був за весь час свого існування тим зеном, що звязував Стрільцтво з українським громадянством.

Згодом їх число значно збільшилось і мабуть не було такої вищої команди на цілому південно-східному фронті, в якій не працювалиб представники У. С. С.

Був у Коші все добрий хор та мандолінова орхестра. Дута орхестра під орудою Мих. Гайворонського, зорганізована теж у Коші літом 1915 року, переходила від одної формації У. С. С. до другої. І хор і орхестра брали звичайно участь у народніх святах (концертах у честь Шевченка) та ріжних імпрезах у Львові, Станиславові, Калуші, Стрию ітд. Також звеличали похорони наших заслужених громадян:

Українські Січові Стрільці пишуть лист до Боевої Управи

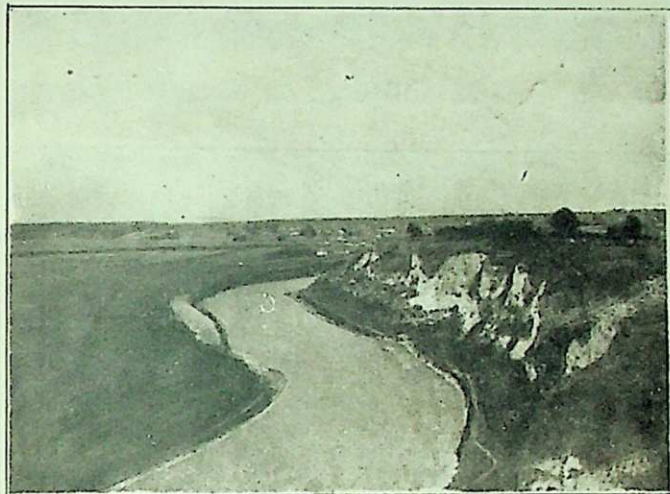
У.С.С. На Волині

Поруч збройних змагань У. С. С. не забували також про інші завдання, до яких уважали себе покликаними. Одним із таких завдань була саме культурно-освітня праця на землях Волині, зайнятих після офензиви 1915 р. військами німецько-австрійської армії. Заходи Загальної Української Ради і Союзу Визволення України дістати дозвіл на спрямування всіх У. С. С. до тієї культурно-політичної роботи не дали успіхів. Одиноким досягненням було оснування трьох т. зв. Комісаріятів У. С. С. у Володимирі Волинському, Луцьку та Ковлі, що офіційно мали переводити бранку волинських добровольців для У. С. С. і вести прихильну Австрії пропаганду.

Українці Волині ненавиділи Австрію за жорстокости чужонаціональних, головно мадярських частин та за поганий окупаційний режим, що ограблював нещасне населення з останків поживи. Збиранина австро-угорської армії не мала ніякого зрозуміння для мови, побуту та інтересів Волиняків. Напроти себе станули два непримирні табори: військова адміністрація, що грабила й карала та населення, що терпіло й ненавиділо. Лиш деколи, як зеренце піску в морі, з'являвся галицький українець, що, розуміючи свого брата, старався, як міг, злагіднити положення цивільного населення. В таких умовинах влада мусіла робити щось для приєднання цього населення. Саме до цього задумала вона ужити У. С. С.

Для Стрілецтва була це нагода піти між своїх земляків і понести між них національну визвольницьку ідею. Поїздка У. С. С. на Волинь заспокоювала бодай частинно їх романтичну тугу працювати на території України. Всім їм було ясно, що мають використати побут на Волині для національної праці, що таки з успіхом робили.

Одна група У. С. С. під проводом чет. М. Савича осіла у Володимирі Волинському, друга зі сот. Д. Вітовським у Ковлі і третя з чет. М. Гаврил-

Краєвид Волині над рікою Буг.

У. С. С. відходять до освітньої праці на села Волині 1916 р.

Ппор. Вахнянин викладає національну політграмоту дядькам на Волині.

Ппор. Гнат Мартинець, командант міста Володимира Волинського, серед дітей і громадянства.

Ппор. О. Вахнянин у волинській школі.

ком у Луцьку. Перші і найближчі співробітники названих старшин були: ппор. О. Вахнянин, дес. І. Новодворський, дес. В. Кузьмич та дес. І. Романків.

З початку праця була дуже важка. У. С. С. зустріло тамошнє населення з крайнім недовірям. Йому здавалося, що «австрійці» прикриваються «мужицькою» мовою і прокидаються на їхніх братів, щоб їх одурити та, одуривши, приєднати на віки до австрійського цїсарства. Траплялося ще й таке, що У. С. С-ів брали за шпїонів. Інтелігенції, якуб можна притягнути до співпраці, не було майже ніякої. Вся втікла з Москалями.

З другого боку Комісаріятам перепиняла працю австр. військова адміністрація. Спершу дозволено працювати лише старшинам, без ніяких помічників. Крім цього їх уживали дуже часто місцеві команди для своїх потреб і тоді старшин мусіли виручувати ті співробітники, що приїхали з ними в ролі нібито особистих чурів. Лише Станиця у Володимирі Волинському найшла зразу підтримку від австр. влади і це тільки завдяки тому, що командантом міста був Українець, пор. Гнат Мартинець. Тут також найшли Стрільці щирого співробітника в особі д-ра Йосифа Пеленського, археолога та історика мистецтва, що служив тоді в австр. війську.

Згодом, коли усунено перші перепони, штаб робітників У. С. С. на Волині збільшився. Приїхали з Коша нові досвідчені у громадянській роботі люди, такі, як д-р Л. Мишуга, д-р О. Назарук, ппор. М. Угрин та інші.

У. С. С. мандрували по селах Волині як апостоли і будили переляканого селянина: проповідували, «хто ми, чий сини та ким, за що закуті», оповідали про Січових Стрільців та отверто пропагували ідею української соборности. Поволі зявлялися по селах одиниці, що почали читати українську літературу доставлену Стрільцями; освідомившись, ставали вони щирими помічниками УСС.

З появою У. С. С. відновлялись традиції колишніх революційних змагань, находились діячі, що брали в них участь; слово «Україна» набірало щораз-то ширшого та реального значіння. Волинь прокидалася зі сну.

Коли українські політичні представники у Відні виеднали дозвіл закладати українські школи на Волині, комісаріяти зайнялись цією справою зі здвоєною енергією. Австрійська влада булаб недовго толерувала дотеперішнього мандрівництва У. С. С., ще й із майже явною пропагандою іреденти, якби не нова акція, що давала безпечний захист і звязувала тісніше з населенням.

У грудні 1916 р. приїхало з Коша 16 звільнених із військової служби Інтелігентних Стрільців

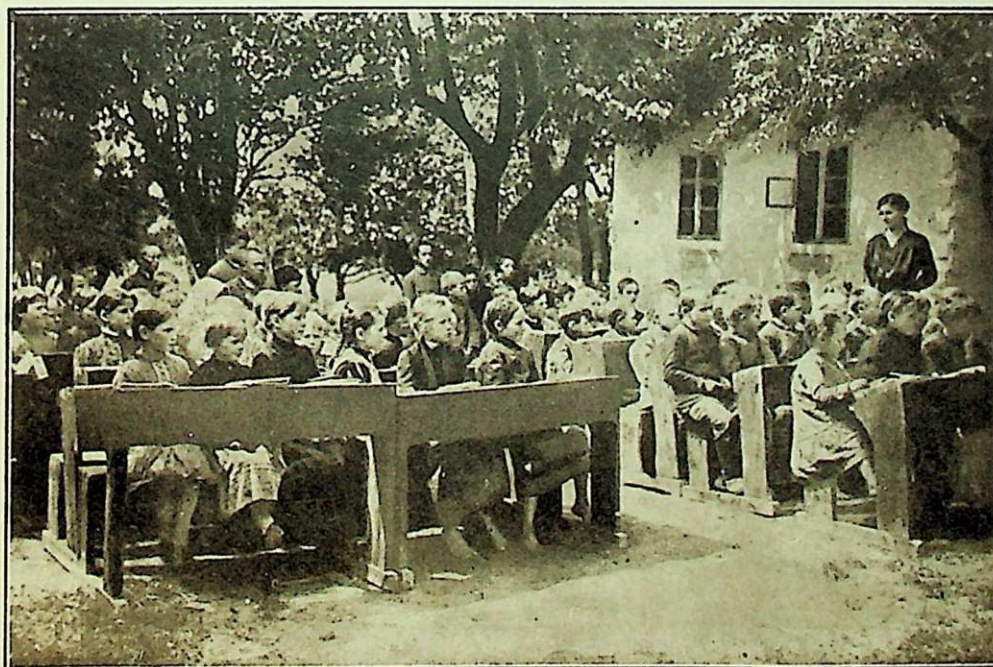
Чет. Микола Сасвич.

Чет. М. Сасвич веде волинську дітвору до школи.

І старшин. З їх помічю комісаріяти заснували на Волині около 50 народніх шкіл. У школах учителювали здебільша Стрільці, м. і. Осип Демчук, Ілько Ткач, Яків Кобилянський, Іван Мода, Михайло Мокрий, Корнило Савка, Олег Калитовський, Осип Безпалко, Юрко Тернерівський, Роман Леонтович, Іван Сембай, Іван Мойсей. Бюро Культурної Помочі для українського населення окупованих земель, яке зорганізував Союз Визволення України у Львові та в якому проводив д-р І. Крипякевич, вислало на Волинь також декілька учительок, між іншими: Савину Сидорович, Іванну Пеленську, Гайдучківну, Михайлину Мудрицьку. У кількох школах, зорганізованих У. С. С., працювали також місцеві учителі та учительки.

Також культурної роботи між населенням У. С. С. не перепинювали. На села кольпортовано багато книжок та часописів, які приходили від Бюра Культурної Помочі у Львові, Союзу Визволення України у Відні й з таборів полонених Українців у Зальцведелі, Вецлярі, Раштаті і Фрайштаті. Стрільцькі учителі працювали не лиш у школі, але також дуже багато серед місцевого громадянства. Симпатії населення до У. С. С. росли дуже скоро і вони добули собі серед нього вже небаком безмежне довіря. Малі й великі дізнались багато нового про Україну, Українців та їхні змагання. Між населенням і Стрільцями завязалась сердечна дружба. Стрільців запрошували всюди, де лиш по цьому була відповідна нагода, в го-

Учителька Савина Сидорович у волинській школі навчає на вільному воздусі.

Комісаріят У. С. С. в Ковлі. Група сот. Д. Вітовського.

Від гори зліва: Романюк, —, —, Кобилянський, Сембай, Вітовський, —, Мурський, —, Тернерівський, —, Калитовський, Кузик, Луговий, Чикета, Конар-Палащук, Демчук, Новодворський.

стину, на забави, а навіть у куми. Головно діти полюбили своїх стрілецьких учителів і мабуть не було випадку, щоб якась дитина у шкільному віці не вписалася до школи, хоча тоді не обов'язував

ніякий шкільний примус. З дітьми заходили до школи деколи і старші та залюбки прислухувались науці. Національна свідомість села зростала на очах.

Революція в Росії та в Україні відбилась живим відгомном і на волинських землях. Народ заворушився під впливом нових подій. Кватири У. С. С. облягали цікаві новин. Революційні настрої, що приходили зі Сходу і приносили надії на зміну умовин, висунули Стрільців на чоло українського руху на Волині. Вони теж використовували кожну нагоду, щоби той рух піддержати та скріпити.

Настали місяці великого підєму та радісної праці. Те, що почали У. С. С. з таким трудом, розросталось на очах так, що скоро сил нестало. На допомогу прийшли освідомлені Волиняки, що із запалом та посвятою закріпляли стрілецьке діло. Вони продовжували його тоді, коли після берестейського мира У. С. С. мусіли покинути Волинь і повернутись у ряди Стрільцтва. Це сталося у квітні 1918 р.

Дивізія Сірожупанників підчас перегляду у Володимирі Волинському.

С І Ч О В І С Т Р І Л Ь Ц І

М. Грушевський

Президент Української
Народньої Республіки.

Україні, але й усюди на безмежних просторах б. Росії, куди лише доля закинула Українців.

Особливо живо відгукнулися на проблиск волі Українці в рядах російської армії. Другий військовий зїзд, що відбувся у днях 18.—24. червня 1917 р. і на який зїхалось 2.000 делегатів, рішав за два мільйони українського вояцтва. На жаль, тієї сили не вдалося стягнути під одну руку українського проводу й вона розплилася в хаосі загально-російської революції.

В тому часі було в Росії, в полоні, багато Українців-Галичан. Була між ними й частина найкращих Українських Січових Стрільців. Революція

Світова війна виявила, що Росія була дійсно велитнем на глиняних ногах. Могутня, здавалося, Імперія не видержала напруги, якої вимагала світова війна, і впала. Дня 12. березня 1917 р. під ударом революції не стало царської влади. Російська революція зробила для Українців велике відкриття. Вони й не думали, що під поволокою царського режиму ховалась така їх сила. А виявилась вона не лише в самій

оживила в них нові надії. Їх захоплюють великі можливости визволення українського народу й вони ріжними способами, легальною чи нелегальною дорогою, добіраються до Києва.

Тимчасом у Києві основується «Галицько-буковинський Комітет допомоги жертвам війни». Крім завдання допомоги, зроджується в Комітеті думка створити військову частину з Галичан. Зайнялись тим український старшина сот. О. Лисенко та Роман Дашкевич, відомий ще зперед війни у Львові як організатор «Січей» і «Січових Стрільців І.».

У другій половині листопада 1917 року вони спровадили з табору полонених у Дарниці перших 22-ох добровольців і це був завязок славних пізніше Січових Стрільців київської формації т. зв. «Ес-Есів».

Перші почини С. С. були незвичайно тяжкі. Траплялись тоді в їхній праці такі перепони, що немов би це не було в Україні і праця не йшла для добра Української Держави. Але перші труднощі поборено й уже під кінець 1917 р. С. С. були поважним військовим відділом.

Першою назвою С. С. була: «Галицько-буковинський Курінь Січових Стрільців». Збіралося в Куріні дальше щораз більше охотників, але з огляду на брак відповідних старшин не можна було зорганізувати правильної роботи. Ця умова витворила в Куріні також настрої, що нічим не ріжнились від настроїв російського революційного війська. Курінь мав свій виборний Комітет, що завідував його муштровим і господарським відділами. Курінь вибірав також старшин і ненавидів згори тих, які мали прийти з призначення.

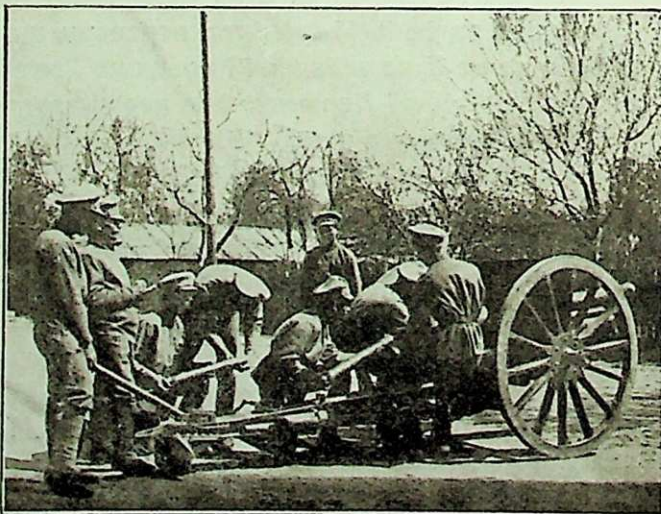

Гарматній табір С. С. у Києві на площі собору, що його збудував гетьман Іван Мазепа.

Січові Стрільці на вулиці Львівській у Києві.

Револьюційний лад у Куріні тривав до 19. січня 1918 р. В той день прибули до нього перші старшини «Українських Січових Стрільців» (У. С. С.) — Андрій Мельник, Роман Сушко, Василь Кучабський, Федір Черник та інші. На зборах Куріня, що мав

Гарматчики С. С.

тоді яких 600 стрільців, рішили розпрощатися з «набутками революції» та прийняти давню форму й зміст військової організації. Другого дня Курінь мав уже свою організаційну форму таку, як це було в У. С. С.

«Галицько-буковинський Курінь С. С.» переіменували на «1-ий Курінь С. С.». Командантом став б. австрійський старшина Євген Коновалець. Відповідальні старшинські призначення дістали старшини У. С. С.

Курінь відразу переродився. Його склад був такий: 2 піші сотні, кожна з поперех 200 стрільцями, запасова сотня, що мала яких 100 немуштрованих охотників, сотня скорострільів, в силі 150 колишніх скорострільчиків, і відділ гарматчиків. На тодішній час у Києві була це дуже поважна військова одиниця.

Немає сумніву, що умовини в С. С.-ах поправили на користь справи Українські Січові Стрільці. Вони зразу добули собі пошану й послух, божи мали за собою традицію першого національного війська, традицію змагань за волю Нації. Так само й на дальшій дорозі київських С. С. заважила ідеологія і запал львівських У. С. С., усіх тих старшин, підстаршин і стрільців, що опинились у рядах С. С. і займали в них провідні становища. Тому, хоч київські С. С. під впливом зовсім відмінних умовин набрали також відмінних від львівських У. С. С. характеристичних рис, то всеж таки їхня праця була продовженням і завершенням цих змагань, що почали 1914 р. львівські У. С. С.

Шлях С. С. випав далеко тяжчий, як його уявляли собі їхні перші організатори.

Вже 23. січня 1918 р. перша сотня під командою Р. Сушка мусіла вирушити на Полтавщину проти московських військ. 29. січня цілий Курінь виступив на вулиці столиці проти большевицько-московського бунту.

Після кривавих вуличних боїв, що тривали від 29. січня до 7. лютого 1918 р., С. С. відступили з Києва та, пробиваючи дорогу, охороняли відступ Українського Уряду до Сарн.

Дня 3. березня С. С. вже знову в Києві. Маючи тепер догідні умовини для організації, Курінь вже 10. березня розвинувся в «1-ий полк С. С.», що скоро зріс у силу 2 боєвих і 1 запасового піших курінів, з 2-ма скорострільними сотнями, 1 гарматним дивізіоном і всіми потрібними господарськими та санітарними установами. Разом полк мав яких 3.000 ідейного, боєвого й дисциплінованого вояцтва.

Як у полі, так у вуличних боях У. С. С. в рядах київської формації показали себе добрими боєвиками й стратегіками та мали змогу проя-

вити свої організаторські прикмети. В короткому часі з малої горстки боєвиків виросла поважна військова одиниця, в якій Галичани й Наддніпрянці стопилися в одноцілий тип українського вояка-громадянина.

Гетьманський переворот перервав працю С. С. Під примусом чужої сили С. С. зложили зброю та обеззброєні й понижені розбрились по всій Україні. Але політичні умовини й настрої в Україні тоді скоро мінялись і вже 23. серпня 1918 р. С. С. знов збираються, цим разом у Білій Церкві, як Окремий Загін С. С.

Біла церква, це період найбільш гарячкової організаційної праці С. С. Але й тут мали вони на переведення тієї праці нецілих 3 місяці часу. Бо вже дня 16. листопада 1918 р. мусли надіти боєві шоломи й стати пробоевою частиною протигетьманського повстання. Їх боєва сила була тоді мала, всього 46 старшин і 816 рядовиків усіх родів зброї. Зате духовна сила цієї горстки була така, що вже 18. листопада вона рішає долю гетьманщини.

Гетьман вислав проти С. С. свої найкращі від-

діли, зложені з охотників б. старшин російської армії. Оба противники зустрілись на залізничному шляху Фастів-Київ, коло стації Мотовилівка. В цьому першому бою стратили С. С. двох своїх найкращих старшин, сотників Федора Черника й Миколу Загаєвича та 17 стрільців. Ворог у переполосі втік до Києва, залишаючи на полі бою яких 600 трупів.

Від 16. листопада до 3. грудня, підчас облоги Києва, білоцерківський »Окремий Загін С. С.« перетворюється в дивізію в складі Осадного Корпусу. З неповної тисячки в Білій Церкві зростає організація С. С. під Києвом на 20.000. На ту масу вояцтва не стало Січовим Стрільцям навіть стрільців, щоби її опанувати. Осадний Корпус здобув Київ, роззброїв Німців, але не міг завести дисципліни серед тої маси вояцтва, що зібралась тоді в ньому, рекрутуючись з ріжнородних елементів.

Після перемоги, в Києві, практичний організаційний змісл січово-стрілецького проводу наказує йому обмежити організаційно-боєву працю до одної дивізії, яку можна було опанувати своїм

Старшини І. полку Січових Стрільців з представниками У. С. С. у Києві, весною 1918 року.

Від гори зліва 1. ряд: хор. І. Вирвіч, † сот. М. Загаєвич, сот. І. Рогульський, пхор. О. Грицай, чет. М. Маренін, пхор. В. Біляч, стрілець Н. Н.; 2. ряд: дес. В. Гірняк, сот. М. Харамбура, † сот. І. Андрух, сот. В. Кучабський, сот. М. Бісик, сот. Г. Гладкий, хор. І. Грималюк, сот. Ф. Мамчур; 3. ряд: хор. В. Дзіквський, хор. І. Пак, чет. І. Чорниш, хор. О. Кизима, сот. І. Чмола, сот. М. Матчак, † сот. Ф. Черник, сот. А. Домаредський; 4. ряд: лік. пполк. д-р І. Рихло, чет. П. Пасіка, лік. пполк. д-р К. Воевідка, сот. д-р Н. Гірняк, полк. Е. Коновалець, сот. Т. Рожанковський, сот. В. Дідушок, полк. А. Мельник, сот. Р. Сушко.

Старшини 1-го полку Січових
Стрільців.

Від ліва: сот. Володимир Стефанишин, хор. Микита Макогін, чет. Антін Щепанський, чет. Василь Андрухів, урядовець Юрко Скірко, чет. Степан Козак.

людським матеріалом. І завдяки цьому повстає дійсно сильна боєва частина, одна з найкращих, якою диспонувала тоді влада Директорії У. Н. Р.

Та небаром війна з Московщиною вириває одну ударну групу під проводом Р. Сушка на Полтавщину. Повстання збаламучених більшевиками селян вириває другу групу під командою О. Думіна на південь, у Трипільщину. Наступ Москалів із півночі забірає третю групу під командою І. Рогульського для оборони столиці з півночі. За великі вже були тоді сили ворога і з 4. на 5. лютого 1919 р. українські війська знову залишили Київ.

В часі відвороту армії У. Н. Р., дня 26. лютого 1919 р. С. С. стягнули всі свої частини в далеке заплля, до Проскурова, і ще раз з повним успіхом відновили й скріпили духову й боєву силу, розвиваючись у 2 дивізії Корпусу С. С.

В другій половині березня С. С. знов виступили на фронт. В тому часі прийшов до Корпусу як начальник булави полковник ген. булави Марко Безручко. Під боєвим проводом полк. Безручка, що скоро здобув собі пошану старшин і стрілецтва, С. С. вже аж до ліквідації армії УНР., себто до

грудня 1919 року, майже не сходять з фронту. До половини жовтня воюють на Волині й Поділлі з більшевиками, а потім на півдні з добровольчою російською армією.

З початком листопада починається повільне конання цілої армії УНР. Знеможена безнастанними важкими боями з переважаючими силами ворогів, доконана холодом, голодом та пошестями, армія відступає на північ, до місця своєї ліквідації.

Дня 6. грудня 1919 р. в Новій Чарторії, що на шляху Козятин-Рівне, вийшли останні накази по армії та дня 7. грудня виділилась з армії лиш боєва частина як партизанська група до т. зв. «Зимового походу», що під проводом ген. Павленка вирушила в заплля ворога. Решту інтернували Поляки.

Січові Стрільці дістали вільний вибір. Частина пішла з ген. Павленком, друга залишилась з рештою розбитків і стала небаром завязком VI. Стрілецької Дивізії реорганізованої армії, що весною 1920 р. пішла на Київ.

Січові Стрільці перестали існувати. Але, прощаючись, понесли у своїй душі стрілецький неписаний наказ: зійтись знову, коли наспіє слухний час.

Слухаючи того наказу, С. С. ще клали свої голови на полях боїв у 1920 р. та в рядах повстанців, вірні йому гинули під стінами чрезвичайки. Ще й після 15 літ непосильних мирних змагань у небагатьох Січових Стрільців затерся той знак у душі. Він перейде в молоде покоління, яке завершить великий чин Українських Січових Стрільців з їхніми двома вітками — УСС. і СС.

Січові Стрільці складають зброю, Київ 1. травня 1918.

СТРІЛЕЦЬКА ТВОРЧІСТЬ

Вже на початку війни виринула в У. С. С. думка збирати матеріали і пам'ятки до майбутньої історії Стрілецтва. Це діло започаткував у Горонді арт. маляр Ю. Буцманюк, виготовивши низку портретних рисунків; з перших сотень, що виходили в поле, пороблено світлини, які, на жаль, затратились на чужині.

Коли У. С. С., після відвороту з Галичини, станули на Бескиді, чет. Герасимів і пхор. І. Іванець піддали думку оснувати Пресову Кватиру і в зв'язку з цим пхор. І. Іванець закупив у Мункачеві фотографічний апарат. Рівночасно в Коші, у Варпаллянці, взявся за організацію Пресової Кватири пхор. Угрин-Безгрішний з допомогою команданта Коша сот. д-ра Н. Гірняка та лікаря д-ра Івана Рихла. Першим завданням пресового гуртка в Коші була культурно-освітня праця. Завдяки йому зорганізовано там стрілецьку читальню та бібліотеку, а далі, з приїздом д-ра О. Назарука й Т. Меленя відчитовий гурток. Великі заслуги в організації стрілецької мемуаристики, історії та пропаганди поклав проф. Іван Боберський, член Боевої Управи. Він зорганізував у Відні архів Боевої Управи, подбав про зв'язки зі Стрільцями та помагав матеріально й морально у творчій праці Стрілецтва. За його допомогою виїхав з кінцем грудня 1914 р. в поле чет. Ю. Буцманюк у характері воєнного маляря і світлиця.

Весною 1915 р. приїхав з доручення Боевої Управи до У. С. С. у поле д-р О. Назарук як її кореспондент. Він зібрав відомости про походи та життя У. С. С. і невдовзі вийшли перші його воєнні нариси «Слідами Українських Січових Стрільців» та «Над Золотою Липою».

Так повстали в полі та Коші осередки творчої праці, де гуртувалися люди з мистецьким, літературним, малярським чи музичним хистом. Завдяки тому збереглись бодай частинно в записках, образах, світлинах та піснях спогади про стрілецькі походи, про геройські подвиги поодиноких людей і частин, про надії, болі й радощі Стрілецтва, відновленого після віків національного війська.

В атмосфері Пресової Кватири розпочав свою працю стрілецький співець Роман Купчинський, що своїми віршами на стрілецькі теми добув відразу популярність серед У. С. С.

Умовини для творчої і мистецької праці У. С. С. у полі виявились доволі складними. У. С. С. були замалою формацією, щоб у ній можна було створити вигідні й по змозі спокійні умовини для праці. Курінями У. С. С. австрійська команда кидала з одного місця в друге; також у прифронтових, обозних частинах дуже часто не було до цього відповідних умовин. Щойно з кінцем 1915 р., коли У. С. С. задержались над Стрипою та настав спокійний час позиційної війни й оба, досі самостійні, куріні зведено в полк, Пресова Кватира могла працювати краще, живіше та більш систематично.

Багато нового життя вніс Левко Лепкий, що прибув у стрілецькі ряди осінню 1915 р. З ним приїхав також на фронт мистець маляр Осип Курилас. У Тудинці, при команді полку, уладжено для нього малярську робітню. За зиму й весну Курилас зробив чимало портретів, картин та шкідців зі стрілецького життя, які на все залишаться цінними документами доби. Спершу він працював у полі, опісля довгий час у Коші аж до 1918 р.

Ппор. Роман Купчинський.

Ппор. Михайло Гайворонський.

Чет. Юліян Буцманюк.

Поруч Куриласа працював також маляр чет. Іван Іванець, що підчас світової війни та визвольних змагань виконав чимало цінних малюнків, рисунків, шкіців з походів та боїв Стрілецтва. На жаль, праці ті, що були дуже цікавим батальним матеріалом і документом воєнної доби, пропали в Україні.

Надійним малярем був студент краківської Академії Юліян Назарак, що перейшов пізніше у ряди австрійської армії і згинув як хорунжий на волинському фронті 1916 р.; від нього залишились лише дві картини на теми семиковецьких боїв. Як маляр працював при У. С. С. також Осип Сорохтей, що саме перед війною скінчив малярські студії у краківській Академії. Крім рисунків та акварель він дав низку досконалих стрілецьких карикатур, що збереглися до нині.

При У. С. С. розпочав свою мистецьку працю Лев Гец. Він виготовив спільно з молодим поетом

В. Бобинським 1917 р. велику антольоґію У. С. С. Це замітна праця, розписана рукописно на зразок старинних книг, в якій зібрано 36 авторів. Талановитим графіком виявився тоді молоденький ще В. Оробець, що залишив декілька рисунків та графічних заставок, розкинутих по принагідних виданнях. Рисівниками були також хор. Талпаш, ппор. В. Старчук, ппор. Л. Лепкий, віст. Ткачук та віст. Розумович.

Товариське життя Стрілецтва, яке скупчувалося здебільша довкола Пресової Кватири, підсилювало її мистецьку атмосферу.

Велике значіння для історії Стрілецтва мають фотографічні матеріали, яких чимало залишилось до нині. Як світливці працювали в полі чет. І. Іванець, ппор. Т. Мойсейович, стр. В. Оробець, стр. В. Яцура і деякий час чет. Ю. Буцманюк, в Коші і на Волині ппор. М. Угрин та І. Озаркевич.

З помічю гуртка Пресової Кватири основано

Мистецька праця на фронті, у воєнницькому лісі під Галичем.

М. Гаврилко ліпить груддя.

Пхор. Юра Шкрумеляк.

Пхор. Микола Угрин-
Безгрішний.

Стр. Антін Лотоцький
(Тото-Долото).

у Львові місячник «Шляхи», що мав стати виразником стрілецької ідеології та збірником матеріалів до історії Стрілецтва. У ньому друкувалися праці стрілецьких літописців, новелістів та поетів. Мім іншими на його сторінках появилися вперше публіцистичні статті чет. Василя Кучабського та матеріали до історії У. С. С. В. Дзіковського. Крім Р. Купчинського та М. Голубця, що вже перед війною добув собі імя, друкували у «Шляхах» та принагідних стрілецьких виданнях свої твори такі молоді поети і письменники, як Л. Лепкий, Ю. Шкрумеляк, В. Бобинський, А. Лотоцький, А. Бабюк, І. Балюк, М. Заклинський та Р. Кузьмович.

З Пресової Кватири вийшла також акція зовнішнього знаціоналізування У. С. С. Багато енергії в цьому напрямку виявили чет. Іванець та пхор. Лепкий, що послідовно переводили цю ідею в життя. Вони ввели стрілецьку шапку, т. зв. мазепинку, що її носили січово-стрілецькі організації ще перед війною, та змінили крій австрійської військової блюзи на своєрідну форму. Труднощі для введення стрілецького однострою були великі. Мазепинку треба було спершу купувати за власні гроші, таксамо австрійський однострій треба було перероблювати власним коштом. Стрільці робили це з великою охотою і мазепинка стала синонімом У. С. С. У 1916 р. Галичина мала вже оформлений тип українського вояка, що пізніше ввійшов в історію українського війська.

В 1916 р. чет. І. Іванець опрацював проєкт стрілецького прапору. Питання державного гербу України не було ще тоді вирішене, тому на прапорі поміщено св. Михайла Архистратига зі щитом, на якому лев. Злучено герби Києва і Галицької Землі для зазначення ідеалу соборности українських земель. Прапор цей виготовив комітет пань у Львові та посвятив його в Розвадові, в постою Вишколу У. С. С., Митрополит Андрій Шептицький 28. жовтня 1917 р.

Гурток робітників Пресової Кватири не за-

був і про інші способи закріплення стрілецької традиції. Чет. І. Іванець як член комісії корпусної команди провірив і впорядкував разом з дес. В. Дзіковським, дес. М. Харамбурою та віст. В. Гузарем могили У. С. С. на побовищах сід Болехова

Стрілець Саджениця розказує про свої боєві пригоди у Пресовій Кватирі в Замковій Паланці.

Співробітники Пресової Кватири Коша в Горожанні Вел., листопад 1916.

Від ліва: Пхор. Ю. Шкрумеляк, стр. В. Огоновський, стр. А. Лотоцький, віст. А. Бабюк (Ірчан).

Гурток Пресової Кватири в полку У. С. С., липень 1916.
Від ліва: пхор. Р. Купчинський, чет. І. Іванець, стр. В. Оро-
бець, дес. В. Дзіковський, пхор. Л. Лепкий, пхор. Т. Мойсе-
йович.

по Стрипу, а заходом пхор. Л. Лепкого поставлено два пам'ятники, — могилу-курган в Семиківцях над Стрипою і пам'ятник в Пісочній.

В 1917 р. видано перший великий Календар-альманах У. С. С. у Львові, під редакцією М. Голубця. Появились ще інші стрілецькі видання, між іншим: «Українські Стрільці в Карпатах», що вийшли ще в червні 1915 р. у Відні, Василя Дзіковського «Коло Потутор», «Співаник У. С. С.» виданий у Відні, д-ра О. Назарука «З кривавого шляху Українських Січових Стрільців», видана Т-вом «Просвіта» у Львові 1916 р.

В Коші У. С. С. у Пісочній працював Угрин-Безгрішний. Він видав збірник «Червона Калина» та при співпраці А. Лотоцького, В. Огоновського, Ю. Шкрумеляка і Ткачука кілька чисел «Вістника Пресової Кватири У. С. С.» і сатиричні журнали «Самопал» та «Самохотник», що появились відбитками на шапірографі з карикатурами Куриласа.

Праця Пресових Кватир У. С. С. не обмежувалась лише до записок, дописів із фронту,

шкіців, малюнків, світлин та принагідних видань. У Відні появилсь також фаховий військовий підручник «Про науку боротьби ручними гранатами» пор. Б. Гнатевича, знавця вишкільних справ, співаник У. С. С. та окремі випуски стрілецьких пісень і листівок з картинами стрілецького життя.

Опікуном та орудником Пресової Кватири був проф. Іван Боберський. Він використовував малярський та світлинний матеріал до видань та пропагандивних вистав, як напр. до воєнної вистави у Відні 1917 р., в якій У. С. С. мали свій окремий павільон.

З розвалом царату й українізації військових частин по тамтому боці Збруча надія на створення самостійної української армії покликкала до життя т. зв. одностроеву комісію, що мала намітити форму однострою для майбутнього українського війська. Проект, виготовлений пхор. Л. Лепким, який уводив т. зв. зубчатку на ковнір та відзнаки на рукавах, прийнято опісля в 1918 р. майже без змін для цілої Української Галицької Армії.

Врешті силами й засобами У. С. С. зорганізовано український театр, що працював в 1917 і 1918 роках у Галичині та в Україні (на Херсонщині). Працювали в ньому м. ін. У. С. Стрільці: пхор. Л. Новіна-Розлуцький, стр. І. Рубчак, пхор. Л. Гринішак, пхор. Прибильський, пхор. О. Гірняк, дес. Л. Лісевич, віст. Я. Барнич, стр. М. Бенцаль, стр. Я. Гриневиц та Е. Кохан. Ця українська сцена була в часах воєнної розрухи гарним засобом живої національної пропаганди.

Визвольна війна перервала організовану працю Пресової Кватири. Всі її співробітники пішли в боєві ряди. Тому також пізніші заходи для створення Пресової Кватири в бригаді У.С.С. і при Начальній Команді не увінчались успіхом. При вищих командах організовано лише пресові і пропагандивні реферати. Пресовим референтом в бригаді У. С. С. призначено молодого тоді письменника хор. Ю. Бабюка (Ірчана), що провадив

Пхор. Теофіль Мойсейович.

Пхор. Микола Голубець.

Пхор. Лесь Новіна-Розлуцький.

хроніку бригади і був її пропагандивним референтом.

Літом 1919 р. вийшла з бригади У. С. С. ініціатива створити спільну Пресову Кватиру зі Січовими Стрільцями. Але воєнні події, що поставили У. С. С. і С. С. на протилежних крилах української армії, не дозволили здійснити цього пляну.

Всеж таки, хоч як великі були перепони, створені боєвими умовами, колишні члени Пресової Кватири працювали далі над збіркою історичних матеріялів. В архіві бригади зібрано за весь час визвольної війни велику кількість світлин (ок. 900), малюнків та рисунків, споминів, записок та багатий і цінний партетурний матеріял для орхестри. На жаль, цілий архів пропав разом з обозом бригади підчас бою під Махнівкою в квітні 1920 р.

З діяльністю Пресової Кватири звязана також і стрілецька пісня. Перша пісня народилась у Горонді і мала примітивний зміст та запозичену мелодію з пісні «Ой зацвила черемшина»:

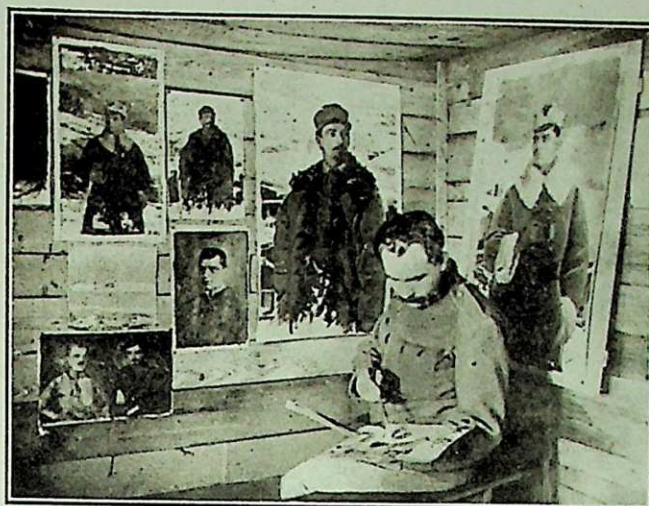
Машерують добровольці
Через Мезетеребеш,
Гей, гей, через Мезетеребеш;
Чи то банда, чи то військо,
Ти ніяк не розбереш...

Мезетеребеш — мадярська назва закарпатського села Страбичева, куди переїхали У. С. С. зі Стрия у вересні 1914 р. У пісні цій оспіваний тодішній вигляд Стрільців, що у старих цивільних одягах та подертих черевиках з крісом на плечах ходили на вправи і не мали зовсім військового вигляду.

В Карпатах повстала пісня, що нині співається в інакшому значінні та з іншим настроєм, як колись:

Пхор. д-р Осип Назарук.

Арт. маляр Осип Курилас у своїй робітні в Тудинці.

Хлопці, алярм! Гей ставаймо!
Вже найвищий час!
Наступають на три шляхи
Москалі на нас.

А пізніше:

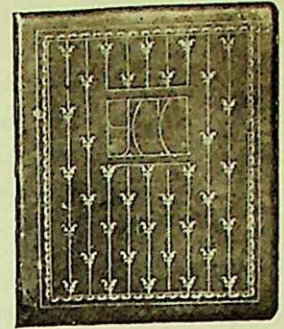
Слава, слава, отамане,
О, ти батьку наш!
Ми з тобою на ворога
Підемо всі враз.

Автором цих слів був Юліян Назарак, що після повороту сотні з Гусного до Веречок зладив веселу одноактівку «Штурм на полукіпки», в якій командант одної застави бере в ночі вівсяні полукіпки на полі за ворога. Ці пісні поширились завдяки бадьорому змістові та мелодії, а фінал «Слава, слава отамане» став гимном кожночасного команданта У. С. С.

Після кривавих боїв на Маківці М. Гайворонський скомпонував дві пісні: «Ой впав стрілець

Ранок у домівці Пресової Кватири в Тудинці.

Антольоґія У. С. С.

Діти слухають стрілецьку пісню.

у край зруба» — до слів Р. Купчинського і «Питається вітер смерти» — до слів Ю. Шкрумеляка.

Найбільше стрілецьких пісень зродилось під час позиційної боротьби над Стрипою, де гурт стрілецьких піснярів збільшив пхор. Левко Лепкий. Появились пісні Гайворонського - Купчинського «Їхав стрілець на війноньку», «Нема в світі кращих хлопців», «Іде Січове Військо», Р. Купчинського слова і мелодія «Ой шумить, шумить» та Л. Лепкого «Коби скорше з гір Карпатів» і стрілецька похідна пісня «Ой, видно село».

Боевий порив, кохання, геройство маси та одиниці переплїтались у стрілецькій пісні, як переплїтались вони в житті Стрїлецтва. В пісні Купчинського «Гей там у Вільхівці» оспівано подвиги, любов і полон стрілецького героя Федя Черника. Ця пісня зродилась літом 1916 р., тоді, коли У. С. С. станули на позиціях у Бережанщині. Коли після бою під Потуторами У. С. С. відходили з Бережан у запілля, розбитки У. С. С. та обозні частини вів

чет. Іван Цяпка. Він став з цього приводу героєм обозної пісні Л. Лепкого «Бо війна війською». Хор. Осип Теліщак зі своїми любовними клопотами перейшов тоді до Історії в пісні Р. Купчинського «Як з Бережан до кадри».

Побут У. С. С. у Коші та Вишколі серед спокійних умовин, нормальної праці та живого товариського життя сприяв пісенній творчості. Повстали пісні: Баландюка до слів Лотоцького «За сімома десь горами», Р. Купчинського «Ой чогож ти зажурився», «За рідний край»; три пісні Лицарства Залізної Остроги: Купчинського «Не сміє бути в нас страху», «Вдаряй мечем» та Л. Лепкого «Хай живе великий комтур наш». М. Гайворонський зложив тоді мелодію до слів М. Голубця «Ой нагнувся дуб високий» та Л. Лепкий відому пісеньку «Колись, дівчино мила».

З часів побуту У. С. С. під Куропатниками й Конюхами коло Бережан маємо дві пісні: «Човен хитається серед води» і «Накрила нічка» —

Дес. В. Дзіковський означає могилу У. С. С. на боевищі коло Галича.

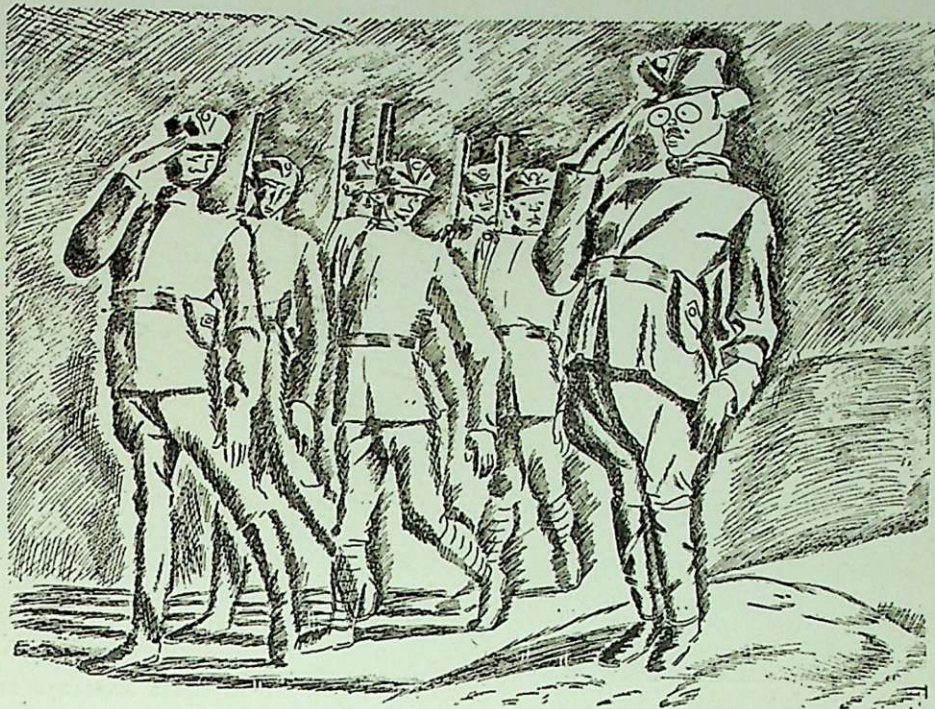
Стр. Лев Гец.

Проф. Іван Боберський в карикатурі Р. Сорохтея.

Стрілецький учитель пхор. С. Придун на вправах у Вишколі.

Рис. Р. Сорохтей.

слова і музика Р. Купчинського. Перша пісня складена на позиції під Куропатниками на провесні 1917 р. Тоді-то зібрала річка Ценівка і створила справжнє озеро між стрілецькими та ворожими окопами. Весняні, місячні ночі виваблювали Стрілецьтво на окопи і до пізньої години лунали співи та бренили гітари. Пісню «Накрила нічка» виспівав Купчинський при гітарі ще під Куропатниками свому сотенному командантові пор. О. Яримовичеві. Колиж він згинув у бою під Конюхами, автор додав ще другу частину, яка з першою творить цілість.

Після бою під Конюхами у Вишколі У. С. С., розміщеному в чотирьох селах коло Миколаєва над Дністром, повстала нова низка пісень. Не зважаючи на важку вишкільну службу, молоді стрільці находили час на кохання, а стрілецькі пісні з цього періоду оспівують «дівчину-рибчину». Вони веселі й безжурні, як тодішнє стрілецьке життя. Між іншими тоді Л. Лепкий створив пісню: «Казав мені курат на сповіди» та Купчинський «За твої, дівчино» і «Пиймо, друзі».

Переїзд У. С. С. за Збруч в 1918 р., у межі молодій Українській Державі, оспіваний у пісні Р. Купчинського «Зажурились Галичанки». Коли після повороту з Херсонщини У. С. С. переїхали на Буковину, Р. Купчинський зложив пісню «Як Стрільці ішли з України». На цій пісні, з тугою за херсонським соняшним небом та розлогими степами, кінчиться одна епоха Стрілецьтва, якій на зміну прийшли листопадові дні 1918 р., а з ними важкі змагання, підчас яких вже не було змоги не лише творити нових пісень, але й охоти співати давніх.

Вибух гранати.

Мал. О. Курилас.

Снігова завія.

Рис. І. Іванець.

Мотив зі Соснова.

Рис. Л. Гец.

Босва Управа в карикатурі, зі сторінок «Самохотника».

Рис. О. Курилас.

Гурток УСС — артистів українського театру.

Від гори зліва, стоять: стр. Я. Гриневич, пхор. Л. Нєвіна-Розлуцький, дес. Е. Банах, стр. Е. Кохан, віст. Ю. Танчаковський; сидять: пхор. О. Гірняк, дес. Л. Лісевич, стр. С. Хомик, стр. С. Волинець, дес. В. Демчишин.

Поруч цих загально відомих пісень співали Стрільці ще й інші, які з часом затратились або забулись, між іншим жартівливі пісеньки, яких автором був пхор. Р. Теодорович.

Найпопулярнішу пісню «Ой у лузі», з якою виходили Стрільці на війну, склав С. Чарнецький для твору В. Пачовського «Сонце руїни». Стрільською піснею стали зараз на початку карпатської кампанії відомі «Журавлі» — слова Б. Лепкого, мелодія Л. Лепкого. Ці обі пісні увійшли в кров і кости Стрільцтва та залишились разом з піснею «Ой та зажурились» трійцею найповажніших стрільських пісень. «Ой та зажурились» зложив Р. Купчинський після переходу У. Г. А. за Збруч, коли У. С. С. станули залогою в Камянці.

Польсько-українська війна дала назагал мало пісень. Це був час, коли кожний старшина і стрілець пішов на фронт. Підчас боїв у Галичині Л. Лепкий скомпонував дві пісні «Від Сяну аж до гір Кавказу» та підчас чортківської офензиви «Ми йдем вперед, над нами сонце сяє». Лебединими піснями У. С. С. є Купчинського «Засумуй, тримбіто» і О. Баландюка до слів Купчинського «Ой зацвила черемшина, зацвила». Вони зродились уже в полоні, у Тухолі.

Багато стрільських пісень перейшло в народ і їх співають не лише в Галичині, але й за Збручем, на Великій Україні, на Закарпатті і на Буковині. Співає їх і вся українська еміграція, деб вона не жила. Минають роки, минають десятиліття, а ті пісні залишаються невмірущим пам'ятником славного минулого, як твори зроджені з віри, сповиті курявою борні, окроплені кров'ю саможертви.

1918 - 1920

Прошло чотири роки світової заверюхи. Грізний молох кривавої війни пожер мільйони людських жертв. Пропадали не раз у цій борні цілі полки, дивізії, а то й армії. У. С. С. існували немов той легендарний Фенікс, що згоряє та заєдно відроджується до нового життя. Силою нечисленної формації Українського Січового Стрілецтва була свідомість, що воно є заборолом волі народу, кошем майбутньої Української Армії. Це почуття веліло з вибухом російської революції полоненим У. С. С. прямувати з таборів в Україну, працювати для українзації частин російської армії і творити в Києві формацію Січових Стрільців. Колиж в 1918 р. затріщали основи Австро-Угорської монархії і в жовтні повстала Українська Військова Організація з Центральним Військовим Комітетом у Львові, очі всіх тих, що підготовляли переворот, звернулись на У. С. С.

Зараз таки в початках праці до Комітету ввійшли два представники У. С. С., сот. д-р Гірняк і пор. д-р В. Старосольський, згодом ще й третій, пхор. У. С. С. Д. Паліїв. Він повів енергійну організаційну працю та у великій мірі своєю активністю підготував листопадовий переворот. Коли в останніх днях жовтня події принаглювали до діла, 30-го жовтня приїхав до Львова сот. У. С. С. Д. Вітовський, якому доручено провід акції і команду над майбутнім Українським Військом.

В пам'ятну ніч на 1-го листопада 1918 р. у шкільній салі Народного Дому, при вулиці Рутівського, працював перший штаб Української Галицької Армії, до якого ввійшли: сот. У. С. С. Д. Вітовський, от. У. С. С. Горук, пор. У. С. С. Б. Гнатевич, пор. І. Бубела, пор. У. С. С. І. Цьокан, чет. Іванчук, та підхор. У. С. С. Д. Паліїв. До найближчих співробітників цього штабу і безпосередніх виконавців його доручень належали між іншими: сот. Черський, пор. Т. Мартинець, пор. І. Рудницький і чет. Л. Огоновський.

Листопадове діло створили у великій мірі Українські Січові Стрільці.

1-го листопада 1918 р. між год. 2—4-ою

вночі українські відділи розброїли вояків неукраїнської народности та обсадили урядові будинки і важніші пункти. У старинному городі Льва замаяли жовто-блакитні прапори. Українці перebrали владу у свої руки виключно власними силами, завдяки однодушному та енергійному почині.

В тому часі У. С. С. перебували на Буковині. Боевий курінь і частина Вишколу в Чернівцях, дві сотні Вишколу (С. Іваницького, Р. Купчинського) на румунсько-буковинській границі та Кіш у Вишніці. Боева сила У. С. С. мала тоді 1300 боевиків.

Наказ виїзду до Львова одержали У. С. С. дня 1-го листопада. Але через технічні перешкоди, головню через саботаж залізничної служби, перший транспорт У. С. С. в силі чотирьох сотень піхоти, одної сотні скорострільів і відділу мінометів під проводом сот. О. Букшованого прибув до Сихова щойно 3-го листопада. Тоді на вулицях міста йшли вже завзяті бої і в руках Поляків опинились такі важні об'єкти як головний дворець, залізничні та артилерійські варстати.

Вже в перших днях боїв за місто брали живу участь ті У. С. С., що тоді були у Львові. М. і два старшини У. С. С. пор. д-р І. Цьокан і чет. Г. Трух очайдушними випадками спинили перший розгін Поляків, що з Нового Світу та городецької дільниці намагались вдерти до середини міста.

Зараз після приїзду під Львів У. С. С. добули Персенківку і звідтам, згідно з помилковим, бо спізненим, наказом Начальної Команди дві сотні під проводом О. Букшованого пішли добувати цитаделю, а решта обсадити імовірно вільний дворець. Тимчасом вийшло навпаки. Цитаделю зайняли без боїв, а головний дворець треба було добувати, бо його від 24 годин мали Поляки у своїх руках. Хоч У. С. С. і добули дворець, але, неознакомлені зі ситуацією і з огляду на слабу силу, мусіли його того самого дня покинути.

4-го листопада приїхали дальші транспорти У. С. С. Того дня повторили вдруге свіжими силами наступ на головний дворець та, коли він не вдався,

Сот. Зенон Носковський.

Полк. Дмитро Вітовський.

Хор. Дмитро Паліїв.

Бій за дворець.

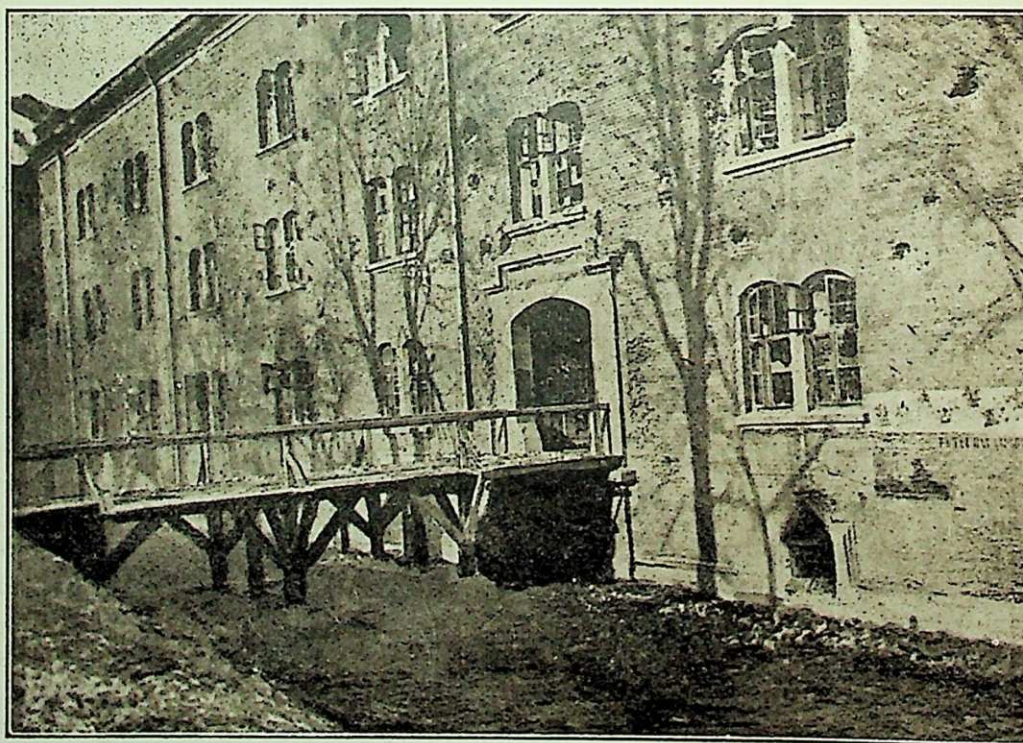
Рис. Л. Перфецький.

всі відділи У. С. С. ввійшли 5-го листопада до Львова.

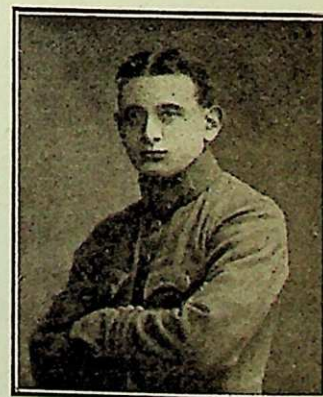
Тоді польські боєві сили були вже численні та зорганізовані. Дня 6-го листопада, після дводенних завзятих вуличних боїв, в яких брали участь відділи У. С. С., усталився фронт, що поділив місто на дві ворожі частини. В цих боях У. С. С. займають 5. XI. соймовий будинок, дирекцію залізниць та краєвий банк, дня 6. XI. добувають Католицький Дім при вул. Городецькій, відсуваючи загрозу втрачення касарні Фердинанда, і прочищують вулиці Янівську і Красіцьких.

В усталеному фронті У. С. С. займають увесь його центр і північне крило, відтинки: Цитаделю та Оссолінеум, відтинок від вулиці Сикстуської до Казимирівської, касарні Фердинанда та поліції, вул. Бема, дворець Підзамче та Різню.

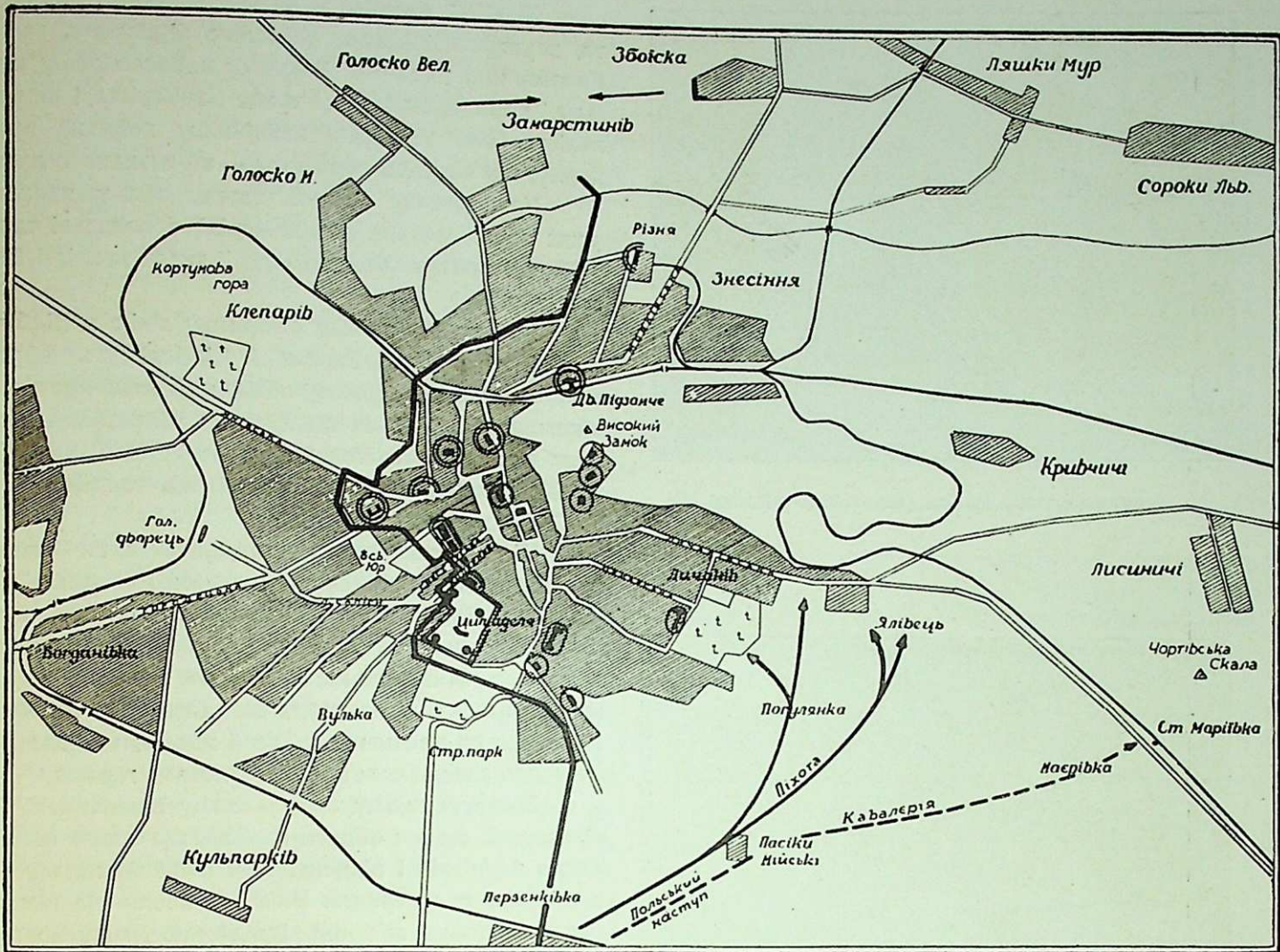
У. С. С. своїми відділами, розміщеними на такому довгому фронті, відбивали польські наступи і переходили часто самі до зачіпної акції, в якій мали чимало успіхів. За весь час боїв у Львові противникові не вдалося проломити стрілецького фронту ні на одному відтинкові. Багато наступів

Касарня на Цитаделі після боїв у Львові.

Сот. Богдан Білінкевич.

Становище боєвого фронту у Львові дня 21. листопада 1918 р.

Об'єкти, означені кільцями, це заборона по українському боці, об'єкти значені подвійними кільцями держали У. С. С.
Стрілки на південь і північ Львова означають напрямки наступу Поляків дня 21. XI.

противника заломилось на бастіонах цитаделі. Цю важну вузлову позицію держали сотні II-го куреня під проводом сот. Б. Білинкевича. Відтам робили У. С. С. також сміливі випадки на становища противника, якого сили раз-у-раз зростали.

Вночі з 21. на 22-го листопада Українське Військо, після тритижневих важких змагань, залишило мурі міста. Чисельна перевага була по стороні По-

ляків, що 20-го листопада мали 660 старшин і 4000 вояків. Того самого дня наспіла з Перемишля для відсічі Львова ще свіжа група в силі 140 старшин, 1228 вояків та 8 гармат, яка 21-го листопада розпочала обходити місто з півдня, прямуючи на Личаків. Саме ця загроза, що Львів може польська армія відрізати від сходу, була причиною, чому українська залога покинула місто.

Сот. Осип Букшований.

Сот. Мирон Луцький.

Пор. Сократ Іваницький.

Українська стежа на Галицькій Площі у Львові.

Барикада на вулиці.

Охорона ратуша у Львові.

У. С. С. вийшли зі Львова в боєвм порядку та, всупереч наказові дальшого відвороту, залишилися під Львовом. В цьому небезпечному моменті вони проявили не лише бадьорість і витривалість, але зберегли найціннішу вояцьку прикмету, що веде до перемоги,— офензивного духа.

На відтинку Львова залишилися у перших днях лише два Стрілецькі куріні, а польські сили у Львові зросли тимчасом до 7 тисяч вояків і 800 старшин.

I-ий курінь зайняв оборонну лінію в Підбірцях, II-ий в Унтерберген і Підберізцях. Ініціатива створення фронту облоги Львова повстала в команді У. С. С. на приходстві в Миклашеві. Шефом штабу зорганізованої групи облоги став боєвий старшина сот. М. Луцький, що перейшов до У. С. С. із 41-го полку піхоти.

Ще не встиг фронт уформуватися, як Поляки повели проти нього сильні наступи. Найперше заатакували Підбірці. Ту місцевість, що опановує околицю, боронила сотня під проводом боєвого старшини пор. С. Іваницького. Завдяки ініціативі та рішучості цього команданта сотня не лише переломила наступ противника, але й здогняла його до Лисинич, добуваючи обоз та декілька гармат.

Завдяки цьому самочинному починові У. С. С. повстав фронт облоги Львова, що скоро поширився на північ і південь. При кінці листопада та в перших днях грудня У. С. С. звели ще кілька завзятих боїв в обороні підльвівських місцевостей як Малехів, Ляшки і Кістярня. Тимчасом організувалась Українська Галицька Армія, якої частини підсилювали щораз-то нові відтинки фронту.

Першими боєвими одинцями фронту облоги стали боєві групи «Схід» і «Старе Село». Групу «Схід» зорганізували при команді У. С. С. в Куровичах. Групою «Старе Село», яку створили також з почину Українських Січових Стрільців, командував сот. Осип Микитка, колишній командант Легіону У. С. С. і пізніший командант I-го корпусу УГА. Його розстріляли 1921 р. большевики в Кожухові. Обовязки начальника бурави виконував у ній сот. У. С. С. Б. Гнатевич. Командантом I-го відділу кінноти був пор. У. С. С. І. Іванець та після нього хор. Гайманович. Командантом етапу групи та організатором її інтенданства був сот. У. С. С. О. Навроцький.

В перших днях грудня група «Старе Село», одержавши підкріплення в силі двох курінів, одного У. С. С. зі Станиславова та одного з Коломиї, зайняла Давидів, Сихів, Зубру, Козельники та Солонку, замикаючи перстень облоги Львова від півдня.

В першому місяці бою за Львів У. С. С., посиленних ще одним курінем під командою пор. В. Кліма, відтак пор. д-р Е. Щуровського, перекида-

ли як пробою силу в найбільш загрожені відтинки фронту. Підчас першого наступу на Львів, що почався 27-го грудня, У. С. С. добувають Пасіки Зубрицькі, Персенківку і доходять до Личакова. Підчас другої офензиви, що почалась 2-го січня, II-ий курінь під проводом сот. Білінкевича добуває Лапівку, решта під проводом сот. Носковського Скнилів. Пізніше I-ий курінь (пор. Іванович) добуває Соکیلники і разом з групою «Старе Село» веде наступи на Кульпарків та Персенківку.

В боях за Львів У. С. С. стають гвардією героїської Української Галицької Армії і противник цінить їх хоробрість та лицарськість. Коли в січні 1919 р. Начальна Команда У.Г.А. переводила реорганізацію армії, створивши з усіх боєвих груп три корпуси в складі 12 бригад, тоді всі відділи У. С. С. перейшли в район Щирця та Красова для реорганізації. Згідно з наміченим пляном бригаду У. С. С. мали розбудувати до сили двох полків піхоти з одним гарматним полком і дивізіоном кінноти. Але, на жаль, цього пляну не переведено і бригада У. С. С. залишилась як досі з трьома курінями піхоти. Командний склад бригади був такий: Пішим полком командував сотник З. Носковський з полковим адютантом поручником Р. Купчинським. Командантами курінів були: I-го пор. О. Іванович, II-го сот. Б. Білінкевич, III-го пор. С. Іваницький. Полком бригадної артилерії командував от. д-р Я. Воєвідка, що вже в часі світової війни як старшина австрійської артилерії стрічався часто зі Стрільцями. Артилерія бригади мала 4-и батареї польових гармат (по шість гармат) та одну батарею 10 цм. гавбиць. Цією батареєю ко-

От. Микитка видає накази до наступу на Львів (27. XI.1918).

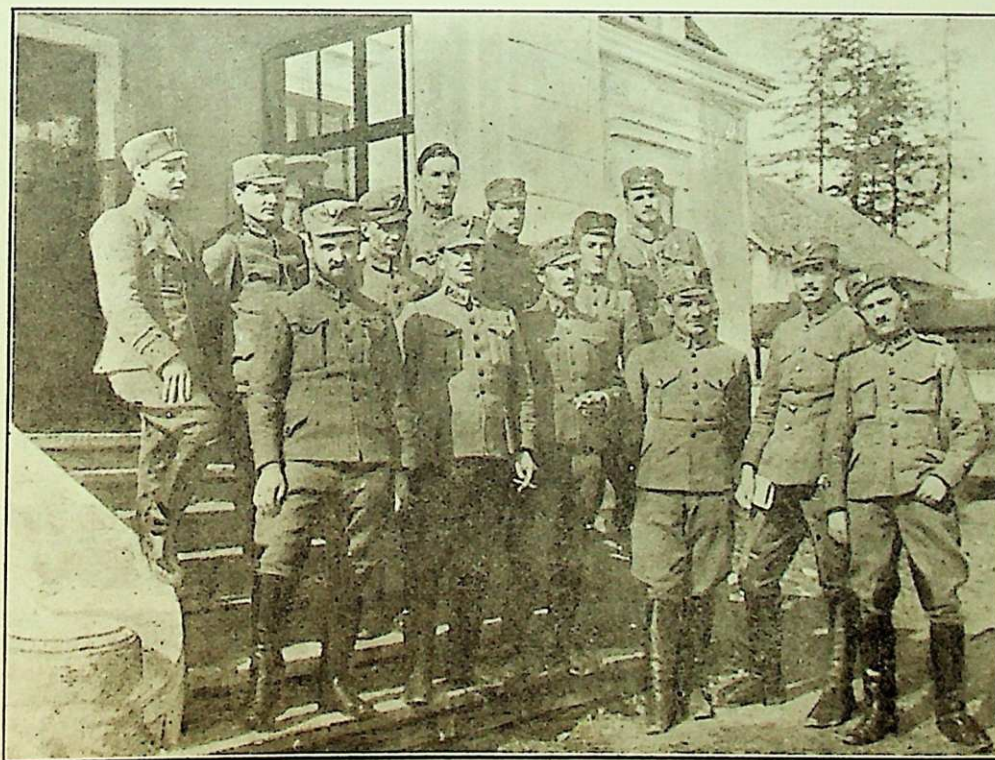
Гармата на становищі в Сихові.

Пор. д-р Евген Щуровський.

Команда Бригади У. С. С.

Від ліва згори: пор. Р. Рубінгер, пор. С. Никифорук, хор. Е. Якимів, пор. Р. Кузьмич, пхор. Іл. Бабуняк, чет. В. Кипріян, хор. А. Бабюк, пор. лік. д-р В. Щуровський, от. О. Букшований, сот. М. Луцький, сот. М. Стронський, пор. І. Нагайло, чет. Л. Лепкий.

Дворець в Бібрці, осідок інтенданства і етапу групи «Старе Село».

Панцирне авто «Черник» у Сихові, з дивізіону авт Січових Стрільців.

Кінна стежа У. С. С.

Чет. Лев Лепкий.

мандував пор. І. Балтро. Командантом скорострільних частин став пор. О. Квас і технічної сотні чет. В. Клим. Кінну сотню сформував у Станиславові і командував нею чет. Л. Лепкий. Адютантом штабу бригади став пор. І. Іванець. Муніципальний реферат перебрав чет. С. Никифорук, інтенданство пор. І. Нагайло та ліквідаційні (рахункові) справи четар В. Кипріян. Шефом санітарної служби був лікар пор. д-р В. Щуровський, полемим духовником о. Кушлик. Команді бригади підлягав Вишкіл, що станув у Розвадові над Дністром. Командував ним в Галичині сот. В. Краснопепа. Кошем, що в перших днях листопада переїхав з Вижниці до Станиславова, командував сот. Б. Гарасимів.

15-го лютого починається третя офензива У. Г. А. з метою відрізати Львів від заходу. Бригада У. С. С. вийшла на відтинку Рудок і дістала завдання добути залізничний шлях з метою перервати лучбу між Львовом та Перемишлем. Найперше відходить на становище І. курінь під проводом пор. О. Івановича. Він займає Доляни, село недалеко Городка Ягайлонського і на цьому відтинку, яким командував сот. О. Станімір, два тижні здержує протинаступ Поляків, м. і. завзятий та поважний наступ 26-го лютого. На жаль цього догідного становища, яке створили У. С. С., не можна було використати для дальшої офензиви через політичні переговори, які вимогла антантська місія під проводом французького ген. Бертелемі. Кількаденне перемиря дозволило Полякам приготувати на заході нові сили та підвезти без

Пробоевий відділ Гуцульського Куріня з командантом чет. Г. Голинським (по середині).

Старшини II. коломийського куріня 24. п. п.
Від ліва: пор. С. Сверида, пор. В. Левицький, кмдт. куріня,
пор. П. Палійчук, хор. С. Руснак, хор. І. Матеїк, чет. А. Палій.

перепони до Львова харчі для населення і муніцію для залоги. Після перемиря, дня 8-го березня Поляки вдарили скріпленими силами на Долиняни, які держав тоді вже коломийський курінь 24. п. п., та зайняли їх. Але вже того самого дня ввечір I-ий курінь У. С. С. та окремих гуцульський курінь чет. Голинського рішучим ударом відбили Долиняни та, щобільше, переслідуючи Поляків, зайняли Вовчухи і перейшли залізничний шлях коло стації Родатичі. В цьому бою добули оба куріні, крім полонених, 30 скорострілів, 6 гармат та велику кількість воєнного матеріялу. На другий день підійшли два другі куріні бригади, зайняли Братковичі і цілим фронтом пішли на Городок Ягайлонський. I-ий курінь у нічному бою добув Бургталь і звязався з «Янівською» групою першого корпусу, що наступала з півночі. В боях під Городком визначився також коломийський курінь 24. п. п. під проводом пор. В. Левицького.

Бої за добуття залізничного шляху коло Городка були криваві і завзяті. Лише один I. курінь бригади У. С. С. втратив в обороні Долинян в днях 19. до 21. лютого 16 вбитих та 60 ранених. Пізніші втрати були куди більші.

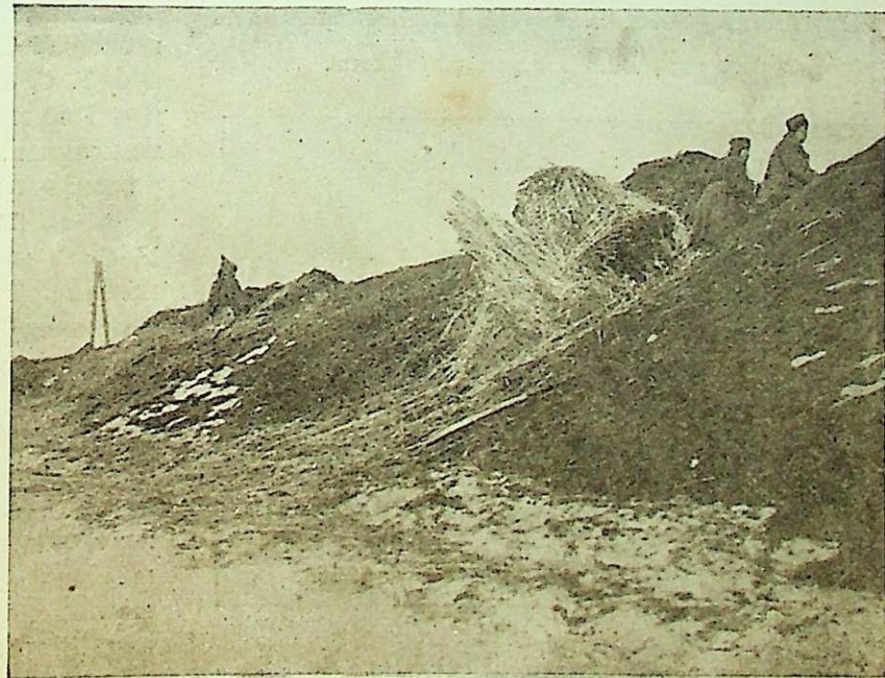
Пролім фронту на відтинку Вовчухи, Братковичі, що повинен був стати вирішним моментом у га-

На здобутому шляху в Братковичах коло Городка Ягайл.

Пор. Михайло Чичкевич.

Становища I. куріня У. С. С. на залізничному торі коло Вовчух, березень 1918 р.

«Гармати вперед!».

Мал. І. Іванець.

лицькій кампанії — це діло У. С. С. На жаль Начальна Команда не використала успіхів бригади У. С. С. і I корпусу. Не підсунула завчасу бригад III-го корпусу для рівночасного удару на захід та не вдарила силами II корпусу на ослаблений

Скоростріл забезпечує відворот сотні.

Команданти бригад У. С. С. і VII-ої от. Букшований та от. Бізанц узгоджують після чортківського бою дальшу боєву акцію. Поруч пор. Верховий і сот. Білінкевич.

Львів. Таким чином блискучі подвиги У. С. С. як також успіхи I-го корпусу з півночі, пішли внівець. Поляки, одержавши сильні підкріплення зі заходу (познанські полки) повели під проводом ген. Івашкевича енергійний протинаступ, що скоро зліквідував всі боєві осяги У. С. С. та I-го корпусу.

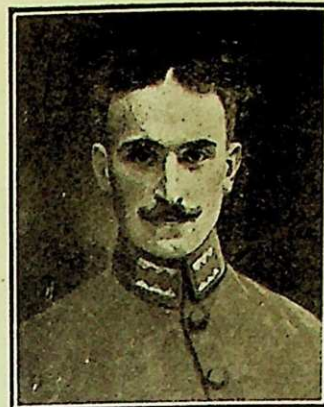
Польський протинаступ розірвав єдність бригади У. С. С. I-ий курінь опинився в «Янівській» групі, II-ий в «Яворівській», а III-ий з командою полку відійшов до Дрогобича. Підчас дальшого наступу Поляків від заходу II-ий курінь бере участь у боях під Шумлянками, Новосілкою та Припбичами. У завзятому нічному наступі під Вишенкою У. С. С. приневолити польські війська, що йшли на схід, зупинитись у районі Яворова.

15-го травня починається т. зв. травнева офензива Поляків, що у висліді відкинула У. Г. А. аж до Збруча. Поляки, підкріплені частинами зорганізованої у Франції армії ген. Галлера, повели наступ на всіх відтинках фронту. Головний удар звернули проти III-го корпусу з метою відтягти У. Г. А. Армії отримання з Чехословаччиною і зайняти нафтовий басейн. 15-го травня польські війська після завязаних боїв займають Дрогобич і Борислав, 20-го Стрий, 24-го Болехів, Ходорів, Бібрку і Буськ.

З початком відвороту У. Г. А. стягнули всі порозділювані частини У. С. С. в район II-го корпусу, в околиці Старого Села. Як арьергард цього корпусу У. С. С. зводять бої під Бібркою, Свіржем та над Гнилою Липою. Дальше бригада відступала тим самим шляхом, що йшли У. С. С. в 1917 р. переможним походом до Збруча, через Бережани, Підгайці, Соснів і степами Пантелихи на Чортків. У. С. С. минали колишні побоєвища і проходили коло могил товаришів поляглих у боях проти московських військ.

З початком червня 1919 р. У. Г. А. опинилась, здавалось, у безвихідному положенні, відкинена у південно-східний крайчик Галичини, без звязку зі світом, без стрілива, з табором ранених. Але в цьому грізному моменті У. Г. А. не скапітулювала перед вчетверо сильнішим противником, вивінуваним якнайкраще в усі технічні засоби. У. Г. А. спромоглась на офензиву, яку почала добуттям Ягольниці і Чорткова, 8-го червня 1919 р.

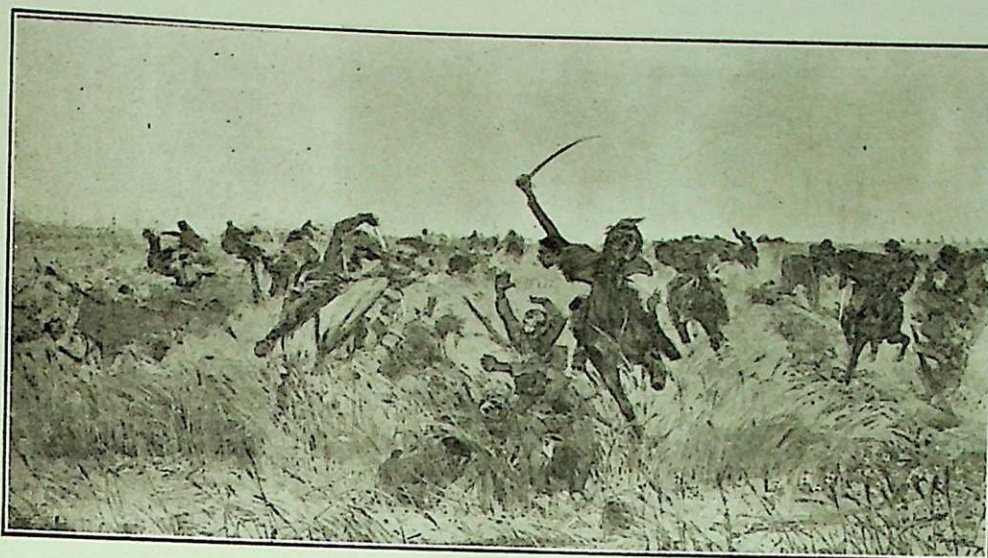
В бою за Чортків наступали У. С. С. з південного сходу та були співтворцями тої перемоги, що

От. д-р Ярослав Воєвідка

Ген. М. Омелянович-Павленко.
Начальний вожд УГА. в Галичині.

Наскок кінноти У. С. С. під Ласківцями.

Мал. Л. Перфецький.

залишилась найкращим подвигом зброї У. Г. А. Перемога під Чортковом викресала в армії нові ударні сили. Бригади, перетомлені зтяжними боями, рвались тепер розцвілими подільськими ланами навипередки за противником, що відступав поквалпно. Ряди армії посилювали тисячі нових охотників. Не ставало зброї для всіх. Багато йшло до бою без неї.

Підчас одного з дальших боїв за Ласківці к. Чорткова, які У. С. С. зайняли в нічному випаді, кіннота У. С. С. вдарила на зади противника і взяла багато добичі. Під Денисовом та Купчинцями видержують частини бригади У. С. С. сильний протинаступ Поляків, що намагались ударом від півночі

розділити У. Г. А. на дві частини. В цьому бою І-ий курінь У. С. С., добувши Ходачків к. Денисова, впав на зади противника і таким чином ударемнив небезпечні наміри польського командування. Ініціатором того подвигу був пор. В. Калина, який також виконав його з трьома сотнями куріня. За цю

Після бою.

Ген. Мирон Тарнавський.
Начальний вожд У. Г. А.
в часі протибольшевицьких боїв в Україні.

Останній запас бригади У. С. С.
Сотня новобранців у Плотичі 23. червня 1919 р.

На могилі товариша.

перемогу бригада У. С. С. дістала боєве признание від Начальної Команди.

В дальшому наступі У.Г.А., підчас боїв за Бережани, 17—19 червня, львину частину боєвого

Один з літаків У. Г. А.

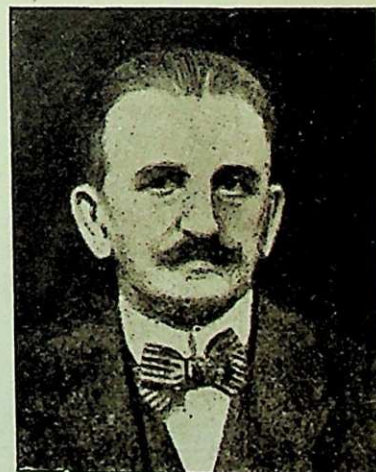
завдання виконали У. С. С., які повели удар з півночі. Тут ціла бригада У. С. С., після основної гарматної підготовки, перейшла до наступу і багнетами проломила дві оборонні лінії противника. В цьому бою, після якого Поляки залишили Бережани, визначилась артилерійська група під проводом Я. Воевідки та II-ий курінь сот. Білинкевича, який під Нараєвом зайшов на зади польських військ і замкнув їм дорогу відвороту.

Після бою під Бережанами в дальшому поході на Львів, бригада У. С. С. мала ще одну блискучу перемогу під Дунаєвом, якого боронили частини познанських і леґіонових полків. У. С. С. завдячують її вмілому плянові, що його виконав начальник булави сот. М. Луцький і знаменитій співпраці бригадної артилерії. На жаль всіх цих блискучих успіхів, які завели чолові відділи недалеко містечка Перемишлян (до села Виписок), на віддаль яких 60 кілометрів віді Львова, не можна було використати. З браку муніції У. Г. А. мусіла спинити дальший похід і під напором нових польських дивізій відступати.

Коли вдруге У. Г. А. ішла до Збруча і коли знову У. С. С. найшлись в її арієрґарді, частини армії зберегли повну військову дисципліну і боєздатність. Їхнього духа кріпила свідомість, що сповнили свій обов'язок супроти рідного краю та врятували військову честь. У. С. С. як охорона II-го корпусу перейшли річку Збруч в Кудринцях 16-го липня 1919 р. Коли в полудне прокотились мостом стрілецькі гармати і коли куріні бригади минали руїни старинного замку, що над стрімким берегом Збруча, очі Стрільців звернулись востаннє у сторону рідного краю. Хоч як важко було кидати

В Головному Штабі Об'єднаних Українських Армій, ген. Юнаків і ген. Курманович.

Д-р Евген Петрушевич.
Диктатор Зах. Области Укр.
Народньої Республіки.

Розбитий літак, в якому згнули полк. Д. Вітовський і сот. М. Чучман в дорозі з Парижа до Камянця.

рідні сторони, яких боронили з таким завзяттям, їхні вояцькі серця кріпило бажання нового чину і віра, що побідна зброя заведе їх назад туди, звідки вийшли.

Декілька днів простояли У. С. С. в селах на лівому боці Збруча для охорони кордону, потім рушили на Камянець Подільський. Увійшли до цього історичного міста вночі старовинним, високим каменним мостом на Смотричі, тим самим, що ним йшли колись до наступу полки гетьмана Дорошенка. В тому часі район Камянця був одинокою базою для обох українських армій. Там перебувала Директорія У. Н. Р. разом з Головним Отаманом С. Петлюрою та військами, що їх большевики

Семен Петлюра.
Головний Отаман військ
і Голова Директорії У. Н. Р.

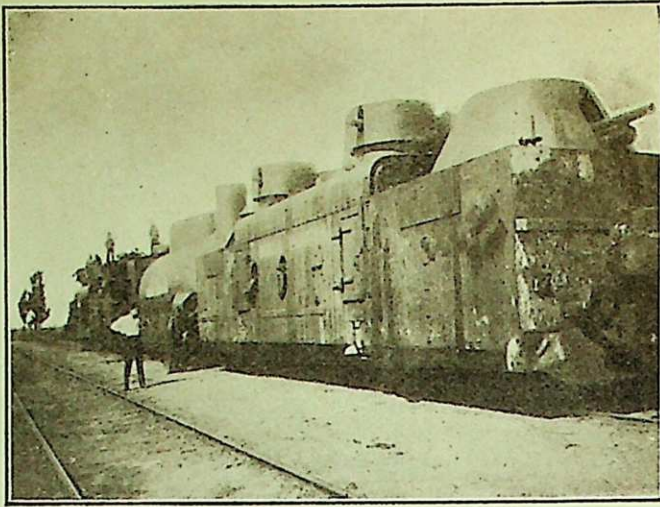
витиснули на південь. Туди зіхались також усі державні установи і весь Уряд Диктатора д-ра Е. Петрушевича та військові команди Західно-Української Области.

Після двотижневого відпочинку в районі Камянця корпуси У. Г. А. зайняли фронт до плянованого наступу на Київ. Галицькі бригади пішли на нові бої та на обох крилах фронту посувались скоро вперед придніпрянські частини.

У. С. С. залишились у Камянці як запас обєднаних армій. Один курінь поміщено у старовинній твердині, що колись була охороною міста від заходу, а решта бригади зайняла північну частину міста т. зв. польські фільварки. Саме підчас перебу-

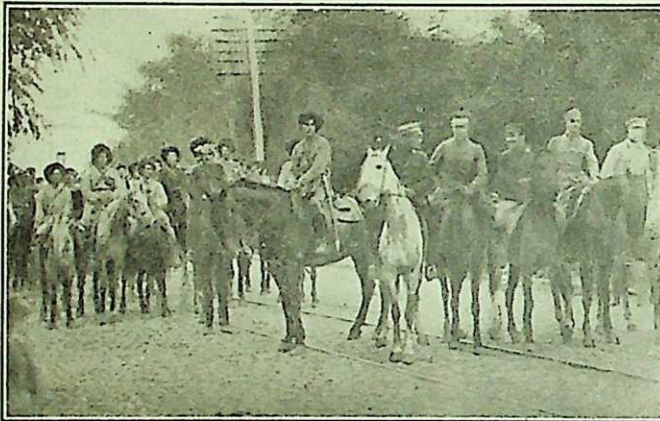
Турецька кріпость і старинний міст в Камянці Подільському.

Панцирний поїзд «Вільна Україна» у Христинівці.

вання У. С. С. в Кам'янці, дня 4 серпня 1919 р. згинув трагічною смертю міністр військових справ полк. Дмитро Вітовський, колишній сотник У. С. С. та їхній ідейний провідник.

На фронті почалась офензива. Коли два корпуси, I-ий і III-ий, наближались у переможному по-

Стріча старшин У. С. С. з Махнівцями в Умані.

Полонені вояки денікінської армії.

ході до Києва та II-ий корпус загнався за ворогом на північ аж по ріку Тетерев, 27-го серпня кинено бригаду У. С. С. на праве крило дієвої армії для скріплення «Волинської Групи», що забезпечувала похід на Київ від півдня. Боевим завданням цієї групи було відтягти відворот військам південної XIV. большевицької армії, що пробивалась з Одеси на північ. Бригада У. С. С. разом з частинами 14-ої бригади — от. Шльосера — повели енергійні наступи, якими вибили большевиків з Христинівки та підійшли до Умані. В одному із боїв кіннота У. С. С. захопила величезний обоз большевиків і багату добич. В околиці цього прегарного міста, положеного серед дубових гаїв, стрінулась розвідочна група У. С. С. вперше з військами отамана Махна, талановитого партизана, що на зразок старовинних ватажків зорганізував у Гуляйполі значну військову силу і тепер виступив до бою проти Денікінців, які прямували на Умань. Команда бригади пробувала втягнути ту велику ударну силу українського степу до спільних операцій проти московських військ, але цього не вдалось зробити. Отаман Махно та Махнівці, які віднеслись до У. С. С. з довірям та зразу погодились продовжити праве крило бригади, підчас бою на Умань залишили бригаду У. С. С. і пішли на зади Денікінців продовжати партизантку. Це більше відповідало степовому духу Махнівців, як регулярна війна. Зате в лічницях бригади У. С. С. залишили вони чимало ранених та хорих тифом.

Денікінська армія, яку підтримували держави Антанти вирядом та грішми для боротьби з большевиками, виступала з півдня. В полосі Умані стрінулись її частини з бригадою У. С. С. Деякий час на фронті запанувало перемир'я, бо з доручення Головного Отамана С. Петлюри почались між обома арміями переговори. Але скоро виявилось, що білі війська йдуть на здобуття України, на віднову давньої неділимої Росії і старого режиму. Прийшло до боїв. Бригада У. С. С., залишена армією Махна, деякий час завзято боронилась проти Денікінців. У цій нерівній боротьбі велику піддержку дало У. С. С.-ам свідоме місцеве селянство, куди більшу як «Волинська Група», що скоро покинула фронт. Бригада У. С. С. відступила на лінію Буга.

Надходила осінь та з нею прийшов другий страшний ворог — тиф — і почав десяткувати ряди українського війська. Денікінські дивізії кінноти ген. Слащева сунули на схід. Коло Ладжижина прийшло до нового зудару, який міг був закінчитися для У. С. С. дуже трагічно. Бригаду У. С. С., що залишилась на висуненій позиції над Бугом, окружила московська кавалерія і бригада з великими втратами, пробиваючись через ворожий перстень, відступила в напрямку Жмеринки.

Чет. Петро Шеремета.

Пор. Володимир Калина.

Пор. Корнило Ващук.

Тоді-то також на інших відтинках фронту частини українських армій, здесятковані пошестю плямистого тифу, zagrożені від півночі більшовиками та від сходу і півдня військами денікінської армії, відступили на південний захід у район Винниці. Положення українських армій стало безвихідне. Коли з початком листопада не було ніякої надії на поправу і коли кінні частини під проводом білого генерала Туган-Барановського зайняли район Кам'янця Подільського і відсунули частини придніпрянської армії на північ, Начальна Команда У. Г. А. заключила військовий договір з Командою Добровольчої Армії. Цей договір врятував У. Г. А. перед фізичною загибеллю, врятував тисячі Галичан, що лежали хорі на тиф.

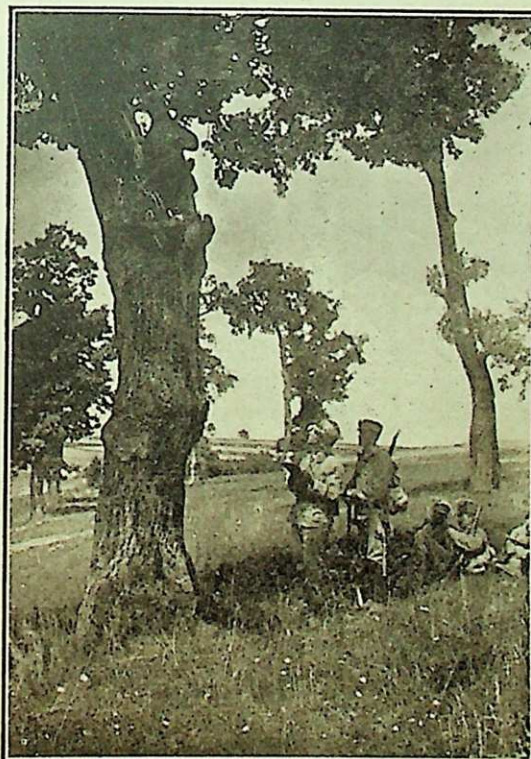
В тому часі найшлись боєві частини У. С. С. в околиці містечка Браїлова, що на північ від вузлової залізничної стації Жмеринки. Був це осередок відомого історичного «чотирикутника смерті». В тому районі, Винниця-Жмеринка-Бар, лежало кільканацять тисяч Галичан важко хорих на п'ятнистий і поворотний тиф, запалення легенів і холеру. Страшна пошесть, мов та чума в середовіччі, ширилась непоборно через брак ліків і санітарного улаштування. Не пощадила вона також боєвиків бригади У. С. С. Лічниця бригади, яку заздальгідь приспособив лікар д-р В. Свідерський, не могла ніяк помістити тої маси хорих і багато з них знаходило захист по приватних хатах без відповідної санітарної опіки. Лікарі та санітарна служба, хоч працювали надлюдськими силами, не могли прийти всім з поміччю. Багато із них впало також жертвою страшної пошести, виконуючи з геройською саможертвою свій обов'язок.

Етапні частини бригади, Вишкіл та Кіш перебували тоді в районі Ялтушкова. Підчас дальшого походу на південь під натиском більшовиків з півночі залишилось в тому районі, як також в околицях Браїлова, чимало важко хорих У. С. С., яких не можна було забрати в дорогу підчас зимової стужі. Цими хорими заопікувався лікар д-р Кисілевський.

Недолю Галицької Армії описали живо учасники походів У. С. С. Юра Шкрумеляк в новелі «Поїзд мерців» та от. д-р С. Шухевич у своїх споминах.

У. Г. А. подалась за денікінською армією на південь, в напрямі на Одесу. Разом з нею пішла туди також бригада У. С. С. Боєві частини з останками здорових людей подались походом через Жмеринку, Брацлав, Тульчин до Берлівки, недалеко містечка Бершаді. По дорозі ще багато здорових захопила тифозна горячка. Вони залишились без опіки по селах і містечках на шляху походу. Лічниці, бригадні заведення і виздоровці переїхали залізницею під охороною бронепотягу У. С. С.

В половині січня 1920 р. тоді, коли бригади У. Г. А. прямували на південь, де згідно з договором в районі Одеси мали найти відпочинок і куди

Стежа розглядає околицю в поході на Умань.

Сот. Маркіян Дрогомирецький,
помер на тиф у Браїлові.

Пор. Іван Нагайло,
помер на тиф у Бершаді.

мало прийти сподіване доповнення з таборів полонених в Італії, у Винниці, місті колишнього постою Начальної Команди У. Г. А., повстав революційний комітет, який старався навязати співпрацю з більшовиками. Його члени передбачували, що дальший похід У. Г. А. на південь буде її загибллю і бажали її від цього рятувати. Революційний комітет наладнав скоро звязки з місцевими експонентами більшовиків та з їх поміччю дійшло до перемиря, а пізніше до злагоди з командуванням XII-ої Радянської Армії, яку обі сторони підписали 12-го лютого 1920 р. Після цього спинився дальший похід У. Г. А. Бригада У. С. С., що дійшла в район містечка Бершаді, станула в селах Берлівці та Ободівці.

На провесні пошесть тифу ослабла. Випадків нових занедужань було щораз менше. Виздоровці вертались до здоров'я і до своїх відділів. З початком березня боєва сила бригади почала знову зростати, хоч ніколи вже не дійшла до того числа, яке мала восени 1919 року. Багато могил У. С. Стрільців залишилось у «чотирокутнику смерти».

В поході на Бершадь.

Мал. І. Іванець.

З весняним сонцем вернулась віра у свої сили. Сотні почали військове заняття і знову залунала бадьора стрілецька пісня.

Большевики, що радо згодились на співпрацю з У.Г.А., бо їх військо було слабе, боялись її сили. Тому в договорі застерегли собі право реорганізації армії у три самостійні бригади і приділення їх до різних дивізій XII. армії. В березні переведено цю реорганізацію. У склад нової зреорганізованої I-шої Бригади Червоних Українських Січових Стрільців, себто давнього II-го корпусу, ввійшли крім бригади У. С. С. ще й частини бригад III-ої та VII-ої. Між У. С. С. та обома названими бригадами панувало здавна братерство зброї і тісна співпраця. Вони як частини II-го корпусу відбули разом воєнну кампанію в Галичині та пере-

У тифозній горячці.

Мал. Ю. Буцманюк.

можний похід після чортківського бою. Бригаду У. С. С. зведено в 1-ий піхотний полк, яким командував сот. З. Носковський. III-ту бригаду в 3-ий полк з командантом сот. П. Баковичем, та VII-му бригаду у 7-ий полк під командою сот. Р. Волощука. Полком польових гармат командував от. Ю. Шепарович.

З кінних відділів II-го корпусу сформовано дивізіон кінноти двосотенного складу під командою сот. Скацеля. Крім цього залишено окремі кінні відділи при одиноких полках. Підчас реорганізації корпусів обовязки команданта бригади УСС. виконував

о. Макарій Каровець ЧСВВ.,
полевий духовник У. С. С.

Сот. Петро Бакович.

От. Роман Волощук.

Сот. Володимир Краснолера.

Чет. Степан Мельничук.

полк. генеральної булави А. Шаманек, після неї командантом бригади став М. Баран, активний комуніст, колишній командант сотні У. С. С., що в грудні 1914 р. попав у російський полон.

В тому часі, 28. III., згинув трагічною смертю, від кулі большевицького комісаря один з найкращих артилеристів армії от. д-р Я. Воєвідка через те, що не хотів віддати свого боєвого коня. От. Воєвідці завдячують У. С. С. неодну перемогу. Приарештованого комісаря злічували стрільці.

Рівночасно з реорганізацією У. Г. А. большевики взяли, що правда обережно, але послідовно, за перемену настроїв і політичних переконань. Вони скасували старшинські ступні і повели при допомозі насланих та наставлених зпоміж членів У. Г. А. політичних комісарів пропаганду большевизму. Для національного війська, яким являлись У. С. С., konieczність співпраці з большевиками, до-

ктринерами інтернаціоналу та світової революції, була вельми прикра. Але в У. С. С. жило велике почуття відповідальності за те, щоби зберегти національну збройну силу для дальшої боротьби за українську державність. У. С. С. правильно відчували, що як довго існуватиме військова сила, так довго залишиться актуальною українська справа. Вони не надіялись добра, колиб на сході Європи прийшло до скорого замирення. Тому також з охотою відійшли на фронт продовжати боротьбу.

Всі три бригади У. Г. А. розділено між три дивізії XII. і XIV. большевицької армії. I. бригада У. С. С. відійшла до 44 дивізії в район Чуднова. II. бригада, це колишній I. корпус, до 45. дивізії в околиці Літина та III. бригада в розпорядження XIV армії в околиці Жмеринки.

З приїздом на фронт частини бригади У.С.С. зайняли позиції між Чудновом та Маріямпolem.

Населення ставилось й далі до Галичан прихильно та щиро, віруючи їх національній непохитності. Воно так само радо як і давніше гостило галицьких стрільців і помагало частинам, організуючи з

От. Ю. Шепарович зі старшинами гарматного полку.

Чет. Володимир Кипріян.

власного почину доставу харчів для людей і паші для коней.

Настала тепла й соняшна весна. Прийшов Великдень. На фронті, на якому досі панував спокій, заворушились. Противник готовився до наступу. Прийшли відомості про договір Директорії У. Н. Р. з Поляками і про задуманий спільний похід на Київ.

24-го квітня почалась польська офензива. II і III. бригада на вістку про те, що разом з польськими військами йде українська армія і, що в договорі, заключеному у Варшаві, Галичину наділили широкою автономією, покинули фронт. Залишаючи його, допомогли польським військам до перемоги над большевицькими дивізіями, що й так слабо боронили позицій. Той відступ двох галицьких бригад був безпосередньою причиною ліквідації Української Галицької Армії.

На фронті залишились лише частини I-ої бригади У. С. С. Вони знали добре ціну зброї і знали, що, якби там і не було, кинути її їм не вільно. Поляки, зайнявши Жмеринку та Винницю, вдарили на Козятин. Бригаді У. С. С. загрозувало окрилення і одиноким рятунком для неї залишився поспішний відворот. Вона розпочала його в неділю 25-го квітня 1920 р. і, відбиваючи наступи противника, прямувала до Бердичева. Цей відворот у безупинних боях був останнім боєвим походом бригади У. С. С. Він відбувся без метушні, в порядку, на який може спромогтись лише військо великої боєвої вартости і дисципліни.

Дня 30. квітня польська кінна дивізія встигла зайти на зади бригади і замкнути шлях відвороту. З цього оточення вдалось видістати майже всім частинам бригади, але пірвався між ними боєвий звязок. Бригада У. С. С. як боєва одиниця перестала існувати. Дальша її історія, це історія поодиноких менших чи більших відділів, що, пробиваючись крізь ворожий перстень, розходяться у різні сторони.

3-ий полк бригади, що стояв на лівому крилі фронту, успів ще завчасу перейти через Бердичів та оминати загрозу оточення.

II. курінь У. С. С. перебився на село Гальчинець, дійшов до Дніпра і перейшов на лівий беріг разом з останками У. С. С., що залишились у Києві, в Коші.

III. курінь У. С. С. і деякі відділи 3-го та 7-го полку подались на Немирів та ввійшли у склад армейської групи ген. Омеляновича Павленка і посилили V-ту Херсонську дивізію, що нею командував отаман Долуд, колишній командант «Янівської» групи У. Г. А.

Найважчі бої звів I-ий курінь полку У. С. С. Він добився з боєвим обозом бригади і частиною кінноти через Бердичів до м. Махнівки, де зібралася частина 44. совіт. дивізії. Там оточила розбитків знову кінна дивізія ген. Ромера. Серед паники, яка счинилася у стовпищі цілої маси людей, останки бригади У. С. С. пішли на пробій; першою вдарила сотня пор. Кривоуса. Скоро очистили залізничий шлях та взяли ще полонених і добічу. Укр. Січ. Стрільці боролись тоді вже лиш за військову честь і гинули як глядіятори в хаосі останніх змагань за українську державність. Але прорив У. С. С. залишився хвилевою перемогою, якої не можна було вже використати. Червоні війська в силі яких 12 тисяч боєвиків піддалися. Це вирішило також долю тих останків У. С. С., що нашілись в цьому розвалі.

Бригада У. С. С. перестала існувати а з нею I. полк У. С. С. У цій, колись невеликій боєвій формациї Українського Легіону, галицька молодь уже на початку світової війни доказала проречисто, що вміє створити зразок війська. Українські Січові Стрільці проявили всі прикмети ідейних борців: дисципліну, совісність, сміливість, гарт духа і тіла. Дали приклад героїства і самопожертви. Кровю і славою позначили свій шлях від сонних сіл Закарпаття, через Галич, Поділля, Запоріжжя, по Київ «матір городів руських». На цьому предовгому шляху боротьби за Велику Україну розсипані по всіх українських землях стрілецькі кости та живі спомини про стрілецькі діла.

З малого почину У. С. С. зродився великий подвиг української нації. Повстали у Києві Січові Стрільці, Українська Галицька Армія, геройські війська Укр. Народної Республіки.

Проїшли літа кривавої війни, великих змагань, великих радощів, великих болів. Замовкли кріси і заніміли гармати. Та по нинішній день і на майбутнє залишилась невмірущою слава буйного поризу галицької молоді з 1914 р.

«Золотий Тризуб».

Проект боєвого відзначення У. Г. А., що його виконав М. Бринський у Станиславові.

На одній з перших сторінок новітньої історії України виписані щирим золотом три букви:

У С С

поіменний список боєвих відділів 1 полку українських січових стрільців

з дня 1. червня 1916 р., зладжений на основі урядового списку, захованого в Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові*).

БУЛАВНИЙ ВІДДІЛ.

пполк. Варивода Антін, командант полку.
сот. о. Іжак Микола, пол. духовник.
лік. чет. Беляй Августин д-р, 1891 Відень.
чет. Нагайло Іван.
" Панчак Василь, 1888, Надітичі — Жидачів.
хор. Черник Теодор, 1894 Якимчиці — Рудки.
пхор. Городецький Степан, 1894 Болшівці — Рогатин.
" Лепкий Лев, 1888 Поручин — Бережани.
" Постолюк Петро, 1894 Сторонибаби — Золочів.
" Теліщак Осип, 1894 Турка — Стрий.
" Теодорович Павло, 1890 Львів.
ст. дес. Янів Трифон, 1888 Демня — Жидачів.
" Соробей Андрій, 1892 Біла — Чортків.
дес. Гулей Іван, 1886 Шишківці, пов. Кіцмань — Буковина.
" Кічоровський Осип, 1896 Мриглід — Сянік.
віст. Бойко Осип, 1892 Добрівляни — Дрогобич.
" Дзидз Степан, 1893 Семерівка — Яворів.
" Маркевич Степан, 1892 Підберізці — Львів.
" Марешко Михайло, 1893 Вільшанка Мала — Золочів.
" Налісник Юліян, 1890 Красна — Кросно.
" Федів Ігор, 1895 Коломия.
ст. стр. Дутківський Михайло, 1896 Садів—Радівці, Буковина.
стр. Бабяк Василь, 1895 Дусанів — Перемишляни.
" Бойчук Юра, 1896 Іспас — Коломия.
" Вандич Іван, 1895 Микитинці — Косів.
" Дармограй Петро.
" Дасів Василь, 1898 Грабовець — Сколе.
" Дзедзик Корнель, 1894 Черче — Рогатин.
" Діснер Антін, 1891 Вайдгофен — Австрія.
" Кизима Теодор, 1897 Жовква.
" Кондратів Іван, 1895 Добрівляни — Дрогобич.
" Курилас Осип, 1870 Щирець — Львів.
" Курилюк Іван, 1894 Микулинці — Снятин.
" Мартиняк Гнат, 1897 Кореличі — Перемишляни.
" Мурмиліук Прокіп, 1894 Видинів — Снятин.
" Папіжевський Федір, 1892 Тужилів — Калуш.
" Пігуляк Василь, 1895 Іспас — Коломия.
" Протоцький Федір, 1895 Горигляди — Товмач.
" Семчук Дмитро, 1895 Коршіз — Коломия.
" Тимкалюк Марко, 1889 Річка — Косів.
" Ткачівський Семен, 1897 Викторів — Станиславів.

1. СОТНЯ.

от. Косак Гриць, 1882 Дрогобич.
сот. Лисняк Омелян, 1882 Стецева — Снятин.
" Дудинський Роман, 1880 Лубянки Н. — Збараж.
лік.-чет. Білозор Володимир д-р, 1889 Львів.
чет. Косак Василь, 1895 Дрогобич.
" Суховерський Осип, др., 1888 Чернівці.
сан. хор. Гілецький Микола, 1891 Дунаєць — Жидачів.

*) Пояснення скорочень: пполк. = підполковник, от. = отаман, сот. = сотник, пор. = поручник, чет. = четар, хор. = хорунжий, пхор. = підхорунжий, ст. дес. = старший десятник, дес. = десятник, віст. = вістун, ст. стр. = старший стрілець, стр. = стрілець.

хор. Ковалик Тадей, 1895 Далешів — Городенка.
сан. хор. Перфецький Олександр, 1895 Коломия.
хор. Соловчук Василь, 1894 Молодилів — Товмач.
пхор. Гайманович Ярослав, 1895 Сквотин — Борщів.
" Глушко Степан, 1893 Джурів — Снятин.
" Гавалко Едвард, 1896 Величка.
" Іванчук Володимир, 1894 Ілинці — Снятин.
" Кульчицький Павло, 1893 Русинів — Камінка Струмил.
" Купчинський Роман, 1894 Розгадів — Зборів.
" Лісковацький Володимир, 1896 Калуш.
" Підгородецький Юліян, 1885 Жидачів.
" Цибульський Іван, 1895 Бичківці — Чортків.
ст. дес. Семенюк Петро, 1895 Пядики — Коломия.
дес. Гуцуляк Павло, 1895 Коломия.
" Дицьо Михайло, 1896 Львів.
" Литвин Богдан, 1896 Бібзани — Золочів.
" Юрчишин Гнат, 1896 Білобожниця — Чортків.
" Яблонський Михайло, 1893 Любича Кам. — Рава Руська.
віст. Андреас Михайло, 1892 Перемишль.
" Антонюк Василь, 1895 Хлібичин Пільний — Снятин.
" Василик Іван, 1893 Загір'я Книгинецьке — Рогатин.
" Величко Микола, 1896 Держів — Жидачів.
" Гузар Станислав, 1893 Бучач.
" Дубницький Степан, 1898 Крехівці — Станиславів.
" Кондратчук Василь, 1894 Іваниківка — Богородчани.
" Коцюба Михайло, 1887 Угринів — Чортків.
" Логінський Людвик, 1887 Стрий.
" Паньків Франц, 1895 Печеніжин.
" Підгородецький Степан, 1897 Журавно — Жидачів.
" Підлисецький Володимир, 1898 Винники — Львів.
" Пішан Андрій, 1892 Красноставці — Снятин.
" Пушкар Теодор, 1895 Вербиця — Рава Руська.
" Ровдич Василь, 1897 Старий Самбір.
" Секела Роман, 1876 Кальниця — Ліско.
" Семчич Антін, 1896 Березів Вишний — Печеніжин.
" Смух Лука, 1886 Хмелева — Заліщики.
" Тарко Максим, 1897 Чернівці.
" Тарновецький Петро, 1890 Кулачківці — Коломия.
" Шипетюк Микола, 1896 Воскресінці — Коломия.
" Федаків Осип, 1893 Станиславів.
" Хвост Михайло, 1894 Годовичі — Львів.
" Цибуляк Олекса, 1895 Бучачки — Коломия.
" Чучман Петро, 1897 Гумніська — Камінка Струмиліва.
ст. стр. Білецький Гриць, 1895 Івачів Горішний — Тернопіль.
" Борщ Антін, 1894 Подусів — Перемишляни.
" Ваврик Володимир, 1897 Львів.
" Вонсуль Іван, 1894 Іване Золоте — Заліщики.
" Гаврилюк Омелян, 1893 Винники — Львів.
" Гук Остап, 1897 Перемишляни.
" Гучко Петро, 1895 Підмихайлівці — Снятин.
" Задорожний Володимир, 1899 Липиця Дол. — Рогатин.
" Кінаш Іван, 1893 Яструбків — Львів.
" Кіт Василь, 1893 Бортків — Золочів.
" Костів Іван, 1894 Слобідка Лісна — Коломия.
" Ладика Степан, 1894 Сторонибаби — Золочів.
" Левицький Антін, 1895 Кімполонг — Буковина.
" Малецький Василь, 1894 Підгороді — Рогатин.
" Панас Петро, 1898 Піддубці — Рава Руська.
" Сиротюк Михайло, 1893 Балинці — Коломия.

ст. стр. Столащук Ілько, 1897 Яворів — Косів.
 " Томащук Теодор, 1895 Слобідка — Косів.
 стр. Александрук Семен, 1895 Снятин.
 " Атаманюк Михайло, 1893 Кінашів — Рогатин.
 " Андрейчин Володимир, 1894 Поршна — Львів.
 " Багай Юрко, 1896 Пядики — Коломия.
 " Баран Василь, 1895 Болотня — Перемишляни.
 " Белендюк Микола, 1895 Городниця — Городенка.
 " Білан Пилип, 1896 Річка — Косів.
 " Бідула Василь, 1895 Вербів — Бережани.
 " Блавацький Михайло, 1895 Підліски Малі — Львів.
 " Бодак Василь, 1897 Дібринів — Рогатин.
 " Бойко Гаврило, 1897 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Бочан Гриць, 1895 Гайворонка — Підгайці.
 " Бочан Микола Гриця, 1896 Гайворонка — Підгайці.
 " Бочан Микола Івана, 1896 Гайворонка — Підгайці.
 " Вельничук Микола, 1899 Шпіт Камер. — Радівці.
 " Вишняк Семен, 1896 Григорів — Рогатин.
 " Вовчук Микола, 1896 Єзупіль — Станиславів.
 " Вовчук Степан, 1897 Єзупіль — Станиславів.
 " Волошин Теодор, 1891 Бурштин — Рогатин.
 " Волощук Микола, 1895 Шумляни Малі — Бережани.
 " Гаврилук Стах, 1898 Свистільники — Рогатин.
 " Гаврилишин Гаврило, 1897 Колодівка — Станиславів.
 " Гайдаш Дмитро, 1897 Кисенів — Заставна (Буковина).
 " Гетьман Михайло, 1893 Залізці Нові — Зборів.
 " Глинський Дмитро, 1896 Болахів.
 " Гнатів Ілько, 1893 Словіта — Перемишляни.
 " Голуб Степан, 1898 Раковець — Підгайці.
 " Гриньків Микола, 1898 Дідилів — Камінка Струмилова.
 " Грицай Осип, 1893 Підгороді — Рогатин.
 " Гайда Микола, 1889 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Гембарський Микола, 1895 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Герус Михайло, 1898 Манджарки — Сокаль.
 " Гілецький Павло, 1896 Дунаєць — Жидачів.
 " Гуценюк Олекса, 1896 Жабе — Косів.
 " Данилюк Микола, 1898 Кімполюнг — Буковина.
 " Дзера Стефан, 1897 Бабинці — Рогатин.
 " Дрібота Гнат, 1893 Болотня — Перемишляни.
 " Духович Петро, 1897 Підгороді — Станиславів.
 " Дякович Іван, 1895 Лісники — Бережани.
 " Дячук Микола, 1893 Криворівня — Косів.
 " Завада Мафтей, 1895 Толуків — Снятин.
 " Задорецький Микола, 1897 Підбіре — Рогатин.
 " Замлинський Іван, 1893 Раковець — Підгайці.
 " Зварич Юра, 1896 Космач — Печеніжин.
 " Зварич Микита, 1892 Борки Великі — Тернопіль.
 " Зимний Василь, 1893 Денисів — Тернопіль.
 " Калин Василь, 1895 Милятин Стар. — Камінка Струм.
 " Камецький Василь, 1897 Піски — Львів.
 " Капітан Іван, 1895 Передмісте — Бучач.
 " Карпишин Михайло, 1892 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Карпак Павло, 1898 Лісневичі — Львів.
 " Квасниця Дмитро, 1895 Підліски Малі — Львів.
 " Кінах Іван, 1894 Желехів Малий — Камінка Струмилова.
 " Кнопп Антін, 1885 Шпонав — Вайскірхен (Морави).
 " Кобилецький Карло, 1893 Ясениця Сільна — Дрогобич.
 " Ковалюк Харій, 1894 Кути — Косів.
 " Ковцун Василь, 1896 Свидова — Чортків.
 " Кожух Михайло, 1893 Бачів — Перемишляни.
 " Король Василь, 1895 Подусільна — Перемишляни.
 " Костів Олекса, 1894 Серники Долішні — Рогатин.
 " Костів Теодор, 1896 Вербів — Бережани.
 " Коцюк Петро, 1895 Передмісте — Бучач.
 " Кузь Петро, 1896 Перегінсько — Долина.
 " Кузьмин Петро, 1895 Скварява Нова — Жовква.
 " Куцій Михайло, 1895 Болшівці — Рогатин.
 " Кучмій Юрко, 1891 Липиця Горішня — Рогатин.
 " Лазарович Іван, 1896 Серафінці — Городенка.
 " Лазарук Іван, 1898 Єзупіль — Станиславів.
 " Лапінський Лев, 1899 Львів.
 " Легкий Василь, 1899 Путятинці — Рогатин.
 " Лесів Михайло, 1898 Ясеновець — Долина.
 " Лесицький Іван, 1894 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Лесицький Михайло, 1894 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Литвин Ілько, 1896 Блищиводи — Жовква.
 " Лотоцький Василь, 1900 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Лотоцький Володимир, 1893 Сеньків — Радехів.

стр. Матейко Василь, 1896 Кінашів — Рогатин.
 Марковський Гнат, 1894 Залуче — Снятин.
 " Мародчак Іван, 1894 Голови — Косів.
 " Мацапула Гнат, 1898 Крилос — Станиславів.
 " Мацко Тимофій, 1897 Рожнів — Снятин.
 " Мельник Іван, 1895 Леськів — Жидачів.
 " Михайлів Микола, 1894 Лісники — Бережани.
 " Мицканюк Лев, 1897 Черногузи — Вишняця.
 " Мльчак Антін, 1884 Паршовіц — Вайскірхен (Морави).
 " Мокрий Дмитро, 1894 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Мотрук Іван, 1894 Чернівці.
 " Моравський Микола, 1893 Носів — Підгайці.
 " Мосорюк Ілько, 1894 Прокурава — Косів.
 " Нагірняк Юрко, 1891 Залуче — Снятин.
 " Недобиток Іван, 1892 Кінашів — Рогатин.
 " Недоступ Петро, 1896 Єзупіль — Станиславів.
 " Неньків Василь, 1892 Лісники — Бережани.
 " Неньків Іван, 1895 Лісники — Бережани.
 " Нижник Степан, 1896 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Нітарський Іван, 1895 Станьків — Стрий.
 " Павлин Дмитро, 1889 Ферліїв — Рогатин.
 " Павлюк Адам, 1898 Зубків — Сокаль.
 " Паньків Максим, 1895 Цеперів — Львів.
 " Паславський Адам, 1892 Руданці — Львів.
 " Пая Михайло, 1895 Тисьменичани — Станиславів.
 " Поліщук Семен, 1894 Івачів Долішній — Тернопіль.
 " Полляк Рудольф, 1895 Відень.
 " Пришляк Гриць, 1896 Бережани.
 " Протас Василь, 1891 Тростянець — Бучач.
 " Процишин Микола, 1898 Соснів — Підгайці.
 " Пукас Степан, 1885 Львів.
 " Ровлик Михайло, 1897 Ферліїв — Рогатин.
 " Романюк Дмитро, 1899 Волчківці — Снятин.
 " Романюк Кузьма, 1896 Кути — Косів.
 " Романюк Василь, 1894 Джурів — Снятин.
 " Рубель Корнило, 1896 Львів.
 " Савків Микола, 1896 Колоколин — Рогатин.
 " Савчин Юра, 1890 Коростів — Сколе.
 " Сивий Семен, 1897 Кореличі — Перемишляни.
 " Скобель Осип, 1893 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Скульський Гриць, 1898 Литвинів — Підгайці.
 " Скурашівський Петро, 1896 Обертин — Городенка.
 " Соляревич Володимир, 1894 Підлисе — Золочів.
 " Сохоцький Ілько, 1893 Гаї — Львів.
 " Шашків Сенько, 1897 Лісневичі — Львів.
 " Сторощук Павло, 1895 Липиця Долішня — Рогатин.
 " Танасійчук Гриць, 1895 Джурів — Снятин.
 " Тибінка Гринько, 1897 Піски — Львів.
 " Тимчук Тимко, 1886 Іспас — Коломия.
 " Ткач Равло, 1892 Володимирці — Жидачів.
 " Федак Іван, 1896 Попеляни — Львів.
 " Федун Теодор, 1897 Пługів — Золочів.
 " Фербей Василь, 1897 Залуче — Снятин.
 " Хлопась Ілько, 1893 Шибалин — Бережани.
 " Хоминець Юрко, 1896 Микитинці — Станиславів.
 " Хлібкевич Омелян, 1894 Львів.
 " Худобян Петро, 1897 Оришківці — Гусятин.
 " Хрептак Петро, 1895 Завалів — Підгайці.
 " Цапrika Теодор, 1894 Бертешів — Бібрка.
 " Чермак Адольф, 1898 Відень.
 " Чернега Михайло, 1899 Дорогів — Станиславів.
 " Черниш Іван, 1895 Копичинці — Гусятин.
 " Цупер Осип, 1899 Львів.
 " Чучман Михайло, 1895 Юзьковичі — Золочів.
 " Шабан Василь, 1894 Бережниця — Стрий.
 " Яворський Петро, 1894 Губичі — Дрогобич.
 " Якимів Василь, 1895 Кізілів — Камінка Струмилова.
 " Якубовський Петро, 1897 Кінашів — Рогатин.
 " Ясельський Володимир, 1894 Ферескула — Косів.

2. СОТНЯ.

пор. Сушко Роман, 1894 Ременів — Львів.
 чет. Франко Петро, 1890 Нагуєвичі — Дрогобич.
 хор. Домарадський Андрій, 1893 Журавиця — Перемишль.
 " Галечко Софія, 1891 Новий Санч.
 пхор. Боберський Петро, 1897 Товмач.
 " Бріль Степан, 1886 Петриків — Тернопіль.
 " Дорошенко Михайло, 1894 Руда — Рогатин.

пхор. Кони́к Клим, 1888 Посада Сяні́цька — Сяні́к.
 „ Креховецький Микола, 1896 Чернів — Рогатин.
 „ Роздольський Александер, 1893 Домажир — Город. Я.
 „ Рондяк Роман, 1895 Львів.
 ст. дес. Заставний Василь, 1894 Юськовичі — Золочів.
 дес. Будурович Михайло, 1896 Березів Нижн. — Печеніжин.
 „ Лазарук Микола, 1893 Завалє — Снятин.
 „ Мо́да Іван, 1894 Підбіре — Рогатин.
 „ Пижук Дмитро, 1896 Обертин — Рогатин.
 „ Урбанович Микола, 1892 Березів Нижній — Печеніжин.
 віст. Бо́лехівський Августин, 1895 Долина.
 „ Витвицький Гриць, 1892 Підгороде — Рогатин.
 „ Гаврилук Дмитро, 1896 Княже — Снятин.
 „ Герчанівський Дмитро, 1894 Ваневичі — Самбір.
 „ Данилович Сидір, 1897 Радівці — Буковина.
 „ Камінський Лев, 1885 Дарахів — Тереховля.
 „ Кметь Гриць, 1894 Чернихів — Тернопіль.
 „ Козіцький Михайло, 1895 Чернівці.
 „ Лоевський Володимир, 1897 Товмач.
 „ Прусак Дмитро, 1896 Джурків — Городенка.
 „ Романиця Василь, 1896 Тишківці — Городенка.
 „ Савчук Дмитро, 1891 Ліски — Коломия.
 „ Старчук Роман, 1897 Бабин — Кіцмань.
 ст. стр. Безпалько Ілько, 1894 Зазулі — Золочів.
 „ Буя Осип, 1895 Розвиниця — Ярослав.
 „ Вовк Василь, 1897 Завалє — Снятин.
 „ Зварич Дмитро, 1896 Передмісте — Бучач.
 „ Кальний Михайло, 1896 Ременів — Львів.
 „ Колтун Михайло, 1894 Задвіре — Перемишляни.
 „ Марчук Андрій, 1894 Рудники — Снятин.
 „ Марунчак Микола, 1894 Коршів — Коломия.
 „ Петрованчук Микола, 1889 Космач — Печеніжин.
 „ Саврій Володимир, 1896 Головчинці — Заліщики.
 „ Сопель Василь, 1896 Бо́лехів — Калуш.
 „ Тимочко Лука, 1892 Чернихів — Тернопіль.
 „ Шекета Іван, 1893 Поплавники — Рогатин.
 „ Чортоломний Панько, 1890 Славятин — Підгайці.
 стр. Андрусишин Павло, Липиця Горішня — Рогатин.
 „ Бандура Микола, 1893 Кінашів — Рогатин.
 „ Бандура Панько, 1897 Кінашів — Рогатин.
 „ Бандура Олекса, 1895 Кінашів — Рогатин.
 „ Білецький Євген, 1895 Завалів — Підгайці.
 „ Бойчук Микола, 1893 Завалє — Снятин.
 „ Буняк Микола, 1892 Саранчуки — Бережани.
 „ Бригідин Гаврило, 1897 Колодіївка — Станиславів.
 „ Вангета Микола, 1892 Красна — Калуш.
 „ Васи́лик Семен, 1895 Залуче — Снятин.
 „ Васильків Федь, 1896 Бо́лехів — Калуш.
 „ Вернюк Дмитро, 1889 Олеско — Золочів.
 „ Войчишин Петро, 1896 Коростовичі — Рогатин.
 „ Вороневич Антін, 1898 Підгайці.
 „ Владика Степан, 1894. Чесники — Рогатин.
 „ Гартль Венцель, 1894 Феліцієнталь — Сколе.
 „ Гладун Ілько, 1892 Черче — Рогатин.
 „ Гнатина Іван, 1896 Ярушичі — Стрий.
 „ Гнатишак Дмитро, 1896 Красна — Надвірна.
 „ Горачук Ілія, 1896 Яричів Новий — Львів.
 „ Гой Олекса, 1892 Жилибори — Рогатин.
 „ Гривнак Михайло, 1894 Чесники — Рогатин.
 „ Грудей Дмитро, 1899 Залуче — Снятин.
 „ Гаврон Андрій, 1896 Отиневичі — Бібрка.
 „ Генік Василь, 1896 Березів Вижн. — Печеніжин.
 „ Генік Михайло (Дужий), 1894 Березів С. — Печеніжин.
 „ Германюк Дмитро, 1896 Пядики — Коломия.
 „ Грегораш Степан, 1896 Надвірна.
 „ Демидюк Юрко, 1891 Княждвір — Печеніжин.
 „ Демчишин Микола, 1895 Лісники — Бережани.
 „ Демянчук Євген, 1897 Гвіздець — Коломия.
 „ Дирда Іван, 1896 Залуква — Станиславів.
 „ Додюк Василь, 1898 Жабе — Косів.
 „ Долішний Олекса, 1897 Колодіївка — Станиславів.
 „ Дмитрів Панько, 1896 Підмихайлівці — Рогатин.
 „ Дубей Гриць, 1890 Вербовець — Косів.
 „ Дутчак Юстин, 1895 Річка — Косів.
 „ Заклинський Володимир, 1896 Станиславів.
 „ Завадський Євген, 1885 Львів.
 „ Іванило Гриць, 1892 Черче — Рогатин.
 „ Іванишин Семен, 1894 Монастирець — Жидачів.
 „ Камінський Степан, 1892 Чесники — Рогатин.

стр. Квасній Михайло, 1896 Залуква — Станиславів.
 „ Квасній Петро, 1896 Залуква — Станиславів.
 „ Кермошук Іван, 1898 Жабе-Ільці — Косів.
 „ Кирильчук Микола, 1891 Завалів — Підгайці.
 „ Кіндрат Михайло, 1896 Кінашів — Рогатин.
 „ Кіщук Борис, 1895 Річка — Косів.
 „ Кіящук Микола, 1893 Москалівка — Косів.
 „ Ключик Василь, 1895 Сихів — Стрий.
 „ Когут Василь, 1897 Бо́лехів — Калуш.
 „ Ковалишин Антін, 1898 Ременів — Львів.
 „ Козак Дмитро, 1895 Косів — Чортків.
 „ Кос Теодор, 1899 Сихів — Стрий.
 „ Костів Степан, 1898 Свистільники — Рогатин.
 „ Копчук Микола, 1894 Яворів — Косів.
 „ Коцюпка Степан, 1896 Золота Слобода — Бережани.
 „ Кремениця Гриць, 1897 Липиця Долішня — Рогатин.
 „ Кузич Михайло, 1897 Березів Нижн. — Печеніжин.
 „ Куріш Макар, 1896 Гнильче — Підгайці.
 „ Купчак Гринько, 1888 Камінка — Рава Руська.
 „ Кохман Василь, 1894 Лиса — Підгайці.
 „ Кочурак Степан, 1896 Косів.
 „ Кошак Іван, 1895 Москалівка — Косів.
 „ Кошак Юрко, 1898 Москалівка — Косів.
 „ Лазаревич Ілярій, 1894 Монастирська — Бучач.
 „ Личковський Ярослав, 1898 Заболотці — Броди.
 „ Логін Іван, 1892 Яблонів — Рогатин.
 „ Ломинський Дмитро, 1892 Камінна Гора — Підгайці.
 „ Лятишевський Емануїл, 1898 Бізенц — Морава.
 „ Людкевич Петро, 1898 Липиця Долішня — Рогатин.
 „ Людкевич Петро, 1896 Липиця Долішня — Рогатин.
 „ Максимчук Михайло, 1886 Кути Старі — Косів.
 „ Максимюк Дмитро, 1892 Ясенів Горішний — Косів.
 „ Макогонський Василь, 1893 Поморяни — Зборів.
 „ Малкович Петро, 1894 Березів Вижний — Печеніжин.
 „ Матейко Юрко, 1890 Кінашів — Рогатин.
 „ Магдій Дмитро, 1898 Раковець — Підгайці.
 „ Мороз Ілько, 1897 Лиса — Підгайці.
 „ Моравський Іван, 1895 Заставче — Підгайці.
 „ Михальчук Василь, 1896 Яворів — Косів.
 „ Мировський Андрій, 1894 Шишківці — Борщів.
 „ Михаськів Степан, 1897 Підгороде — Рогатин.
 „ Мицканюк Василь, 1894 Річка — Косів.
 „ Нагірняк Роман, 1897 Залуче — Снятин.
 „ Нагайло Микола, 1898 Теофіпілька — Бережани.
 „ Невестюк Микола, 1893 Яблонів — Рогатин.
 „ Невестюк Дмитро, 1893 Яблонів — Рогатин.
 „ Недошитко Іван, 1894 Тернопіль.
 „ Носковський Євген, 1897 Сороки — Бучач.
 „ Овсянецький Осип, 1897 Підгайці.
 „ Островерха Михайло, 1897 Бучач.
 „ Остафійчук Василь с. Василя, 1888 Жабе — Косів.
 „ Остафійчук Василь с. Івана, 1896 Пядики — Коломия.
 „ Оришин Яків, 1898 Камінка Лісна — Рава Руська.
 „ Павлюк Ілія, 1896 Завалє — Снятин.
 „ Павлусь Андрій, 1891 Залуква — Станиславів.
 „ Перегінець Семен, 1892 Кінашів — Рогатин.
 „ Периняк Федь, 1894 Товмач.
 „ Петришак Панько, 1892 Хлібичин Лісний — Коломия.
 „ Плесан Гриць, 1897 Гнильче — Підгайці.
 „ Пригода Іван, 1898 Липиця Долішня — Рогатин.
 „ Пушкар Іван, 1897 Черче — Рогатин.
 „ Радиш Конон, 1894 Рожнів — Снятин.
 „ Раковський Юра, 1895 Жабе — Косів.
 „ Рибіцький Теодор, 1887 Матіївці — Коломия.
 „ Роздольський Іван, 1895 Медведівці — Бучач.
 „ Савицький Федь, 1891 Поточиська — Городенка.
 „ Святий Михайло, 1884 Костільники — Рудки.
 „ Семанів Ілько, 1900 Липиця Долішня — Рогатин.
 „ Семеґен Михайло, 1898 Липиця Долішня — Рогатин.
 „ Семенів Федь, 1898 Липиця Дол. — Рогатин.
 „ Семиняк Михайло, 1893 Виноград — Коломия.
 „ Сенів Степан, 1896 Чесники — Рогатин.
 „ Сенишин Василь, 1895 Лісники — Бережани.
 „ Срібнак Михайло, 1895 Москалівка — Косів.
 „ Срібнак Микола, 1892 Москалівка — Косів.
 „ Стефанко Онуфрій, 1894 Люча — Печеніжин.
 „ Стек Іван с. Гринька, 1896, Черче — Рогатин.
 „ Стек Іван с. Дмитра, 1896 Черче — Рогатин.
 „ Стек Ілько, 1892 Черче — Рогатин.

стр. **Стек Олекса**, 1897 Черче — Рогатин.
 " **Стражник Петро**, 1894 Гвіздець Старий — Коломия.
 " **Суканець Мартин**, 1894 Затурин — Підгайці.
 " **Тимура Михайло**, 1897 Львів.
 " **Томашівський Степан**, 1896 Скоморохи Ст. — Рогатин.
 " **Торб'як Онуфрій**, 1893 Межигірці — Станиславів.
 " **Фаріон Гриць**, 1899 Беневе — Підгайці.
 " **Федишин Гриць**, 1899 Винники — Львів.
 " **Фетрак Іван**, 1898 Підгайці.
 " **Филинський Євген**, 1896 Теробовля.
 " **Фреїк Тимко**, 1894 Кінашів — Рогатин.
 " **Фреїк Василь**, 1894 Кінашів — Рогатин.
 " **Хіцяк Теодор**, 1894 Черче — Рогатин.
 " **Хіцяк Дмитро**, 1894 Черче — Рогатин.
 " **Хомяк Стах**, 1895 Володимирці — Жидачів.
 " **Чемерис Іван**, 1896 Молодятин — Печеніжин.
 " **Чорній Осип**, 1898 Фрага — Рогатин.
 " **Шевчук Михайло**, 1894 Саранчуки — Бережани.
 " **Ширибурик Юрко**, 1897 Білоберезка — Косів.
 " **Шмігельський Володимир**, 1893 Липиця Дол. — Рогатин.
 " **Шпитко Дмитро**, 1893 Косів.
 " **Шувира Михайло**, 1895 Кінашів — Рогатин.
 " **Юркевич Іван**, 1896 Надвірна.
 " **Юськів Семен**, 1892 Словіта — Перемишляни.
 " **Юсипчук Дмитро**, 1896 Москалівка — Косів.
 " **Яворський Лесь**, 1892 Рошня — Коломия.
 " **Язловецький Петро**, 1896 Чесники — Рогатин.
 " **Якубовський Іван**, 1891 Болшів — Рогатин.
 " **Якубович Віктор**, 1898 Станиславів.

3. СОТНЯ.

пор. **Яримович Осип**, 1897 Львів.
 чет. **Іванець Іван**, 1893 Новосілки Гостинні — Рудки.
 хор. **Загаєвич Микола**, 1889 Яворів.
 " **Маренін Мирон**, 1895 Яворів.
 " **Ясеницький Євген**, 1892 Дрогобич.
 пхор. **Деркач Пилип**, 1893 Сторонибаби — Золочів.
 " **Мальований Василь**, 1894 Дзвиняч — Чортків.
 " **Талпаш Мирослав**, 1894 Перемишль.
 " **Томенко Степан**, 1896 Дебеславці — Коломия.
 ст. дес. **Вакалюк Василь**, 1892 Ілинці — Снятин.
 дес. **Вистанюк Василь**, 1896 Добрянці — Львів.
 " **Грех Яким**, 1894 Воля Якубова — Дрогобич.
 " **Дідич Микола**, 1893 Тишківці — Городенка.
 " **Загальський Володимир**, 1894 Розваж — Золочів.
 " **Загаєвич Матвій**, 1898 Тучапи — Яворів.
 " **Козлинський Василь**, 1895 Ясенів — Броди.
 " **Савюк Іван**, 1894 Кобаки — Косів.
 " **Туранський Микола**, 1890 Коломия.
 " **Харамбура Роман**, 1895 Яворів.
 віст. **Біланюк Петро**, 1894 Пядики — Коломия.
 " **Белей Петро**, 1894 Войнилів — Калуш.
 " **Вирста Василь**, 1875 Ятвяги — Бібрка.
 " **Войтків Іларіон**, 1891 Останківці — Камінка Струмилова.
 " **Драч Микола**, 1897 Одріхів — Сянік.
 " **Конашевич Осип**, 1898 Білий Камінь — Золочів.
 " **Коструб'як Василь**, 1889 Кіданче — Коломия.
 " **Карлюк Льонгін**, 1897 Снятин.
 " **Кічун Іван**, 1899 Жужель — Сокаль.
 " **Маслянка Олекса**, 1898 Снятин.
 " **Сендецький Володимир**, 1888 Тисьмениця — Товмач.
 " **Стрілець Федь**, 1896 Пуків — Рогатин.
 " **Чиборак Павло**, 1895 Залуче — Снятин.
 " **Угрин Володимир**, 1894 Яворів.
 " **Щепаняк Микола**, 1895 Пісочна — Жидачів.
 ст. стр. **Вербицький Дмитро**, 1896 Залуче н. Прут. — Колом.
 " **Гірняк Іван**, 1896 Львів.
 " **Гусак Олекса**, 1896 Пісочна — Жидачів.
 " **Капітан Василь**, 1893 Дібринів — Рогатин.
 " **Килеман Василь**, 1896 Надвірна.
 " **Кисіль Іван**, 1895 Плотиче — Тернопіль.
 " **Ковтуняк Іван**, 1892 Гвіздець Малий — Коломия.
 " **Коропецький Зенон**, 1899 Долина — Товмач.
 " **Мельничук Іван**, 1896 Пядики — Коломия.
 " **Тодорюк Юра**, 1888 Садова — Сторожинець.
 " **Ферлей Михайло**, 1895 Балинці — Коломия.
 " **Юркевич Антін**, 1897 Краснолісе — Підгайці.
 стр. **Андрушко Степан**, 1897 Сеньків — Заліщики.

стр. **Артим Федь**, 1887 Ходорів — Бібрка.
 " **Баранюк Іван**, 1894 Москалівка — Косів.
 " **Бачинський Іван**, 1896 Печеніжин.
 " **Беднарчук Василь**, 1894 Божиків — Підгайці.
 " **Бендейчук Юра**, 1896 Жабе — Косів.
 " **Бідюк Василь**, 1894 Юськовичі — Золочів.
 " **Білейчук Михайло**, 1895 Воскресінці — Коломия.
 " **Библюк Антін**, 1894 Косів.
 " **Блискун Михайло**, 1897 Прислоп — Калуш.
 " **Боєчко Іван**, 1897 Москалівка — Косів.
 " **Будучак Петро**, 1896 Гвіздець Старий — Коломия.
 " **Букачук Петро**, 1895 Кобаки — Косів.
 " **Бялюк Гриць**, 1896 Ямниця — Станиславів.
 " **Вальків Гнат**, 1890 Блюдниці — Станиславів.
 " **Василик Сень**, 1898 Дегоза — Рогатин.
 " **Василик Павло**, 1898 Свистільники — Рогатин.
 " **Васильківський Іван**, 1898 Свидова — Чортків.
 " **Вінтонюк Андрій**, 1892 Вербіж Вижн. — Коломия.
 " **Вовчук Осип**, 1898 Маріямпіль — Станиславів.
 " **Вульчак Степан**, 1894 Шпиколоси — Золочів.
 " **Галата Гриць**, 1894 Черче — Рогатин.
 " **Галишин Олекса**, 1898 Церковна — Долина.
 " **Гальчук Михайло**, 1894 Росоховатець — Підгайці.
 " **Галушка Микола**, 1897 Львів.
 " **Гладиняк Іван**, 1894 Маріямпіль — Станиславів.
 " **Гнивка Михайло**, 1896 Вербиця — Рава Руська.
 " **Голіян Василь**, 1892 Винники — Львів.
 " **Голод Осип**, 1899 Свистільники — Рогатин.
 " **Голодрицький Микола**, 1897 Микулинці — Снятин.
 " **Гречук Василь**, 1898 Островець — Теробовля.
 " **Гриньовський Микола**, 1892 Тисьмениця — Товмач.
 " **Гунька Гриць**, 1897 Урмань — Бережани.
 " **Гуцуляр Юрко**, Пядики — Коломия.
 " **Гембарський Петро**, 1896 Липиця Долішня — Рогатин.
 " **Герус Осип**, 1897 Львів.
 " **Готь Петро**, 1895 Гаї к. Львова — Львів.
 " **Грогодза Іван**, 1893 Володимирці — Жидачів.
 " **Давидович Федь**, 1896 Тернопіль.
 " **Данилів Василь**, 1891 Підлуże — Станиславів.
 " **Данишук Петро**, 1896 Брустури — Косів.
 " **Демчук Степан**, 1894 Трофанівка — Коломия.
 " **Дзеньків Іван**, 1897 Колодіївка — Станиславів.
 " **Джигренюк Василь**, 1894 Саджавка — Делятин.
 " **Довган Гринь**, 1893 Тростянець — Бережани.
 " **Драган Петро**, 1895 Трофанівка — Коломия.
 " **Дроцик Олекса**, 1892 Курники — Яворів.
 " **Дуленчук Іван**, 1897 Стебне — Кооів.
 " **Жабак Петро**, 1892 Мужилів — Підгайці.
 " **Зарейко Микола**, 1894 Бабухів — Рогатин.
 " **Заблоцький Олекса**, 1893 Різдяни — Теробовля.
 " **Івасик Степан**, 1895 Бабухів — Рогатин.
 " **Івашко Петро**, 1888 Білоберезка — Косів.
 " **Караванович Антін**, 1897 Ямниця — Станиславів.
 " **Карвацький Степан**, 1898 Букачівці — Рогатин.
 " **Кіф'як Іван**, 1896 Микулинці — Надвірна.
 " **Кибайло Іван**, 1894 Стріліська Нові — Бібрка.
 " **Клапчук Іван**, 1894 Корнич — Коломия.
 " **Копцюх Осип**, 1898 Бережани.
 " **Коробейко Микола**, 1896 Єзупіль — Станиславів.
 " **Король Іван**, 1900 Чорнушиці — Львів.
 " **Косінський Мартин**, 1898 Глушків — Городенка.
 " **Котів Онуфрей**, 1894 Печеніжин.
 " **Кочерган Іван**, 1895 Довгополе — Косів.
 " **Крук Михайло**, 1897 Колодіївка — Станиславів.
 " **Крупа Володимир**, 1898 Любича Камер. — Рава Руська.
 " **Круцик Іван**, 1896 Яблонів — Рогатин.
 " **Куриляк Трохим**, Підгайчики — Коломия.
 " **Куташівський Михайло**, 1894 Пядики — Коломия.
 " **Кухта Михайло**, 1895 Львів.
 " **Леськів Андрій**, 1892 Кізілів — Камінка Струмилова.
 " **Лисий Іван**, 1896 Пуків — Рогатин.
 " **Лібер Гриць**, 1893 Черче — Рогатин.
 " **Лучук Микола**, 1897 Рожнів — Снятин.
 " **Мандрик Іван**, 1895 Калуш.
 " **Мелимука Юрко**, 1895 Глушків — Городенка.
 " **Микитюк Василь**, 1896 Перерів — Коломия.
 " **Микитюк Степан**, 1894 Балинці — Коломия.
 " **Михайлюк Микола**, 1890 Рунгури — Печеніжин.

стр. Мороз Яків, 1894 Рогатин.

- " Моспан Павло, 1896 Нагірянка — Чортків.
- " Мотовильчук Федір, 1897 Лисятичі — Стрий.
- " Надрічний Михайло, 1892 Заланів — Рогатин.
- " Новаковський Дмитро, 1893 Острів — Тернопіль.
- " Наворотнюк Іван, 1893 Снятин.
- " Олексів Василь, 1897 Винники — Львів.
- " Олесницький Микола, 1897 Торговиця П. — Городенка.
- " Олійник Дмитро, 1897 Колодіївка — Станиславів.
- " Ольховий Михайло, 1896 Волків — Львів.
- " Павловський Антін, 1897 Коломия.
- " Паньків Іван, 1893 Черче — Рогатин.
- " Патерів Андрій, 1897 Буськ — Камінка Струмилова.
- " Пентелейчук Никола, 1895 Чернівці.
- " Петрунецький Михайло, 1896 Майдан Гор. — Надвірна.
- " Проців Гаврило, 1896 Колодіївка — Станиславів.
- " Пукас Микита, 1898 Соснів — Підгайці.
- " Решитилович Василь, 1897 Барич — Перемишль.
- " Рибак Теодор, 1897 Черче — Рогатин.
- " Розумний Петро, 1894 Кернів — Городенка.
- " Росолук Семен, 1895 Росільна — Богородчани.
- " Савчак Микола, 1896 Ямниця — Станиславів.
- " Салобай Яків, 1895 Печенія — Перемишляни.
- " Свірнюк Іван, 1896 Сопів — Коломия.
- " Семенген Андрій, 1898 Липиця Долішня — Рогатин.
- " Семенчук Петро, 1897 Дебеславці — Коломия.
- " Сениця Іван, 1897 Городок Ягайлонський.
- " Сенчук Федір, 1897 Мамаїв — Золочів.
- " Сех Олекса, 1898 Бродки — Львів.
- " Сисак Максим, 1898 Волощина — Підгайці.
- " Сьовко Семен, 1896 Ямниця — Станиславів.
- " Ставичний Осип, 1897 Єзупіль — Станиславів.
- " Стасяк Дмитро, 1895 Городище — Бібрка.
- " Струтинський Михайло, 1897 Задвіря — Перемишляни.
- " Суслик Іван, 1895 Бережниця — Калуш.
- " Тижбір Андрій, 1897 Лисятичі — Стрий.
- " Тимофійчук Євген, 1895 Княздвір — Печеніжин.
- " Тимофійчук Петро, 1898 Волчківці — Снятин.
- " Третяк Кость, 1897 Городилів — Золочів.
- " Тусак Петро, 1893 Скоморохи — Рогатин.
- " Фамуляк Теодор, 1896 Мацьковичі — Перемишль.
- " Федів Тимко, 1897 Костільники — Рудки.
- " Фотомайчук Михайло, 1894 Кропивище — Коломия.
- " Френдій Микола, 1896 Єзупіль — Станиславів.
- " Харамбура Іван, 1895 Яворів.
- " Хибін Кіндрат, 1888 Хохонів — Рогатин.
- " Хибін Пилип, 1896 Хохонів — Рогатин.
- " Цісик Євген, 1897 Різдяни — Тереховля.
- " Чекалюк Петро, 1897 Залуче — Снятин.
- " Чорнега Олекса, 1899 Дорогіс — Станиславів.
- " Чубко Стах, 1895 Чернилів Руський — Тернопіль.
- " Шараневич Микола, 1895 Монастирець — Жидачів.
- " Шкрібляк Василь, 1896 Яворів — Косів.
- " Шкрібляк Олекса, 1893 Перехресне — Косів.
- " Шкредка Іван, 1893 Маріямпіль — Станиславів.
- " Щерба Сень, 1898 Руда Бібрецька — Бібрка.
- " Щербяк Василь, 1898 Колодіївка — Станиславів.
- " Юркевич Гриць, 1896 Надвірна.
- " Якубів Василь, 1897 Колодіївка — Станиславів.

4. СОТНЯ.

- пор. Носковський Зенон, 1889 Мушкатівка — Борців.
- чет. Каратницький Іван, Чернівці — Буковина.
- хор. Кузьмич Ярослав, 1895 Покрівці — Жидачів.
- " Рогульський Іван, 1892 Голобутів — Стрий.
- пхор. Новіцький Андрій, 1895 Вовчинець — Станиславів.
- " Максим Антін, 1891 Ярослав.
- " Микуляк Федір, 1894 Солотвина — Богородчани.
- " Мінів Александер, 1895 Стрий.
- " Починок Володимир, 1895 Джурич — Чортків.
- ст. дес. Гнідь Іван, 1893 Юськовичі — Золочів.
- " Чубатий Володимир, 1880 Тернопіль.
- дес. Білинський Омелян, 1898 Мохнате — Турка.
- " Глова Василь, 1897 Мацьковичі — Перемишль.
- " Збудовський Богдан, 1898 Новосілка Язлов. — Бучач.
- " Полянський Іван, 1895 Стара Сіль — Старий Самбір.
- " Штайнер Іван, 1895 Копичинці — Гусятин.
- " Чайківський Євген, 1896 Полівці — Чортків.

віст. Антонів Семен, 1895 Стрий.

- " Винничок Матвій, 1895 Розгадів — Зборів.
- " Дидик Михайло, 1896 Шумляни Малі — Бережани.
- " Клапоушак Володимир, Чернівці.
- " Мельник Володимир, 1895 Береги Долішні — Лиско.
- " Михайлів Осип, 1892 Городичів — Золочів.
- " Тивонович Володимир, 1894 Стрий.
- " Скоропада Іван, 1897 Нараїв — Бережани.
- " Солодкий Василь, 1897 Шманківці — Чортків.
- ст. стр. Ваврик Петро, 1895 Броди.
- " Гарун Остап, 1895 Стрий.
- " Дацик Андрій, 1896 Козівка — Тернопіль.
- " Джулинський Дмитро, 1897 Сільце — Підгайці.
- " Дубель Андрій, 1888 Блюдники — Станиславів.
- " Лозовський Петро, 1896 Колінки — Городенка.
- " Мачинський Остап, 1894 Серники Дол. — Рогатин.
- " Мухар Василь, 1895 Розваж — Золочів.
- " Пуцалівський Антін, 1896 Белз — Сокаль.
- " Ремізовський Андрій, 1899 Маріямпіль — Станиславів.
- " Семчишин Дмитро, 1895 Вербів — Бережани.
- " Сюрлик Михайло, 1895 Хильчиці — Золочів.
- " Чорний Петро, 1894 Хильчиці — Золочів.
- " Трач Іван, 1880 Городиславичі — Бібрка.
- стр. Адамович Франц, 1894 Глинсько — Жовква.
- " Александрів Гаврило, 1867 Підмихайлівці — Рогатин.
- " Бабій Осип, 1896 Вороблевичі — Дрогобич.
- " Бавдис Микола, 1892 Михайлівка — Підгайці.
- " Бай Петро, 1896 Вербів — Бережани.
- " Барчук Михайло, 1891 Космач — Печеніжин.
- " Бербецький Василь, 1893 Космач — Печеніжин.
- " Березовський Арсеній Василь, 1894 Березів В. — Печен.
- " Білоус Петро, 1896 Вербів — Бережани.
- " Борик Дмитро, 1897 Вербів — Бережани.
- " Варчак Осип, 1895 Вербів — Бережани.
- " Вакалюк Олекса, 1894 Ілинці — Снятин.
- " Вербяний Михайло, 1896 Бабинці — Рогатин.
- " Вінтоняк Степан, 1898 Марківці — Печеніжин.
- " Винник Павло, 1894 Ляцке Шляхот. — Товмач.
- " Гиширль Петро, 1890 Володимирці — Жидачів.
- " Гладун Степан, 1890 Березівці — Зборів.
- " Глодуняк Микола, 1894 Княздвір — Печеніжин.
- " Гнатишин Іван, 1892 Стинява Вижна — Сколе.
- " Головач Іван, 1892 Горожанна Вел. — Рудки.
- " Гречаник Петро, 1897 Ігорники — Станиславів.
- " Грудей Іван, 1895 Залуче — Снятин.
- " Гуменюк Федь, 1896 Шумляни Вел. — Підгайці.
- " Гунька Петро, 1895 Залуче — Снятин.
- " Гуцуляк Михайло, 1895 Устечко — Заліщики.
- " Гребюк Микита, 1898 Ронгури — Печеніжин.
- " Данилюк Іван, 1894 Прокурава — Косів.
- " Деблюк Василь, 1898 Печеніжин.
- " Демкович Василь, 1893 Костільники — Рудки.
- " Депас Іван, 1893 Вербів — Бережани.
- " Дмитренко Микола, 1897 Сопів — Коломия.
- " Дувіряк Олекса, 1897 Космач — Печеніжин.
- " Дошак Кипріян, 1898 Добрівляни — Дрогобич.
- " Дуда Андрій, 1895 Вербів — Бережани.
- " Дуда Іван, 1891 Вербів — Бережани.
- " Дупей Дамян, 1895 Кобаки — Косів.
- " Жолна Олекса, 1895 Нестаничі — Радехів.
- " Ємець Осип, 1894 Володимирці — Жидачів.
- " Іванійчук Іван, 1895 Серники Дол. — Рогатин.
- " Іваницький Петро, 1897 Жовнівка — Бережани.
- " Іваницький Степан, 1898 Гірне — Стрий.
- " Іванюк Михайло, 1897 Бурштин — Рогатин.
- " Івахів Грицько, 1894 Вербів — Бережани.
- " Івашків Іван, 1895 Григорів — Рогатин.
- " Івашків Павло, 1889 Желехів Вел. — Камінка Стр.
- " Ільчук Корнило, 1896 Пукасівці — Станиславів.
- " Кацій Степан, 1895 Володимирці — Жидачів.
- " Квасниця Василь, 1896 Черче — Рогатин.
- " Кіт Герасим, 1898 Милатин Ст. — Камінка Стр.
- " Кіт Ілько, 1898 Трудовач — Золочів.
- " Клибанський Дмитро, 1897 Тиховичі — Перемишль.
- " Кобевка Петро, 1890 Залуче — Снятин.
- " Ковальчик Павло, 1898 Горожанка — Підгайці.
- " Козій Володимир, 1898 Цеблів — Сокаль.
- " Коренюк Юра, 1898 Татарів — Надвірна.
- " Котурлаш Іван, 1897 Кїданці — Коломия.

- стр. Коцик Василь, 1894 Ослави Чорні — Надвірна.
 " Кравич Михайло, 1899 Язловець — Бучач.
 " Кузик Микола, 1897 Звиняч — Чортків.
 " Кузьмин Яків, 1895 Саджавка — Надвірна.
 " Курило Михайло, 1899 Перемишль.
 " Кушнірчук Танас, 1896 Космач — Печеніжин.
 " Ланний Михайло, 1895 Залізці Нові — Зборів.
 " Лисак Василь, 1896 Залуква — Станиславів.
 " Луцак Юра, 1898 Печеніжин.
 " Луцишин Андрій, 1897 Серники Дол. — Рогатин.
 " Ляховський Михайло, 1894 Шумляни Малі — Бережани.
 " Магаль Іван, 1894 Володимирці — Жидачів.
 " Магун Михайло, 1895 Езупіль — Станиславів.
 " Майданський Олекса, 1898 Печеніжин.
 " Макойда Гаврило, 1898 Кліщівка — Рогатин.
 " Макаровський Андрій, 1895 Бужок — Золочів.
 " Маргола Іван, 1895 Судова Вишня — Перемишль.
 " Матвійшин Степан, 1894 Повітка — Городенка.
 " Матвійчук Федір, 1896 Прокурава — Косів.
 " Мачинський Михайло, 1897 Серники Дол. — Рогатин.
 " Медвідь Гнат, 1893 Буще — Бережани.
 " Мельник Михайло, 1895 Будинин — Сокаль.
 " Миджин Тома, 1898 Сороки — Львів.
 " Микетчук Дмитро, 1894 Підгайчики — Коломия.
 " Микитин Ілько, 1895 Прокурава — Косів.
 " Михайлович Дмитро, 1896 Горожанка — Підгайці.
 " Невпораний Степан, 1895 Розваж — Золочів.
 " Недільський Микола, 1898 Печеніжин.
 " Никифорчин Микола, 1898 Кобаки — Косів.
 " Ошуст Іван, 1896 Бабинці — Рогатин.
 " Палюх Микола, 1894 Стронятин — Львів.
 " Партика Микола, 1898 Кореличі — Перемишляни.
 " Петраш Іван, 1895 Снятин.
 " Петрів Антін, 1899 Славсько — Сколе.
 " Петрук Іван, 1895 Молодятин — Печеніжин.
 " Пелюх Василь, 1895 Яйківці — Жидачів.
 " Підскальний Іван, 1894 Серники Дол. — Рогатин.
 " Подусовський Михайло, 1898 Глиняни — Перемишляни.
 " Полотнянка Василь, 1896 Глубічок Вел. — Тернопіль.
 " Попаденьчук Федір, 1894 Сопів — Коломия.
 " Пірановський Іван, 1893 Тисьмениця — Товмач.
 " Приймак Дмитро, 1898 Марківці — Печеніжин.
 " Приймак Іван, 1894 Молодятин — Печеніжин.
 " Прокопишин Іван, 1894 Яворів — Косів.
 " Пура Гриць, 1898 Рождалів — Сокаль.
 " Равлецький Семко, 1893 Вербів — Бережани.
 " Рупа Тимко, 1899 Торки — Сокаль.
 " Саноцький Іван, 1890 Дитятин — Рогатин.
 " Сеґінович Степан, 1897 Болшівці — Рогатин.
 " Семанюк Іван, 1897 Львів.
 " Семенчук Онуфрій, 1897 Жабє — Косів.
 " Сидорик Василь, 1895 Кінашів — Рогатин.
 " Сипко Осип, 1896 Чемеринці — Перемишляни.
 " Склеккович Дмитро, 1893 Виписки — Перемишляни.
 " Смолянюк Микола, 1896 Печеніжин.
 " Соломан Дмитро, 1896 Залуче — Снятин.
 " Стасута Василь, 1898 Угерсько — Стрий.
 " Стасюк Іван, 1895 Товстобаби — Підгайці.
 " Стецюк Василь, 1894 Вербів — Бережани.
 " Струса Ілько, 1898 Лисятичі — Стрий.
 " Танасійчук Петро, 1896 Хлібичин Пільний — Снятин.
 " Тарасюк Василь, 1896 Прокурава — Косів.
 " Тарнавський Іван, 1899 Микуличин — Надвірна.
 " Тарнавський Степан, 1898 Чернівці.
 " Тісточко Дмитро, 1886 Вербяни — Яворів.
 " Ткачук Василь, 1896 Річка — Косів.
 " Ткачук Іван, 1896 Річка — Косів.
 " Туз Олександр, 1899 Гижне — Ряшів.
 " Федорик Михайло, 1895 Тростянець — Жидачів.
 " Фіголь Микита, 1892 Підгородє — Станиславів.
 " Фундига Андрій, 1896 Вербів — Бережани.
 " Фурейчук Михайло, 1897 Годи — Турка — Коломия.
 " Холодняк Андрій, 1896 Підгайці.
 " Чайківський-Солонинка Іван, 1899 Чайковичі — Рудки.
 " Числюх Михайло, 1897 Завалів — Підгайці.
 " Чорнеґа Олекса, 1894 Володимирці — Жидачів.
 " Чорнеґа Семко, 1894 Володимирці — Жидачів.
 " Чупрей Юра, 1898 Печеніжин.
 " Швікун Панько, 1897 Лука — Калуш.
- стр. Шеремета Олекса, 1893 Шумляни Вел. — Підгайці.
 " Шутринєць Василь, 1894 Вишків — Долина.
 " Якобенко Матвій, 1898 Печеніжин.
 " Яремко Петро, 1893 Черепин — Львів.
 " Ярکو Олександр, 1893 Болшівці — Рогатин.
- ### 5. СОТНЯ.
- от. Горук Сень, 1873 Снятин.
 чет. Кучабський Василь, 1895 Волиця — Львів.
 " Навроцький Осип, 1890 Голгоче — Підгайці.
 сан. хор. Гаванський Роман, 1893 Олеша — Товмач.
 хор. Матчак Михайло, 1895 Воля Якубова — Дрогобич.
 " Пасіка Петро, 1893 Лука Мала — Скалат.
 пхор. Бандера Осип, 1897 Стрий.
 " Белей Теодор.
 " Елиїв Михайло.
 " Мінчак Михайло.
 " Полотнюк Осип.
 сан. пхор. Солтикевич Ярослав, 1890 Ботелка — Турка.
 пхор. Фарисей Іван.
 " Яворський Матвій.
 ст. дес. Єндрик Осип, Риґа.
 " Іваницький Антін, 1886 Косів.
 дес. Бінковський Василь, 1896 Воля Якубова — Дрогобич.
 " Боднарук Василь, 1896 Криворівня — Косів.
 " Дацків Євген, 1895 Перемишль.
 " Кузан Ілько, 1893 Губичі — Дрогобич.
 " Мацуський Андрій Онуфрій, 1897 Хирів — Самбір.
 " Ортинєцький Василь, 1894 Грушів — Дрогобич.
 " Ребець Петро, 1895 Камінка Лісна — Рава Руська.
 " Семотюк Андрій, 1893 Ілинці — Снятин.
 віст. Баранюк Михайло, 1895 Нагірянка — Бучач.
 " Зінкевич Степан, 1896 Снятин.
 " Кивацький Микола, 1891 Волоща — Самбір.
 " Кобрин Іван, 1894 Воля Якубова — Дрогобич.
 " Матисякевич Михайло, 1895 Синевідсько В. — Сколе.
 " Палагнюк Гриць, 1890 Любинці — Стрий.
 " Попадюк Микола, 1894 Раковець — Коломия.
 " Савчин Михайло, 1895 Татари — Самбір.
 " Сивохоп Володимир, 1894 Добрівляни — Дрогобич.
 " Стефанюк Василь, 1893 Ілинці — Снятин.
 " Стеців Стах, 1894 Нагуєвичі — Дрогобич.
 " Урбан Теодор, 1893 Татари — Самбір.
 " Щуцький Микола, 1893 Майдан — Калуш.
 ст. стр. Андрушків Андрій, 1882 Романів — Бібрка.
 " Довбенчук Василь, 1896 Косів.
 " Конопада Михайло, 1895 Переволока — Бучач.
 " Копельчук Дмитро, 1897 Яворів — Косів.
 " Левицький Теодор, 1890 Рихтичі — Дрогобич.
 " Слобусь Василь, 1897 Глубічок — Тернопіль.
 " Стець Олекса, 1894 Козівка — Бережани.
 " Стовпюк Степан, 1896 Іспас — Коломия.
 " Терлецький Михайло, 1896 Чернівці.
 " Тисовський Іван, 1889 Розгірче — Стрий.
 " Тупись Іван, 1894 Слобода Золота — Бережани.
 стр. Андрусяк Михайло, 1899 Молодятин — Печеніжин.
 " Андрусів Панько, 1895 Підмихайлівці — Рогатин.
 " Барган Микола, 1892 Ляхівці — Богородчани.
 " Барків Маріян, 1896 Східниця — Дрогобич.
 " Безкорований Василь, 1893 Славятин — Рогатин.
 " Берегуляк Петро, 1894 Добрівляни — Дрогобич.
 " Богай Федь, 1895 Золота Слобода — Бережани.
 " Бородайко Корнило, 1897 Вулька — Бережани.
 " Босій Володимир, 1899 Ясло.
 " Боцвінюк Дмитро, 1892 Ясенів — Косів.
 " Бучинський Франц, 1891 Нараїв — Бережани.
 " Василик Дмитро, 1892 Стинява Вижна — Сколе.
 " Венцель Ваврик, 1896 Молодятин — Печеніжин.
 " Вітовський Іван, 1897 Медуха — Станиславів.
 " Влашинець Василь, 1897 Розтоки — Косів.
 " Вовк Осип, 1897 Кореличі — Перемишляни.
 " Вовчук Володимир, 1897 Березівка — Бучач.
 " Воланчук Михайло, 1899 Львів.
 " Воютицький Яким, 1894 Гординя Рустик. — Самбір.
 " Вуняк Василь, 1893 Заланів Малий — Рогатин.
 " Гавришук Федь, 1897 Космач — Печеніжин.
 " Гнідий Ваврик, 1888 Котузів — Підгайці.
 " Головатий Петро, 1893 Слобода Золота — Бережани.

стр. **Голіян Омелян**, 1898 Винники — Львів.
 " **Горак Осип**, 1891 Львів.
 " **Грималюк Павло**, 1895 Річка — Косів.
 " **Грицюк Микола**, 1896 Чернятин — Городенка.
 " **Гузар Михайло**, 1892 Бучач.
 " **Гарб'як Михайло**, 1894 Мединичі — Дрогобич.
 " **Гера Степан**, 1896 Добромиль.
 " **Горда Андрій**, 1893 Іспас — Коломия.
 " **Гушул Василь**, 1896 Балинці — Коломия.
 " **Дидилюк Дмитро**, 1892 Трофанівка — Коломия.
 " **Диган Теодозій**, 1898 Мозолівка — Підгайці.
 " **Диган Корнило**, 1896 Мозолівка — Підгайці.
 " **Джелей Василь**, 1893 Тулуків — Снятин.
 " **Дрозда Гриць**, 1898 Кровінка — Тереховля.
 " **Дручків Андрій**, 1897 Брустури — Косів.
 " **Дунай Андрій**, 1898 Високовичі — Перемишль.
 " **Духович Іван**, 1895 Підгороді — Станиславів.
 " **Дячук Василь**, 1889 Ясенів Горішний — Косів.
 " **Зазуляк Филип**, 1896 Теофіпілька — Бережани.
 " **Занович Іван**, 1895 Дички — Рогатин.
 " **Захарків Іван**, 1895 Заланів — Рогатин.
 " **Заходняк Петро**, 1898 Мозолівка — Підгайці.
 " **Іванюк Микола**, 1893 Зборів.
 " **Каваців Олекса**, 1891 Угерсько — Стрий.
 " **Калечинський Іван**, 1894 Розділовичі — Рудки.
 " **Капко Степан**, 1896 Білина Велика — Самбір.
 " **Кліпко Іван**, 1898 Фельштин — Старий Самбір.
 " **Козар Андрій**, 1896 Бережниця — Стрий.
 " **Козланюк Михайло**, 1894 Березів — Коломия.
 " **Коник Іван**, 1898 Бережани.
 " **Костецький Микола**, 1885 Селиська — Мостиська.
 " **Костів Ілько**, 1892 Дашава — Стрий.
 " **Крушельницький Степан**, 1899 Ясло.
 " **Кулик Микола**, 1895 Львів.
 " **Кулинй Лев**, 1895 Перегінсько — Долина.
 " **Кушнір Василь**, 1899 Молодятин — Печеніжин.
 " **Лазорович Василь**, 1893 Березів Вижн. — Печеніжин.
 " **Левко Ілько**, 1895 Підмихайлівці — Рогатин.
 " **Лесюк Іван**, 1896 Жукотин — Коломия.
 " **Литнянчин Яць**, Грушів.
 " **Лісович Осип**, 1898 Грибовичі Великі — Львів.
 " **Луців Лука**, 1895 Грушів — Дрогобич.
 " **Магорук Юрко**, 1894 Криворівня — Косів.
 " **Максим'як Дмитро**, 1897 Калуш.
 " **Марцінковський Михайло**, 1896 Заланів — Рогатин.
 " **Марусяк Василь**, 1899 Рудники — Снятин.
 " **Микитин Павло**, 1897 Зарваниця — Підгайці.
 " **Мисик Онуфрій**, 1886 Кореличі — Перемишляни.
 " **Мірчук Володимир**, 1885 Станиславів.
 " **Моспанюк Антін**, 1899 Покрівці — Жидачів.
 " **Навальний Іван**, 1895 Скоморохи Нові — Рогатин.
 " **Надрічний Гриць**, 1898 Дички — Рогатин.
 " **Назаревич Володимир**, 1897 Богородчани.
 " **Насташинський Михайло**, 1894 Болшів — Рогатин.
 " **Николин Петро**, 1896 Болшів — Рогатин.
 " **Николюк Дмитро**, 1896. Дідушиці Великі — Стрий.
 " **Олишко Петро**, 1895 Забіре — Рава Руська.
 " **Огородник Онуфрій**, 1893 Підсадки — Львів.
 " **Ощипко Іван**, 1894 Серафинці — Городенка.
 " **Партика Михайло**, 1897 Кореличі — Перемишляни.
 " **Пеклич Семен**, 1898 Дрогобич.
 " **Пеленський Степан**, 1894 Комарно — Рудки.
 " **Перегінець Федь Василя**, 1893 Гербутів — Рогатин.
 " **Петрицький Євген**, 1896 Золочівка — Бережани.
 " **Петрів Лукин**, 1897 Брустури — Косів.
 " **Підцерковний Іван**, 1893 Подусільна — Перемишляни.
 " **Пнівчук Василь**, 1898 Молодятин — Печеніжин.
 " **Проців Петро**, 1896 Стрільче — Городенка.
 " **Пташник Василь**, 1893 Демня — Жидачів.
 " **Рижий Федь**, 1896 Коршилів — Зборів.
 " **Сав'як Михайло**, 1891 Медуха — Станиславів.
 " **Сайко Василь**, 1897 Кореличі — Перемишляни.
 " **Самбірський Іван**, 1897 Дички — Рогатин.
 " **Секунда Володимир**, 1898 Львів.
 " **Семотюк Лесь**, 1896 Балинці — Коломия.
 " **Сеньків Микола**, 1895 Ясениця Сільна — Дрогобич.
 " **Сеньків Федь**, 1895 Опака — Дрогобич.
 " **Скічнів Іван**, 1895 Грушів — Дрогобич.
 " **Скорупа Франц**, 1893 Росоховатець — Підгайці.

стр. **Скорусь Осип**, 1894 Довге — Стрий.
 " **Скробач Василь**, 1894 Вербилівці — Рогатин.
 " **Сливчук Василь**, 1898 Жабе — Косів.
 " **Сличинюк Осип**, 1898 Мозолівка — Підгайці.
 " **Смеречинський Теофіль**, 1893 Мар'яніпіль — Станиславів.
 " **Сметанюк Юра**, 1899 Печеніжин.
 " **Сметанюк Василь**, 1899 Печеніжин.
 " **Соколик Федь**, 1898 Крилос — Станиславів.
 " **Соломинка Михайло**, 1896 Рудники — Снятин.
 " **Сороковський Михайло**, 1896 Коростовичі — Рогатин.
 " **Стахів Іван**, 1895 Підсадки — Львів.
 " **Стеців Микола**, 1900 Нагуєвичі — Дрогобич.
 " **Стефанець Микола**, 1894 Ілинці — Снятин.
 " **Стефанович Орест**, 1894 Стрий.
 " **Стецюк Михайло**, 1895 Грушів — Дрогобич.
 " **Столащук Микола**, 1894 Яворів — Косів.
 " **Столяр Степан**, 1896 Слобода Золота — Бережани.
 " **Тацюк Микола**, 1895 Видинів — Снятин.
 " **Ткачук Тома**, 1894 Іспас — Коломия.
 " **Томашук Іван**, 1894 Яворів — Косів.
 " **Форгіль Петро**, 1896 Жабе — Косів.
 " **Хміль Микола**, 1894 Трудовач — Золочів.
 " **Хомин Василь**, 1895 Грабовець — Стрий.
 " **Цяпа Гринько**, 1897 Мозолівка — Підгайці.
 " **Шавінський Федь**, 1897 Черче — Рогатин.
 " **Шалаба Іван**, 1897 Заланів — Рогатин.
 " **Шаран Михайло**, 1898 Розділ — Жидачів.
 " **Шеребурак Петро**, 1898 Білоберезка — Косів.
 " **Шкурган Василь**, 1893 Залуче — Снятин.
 " **Штепований Михайло**, 1895 Гиновичі — Бережани.
 " **Черкалюк Петро**, 1898 Жабе — Косів.
 " **Черкалюк Михайло**, 1896 Жабе — Косів.
 " **Чоканчук Никифор**, 1896 Жабе — Косів.
 " **Жовняр Володимир**, 1898 Ярослав.
 " **Юревич Юрко**, 1893 Тисьмениця — Товмач.
 " **Юревич Микола**, 1893 Залуче — Снятин.
 " **Якубів Іван**, 1898 Колодіївка — Станиславів.
 " **Яцуляк Кость**, 1892 Ясениця — Дрогобич.

6. СОТНЯ.

пор. **Мельник Андрій**, 1890 Воля Якубова — Дрогобич.
 чет. **Дідушок Петро**, 1889 Княже — Золочів.
 " **Коберський Остап**, 1895 Сянік.
 " **Чичкевич Михайло**, 1896 Малинівка — Львів.
 пхор. **Аліман Степан**, 1891 Серафинці — Городенка.
 " **Безпалко Семен**, 1890 Заріче — Золочів.
 " **Біляч Іван**, 1887 Княже — Золочів.
 " **Мицик Василь**, 1893 Синевідсько Вижне — Сколе.
 " **Мойсейович Теофіль**, 1892 Пнів — Надвірна.
 " **Чепельовський Степан**, 1885 Тернопіль.
 дес. **Вудкевич Осип**, 1894 Львів.
 " **Даскалюк Давид**, 1895 Басбивці — пов.
 " **Львівський Витолд**, 1896 Старява — Добромиль.
 " **Олійник Ілько**, 1897 Добромірка — Збараж.
 " **Петрицький Роман**, 1894 Дашава — Стрий.
 " **Світлик Микола**, 1896 Судова Вишня — Мостиська.
 " **Терлецький Степан**, 1897 Самбір.
 віст. **Батюк Антін**, 1894 Збараж.
 " **Бялий Андрій**, 1894 Іване Золоте — Заліщики.
 " **Гарматюк Андрій**, 1894 Розношинці — Збараж.
 " **Головацький Семен**, 1895 Поморяни — Зборів.
 " **Зелений Роман**, 1894 Вислобоки — Львів.
 " **Качмарчук Антін**, 1893 Тернопіль.
 " **Кисіль Осип**, 1895 Чистилів — Тернопіль.
 " **Клюс Петро**, 1895 Яцівка — Товмач.
 " **Крілик Володимир**, 1896 Краковець — Яворів.
 " **Нагірняк Лука**, 1889 Залуче — Снятин.
 " **Ріпечський Степан**, 1894 Самбір.
 " **Сагайдачний Петро**, 1897 Зарваниця — Підгайці.
 " **Станецький Микола**, 1895 Городенка.
 " **Чабан Іван**, 1896 Тисьмениця — Товмач.
 ст. стр. **Бойчук Петро**, 1896 Вербіж Нижній — Коломия.
 " **Дацьків Осип**, 1894 Львів.
 " **Дмитрук Іван**, 1895 Хлопятин — Сокаль.
 " **Косар Михайло**, 1895 Купчинці — Тернопіль.
 " **Котик Остап**, 1898 Бурштин — Рогатин.
 " **Манюх Теодор**, 1894 Яблонів — Рогатин.
 " **Овчар Михайло**, 1896 Скоморохи Старі — Рогатин.

- ст. стр. Петрицький Олекса, 1891 Бучач.
 " Пилипів Михайло, 1897 Вибудів — Бережани.
 " Саврич Карло, 1892 Конкольники — Рогатин.
 " Серганюк Михайло, 1896 Коломия.
 " Турок Михайло, 1896 Тустановичі — Дрогобич.
 " Хомяк Михайло, 1894 Верхня — Калуш.
 стр. Абердам Осип, 1898 Львів.
 " Андрусак Іван, 1895 Гаврилівка — Надвірна.
 " Андрусику Михайло, 1895 Кінашів — Рогатин.
 " Безкоровайний Василь, 1897 Колачинці — Гусятин.
 " Білінський Василь, 1896 Поточиська — Городенка.
 " Бобенюк Василь, 1897 Раківчик — Коломия.
 " Бандура Гриць, 1896 Кінашів — Рогатин.
 " Боднар Василь, 1897 Заланів — Рогатин.
 " Боєчко Матвій, 1896 Суботів — Станиславів.
 " Бойчук Василь, 1897 Заланів — Рогатин.
 " Болонний Василь, 1898 Тустановичі — Дрогобич.
 " Будурович Гаврило, 1889 Березів — Печеніжин.
 " Бурко Степан, 1897 Скоморохи Старі — Рогатин.
 " Вербовський Іван, 1893 Молодятин — Печеніжин.
 " Вишинський Михайло, 1898 Лукавець — Вижниця.
 " Волошин Андрій, 1895 Ляшки Завязані — Рудки.
 " Воляник Василь, 1895 Боянець — Жовква.
 " Воробчак Микола, 1897 Станиславів.
 " Воробчак Осип, 1893 Підгороді — Станиславів.
 " Ворона Микола, 1898 Зазулі — Золочів.
 " Гавриш Микола, 1894 Слобідка — Косів.
 " Гадупяк Петро, 1895 Бачів — Перемишляни.
 " Гапчук Олекса, 1897 Жабе — Косів.
 " Гасій Михайло, 1892 Скоморохи — Рогатин.
 " Генн Володимир, 1894 Скоморохи — Рогатин.
 " Геналь Михайло, 1894 Липиця Горішня — Рогатин.
 " Герцюк Василь, 1894 Кути Старі — Косів.
 " Глуховецький Михайло, 1896 Піски — Львів.
 " Градовський Осип, 1883 Лапшин — Бережани.
 " Гадомський Іван, 1898 Конюшки — Рогатин.
 " Гой Володимир, 1893 Рогатин.
 " Грєпяк Петро, 1894 Річка — Косів.
 " Данькович Володимир, 1896 Майдан — Станиславів.
 " Демчук Петро, 1899 Городенка.
 " Демида Юра, 1898 Нагір'яні — Заліщики.
 " Дзівульський Микола, 1896 Кормирин — Бучач.
 " Дзюбановський Юліян, 1894 Угорці — Золочів.
 " Дивоняк Гриць, 1889 Кобаки — Косів.
 " Дуфанець Андрій, 1893 Вербіж — Львів.
 " Дякович Михайло, 1897 Лісники — Бережани.
 " Зінь Олекса, 1898 Божиків — Підгайці.
 " Зрайко Семен, 1894 Івачів Горішний — Тернопіль.
 " Ільків Кость, 1898 Конюшки — Рогатин.
 " Кавара Микола, 1895 Лапшин — Бережани.
 " Каранівський Гриць, 1896 Нивиці — Радехів.
 " Квасничка Степан, 1896 Шумляни Велик' — Підгайці.
 " Кіщук Іван, 1894 Річка — Косів.
 " Кобак Степан, 1894 Прусин — Сокаль.
 " Ковальчук Степан, 1894 Мозолівка — Підгайці.
 " Козин Гриць, 1894 Яблонів — Рогатин.
 " Комарницький Станислав, 1897 Спас — Старий Самбір.
 " Кончаковський Василь, 1896 Рудники — Жидачів.
 " Копчук Кифір, 1895 Річка — Косів.
 " Кошак Микола, 1894 Москалівка — Косів.
 " Кривий Іван, 1895 Янківці — Тернопіль.
 " Кузів Іван, 1893 Лапшин — Бережани.
 " Кухтяк Остап, 1898 Гайворонка — Підгайці.
 " Лапінський Яків, 1897 Довге — Товмач.
 " Лехкий Гриць, 1892 Ляшки Долішні — Бібрка.
 " Ліберспахер Макс, 1889 Володимирці — Жидачів.
 " Ліщинський Петро, 1897 Мозолівка — Підгайці.
 " Любезний Іван, 1893 Володимирці — Жидачів.
 " Луцюк Василь, 1894 Жабе — Косів.
 " Максимчук Іван, 1895 Балинці — Коломия.
 " Маркевич Михайло, 1896 Підберізці — Львів.
 " Марушій Пилип, 1895 Поменята — Рогатин.
 " Марянюк Кость, 1898 Вашківці — Буковина.
 " Медведюк Микола, 1897 Годині — Коломия.
 " Медвідь Юрко, 1894 Пустомити — Львів.
 " Мельник Андрій, 1890 Княже — Золочів.
 " Метрипула Семен, 1896 Ульвівок — Сокаль.
 " Микитей Іван, 1899 Городище Король. — Бібрка.
 " Микитів Федь, 1892 Озірна — Зборів.
 " Миханік Василь, 1895 Рай — Бережани.
 стр. Мойсєнович Іван, 1895 Лісники — Бережани.
 " Наконечний Ярослав, 1898 Урмань — Бережани.
 " Налєпинський Павло, 1896 Ступки — Тернопіль.
 " Николін Степан, 1900 Люча — Печеніжин.
 " Ніжникович Теодор, 1896 Стрілиська Нові — Бібрка.
 " Островський Максим, 1895 Настасів — Тернопіль.
 " Пачовський Микола, 1897 Березовиця Вел. — Тернопіль.
 " Палажинець Іван, 1895 Завадка — Закарпаття.
 " Парашецький Михайло, 1894 Шумляни — Підгайці.
 " Перегінець Іван, 1895 Кінашів — Рогатин.
 " Підгурський Тимко, 1898 Росоховатець — Підгайці.
 " Підляшецький Михайло, 1895 Заланів — Рогатин.
 " Пліш Олекса, 1898 Турє — Старий Самбір.
 " Проскурка Лука, 1897 Біла — Тернопіль.
 " Романишин Іван, 1893 Заланів — Рогатин.
 " Романюк Осип, 1897 Княже — Золочів.
 " Савчин Михайло, 1895 Східниця — Дрогобич.
 " Савута Андрій, 1896 Стрілиська Нові — Бібрка.
 " Салів Іван, 1895 Іщків — Підгайці.
 " Самофал Василь, 1896 Саранчуки — Бережани.
 " Сачек Іван, 1897 Мозолівка — Підгайці.
 " Свенціцький Гриць, 1892 Галич — Підгайці.
 " Севак Лев, 1892 Божиків — Підгайці.
 " Семак Гриць, 1896 Баня-Березів — Печеніжин.
 " Скорупський Михайло, 1896 Надвірна.
 " Скотар Степан, 1899 Липиця Горішня — Рогатин.
 " Скочиліс Павло, 1896 Тернопіль.
 " Скробач Теодор, 1892 Бабухів — Рогатин.
 " Слобода Теодор, 1898 Урмань — Бережани.
 " Сморганюк Михайло, 1894 Глібовичі Лісні — Коломия.
 " Свєяк Микола, 1895 Іщків — Підгайці.
 " Штешин Михайло, 1894 Березовиця Велика — Тернопіль.
 " Штецишин Семен, 1892 Рейнарівка — Золочів.
 " Струманчук Федь, 1892 Росоховатець — Підгайці.
 " Терпеливець Іван, 1894 Суботів — Станиславів.
 " Токар Михайло, 1897 Лісники — Бережани.
 " Топузьяк Микола, 1892 Космач — Печеніжин.
 " Торонс Василь, 1895 Саджавка — Надвірна.
 " Турянський Яків, 1895 Кавсько — Стрий.
 " Федорняк Гриць, 1895 Крилос — Станиславів.
 " Федорняк Юрко, 1895 Крилос — Станиславів.
 " Федорняк Семен, 1895 Крилос — Станиславів.
 " Федорняк Василь, 1895 Підгороді — Станиславів.
 " Федюк Яків, 1895 Гаврилівка — Надвірна.
 " Хандій Василь, 1896 Дички — Рогатин.
 " Хомин Юрко, 1896 Кінашів — Рогатин.
 " Хомяк Василь, 1898 Верхня — Калуш.
 " Худий Мирон, 1896 Пальчинці — Збараж.
 " Чехович Юра, 1894 Коростів — Сколе.
 " Чучкевич Андрій, 1898 Романів — Бібрка.
 " Шевчук Василь, 1889 Марківка — Печеніжин.
 " Шітрук Михайло, 1888 Річка — Косів.
 " Шлемкевич Омелян, 1895 Серафимці — Городенка.
 " Щербанюк Семен, 1894 Поточиська — Городенка.
 " Юрашук Андрій, 1898 Матіївці — Коломия.
 " Якібюк Лукин, 1896 Річка — Косів.
 " Якубовський Михайло, 1896 Кінашів — Рогатин.
 " Ярема Михайло, 1893 Рай — Бережани.
 " Ярема Іван, 1898 Лапшин — Бережани.

7. СОТНЯ.

- пор. Левицький Омелян д-р, 1875 Коломия.
 чет. Гнатєвич Богдан, 1894 Кольбушова.
 " Добрянський Аґатон, 1894 Знесіня — Львів.
 " Цяпка Іван, 1884 Хишевичі — Рудки.
 хор. Тучапський Іван, 1892 Переволочна — Золочів.
 пхор. Іванців Василь, 1893 Сторонибаби — Золочів.
 " Каратницький Роман, 1893 Григорів — Бучач.
 " Розлуцький Лев де Новіна, 1889 Жолчів — Рогатин.
 ст. дес. Каправий Андрій, 1895 Біла — Тернопіль.
 " Романишин Василь, 1896 Глубічок Великий — Тернопіль.
 " Філь Юрій, 1889 Винники — Львів.
 дес. Ващук Корнель, 1893 Глібовичі Великі — Бібрка.
 " Кваснюк Олекса, 1895 Молодилів — Товмач.
 " Кордибанюк Антін, 1894 Марківка — Печеніжин.
 " Кузьмович Степан, 1893 Тернопіль.
 " Михайлишин Павлина, 1877 Ганачів — Перемишляни.
 " Ожгєвич Павло, 1897 Кінашів — Рогатин.
 " Томяк Бронислав, 1892 Мартинів Новий — Рогатин.

- дес. **Цюпак Василь**, 1895 Корнів — Городенка.
віст. **Борчук Іван**, 1897 Жадова — Сторожинець.
" **Боюк Юрій**, 1894 Серафінці — Городенка.
" **Гнатчук Олекса**, 1896 Балинці — Коломия.
" **Деринь Карло**, 1877 Городниця — Гусятин.
" **Дзюба Василь**, 1895 Бортків — Золочів.
" **Зошук Сильвестер**, 1897 Козова — Бережани.
" **Костинюк Василь**, 1894 Снятин.
" **Крижанівський Степан**, 1899 Серафінці — Городенка.
" **Кріпкий Василь**, 1896 Вербів — Підгайці.
" **Лісовець Семен**, 1893 Побужани — Камінка Струм.
" **Микитюк Василь**, 1894 Печеніжин.
" **Омелянчук Микола**, 1892 Криве — Радехів.
" **Садовський Євген**, 1898 Бірки Великі — Тернопіль.
" **Харанюк Микита**, 1894 Тулуки — Снятин.
" **Шеремета Петро**, 1897 Пуків — Рогатин.
ст. стр. **Гапій Омелян**, 1894 Сапова — Підгайці.
" **Дейпук Лука**, 1896 Серафінці — Городенка.
" **Забойський Петро**, 1896 Стрільче — Городенка.
" **Іванюк Володимир**, 1897 Отинія — Товмач.
" **Коваль Петро**, 1889 Щавиця — Рава Руска.
" **Копчук Іван**, 1898 Яворів — Косів.
" **Кузів Олекса**, 1895 Нагірянка — Бучач.
" **Меркун Павло**, 1894 Поморяни — Зборів.
" **Олександрук Трофим**, 1895 Джурів — Снятин.
" **Ригайло Гринь**, 1895 Вербів — Підгайці.
" **Слободян Семен**, 1892 Хлібичин — Снятин.
" **Тиранський Дмитро**, 1897 Торки — Перемишль.
" **Цимбалістий Іван**, 1892 Болшів — Рогатин.
" **Шавінський Осип**, 1894 Заланів — Рогатин.
" **Яворський Теодозій**, 1894 Ілавче — Теребовля.
" **Яремкевич Мирон**, 1898 Львів.
ст. **Аронець Данило**, 1894 Видинів — Снятин.
" **Бабяк Гриць**, 1895 Дусанів — Перемишляни.
" **Байда Семен**, 1893 Вербіж — Львів.
" **Балицький Михайло**, 1898 Лопушна — Самбір.
" **Балюк Іван**, 1896 Колоколин — Рогатин.
" **Библюк Михайло**, 1898 Косів Старий — Косів.
" **Білинський Гриць**, 1898 Конюхів — Стрий.
" **Бірбан Василь**, 1899 Вязова — Жовква.
" **Болезюк Степан**, 1894 Калинка Мала — Коломия.
" **Бордун Микола**, 1896 Кореличі — Перемишляни.
" **Бридун Іван**, 1896 Вербів — Бережани.
" **Брик Іван**, 1896 Конюхів — Стрий.
" **Брик Микола**, 1896 Конюхів — Стрий.
" **Ватуляк Ілько**, 1894 Бачів — Перемишляни.
" **Вивка Микола**, 1895 Яблонів — Рогатин.
" **Війтович Іван**, 1886 Станимир — Перемишляни.
" **Вовчак Василь**, 1894 Фрага — Рогатин.
" **Войціховський Іван**, 1896 Рокшин — Бережани.
" **Вульчин Матвій**, 1897 Підмихайлівці — Рогатин.
" **Гарасимяк Олекса**, 1895 Вербів — Підгайці.
" **Гришовський Семен**, 1894 Тростянець — Долина.
" **Григорійчук Марко**, 1895 Видинів — Снятин.
" **Грушецький Василь**, 1895 Яблонів — Рогатин.
" **Данилюк Іван**, 1895 Торговиця — Товмач.
" **Дмитерко Гриць**, 1898 Підберізці — Львів.
" **Дмитерко Гаврило**, 1896 Трач — Коломия.
" **Дмитерко Федь**, 1894 Трач — Коломия.
" **Дмитрів Іван**, 1895 Підмихайлівці — Рогатин.
" **Дмитрів Іван**, 1898 Підмихайлівці — Рогатин.
" **Довганюк Іван**, 1898 Чортовець — Городенка.
" **Дулемба Михайло**, 1896 Сороки Львівські — Львів.
" **Думяк Михайло**, 1895 Нагуєвичі — Дрогобич.
" **Жикалюк Іван**, 1895 Краснополя — Косів.
" **Заболотний Степан**, 1895 Суботів — Станиславів.
" **Зазуляк Михайло**, 1897 Тернопіль.
" **Заклинський Мирон**, 1894 Станиславів.
" **Зеленецький Петро**, 1894 Хохонів — Рогатин.
" **Зілінський Мартин**, 1894 Ферліїв — Рогатин.
" **Йозефович Степан**, 1897 Скоморохи Нові — Рогатин.
" **Іваник Василь**, 1895 Яйківці — Жидачів.
" **Іванців Михайло**, 1892 Коростовичі — Рогатин.
" **Івахів Федь**, 1896 Вербів — Бережани.
" **Касперський Остап**, 1895 Білка Шляхоцька — Львів.
" **Качуляк Василь**, 1894 Трофанівка — Коломия.
" **Кіндрацький Михайло**, 1896 Угорники — Товмач.
" **Кічула Василь**, 1895 Ферліїв — Рогатин.
" **Копчук Іван**, 1896 Яворів — Косів.
" **Котурляш Семен**, 1889 Кійданці — Коломия.
ст. **Круцик Микола**, 1895 Яблонів — Рогатин.
" **Кузьмів Гриць**, 1898 Полюхів — Перемишляни.
" **Кулєба Микола**, 1896 Подусільна — Перемишляни.
" **Кушник Іван**, 1897 Судова Вишня.
" **Кучер Петро**, 1897 Літатин — Бережани.
" **Лапчинський Ярослав**, 1900 Ладичин — Тернопіль.
" **Лилик Федь**, 1893 Гербутів — Рогатин.
" **Лопадчук Яків**, 1891 Зелена — Надвірна.
" **Лучка Євген**, 1895 Грабовець — Богородчани.
" **Магдій Яків**, 1894 Швейків — Підгайці.
" **Мазуркевич Роман**, 1894 Мшанець — Старий Самбір.
" **Малик Олекса**, 1893 Яйківці — Жидачів.
" **Максимчук Федь**, 1889 Новоселиця — Снятин.
" **Малик Гриць**, 1893 Яйківці — Жидачів.
" **Марків Петро**, 1895 Вікторівка — Бережани.
" **Матвіїв Степан**, 1897 Конюхи — Бережани.
" **Мацяк Федь**, 1898 Львів.
" **Машталір Гриць**, 1894 Ляцьке Шляхоцьке — Товмач.
" **Машталір Тома**, 1897 Гайворонка — Підгайці.
" **Медвідь Михайло**, 1897 Яблонів — Рогатин.
" **Медвідь Федь**, 1897 Яблонів — Рогатин.
" **Миронюк Гриць**, 1895 Краснополя — Косів.
" **Михайлишин Михайло**, 1896 Кінашів — Рогатин.
" **Михальчук Михайло**, 1896 Гвіздець — Коломия.
" **Нагірний Василь**, 1897 Кореличі — Перемишляни.
" **Нагірний Микола**, 1896 Яблонів — Рогатин.
" **Нагірний Степан**, 1897 Яблонів — Рогатин.
" **Наглер Симон**, 1889 Відень.
" **Накельський Петро**, 1895 Яйківці — Жидачів.
" **Негрук Василь**, 1896 Кобаки — Косів.
" **Олексюк Юрій**, 1896 Видинів — Снятин.
" **Онисько Василь**, 1897 Гайворонка — Підгайці.
" **Онишкевич Іван**, 1896 Хишевичі — Рудки.
" **Оралевський Микола**, 1896 Дусанів — Перемишляни.
" **Осецький Михайло**, 1892 Підмихайлівці — Рогатин.
" **Паращук Михайло**, 1891 Тишківці — Городенка.
" **Перепічка Панько**, 1894 Хохонів — Рогатин.
" **Петришин Петро**, 1894 Ляшки Муровані — Львів.
" **Пінкевич Михайло**, 1892 Сернки Долішні — Рогатин.
" **Попівнюк Юрко**, 1888 Рибно — Косів.
" **Проскурняк Іван**, 1893 Ілинці — Снятин.
" **Прокопюк Михайло**, 1892 Ілинці — Снятин.
" **Романюк Степан**, 1897 Ферліїв — Рогатин.
" **Сараб Дмитро**, 1896 Яблонів — Рогатин.
" **Семеґен Павло**, 1895 Липиця Долішня — Рогатин.
" **Скоромний Роман**, 1896 Полівці — Чортків.
" **Сліпенький Василь**, 1898 Пуків — Рогатин.
" **Сметанюк Іван**, 1894 Рогиня — Коломия.
" **Соломійчук Сава**, 1895 Рожнів — Снятин.
" **Сорочанський Андрій**, 1891 Залуче — Коломия.
" **Сорич Юра**, 1897 Мишин — Печеніжин.
" **стеца Остап**, 1900 Команча — Сянік.
" **стецюк Іван**, 1894 Юськовичі — Золочів.
" **стець Федь**, 1896 Зарваниця — Підгайці.
" **стефанюк Дмитро**, 1897 Торговиця Піл. — Городенка.
" **Струхманчук Барто**, 1891 Росоховатець — Підгайці.
" **Телепо Михайло**, 1895 Бачів — Перемишляни.
" **Телепо Василь**, 1896 Подусільна — Перемишляни.
" **Тенюх Кирило**, 1894 Мельничі — Жидачів.
" **Тикайло Микола**, 1894 Лапшин — Бережани.
" **Тиць Іван**, 1897 Волків — Перемишляни.
" **Тодорук Михайло**, 1897 Княже — Снятин.
" **Томащук Микола**, 1894 Ясенів — Косів.
" **Томяк Ілько**, 1896 Ілинці — Снятин.
" **Турус Олекса**, 1899 Конюхів — Стрий.
" **Угляр Атаназій**, 1894 Сморне — Косів.
" **Ушневич Пилип**, 1875 Коростів — Сколе.
" **Фарилюк Микола**, 1892 Прибулів — Товмач.
" **Федюк Антін**, 1897 Поточиська — Городенка.
" **Філяк Іван**, 1893 Кореличі — Перемишляни.
" **Хибінь Семен**, 1895 Хохонів — Рогатин.
" **Хомин Сергій**, 1898 Пристань — Жовква.
" **Хранівський Микола**, 1894 Липиця Долішня — Рогатин.
" **Черчук Захарій**, 1899 Тулуки — Снятин.
" **Чехінда Михайло**, 1899 Конюхів — Стрий.
" **Шваґдин Михайло**, 1896 Чернихів — Тернопіль.
" **Шевчук Петро**, 1897 Видинів — Снятин.
" **Шкарпович Іван**, 1885 Саджавка — Надвірна.
" **Шувальський Василь**, 1896 Стецева — Снятин.
" **Юник Іван**, 1899 Гірне — Стрий.

стр. Яремко Ілько, 1894 Юрківці — Заставна (Буковина).
" Яцків Гринь, 1897 Гірне — Стрий.

8. СОТНЯ.

пор. Будзиновський Осип, Станиславів.
хор. Максимішин Іван, 1895 Ременів — Львів.
" Соколовський Оліян, 1895 Стратин — Рогатин.
" Черкавський Олекса, 1888 Сасів — Золочів.
пхор. Білоус Іван, 1893 Путятинці — Рогатин.
" Бочан Дмитро, 1894 Гайворонка — Підгайці.
" Тиктор Іван, 1896 Красне — Золочів.
дес. Грабар Олекса, 1896 Бутини — Жовква.
" Дяків Олекса, 1895 Князівське — Долина.
" Лісович Семен, 1894 Грибовичі — Львів.
" Пачеха Гриць, 1897 Хишевичі — Рудки.
" Чорненський Микола, 1896 Дорошів Малий — Жовква.
віст. Бранець Тома, 1897 Любеля — Жовква.
" Вовк Василь, 1896 Яблонівка — Камінка.
" Голинський Едвард, 1893 Львів.
" Гурський Гриць, 1894 Скварява — Жовква.
" Дадак Михайло, 1895 Іванівці — Жидачів.
" Коритко Михайло, 1891 Заланів — Рогатин.
" Крилошинський Михайло, 1895 Жорниська — Городок.
" Манкіш Адам, 1895 Ілниця — Вашківці.
" Радович Василь, 1894 Комарно — Рудки.
" Щепанкевич Гриць, 1891 Купновичі — Рудки.
ст. стр. Войціцький Василь, 1893 Судова Вишня — Мостиська.
" Драганюк Онуфер, 1891 Волчківці — Снятин.
" Космина Василь, 1895 Пуків — Рогатин.
" Кужмяк Антін, 1891 Бояничі — Сокаль.
" Кухар Ярема, 1894 Бартків — Золочів.
" Любка Михайло, 1897 Пійло — Калуш.
" Шурґалюк Яків, 1890 Вербіж — Коломия.
стр. Бабійчук Андрій, 1897 Вербіж — Коломия.
" Базелевич Омелян, 1896 Жовква.
" Бакай Юрко, 1894 Княждвір — Печеніжин.
" Баковський Гриць, 1894 Стріліська Нові — Бібрка.
" Банах Петро, 1894 Підберізці — Львів.
" Безеґа Василь, 1898 Волосянка — Сколе.
" Белей Михайло, 1893 Болшівці — Рогатин.
" Бербеничук Микола, 1893 Космач — Печеніжин.
" Бережкий Федь, 1894 Купновичі — Рудки.
" Бережкий Михайло, 1894 Купновичі — Рудки.
" Білоус Іван, 1893 Рогатин.
" Бойчук Іван, 1895 Винники — Львів.
" Бочан Іван, 1894 Мозолівка — Підгайці.
" Бочан Ілько, 1897 Гайворонка — Підгайці.
" Бочан Луць, 1894 Гайворонка — Підгайці.
" Бочан Стах, 1897 Гайворонка — Підгайці.
" Бурмило Микола, 1895 Подусільна — Перемишляни.
" Василіна Петро, 1897 Милатин Ст. — Камінка Струм.
" Вендиш Петро, 1898 Лисиничі — Львів.
" Видойник Танає, 1897 Лапшин — Бережани.
" Вовчук Михайло, 1895 Маріямпіль — Станиславів.
" Волошин Петро, 1891 Костільники — Рудки.
" Гавриляк Іван, 1898 Корналовичі — Самбір.
" Ганиш Кирило, 1897 Кіданів — Бучач.
" Гаранюк Семен, 1895 Ясенів — Броди.
" Головатий Ілько, 1894 Германів — Львів.
" Гук Іван, 1890 Вільшаниця — Золочів.
" Гупало Іван, 1895 Рісна Польська — Львів.
" Граб Андрій, 1897 Зашків — Львів.
" Гринчук Гриць, 1893 Дмитровичі — Мостиська.
" Дайчак Михайло, 1898 Носівці — Тернопіль.
" Даців Степан, 1897 Гордина — Самбір.
" Дручків Микола, 1897 Брустури — Косів.
" Дулеба Василь, 1896 Лісники — Бережани.
" Залужний Антін, 1895 Лавриків — Рава Руська.
" Зарицький Собко, 1897 Воля Висоцька — Жовква.
" Заставецький Ілько, 1896 Скоморохи Старі — Рогатин.
" Іванишин Михайло, 1894 Болотня — Перемишляни.
" Ігнатюк Яків, 1895 Яворів — Косів.
" Канчалаба Михайло, 1895 Біле — Перемишляни.
" Катамай Олекса, 1895 Ямниця — Станиславів.
" Кашавка Микола, 1899 Брустури — Косів.
" Кирилук Петро, 1898 Лука.
" Кисіль Іван, 1897 Воля Висоцька — Жовква.
" Кітлак Михайло, 1897 Гірне — Стрий.
" Клос Володимир, 1894 Судова Вишня — Мостиська.
стр. Ковальчук Іван, 1900 Станиславів.
" Король Іван, 1893 Кудинівці — Зборів.
" Корпанюк Микола, 1895 Яворів — Косів.
" Космина Василь, 1898 Черче — Рогатин.
" Коханчик Василь, 1900 Розгірче — Стрий.
" Коцюмбас Іван, 1892 Бібрка.
" Кошик Михайло, 1892 Львів.
" Крупник Лев, 1895 Пуків — Рогатин.
" Крушельницький Олекса, 1899 Устрики Дол. — Устрики.
" Кубрак Осип, 1899 Конкольники — Рогатин.
" Кудла Петро, 1896 Шумляни — Підгайці.
" Кулеба Федь (Яцка), 1899 Підярків — Бібрка.
" Куренда Микола, 1894 Кути — Золочів.
" Кухта Юрко, 1893 Васючин — Рогатин.
" Лев Петро, 1894 Майничі — Самбір.
" Левуш Микола, 1893 Славятин — Підгайці.
" Лесик Осип, 1895 Ілинці — Снятин.
" Лотиш Дмитро, 1898 Жовква.
" Лотут Мартин, 1896 Чернів — Рогатин.
" Макарівський Ярослав, 1892 Вишатичі — Перемишль.
" Малецький Проць, 1895 Вербіж — Коломия.
" Мариняк Микола, 1895 Купновичі — Рудки.
" Менчишин Юрко, 1897 Липиця Долішня — Рогатин.
" Мирон Василь, 1896 Залуква — Станиславів.
" Мирон Павло, 1894 Залуква — Станиславів.
" Михайлюк Марян, 1896 Острів — Камінка.
" Мокрий Степан, 1899 Липиця Горішня — Рогатин.
" Мота Іван, 1891 Лісневичі — Львів.
" Моцний Василь, 1893 Озеряни — Рогатин.
" Мурин Іван, 1894 Заланів — Рогатин.
" Навроцький Максим, 1897 Залуква — Станиславів.
" Навроцький Микола, 1894 Залуква — Станиславів.
" Недопитальський Гаврило, 1891 Чернихів — Тернопіль.
" Нестер Степан, 1893 Звижень — Броди.
" Паньків Петро, 1898 Корналовичі — Самбір.
" Паньків Тома, 1897 Стрий.
" Пащин Михайло, 1897 Підгородє — Рогатин.
" Пелешак Микола, 1899 Малковичі — Перемишль.
" Плиторак Юра, 1897 Космач — Печеніжин.
" Погорілий Петро, 1893 Криве — Бережани.
" Портяк Михайло, 1897 Жабе — Косів.
" Посполіта Матвій, 1894 Скварява — Золочів.
" Поцула Іван, 1898 Корничі — Самбір.
" Проців Іван, 1897 Куровичі — Перемишляни.
" Самійло Олекса, 1896 Чернів — Рогатин.
" Сампара Павло, 1896 Подусільна — Перемишляни.
" Свістельницький Тимко, 1893 Блюдники — Станиславів.
" Семчук Степан, 1893 Замочок — Жовква.
" Семчук Іван, 1894 Торговиця — Товмач.
" Сенишин Іван, 1898 Лавочне — Сколе.
" Середницький Михайло, 1892 Сороки Щир. — Львів.
" Сидорчак Петро, 1898 Волосянка — Сколе.
" Сирватка Іван, 1894 Снович — Золочів.
" Сириляк Франко, 1899 Дібринів — Рогатин.
" Сировіжка Василь, 1895 Синевідсько — Сколе.
" Скопович Михайло, 1893 Гніздичів — Жидачів.
" Сорочан Петро, 1897 Тернопіль.
" Сорочинський Осип, 1893 Крилос — Станиславів.
" Стецишин Степан, 1894 Глищава — Теребовля.
" Стецко Петро, 1894 Купновичі — Рудки.
" Сторожук Іван, 1898 Липиця Долішня — Рогатин.
" Струганів Федь, 1897 Синевідсько — Сколе.
" Сухар Іван, 1898 Стрий.
" Тишковський Микола, 1899 Липиця Долішня — Рогатин.
" Угринюк Михайло, 1895 Кути Старі — Косів.
" Федорак Микола, 1896 Люча — Печеніжин.
" Філяк Дмитро, 1895 Микуличин — Надвірна.
" Фотулуйчук Адам, 1897 Княждвір — Печеніжин.
" Цимбалістий Іван, 1897 Буськ — Камінка.
" Чайківський Михайло, 1896 Заланів — Рогатин.
" Чваґа Петро, 1894 Княждвір — Печеніжин.
" Чвартацький Микола, 1895 Лісники — Бережани.
" Чубатий Іван, 1897 Сеньків — Заліщики.
" Чуяк Онуфер, 1894 Солонка — Львів.
" Шевчишин Петро, 1896 Двірці — Бережани.
" Шевчук Петро, 1891 Сеньків — Заліщики.
" Шикета Михайло, 1894 Поплавники — Рогатин.
" Штепований Микола, 1897 Вербів — Бережани.
" Юник Семен, 1893 Гірне — Стрий.
" Якубовський Петро, 1893 Кінашів — Рогатин.

стр. Яремійчук Петро, 1899 Львів.
" Яцишин Іван, 1896 Лісники — Бережани.

ТЕХНІЧНА СОТНЯ.

хор. Сіак Іван д-р, 1887 Ляшки Мур. — Львів.
пхор. Алексевиц Тадей, 1891 Наварія — Львів.
" Баран Евстахій, 1893 Львів.
" Квас Осип, 1891 Львів.
" Клим Василь, 1896 Батятичі — Жовква.
дес. Жовнірчук Дмитро, 1892 Хлібичин Пільний — Снятин.
" Захарчишин Осип, 1896 Переволока — Бучач.
" Никифорук Стефан, 1893 Джурів — Снятин.
" Шелепко Осип, 1893 Тернопіль.
віст. Беркій Іван, 1895 Журів — Рогатин.
" Білас Микола, 1893 Викоти — Самбір.
" Григоруц Степан, 1894 Обертин — Городенка.
" Пронь Яким, 1891 Східниця — Дрогобич.
" Савчук Василь, 1896 Джурів — Снятин.
" Сумарук Василь, 1893 Соколівка — Косів.
" Федорійчук Денис, 1890 Тростянець — Снятин.
" Ясінський Василь, 1896 Жабе — Косів.
ст. стр. Батир Олекса, 1893 Парище — Надвірна.
" Берник Яків, 1896 Лисятичі — Стрий.
" Богусевич Гриць, 1889 Підмихайле — Калуш.
" Босчко Михайло, 1895 Монастирське — Косів.
" Борис Гриць, 1891 Дорошів М. — Жовква.
" Геник Михайло, 1896 Березів Вишний — Печеніжин.
" Іванило Іван, 1892 Черче — Рогатин.
" Лехуц Василь, 1894 Воля Якубова — Дрогобич.
" Марусяк Микола, 1894 Ясенів Горішний — Косів.
" Петрійчук Гриць, 1897 Соколівка — Косів.
стр. Бабак Юрко, 1893 Пукасівка — Станиславів.
" Бай Микола, 1895 Нараїв — Бережани.
" Баранюк Дмитро, 1883 Город — Косів.
" Білецький Євген, 1897 Завалів — Підгайці.
" Білоголовка Михайло, 1896 Серафінці — Городенка.
" Бойко Іван, 1892 Божиків — Підгайці.
" Борис Іван, 1897 Сводно — Косів.
" Бужанко Микола, 1891 Ямниця — Станиславів.
" Буркевич Марія, 1894 Куропатники — Рогатин.
" Василюшин Осип, 1892 Божиків — Підгайці.
" Васків Іван, 1893 Кути — Золочів.
" Вербицький Михайло, 1893 Залуче — Коломия.
" Вінтоняк Гриць, 1895 Сопів — Коломия.
" Вовків Іван, 1884 Ясениця Сільна — Дрогобич.
" Вовчук Іван, 1894 Єзупіль — Станиславів.
" Водвуд Кость, 1894 Шумляни — Підгайці.
" Воловчак Степан, 1894 Пуків — Рогатин.
" Галак Ілько, 1881 Коцюбинці — Гусятин.
" Ганович Микола, 1896 Яйківці — Жидачів.
" Гарапа Дмитро, 1894 Винники — Львів.
" Гладкий Осип, 1895 Стронятин — Львів.
" Голяс Омелян, 1899 Ужгород.
" Габа Іван, 1895 Кути — Золочів.
" Гец Лев, 1896 Львів.
" Гой Андрій, 1892 Туркотин — Перемишляни.
" Гурльовський Михайло, 1897 Дусанів — Перемишляни.
" Гурняк Степан, 1892 Вишнівчик — Підгайці.
" Данилюк Танас, 1895 Новоселиця — Снятин.
" Деревляний Микола, 1897 Кореличі — Перемишляни.
" Джулинський Гриць, 1895 Мельничі — Жидачів.
" Дяків Михайло, 1895 Болшівці — Рогатин.
" Жупник Микола, 1894 Рунгури — Печеніжин.
" Зеленьчук Михайло, 1897 Жабе — Косів.
" Кабиш Василь, 1894 Монастирське — Косів.
" Кавка Микола, 1894 Єзупіль — Станиславів.
" Каралаш Михайло, 1896 Балинци — Коломия.
" Качалаба Іван, 1894 Задвіре — Перемишляни.
" Квінтюк Михайло, 1889 Ляшки Мур. — Львів.
" Киктик Михайло, 1893 Снятин.
" Кіналь Онуфрій, 1894 Слобода Золота — Бережани.
" Ковальський Осип, 1896 Дрищів — Бережани.
" Козмина Михайло, 1893 Мечищів — Бережани.
" Колодій Олекса, 1897 Станиславів.
" Конопада Сенько, 1897 Підвине — Рогатин.
" Коцюк Володимир, 1895 Мухавка — Чортків.

стр. Костюк Іван, 1897 Слобідка Лісна — Коломия.
" Крижанівський Онуфрій, 1893 Крилос — Станиславів.
" Кулачковський Адам, 1897 Мишків — Заліщики.
" Кулик Гриць, 1896 Тарнавка — Жидачів.
" Куцела Михайло, 1894 Боднарів — Станиславів.
" Куций Михайло, 1895 Стриганці — Бережани.
" Кушніренко Дмитро, 1896 Ямниця — Станиславів.
" Лабачук Михайло, 1894 Брустури — Косів.
" Лещук Микола, 1893 Лапшин — Бережани.
" Лизак Петро, 1889 Яйківці — Жидачів.
" Ликтей Іван, 1889 Тростянець — Бережани.
" Луцик Микола, Поточиська — Городенка.
" Лучук Василь, 1897 Рожнів — Снятин.
" Магун Гриць, 1892 Єзупіль — Станиславів.
" Максимів Василь, 1873 Дусанів — Перемишляни.
" Максимюк Юрко, 1893 Ясенів Горіш. — Косів.
" Маланій Гриць, 1889 Підгород — Станиславів.
" Масьлійчук Іван, 1896 Черче — Рогатин.
" Мацьків Іван, 1897 Добрівляни — Дрогобич.
" Медведчук Василь, 1899 Річка — Косів.
" Микитюк Іван, 1896 Бучачки — Коломия.
" Михайлюк Василь, 1895 Жукотин — Коломия.
" Миць Гриць, 1897 Дички — Рогатин.
" Мотрук Дмитро, 1894 Микулинці — Надвірна.
" Мурський Іван, 1889 Задвіре — Перемишляни.
" Негра Гнат, 1894 Лопушна.
" Никифорук Стефан, 1895 Джурів — Снятин.
" Никифорук Стефан, 1897 Рожнів — Снятин.
" Пакіз Іван, 1892 Володимирці — Жидачів.
" Панашій Володимир, 1895 Носів — Підгайці.
" Паньків Федір, 1894 Рихтичі — Дрогобич.
" Патерин Іван, 1895 Буянів — Жидачів.
" Пелехатий Василь, 1894 Лапшин — Бережани.
" Перегінець Микола, 1891 Кінашів — Рогатин.
" Пизаристий Василь, 1894 Загіре — Рогатин.
" Підгайний Михайло, 1894 Грусятин — Бібрка.
" Пірус Василь, 1885 Сапогів — Станиславів.
" Плеторяк Петро, 1892 Космач — Печеніжин.
" Повх Василь, 1896 Печеніжин.
" Подубинський Василь, 1895 Дубрівка Р. — Сянік.
" Савчин Мартин, 1879 Чертеж — Жидачів.
" Семеґін Дмитро, 1889 Липиця Долішна — Рогатин.
" Сенишин Микола, 1895 Бережани.
" Сенів Гриць, 1897 Журів — Рогатин.
" Сеньків Дмитро, 1896 Ясениця Сільна — Дрогобич.
" Серафін Іван, 1889 Задубрина — Снятин.
" Скорик Степан, 1898 Вимилівка — Бережани.
" Слюзар Марко, 1892 Липиця Горішна — Рогатин.
" Сокіл Василь, 1895 Виднів — Жовква.
" Сорич Федір, 1894 Іспас — Коломия.
" Сорока Іван, 1895 Стриганці — Бережани.
" Співак Іван, 1892 Бабухів — Рогатин.
" Стахович Тимко, 1889 Заставче — Підгайці.
" Суховінський Тома, 1892 Славятин — Підгайці.
" Тимінський Петро, 1890 Березів Нижний — Печеніжин.
" Тимовчак Олекса, 1894 Ляшки Муровані — Львів.
" Тимосишин Гриць, 1883 Вербіж Вишний — Коломия.
" Тимчишин Микола, 1896 Торговиця — Товмач.
" Тинкалюк Павло, 1893 Яворів — Косів.
" Тупіс Михайло, 1894 Слобода Золота — Бережани.
" Федик Іван, 1896 Мечищів — Бережани.
" Фернеґа Осип, 1898 Журів — Рогатин.
" Фернеґа Степан, 1896 Журів — Рогатин.
" Хімяк Василь, 1897 Річка — Косів.
" Христенко Пилип, 1897 Голинь — Тернопіль.
" Христинич Ілько, 1896 Озірна — Зборів.
" Чорномудряк Андрій, 1895 Яворів — Косів.
" Чупрійчук Федір, 1890 Ясенів Гор. — Косів.
" Шарабуряк Микола, 1897 Білоберезка — Косів.
" Шимко Іван, 1897 Вербіж — Сокаль.
" Шиндерик Франц, 1894 Шманківці — Чортків.
" Штокало Володимир, 1897 Львів.
" Шпірак Осип, 1894 Марямпіль — Станиславів.
" Шпірак Теофіль, 1894 Марямпіль — Станиславів.
" Шуфлетюк Іван, 1893 Жабе — Косів.
" Юрчишин Михайло, 1893 Рай — Бережани.
" Яворський Зекон, 1895 Гакавці — Тербовля.
" Ясельський Василь, 1893 Жабе — Косів.
" Яцульчак Адам, 1897 Синезідсько В. — Сколе.

Чет. Л. Стрільчук.

Чет. С. Ріпецький.

Сот. О. Семенюк.

Чет. С. Николайко.

Пор. П. Франко.

Хор. В. Тарнавський.

Хор. П. Кулай.

Пор. Ю. Гоїв.

Пор. М. Меркун.

Чет. О. Бандера.

Чет. Л. Чубатий.

Чет. К. Третьак.

Хор. М. Петруняк.

Хор. І. Старчук.

Хор. Гринішак.

Чет. Е. Гавалко.

Хор. О. Дяків.

Пхор. Т. Витвицький.

Ст. дес. С. Аліман.

Хор. Р. Каратницький.

Хор. Б. Бородайко.

Віст. С. Гураль.

Хор. Р. Леонтович.

Ст. дес. С. Марешко.

Хор. С. Бріль.

Ст. дес. Я. Насс.

Чет. Прокопів.

Сан. хор. М. Ніжанковський.

Хор. А. Калина.

Хор. К. Бородайко.

Пор. І. Іванець.

Хор. Р. Збудовський.

Старшини III. Курія У. С. С.

Зліва, стоять: чет. Ребець, хор. С. Шеремета, хор. С. Михалевич, хор. С. Велитович, хор. М. Залужний, —, хор. Е. Яворівський, чет. І. Біляч; сидять: чет. Рабій, чет. І. Галушка, пор. С. Іваницький, командант курія, чет. М. Гальчак, чет. Копяківський.

Ст. дес. А. Кігачак.

Віст. Рейтарівський.

Чет. В. С. Черевко.

Ст. стр. Ю. Шепарович.

Хор. М. Чучман.

Дес. В. Ганківський.

Віст. Ю. Герус.

Хор. Л. Коник.

Віст. В. М. Березовський.

Пхор. М. Рачинський.

Пхор. П. Микета.

Хор. І. Коцур.

Дес. Г. Петрійчук.

Хор. В. Тисяк.

Хор. З. Яворський.

Стр. В. С. Левицький.

Група Б. У. С. С. з Косівщини 1934 р.

Стоять зліва: Ю. Кошак, С. Галицький, І. Козак, М. Горбовий, В. Ткачук,
І. Боечко; сидять: М. Кіящук, М. Боечко, М. Кошак, М. Матійчак.

Віст. О. Легенький.
Згинув під Конюхами.

Стр. Ю. Демчук.
Згинув під Конюхами.

Група Б. старшин У. С. С. у Празі 1921 р.

Сан. чет. Р. Сліпий.

Дес. М. Данилюк.

Група Б. У. С. С. в Тернополі 1934 р.

Зліва, стоять: Шаюк, В. Єднаковський, Б. Гірняк, О. Демчук; сидять: д-р Н. Гірняк, І. Когут, Малаховський, Сеньків, М. Никифорук.

А. С. Брик, голова.

Д. Микетюк, секретар.

Товариство «Українські Січові Стрільці» ім. полк. Д. Вітовського у Вінніпегу.

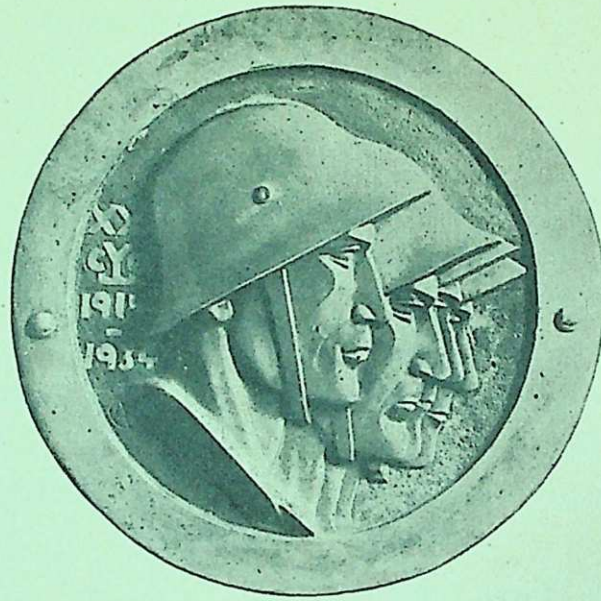
З М І С Т

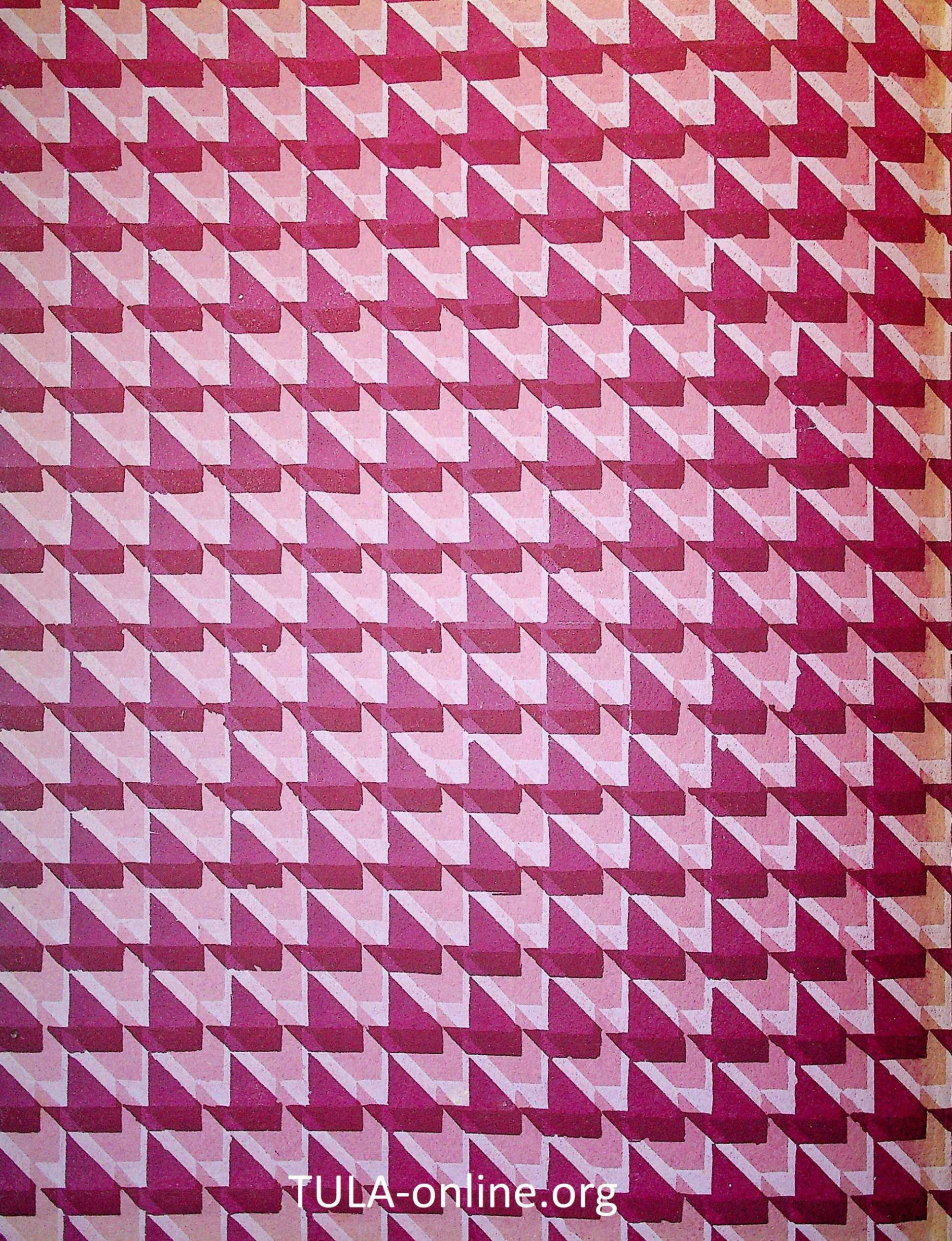
з поданням авторів поодиноких розділів.

1.	Д-р І. ІВАНЕЦЬ, б. пор. У. С. С.:	Напередодні світової війни	7
2.	В. С. ЛЕВИЦЬКИЙ, б. стр. У. С. С.:	Українські Січові Стрільці	14
3.	" "	Перші бої	19
4.	" "	На Бескидах	24
5.	" "	Маківка	31
6.	Д-р Б. ГНАТЕВИЧ, б. сот. У. С. С.:	Від Карпат до Серету	37
7.	" "	Семиківці	47
8.	" "	Соснів	54
9.	" "	Лисоня	65
10.	" "	Вишкіл У. С. С.	75
11.	М. ГОРБОВИЙ, б. хор. У. С. С.:	Гуцульська Сотня	84
12.	Д-р І. ІВАНЕЦЬ, б. пор. У. С. С.:	Куропатники та Конюхи	88
13.	Д-р Б. ГНАТЕВИЧ, б. сот. У. С. С.:	Похід на Україну	94
14.	Д-р Н. ПІРНЯК, б. от. У. С. С.:	Кіш У. С. С.	103
15.	В. С. ЛЕВИЦЬКИЙ, б. стр. У. С. С.:	У. С. С. на Волині	113
16.	Г. ГЛАДКИЙ, б. сот. С. С.:	Січові Стрільці	117
17.	Д-р І. ІВАНЕЦЬ, б. пор. У. С. С.:	Стрільцька творчість	121
18.	" "	1918—1920	129
19.	Поіменний список 1. полку У. С. С.		145
20.	Портрети і групи деяких У. С. С.		156

В укладанні тексту автори та редакція користувалися споминами, історичними працями, військовими нарисами та рукописними матеріалами: С. Глушка, С. Горука, В. Дзіковського, М. Заклинського, І. Думіна (Крезуба), д-ра І. Крип'якевича, О. Кузьми, Р. Купчинського, д-ра О. Назарука, д-ра І. Новодворського, д-ра І. Романкова, О. Степанів-Дашкевич, М. Угрин-Безгрішного, д-ра С. Шухевича, д-ра В. Щуровського; крім цього інформаціями товаришів зброї, учасників змагань та матеріалами з Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

Автори репродукованих світлин: Ю. Буцманюк, Б. Гнатевич, І. Іванець, О. Кузьма, Т. Мойсейович, І. Озаркевич, В. Оробець, В. Розумович, І. Рудницький, М. Угрин-Безгрішний, Т. Яцура.

TULA-online.org

